ION LUCA CARAGIALE

ION LUCA CARAGIALE

Opere alese

Volumul 2
Povestiri dramatizate – Teatru

CUPRINS:

AMICI 4
UN PEDAGOG DE ŞCOALĂ NOUĂ 10
ARTICOLUL 21422
JUSTIŢIE 37
C. F. R. 41
FIVE O'CLOCK 47
1 APRILIE 53
O NOAPTE FURTUNOASĂ 59
PERSONAJELE 60
ACTUL I 61
ACTUL II 88
CONUL LEONIDA FAŢĂ CU REACŢIUNEA 111
PERSONAJELE 112
ACTUL I 113
O SCRISOARE PIERDUTĂ 126
PERSONAJELE 127
ACTUL I 128
ACTUL II 150
ACTUL III 175
ACTUL IV 196
D-ALE CARNAVALULUI 216
PERSONAJELE 217
ACTUL I 218
ACTUL II 243
ACTUL III 264
NĂPASTA 283
PERSONAJELE 284
ACTUL I 285

AMICI.

Domnul Mache şade la o masă în berărie şi aşteaptă să pice vreun amic; e vesel şi are poftă de conversaţie. N-aşteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i soseşte unul dintre cei mai buni amici, dl. Lache. Dl. Lache e fără chef. S-apropie şi şade şi el la masă. Cititorul mă va ierta că nu dau nici o indicaţie de ton, de acţiune şi de gamă temperamentală în tot decursul dialogului – indicaţie atât de necesară pentru citire caldă – şi va suplini însuşi, cu imaginaţia, această lipsă.

LACHE – Bonsoar, Mache.

MACHE – Bonsoar, Lache.

L.

— Ai venit de mult?

M.

— Nu… De vreo zece minute… Iei o bere?

L.

— Iau.

M.

— Băiete! două mari… (Către Lache.) Da’… ce ai? te văz cam…

L.

— Nu prea am chef… Sunt obosit… Am stat azi-noapte târziu la Cosman, până la ziuă.

M.

— Cu cine?

L.

— Cu nişte amici… Am vorbit foarte mult de tine.

M.

— Da… Ce?

L.

— E…! mai nimic… fleacuri! Nu ştii cum sunt oamenii noştri?

M.

— Adică… cum? mă vorbea de rău… mă-njura…

L.

— Uite, vezi! ăsta e cusurul tău – exagerezi.

M.

— N-ai spus tu?

L.

— Ce-am spus eu? nu ţi-am spus nimica… Ţi-am spus că aşa sunt oamenii… Tu vrei numaidecât să te laude toată lumea, şi să nu-ndrăznească nimeni să-ţi facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău – prea te crezi.

M.

— Ba nu mă cred deloc, să mă ierţi; da’ mă mir că nu găsiţi alt subiect de conversaţie decât pe mine…

L.

— Dacă a venit vorba… Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe faţă… fireşte că n-ar fi îndrăznit: ştie ce buni amici suntem… Da’ ştii, aşa, ciupeli.

M.

— Cam ce?

L.

— Secături… Mai ales unul dintre ei nu te poate suferi, şi ţi-e amic.

M.

— Cine-i ăla?

L.

— Ei! asta el… Ce-ţi pasă?

M.

— Aş vrea să-l ştiu.

L.

— Nu se poate.

M.

— Parolă de onoare că nu-i cer nici o socoteală; n-am să-l fac niciodată să-nţeleagă că am aflat ce-a spus.

L.
— Mai întâi, nici nu ştii ce-a spus…
M.
— Ce-a spus? …
L.
— Uite, ăsta e cusurul tău – eşti curios.
M.
— Bine, frate, fireşte că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să ştiu cui să mă încrez, cum să mă apăr.
L.
— Mai luăm câte una mică?
M.
— Da.
L.
— Băiete, două mici… (Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere.)
M.
— Ei?
L.
— Ei! …
M.
— Ei! ce spunea amicul?
L.
— Nu te poate suferi… Nu ştiu cum venise vorba de oameni deştepţi, şi zic eu: „Uite, Mache e băiat deştept”… că tu ştii că eu te-am considerat totdeauna ca foarte deştept, nu că mi-eşti amic, fiindcă mai la urmă, să-mi dai voie să-ţi spun, n-am nici un interes să-ţi fac curte… Acu, ce să mai vorbim? … te cunosc şi mă cunoşti, slavă Domnului! toate defectele le pot avea; dar trebuie să mărturisiţi toţi, că am şi eu o calitate – sinceritatea; şi-ţi spun sincer, că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici şi să zică, mă-nţelegi…
M.
— Bine, monşer, cine zice?

L.
— Tu.
M.
— Eu?
L.
— Văz că te uiţi la mine aşa, cu un aer care, de! parcă vrei să-mi zici că nu crezi.
M.
— Da, mai întâi, ce să crez? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu care erai aseară nu mă poate suferi, şi tu ai susţinut că eu sunt deştept.
L.
— Am susţinut, fireşte.
M.
— Dar amicul meu, care nu mă poate suferi?
L.
— Apoi, tocmai la asta vream s-ajung; dar dacă mă întrerupi mereu! Uite, vezi! ăsta e cusurul tău – întrerupi!
M.
— Ei! iacă, nu mai întrerup! spune, ascult.
L.
— Când am zis eu că eşti deştept, întâi a zâmbit aşa, adică: „Prost eşti!” mie, şi pe urmă zice: „O fi deştept, nu zic; dar e cam… zevzec”.
M.
— Zevzec!
L.
— Zevzec.
M.
— Ei! după ce mă judecă dumnealui pe mine, că sunt zevzec?
L.
— După multe, care spunea el…
M.
— Cam ce?
L.

— Că ţi-ai neglijat totdeauna slujba…
M.
— Nu-i adevărat!
L.
— Că era să te dea afară până acum de vreo trei ori…
M.
— Minte!
L.
— Că joci cărţi, şi râd toţi de tine ca de o mazetă!
M.
— Eu, mazetă!
L.
— Că bei…
M.
— Ce beau? … două-trei pahare de bere pe zi.
L.
— Că te-ai însurat fără zestre.
M.
— Treaba mea! … Ce măgar! … Mă rog ţie, cine e măgarul ăsta, aş vrea să-l ştiu…
L.
— Ţi-am zis de la-nceput că nu ţi-l spui.
M.
— De ce să nu mi-l spui, dacă zici că-mi eşti amic sincer?
L.
— Ca să mă pui de faţă? … N-am poftă.
M.
— Pe onoarea mea că nu… îţi jur pe ce am mai scump, că nici n-am să-i pomenesc vreodată. Vreau să-l ştiu numai, ca să mă feresc de el şi să-l despreţuiesc.
L.
— Nu se poate, Mache.
M.
— Pe onoarea mea! Mă rog ţie, spune-mi-l!
L.

— Uite, vezi, ăsta e cusurul tău – eşti indiscret. Înţelege româneşte, că nu ţi-l spui. Eu am toate defectele, câte pofteşti; da’ trebuie să mărturisiţi toţi, că am şi eu o calitate – eu sunt discret… nu-mi place să umblu cu plosca.

M.

— Atunci, dă-mi voie să-ţi spun că nu-mi eşti amic, cum te credeam.

L.

— Eu! nu-ţi sunt amic ţie? eu? Bravo! Mersi…

M. – în sfârşit, un amic…

L.

— Dacă sunt eu prost… şi-ţi spun… Da’ iacă tac… şi aldată să-mi dai cu tifla dacă ţi-oi mai spune ceva… (Către chelner.) Băiete, încă două mici…

M.

— Şi… numai atât a zis amicul de mine?

L.

— A zis mai multe… Da’-n sfârşit, ce-ţi pasă?

M.

— Nu-mi pasă nimic… dar sunt curios să văd până unde merge mişelia omului… Zici că mi-e amic.

L.

— Bun.

M.

— Amic de-aproape?

L.

— Da.

M.

— Şi… ce mai zicea?

L.

— Nu-ţi mai spui, că te superi… Că ăsta, trebuie să mărturiseşti şi tu, că e cusurul tău – te superi.

M.

— Pe onoarea mea, nu mă supăr…

L.

— Zicea de nevastă-ta… că…

M.

— Că ce?

L.

— Că… în fine, prostii! ce să-ţi mai spui? Da! dar i-am tăiat nasul. Nu-ţi permit, zic, să te atingi, mă-nţelegi, de onoarea femeii amicului meu!

M.

— Cum! de onoarea nevestii mele?

L.

— Că e prea frumuşică şi prea tânără pentru tine; că te-a luat fiindcă era săracă, dar…

M.

— Dar ce?

L.

— Că la teatru mereu… Zic: „Are lojă gratis!” „Da, zice el, la şosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineaţa şi seara?” „Tot gratis!” zic eu. „Da’ vara la Sinaia, tot gratis?” zice el; „De unde atâta lux?”

M.

— Mare canalie!

L.

— Şi pe urmă a făcut aluzie aproape pe faţă la un alt amic.

M.

— La cine?

L.

— Nu-ţi spun…

M.

— Ascultă-mă, Lache! să ştii că mă supăr serios! … Trebuie numaidecât să-mi spui…

L.

— Dacă nu vreau…

M.

— Trebuie să vrei! auzi? fiindcă-ţi trag palme, mă-nţelegi?

L.

— Ei, uite, vezi? ăsta e cusurul tău – eşti violent.

M.

— Cusur, necusur, numaidecât să-mi spui, la cine a făcut aluzie?

L.

— Vrei numaidecât să ştii?

M.

— Da!

L.

— La Fănică.

M.

— La bărbatul sorii nevestii-mii? la cumnatu-meu?

L.

— La Fănică, la cumnatu-tău.

M.

— Mizerabilul! canalia! Cine e? trebuie să-mi spui numele lui!

L.

— Uite, vezi? asta e…

M.

— Nu vreau să ştiu nimic! … Trebuie să mi-l spui! …

L.

— Nu-ţi spun! …

M. – îţi trag palme, mă-nţelegi!

L.

— Ia poftim! … Ei i apoi nu mă lua aşa de repede, că… Auzi dumneata! Dar nu strici tu; eu stric… Viu şi-ţi dau de ştire să te păzeşti de amici, să nu ‘ te-ncrezi în oricine ca un zevzec, şi-ţi atrag atenţia asupra ce spune lumea despre onoarea ta şi a nevestii, şi tu, în loc să-mi mulţumeşti, te răţoieşti la mine… O să mă faci să te evit altădată…

M.

— Care va să zică, nu vrei să-mi spui?

L.

— Nu.

M.

— Mersi. (Cheamă pe chelner şi plăteşte. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul

că plănuieşte ceva adine. Un muşteriu nou venit, amtme Tache, se apropie de masa celor doi amici.)

TACHE – Bună seara.

LACHE şi MACHE – Bună seara.

TACHE – Mare secătură eşti, amice Lache… Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aştept ca un caraghios la Cosman.

LACHE – Mă rog ţie, scuză-mă… Eram zdrobit de oboseală; nu mai puteam; am stat să mă odihnesc şi eu o noapte ca oamenii; m-am culcat de la opt aseară. MACHE (drept în picioare, izbucnind furtunos) – A! care va să zică, te-ai culcat devreme! n-ai fost aznoapte la Cosman? … Acu ştiu cine e amicul… Poftim! (Două palme straşnice, şi pleacă.)

LACHE – Uite, vezi! ăsta e cusurul lui – e măgar! … şi violent! … şi n-are manieră!

UN PEDAGOG DE ŞCOALĂ NOUĂ.

Dl. Mariu Chicoş Rostogan, distinsul nostru pedagog absolut, şi-a început cariera printr-o memorabilă conferinţă didactică.

Vom da aci mai ia vale conferinţa în rezumat, apoi câteva note, luate după natură, despre activitatea în praxă a eminentului pedagog.

Trebuie prealabil să spunem că d-sa, totdeauna înainte de e şi i, pronunţă pe: n ca gn franţuzesc, t ca k, d ca gb, g ca f, e ca ş.

Aceasta pentru uşurarea cetirii citatelor din vorbirea d-sale, pe cari voim să le transcriem pe cât se poate cu pronunţarea lor originală. Cetitorul va suplini părţile din cale afară originale, pe cari ne-a fost prea greu să le transcriem exact, ca de ex.: gn şi ş.

1. CONFERINŢA

„Onorat aughitoriu, „Vom căuta să ne roskim astăzi ghespre metoda ghe a prăda grămakica în jenere şi apoi numai doară ghespre metoda intuikivă şi ghespre

răspunsurile neapărake, neţesitake ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinţii şcolerului!”

Aşa începe dl. Conferenţiar. Cui nu a asistat la conferinţa aceasta trebuie să-i spunem că pedagogul pune întrebările şi presupune şi răspunsurile. Aşa că urmarea, deşi s-ar părea o conversaţie între pedagog şi şcolar, este însuşi corpul conferinţei. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferenţiarul:

PEDAGOGUL – No! ce-i grămakica?

ŞCOLERUL – Grămakica iaşte…

PEDAGOGUL – No că-z ce iaşte? că-z doar nu iaşte vun lucru mare.

ŞCOLERUL numai apoi se răculeje şi raspunghe: grămakica iaşte o ştiinţă ghespre cum lucră limba şi lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

PEDAGOGUL – Bravo, mă! prostovane! (Îi zic aşe doară nu spre admoniţiune, ci spre înghemn şi încurajare.) No, acuma, spune-ne tu numai cum se împart substankivele?

Şcolerul la întrebarea aceasta a mea doară, musai să răspunză, neţăsare, amăsurat priceperii şi raţiunii sale:

ŞCOLERUL – în substankive cari se văd şi substankive cari nu se văd. – reşpeckive concreke şi abstracke!

PEDAGOGUL – Apoi merem mai gheparte pe ogorul pedagojic şi punem chestiunea doar: Aţi auzit voi, copii, ghespre jăn? Ce iaşte jănul?

ŞCOLERUL răspunghe: Jănul e cumu-i lucru: masculin, femenin şi ekerojen au neutru, reşpeckive ghe bărbat, ghe femeie şi ghe ce nu-i nici bărbat nici femeie.

PEDAGOGUL – Exemple doară…

ŞCOLERUL – apoi musai se exprime astfel: Calul îi substankiv masculin; el se schimbă în iapă, ş-apoi ghevine femenin.

PEDAGOGUL – No! dar neutru?

ŞCOLERUL (inoţent cumu-i, el nu poate da exemplul aghecvat; eu, pedagogul, atuncea-s gata să-i dau ilustraţiunea keoriei) …

PEDAGOGUL – Neutru! Neutru mai apoi, dacă-i calul masculin şi iapa femenină, neutru-i catârul, carele nu-t nici cal, nici iapă, nici măgar, nici cal: e catâr, aghică corşitură, ghe îmbele jenuri, şi mai gheparke pentru aceea se conzultă zoologhia care-i o altă ştiinţă naturale, şi doară naturalia non sunt turpi'a! …

După aceea doară, şcolerul musai să fie, în raţiunea sa puerilă, eghificat pe gheplin ghe jănurile tuturor substankivelor.

Vine numai dup-aceea cheskiunea makemakică… Spune-ne tu doară, Bârsăscule! (zic eu şcolerului) ce înţăleji tu prin curbă, o linie curbă?

ŞCOLERUL – Care nu-i ghireaptă…

PEDAGOGUL (zâmbind cu bunătate) – No! care nu-i ghireaptă, bine! da' cumu-i, dacă nu-i ghireaptă?

ŞCOLERUL – mai apoi vine la aceea înduplecare a raţiunii că musai va să răspundă minken:

E o linie oablă, oablă, care mere şi mere şi mere şi iarăşi se-ntoarnă ghe unghe o purces.

PEDAGOGUL (jucându-şi serios rolul) – Bine! răspuns limpeghe! chiar! reşpeckive esact… No acuma, spune-ne, cine au invăntat numerele?

ŞCOLERUL – acuma, după memorare numai, căci memoria e, cum zice Tubinghen, pur animală, răspunghe ca animalul: numerele pare, reşpeckive cele cu soţiu, le-au invăntat Pitagora, iar mai apoi cele impare, reşpeckive cele fără soţiu, le-au invăntat Eratoskenes!

Bravo!

Cum veghe onoratul aughitoriu, toake răspunsurile şcolerului după metoda intuikivă moghearnă sunt neţesitake prin lojika lui, proprie vorbind născândă, dar completaminke formată printr-o educaţiune aghecvată

cercustanţelor, probăluike ca gherivând ghin natura noastră, carea lucră pe cum e mânată mai gheparke.

Într-o viitoare eonferenţă, vom cuvânta apoi ghespre această natură iarăşi în aplicaţiunile sale în raport cu pedagojia, cu beserica şi cu işcoala! (Aplauze. A doita zi, pedagogul nostru este numit în slujbă, profesor „ghe pedagojie în jenăre şi ghe limba makernă în şpeţial”. Să-l vedem la lucru.)

2. O INSPECŢIUNE.

PROFESORUL – Că-z onorat domnul Inşpectore va binevoi doară un momânt să asculke aplicaţiunea metoaghii intuikive.

INSPECTORUL (se aşază, scoate carnetul şi condeiul şi ascultă).

PROFESORUL – Mă! prostovane! tu ala ghe colo… Spune-ne tu doară: ce iaşte fiinţă şi ce iaşte lucru, mă?

ELEVUL – Lucrul, dom’le, este care nu mişcă, şi fiinţă pentru că mişcă!

PROFESORUL – No! dar ornicul meu… prostule! fiinţa-i ori lucru?

ELEVUL – E lucru, dom’le!

PROFESORUL – Că-z doar mişcă, mă! auzi-l. (Bagă ceasul în urechea elevului.)

ELEVUL (ferindu-se) – Da, dacă nu-l întoarcem, nu mişcă.

PROFESORUL (satisfăcut) – Bravo! (Cătră domnul inspector.) Ş-apoi doar ăsta-i ghintre cei meghiocri… Bine! (Elevul trece la loc.) Tu, mă! ălălant ghe lângă el… Câke picioare are boul, mă?

ELEVUL – Patru, dom’le!

PROFESORUL (vesel) – Ei, pe dracu! că-z doar n-o să aibă şăpke! … Şi ce e boul cu patru picioare? lucru ori fiinţă? Ha?

ELEVUL – Fiinţă, dom’le!

PROFESORUL – Dar masa fiinţa-i?

ELEVUL – E lucru, dom’le!

PROFESORUL – No! că-z n-are şi ea patru?

ELEVUL – Da, dar nu se mişcă, dom’le!

PROFESORUL (şi mai vesel) – Ei î pe dracu! să se mişte… poake doar că cu şpirikismus!

INSPECTORUL (tuşeşte tare şi caută să schimbe vorba) – Mă rog, cum îl chiamă pe elevul acesta?

PROFESORUL – Anibal Ioanescu.

INSPECTORUL – Răspunde bine.

PROFESORUL (cu siguranţă) – Că-z ăsta-i ghintre cei bunişori! … No! la gheografie acuma… Mă! tu ghe colo… Spune-ne tu doară toake ştakele Europei.

ELEVUL – Franţa, dom’le!

PROFESORUL – Franţia, bine!

ELEVUL – Anglia, dom’le.

PROFESORUL – Iaşte!

ELEVUL – Germania, dom’le.

PROFESORUL – Ghermania.

ELEVUL (se porneşte repede) – (Profesorul dă din cap afirmativ la fiece nume de stat cu satisfacţie şi cu mândrie.) – Elveţia, Rusia, Suedia, Italia, Belgia, Olanda, Turcia, Bulgaria, România, Serbia, Muntenegru şi Grecia… dom’le!

PROFESORUL (încruntându-se) – Şi apoi mai care, mă?

ELEVUL – Atâtea, dom’le!

PROFESORUL (începând să scrâşnească) – Dar Şpania, mă?

ELEVUL (intimidat) – Şi… Spania, dom’le!

PROFESORUL (mai aspru) – Dar Şpania, unghe-i Şpania?

ELEVUL – …?!

PROFESORUL (magistral) – Şpania-i lângă Portocalia, mă boule, şi viţă-versa!

ELEVUL (aiurit) – Şi… Spania şi Portocalia, dom’le!

PROFESORUL (din ce în ce mai sus) – Şi mai care?

ELEVUL (pierdut) – Viţăvercea, dom’le!

PROFESORUL (indignat) – Nu Viţăvercea, mă! Danimarca, mă! Dania, mă! (Şoptind ameninţător printre dinţi.) Dania tătână-tău! (Energic.) Merji la loc, boule!

ELEVUL (pleacă obidit la loc).

INSPECTORUL (conciliant) – Ei! oricum, tot a ştiut destul de bine.

PROFESORUL (încă fierbând de ciudă) – Pe dracu! ştiut! Traiane Ghiorghiescule! Vină tu… Spune-ne tu doară, s-audă şi onorat domnul inşpector: dacă sunt în lume apoi câke le veghem doară, cine le-au făcut pe toake?

ELEVUL (sigur) – Natura, dom'le!

PROFESORUL (zâmbind cu bunătate filosofică) – Ei, pe dracu, Natura! … Dar pe Natura aia cine au făcut-o, mă prostovane?

ELEVUL – Dumnezeu, dom'le!

PROFESORUL – Dar vezi bine că Dumnezeu, că-z doar nu tată-tău şi mumă-ta! … No! acuma… noi, românii, musai doară să şkim pe cum că: ghe unghe ne trajem noi? … ghe unghe? … spune!

ELEVUL (energic) – De la Traian, dom'le!

PROFESORUL (făcând cu ochiul Inspectorului, care stă în admiraţie) – Şi cine era Trăian?

ELEVUL – El era un om bun!

PROFESORUL (emoţionat) – Bun, drăguţul ghe el, zic zău lui Dumnezeu, bun… Şi cu cine s-au bătut el?

ELEVUL (brav) – Cu turcii!

PROFESORUL (râzând cu mult chef) – Pe dracu! Că-z unghe erau turcii până atunci în Europa… Mai târziu doară apoi s-or ghescoperit turcii… (Puternic.) Cu dacii, mă!

ELEVUL (mai brav) – Cu draci!

PROFESORUL – Că zău lui Dumnezeu, că cu draci s-o bătut! … Dar mai apoi, Ştefan cel Mare şi Mihai-Bravul, cine au fost?

ELEVUL (mândru) – Ei erau oameni buni.

PROFESORUL (aprobând cu tărie) – Buni, mă! … şi s-au bătut…

ELEVUL (cu multă mândrie naţională) – Cu draci!

PROFESORUL (entuziast) – Cu draci! zic zău lui Dumnezeu! … Merji la loc! … Bravo, prostovane! (Către

Inspector, care e transportat.) Că-z ăsta doară iaşte un şcoler emininke!

INSPECTORUL – Are şi mult talent!

PROFESORUL (cu siguranţă) – Ei! pe dracu, talent! … că-z talent nu-i doar ghe vreo samă! asta-i lucru anticvat… Cu metoaghele mogherne doară, totul zace numai în aplicăţiune! … No! la muzică acuma. Spune-ne, Popăscule: ce-i muzica?

ELEVUL – Muzica este care cântă, dom'le.

PROFESORUL (nemulţumit) – Nu aşa, loază! Nu cuvânta doară ca râtanii… vorbeşte ca şcolerii. Dă-ne tu numaighecât ghefiniţia chiară şi aghecvata!

ELEVUL – Muzica este…

PROFESORUL – Ce?

ELEVUL – Este când…

PROFESORUL (foarte nemulţumit şi repetând definiţia)- Muzica iaşte aceea care ne gâghilă urechile într-un mod plăcut… (printre dinţi aparte şcolarului) – Ia sama doară să nu ţi le gâghil eu ţie într-un mod neplăcut! (Se aude clopotul de ieşire.)

INSPECTORUL (se ridică; copiii fac şi ei ca Inspectorul) – Domnule profesor, sunt foarte mulţumit. Metoda dumitale e admirabilă…

PROFESORUL (tăindu-i vorba cu mândrie) – Că-z asta doară e metoda lui Peştaloţiu!

INSPECTORUL (urmând) – … şi zelul dumitale vrednic de laudă… (Către elevi.) Voi, băieţii, căutaţi a profita de ştiinţa bunului vostru profesore şi nu uitaţi că de la voi aşteaptă mult patria, România, pentru viitor!

PROFESORUL (conducând cu multe reverenţe pe inspector şi încântat de rezultat) – Că-z eu ce le tot spun boilor, onorat domnule Inspectore? … Apoi dacă-s porci şi n-au ghestulă aplicăţiune!

3. AJUNUL EXAMENELOR.

PROFESORUL – No! mâne apoi începem doară! Câţi ghintre voi au şstuduit, oî mere mai gheparte; câţi au fost

putori şi n-au ştuduit, trebuie că rămân repekinţi. Acuma doară numai să vă muştruluiesc că cum să fiţi la aceea înălţime la care caută a fi şcolerul întru cât priveşke educaţiunea prinţipială, reşpeckive la o conduită exămplară faţă ghe azistenţii cari vor fi ghe faţă. (Către un şcolar din fund.) închighe gura, boule, că-ţi intră musca… (Băieţii râd.) Silenţium! … Şcolerul caută să fie curat îmbrăcat…

ŞCOLARLT IONESCU – Mie mi-a făcut mama haine nouă, dom'le.

PROFESORUL – Ei! mă-ta! că-z doară nu era să ţi le fac eu! (Râsete.) Silenţium, măgarilor! Educaţiunea prinţipială mai apoi ne obligă la reşpect către cei mari, şi la înfăţişare moghestă, carea iaşte ca un ghecorum al juneţii… (Răspicat şi sever.) Că pe carele îl voi veghe că rânjeşte, ori se zbenguieşte, apoi minken acelui măgar i-oi lunji eu urechile… măcar de-ar fi ficior ghe Erzherzog! …

ŞCOLARUL POPESCU – Dom'le, tata a zis că să-i spui de câte ori ne tragi de ureche, ca să vorbească la Cameră.

PROFESORUL (cu ton de mângâiere) – Că-z astea nu le-am spus pentru kine. Pe kine doară ke cunosc ca un şcoler emininke… Le-am spus numai pentru porcii eilanţi! … No! acuma să probăluim câke o ţâră ghin makerie… Popăscule! (O pleznitoare, şi-ap oi alta, şi-ncă una pocnesc în zidul din spatele profesorului; acesta sare în sus speriat.) Hoghi o fene eghemek! Cine a fost porcui şi măgarul? (Toată clasa râde.) Cine? … Minken musai să aflăm cine nu a ştiut reşpectul? (Fierbe de ciudă.)

MAI MULŢI ŞCOLARI – Popescu, dom'le!

PROFESORUL – Popescu? Nu se poake… Popescu doară-i un şcoler emininke.

ŞCOLARII – Popescu, dom'le!

PROFESORUL – Acela care mai face asta, lasă-l apoi doară… Popăscule… dacă cineva ke-ntreabă, să-i spui numai câke operaţiuni avem în aritmekică, cum vei răspunghe?

POPESCU – Trei, dom'le.

PROFESORUL – Nu-s mai mulke?

POPESCU – Cinci.

PROFESORUL – Nu-s mai puţine?

POPESCU – Două.

PROFESORUL – La ghereptu vorbind, sunt numai două în prinţipiu, sporire şi scăghere ghe unitake; numai doară după diferănţiarea lor în praxă, ghevin că-s patru; aghiţiunea, substracţiunea, multiplicaţiunea şi ghiviziunea. No! bine! meri la loc… Spune numa lui tată-tău să vină mâne să ne onorează. (Altă pleznitoare) … O fekete kukio! Cine-i porcul şi măgarul?

TOŢI – Popescu, dom'le!

PROFESORUL – (necăjit). Silenţium! Ionescule! Dacă cineva ke întreabă că-s câke-s emisferele pământului, tu ce vei răspunghe?

IONESCU – Două, dom'le!

PROFESORUL – Nu-s mai mulke?

IONESCU – Nu, dom'le!

PROFESORUL (iritat) – Ba da, loază!

IONESCU – Care, dom'le?

PROFESORUL – Acele care sunt, boule! emisferul austral, emisferul boreal, mai gheparte apoi emisferul oriental şi emisferul occidental, măgarule! Meri la loc, vită! Vine mâni-ta mâne?

IONESCU – Nu, dom'le, că spală la mama lui Popescu.

PROFESORUL – No bine, că-z tot n-avea ce procopseală să vază. (Un pumn de pleznitori; profesorul sare cât colo.) O fene ş-o fekete kukio! (turbat) … Care e iar măgarul şi porcul care n-are respect?

TOŢI – Popescu, dom'le… (Râd.)

PROFESORUL (potolindu-se) – No! Silenţium! Luaţi aminke doară la muştruluiala care v-am făcut… Mâne este ziua când pukem zice, pedagoji şi şcoleri, faţă cu onorata azistenţă care va fi ghe faţă: finis coronat opus! … În educatione et virtuke… (Copiii fac zgomot… Popescu se

caută să mai găsească o pleznitoare. Profesorul iese repede, înjurând teribil ungureşte.)

4. EXAMENTUL ANUAL.

Două mahalagioaice asistă la examenul copiilor lor. Profesorul, pedagogul nostru absolut, ascultă pe copiii mahalagioaicelor.

E foarte aspru şi fără chef.

Mamele stau înţepate pe scaune, unde s-au aşezat fără să fie poftite.

PROFESORUL (către elevul Popescu, care n-a răspuns la trei întrebări) – No! prostule, dacă nu ştii pe astea, care-s ghe tot simple şi jenărale, apoi spune-ne raţiunea pântru carea Românii au kins să urmează o polikikă jermână pe timpul lui Mihaele Bravul?

POPESCU – …?

PROFESORUL – No! spune odată!

POPESCU – …?

PROFESORUL (energic) – Meri la loc, boule! (Către mama lui Popescu, care este foarte mâhnită.) Că-z prost l-ai făcut, cucoană! Apoi ăstuia doară numai paie să-i dai să mânce. (Mama lui Popescu plânge.) Că-z geaba te mai boceşti acuma! nu-l mai dreji. Are să mai stee încă şăpke ani repekinke… Ionescule! (Mama lui Ionescu tuşeşte foarte mişcată.) Cumu-i pământul, mă?

IONESCU – Mare, dom’le!

PROFESORUL – Pe dracu mare! L-a măsurat mâni-ta să vază mare-i. Pe lângă alke astre, bunăoară Saturnus, au Neptunus, au Iupitär, pământul nostru doară-i o scârbă! nici cât să chiorăşti un şoarece… Nu-i vorbă ghe mare, mă prostovane! e vorba cumu-i?

IONESCU – Se-nvârteşte, dom’le.

PROFESORUL (răstindu-se puternic, mama lui Ionescu se sperie) – No! apoi? dacă se învârke, cumu-i? În trei colţuri, animale?

IONESCU – Nu, dom’le!

PROFESORUL – No, dar?

IONESCU – Rotund.

PROFESORUL – Vezi aşa, loază! (Se face un zgomot la uşe. O doamnă din înalta societare, doamna Ftiriadi, intră împreună cu un mops gras, care vine să se gudure pe lângă pedagog.)

PROFESORUL (întâmpinând-o foarte emoţionat) – Onorată doamnă, eu încă mă recomând! (la căţelul în braţe.)

DOAMNA FTIRIADI (foarte volubil şi pe un diapason mult mai înalt) – Am venit pentru băiat… Să-ţi spun drept jă nu vream să-l aduc să dea examen la şcoala publică, nu vream să se amestece cu fel de fel de băieţi rău crescuţi… Dar a stăruit tată-său… zice că e ordin de la minister… Şi de-aia l-am trimis la d-ta, care-i cunoşti caracterul Sui ambiţios, de când îi eşti meditator.

PROFESORUL – Binevoiască numai onorata doamnă să iee loc. (Către lonescu, care aşteaptă în picioare.) Tu meri la locu-ţi… De hatârul mâni-tii, pe kine nu ke las repekinke! No! meri! (lonescu merge la loc.)

IONEASCA (ridicându-se) – Sărut mâna!

PROFESORUL (demn) – No bine! poţi mere. (Ia scaunul Ioneaschii şi-l pune lângă doamna nou sosită, şi aşază căţelul pe el; mopsul, mulţumit, îl linge pe nas. Mahalagioaicele ies foarte umilite.) No, acuma tânărul Ftiriadi! Spune-ne, s-audă şi ilustra matroană, onorata ta mamă: nu-i aşa că pământul se-nvârke în jurul soarelui trei ani câte 365 ghe zile şi mai apoi în al patrulea în 366 ghe zile?

MICUL FTIRIADI – Da, dom’le.

PROFESORUL (face semne de aprobare doamnei Ftiriadi care, foarte satisfăcută, se scoală de la locul ei, drege cravata băiatului, îl sărută şi se aşază iar la loc.) – No, nu-i aşa că presiunea se ghemonstră sufiţiente prin cele două emisfere (doamna Ftiriadi tuşeşte tare) ghe Maggheburg?

MICUL FTIRIADI – Da, dom’le.

PROFESORUL (către clasa întreagă) – No, boilor, vegheţi numai exămplu ghe aplicăţiune! (Către micul Ftiriadi.) No,

încă una ş-apoi basta! Spune-ne: nu-i aşa că Ioane Corvin ghe Huniaghe, şi Makiaş Corvin, şi-apoi dup-aceia doară toţi magnaţii maghiari fost-au români ghe-ai noşti?

MICUL FTIRIADI – Da, dom'le.

PROFESORUL – Bine! Bravo! Emininke!!

DOAMNA FTIRIADI – Mersi, domnule profesor… Sunt foarte mulţumită… O să-i spui şi lui Ftiriadi câtă osteneală-ţi dai cu copiii…

PROFESORUL – Ilustră doamnă, că-z asta ni-i misiunea. Datoria ni-i să luminăm jenăraţiunile june; că-z fără instrucţiune şi educaţiune, un popor doară e învins astăzi în lupta pentru existenţă, şi cine-i învins, apoi acela dă-l dracului! vorba lăkinească: una salus vichis, nullam şperare salukem!

ARTICOLUL 214

I.

Un birou de avocat. Ora 9 dimineaţa.

Avocatul, un licenţiat începător, stă la biroul său, studiind nişte hârtii.

O cocoană intră urmată de un tânăr.

Cocoana este îmbrăcată, cum purtau înainte vreme mahalagioaicele, cu barej havai legată la cap, rochie şi pieptar de lână de aceeaşi coloare şi un tărtănaş conabiu, făcut cu igliţa; în mâini, mănuşi de imitaţie de mătase, fără deşte. E o femeie de vreo cincizeci de ani, destul de bine ţinută; cam prea dreasă la obraz; sprâncenile ca nişte lipitori; dinţii cam negriţi de ristic şi de tutun; foarte veselă şi vioaie, vorbeşte şi gesticulează degajat, chiar cu multă volubilitate şi cu o figură plină de expresie. Tânărul are aerul unui impiegat de minister; redingotă de camgarn la trei butoni, cravată strigătoare, pantaloni de culoarea oului de raţă leşească şi pălărie cilindru. El urmează cu încredere pe femeie, care intră cu pasul hotărât.

COCOANA – Las' că-i spui eu tot lu domnu avucatu. (Înaintează spre birou.) Bonjur… Mă recomand Tarsiţa Popeasca, văduva lui priotul Sava de la Caimata, care a

dărâmat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou, şi fiu-meu, Lae Popescu.

AVOCATUL – Poftiţi, luaţi loc.

COCOANA – Mersi!

TÂNĂRUL – Mersi! (Şed.)

COCOANA (scoate o tabachere, din aceasta o ţigaretă militară, pe care o pune în gură. Avocatul îi oferă chibrituri; ea aprinde ţigareta; trage de două-trei ori fi, dând fumul pe nas): Uite la ce-am venitără noi la dumneata, care ne-a recomandat o prietenă a noastră, finc-a avut şi dumneei o dhestie (face cu ochiul râzând şi arătând pe Lae, care se uită la lucrurile din biroul Avocatului de fur împrejur şi-n tavan la policandru), tot într-o pricină, de par egzamplu acuma, vine vorba; şi zice: du-te negreşit la dumnealui, că-ţi face dumnealui treaba.

AVOCATUL – Care cocoană, mă rog?

COCOANA – Miţa…

AVOCATUL – Care Miţa?

COCOANA (râzând, dând fum pe tias şi făcând cu ochiul): Ei! nu te mai face acu… Miţa, de! care ai devorţat-o dumneata…

AVOCATUL – …?

COCOANA – Care ai devorţat-o dumneata de Pricopoiu de la Ciulniţa.

AVOCATUL (după o prefăcută sforţare a memoriei): A! madam Zaharidi…

COCOANA – Ei, da! aşa te-nvaţă… Zaharidina… (Se apleacă în urechea Avocatului şi-i şopteşte ceva râzând cu multă intenţie. Avocatul zâmbeşte cam sfiindu-se de atâta apropiere. Cocoana se trage repede de la urechea lui şi pune graţios trei deşte de la mâna stânga peste buze.) U! … pardon… oi fi mirosind! … Am gustat de dimineaţă nişte angelică de casă… Nu ştiu ce purdalnicu îmi venea de cum m-am sculat, pardon, de la stomac! … (Cu aceeaşi mişcare graţioasă, se apasă cât cele trei deşte la lingurea, făcând ceea ce se zice pe franţuzeşte une petite moue degoutee.)

AVOCATUL – Ei! şi afacerea d-voastră! …

TÂNĂRUL (aplecând ochii din tavan) – E pentru…

COCOANA (după ce şi-a aprins o ţigaretă) – Las’ să spui eu. (Către avocat.) Eu i-am spus: Lae, nu face pentru tine! dar el, amurezat… n-ai ce-i face! nu şi nu! că se omoară dacă nu-l las. (Către Lae.) Ai văzut acu, mangafache? (Către Avocat, cu blândă filosofie.) Furia tinereţii… n-ai ce-i face! asta e al tinerilor dat. (Iar s-apleacă la urechea avocatului şi-i şopteşte cu multă intenţie şi clipind din ochi. Avocatul iar evită contactul. Cocoana iar face mişcarea-i graţioasă.) U! Anghelica, bat-o focu! (Apoi iar s-apasă la lingurea.)

AVOCATUL – În sfârşit… în sfârşit, cum stă chestia?

COCOANA – El… Lae…

TÂNĂRUL – Lasă-mă, mamiţo, să spui eu.

COCOANA – Ei! poftim, spune! (Fumează şi se uită şi ea la policandru.)

TÂNĂRUL – Eu vreau să dau divorţ…

AVOCATUL – Eşti însurat de curând…

COCOANA – De.

TÂNĂRUL – Lasă-mă, mamiţo! ce? eu sunt prost? (Către Avocat.) De trei ani.

AVOCATUL – Copii aveţi?

COCOANA – Ei, aş! unde poate aia să facă? (Se dă la urechea Avocatului.)

AVOCATUL (se scoală repede-n picioare şi se duce într-un colţ al biroului unde s-apleacă puţin asupra unui castronaş cu nisip).

COCOANA (Care i-a urmărit mişcarea) – Ai şi d-ta de dimineaţă arsuri la stomac; să-mi dai o sticluţă, să-ţi aduc şi dumitale niţică anghelică… de casă…

AVOCATUL (coborând înapoi la biurou, ştergându-se la gură cu batista; către tânărul client): Şi ce motive putem invoca?

TÂNĂRUL – Nu-mi mai convine, domnule, pentru ca să trăiesc cu dumneaei.

AVOCATUL – Apoi asta nu-i un motiv… Trebuiesc motive…

COCOANA – Parcă dumneatale ce treabă ai? să le găseşti, nu mai vrea să trăiască cu ea, şi pace bună! bărbat el de unde nu, îşi ia căciula şi pleacă… Iaca!

AVOCATUL – Bine, pleacă; dar femeia îl urmează, trebuie, are chiar datoria să-l urmeze.

COCOANA – Să poftească! … Iacă-i vine pofta să meargă unde a-nţărcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la Universul că se bate, zice, cu englezii… boierii ăia (râzând), ce fel de boieri ai dracului or fi şi ăia! încinşi cu tei ca la Fefelei! (Râzând crescendo.) Să meargă după el! … să vază ea pe dracu! … război e ala! ce? te joci, ţaţo? nu-i caută că e fata lui Popa Petcu! (Râde cu multă poftă, s-apleacă s-apuce de gât pe Avocat şi să-l tragă cu urechea la gura ei. Avocatul face la vreme o mişcare inteligentă şi scapă. Ea face mişcarea ei graţioasă cu cele trei deşte, întâi pe buze, apoi la stomac.) Ei! Da’ uitasem! … Anghelica! … Da’ (Închide ochiul stâng şi cu un zâmbet plin de intenţie) ai înţelegut unde bate vorba Târşiţii priotesii! (Face mare haz şi fumează cu multă poftă.)

AVOCATUL – Lasă, te rog, cocoană; lasă-l pe dumnealui să răspunză la întrebări; altfel nu pot sesiza speţa. (Către Tânărul.) Mă rog, să vedem… Ce plângeri pozitive şi întemeiate pe probe putem s-aducem contra soţiei noastre?

COCOANA – Berechet!

AVOCATUL – Cum?

COCOANA – Cu martori.

AVOCATUL – Ce-or să spuie, de exemplu, martorii?

COCOANA – Ei, bravos! dumneata ce treabă ai? să-i înveţi ce să spuie… Martori găsim noi.

TÂNĂRUL – Mai întâi, domnule avocat, eu vreau să dau divorţ fiindcă n-o mai iubesc pe dumneei…

AVOCATUL – Dar dacă dumneei te iubeşte pe dumneata?

COCOANA (pufnind) – Em… p’! (Face din buze un zgomot onomatopeic.)

TÂNĂRUL – Şi este luxoasă… şi…

AVOCATUL – Da, amice, te cred; dar astea nu sunt motive…

COCOANA – Jur eu ca mama lui!

AVOCATUL – Em… p’! (Face acelaşi zgomot din buze ca preoteasa mai sus; apoi către Tânărul.) Putem să dovedim un adulteriu? înţelegi ce va să zică un adulteriu…

COCOANA – Ştii că mi-ai plăcut aici?

AVOCATUL – Apoi nu e aşa, cocoană. Ştii cât e de greu să stabileşti elementele pentru proba legală a adulteriului?

COCOANA – Ei, bravos! (Se repede râzând la urechea Avocatului; acesta se dă degrabă într-o parte. Mişcare graţioasă a Cocoanii.)

TÂNĂRUL – Dumneei, domnule avocat, am martori, umblă toată ziulica pe la tanti ale dumneei; ştiu eu ce face dumneei pe la tanti ale dumneei? că dumneei are vreo patru tanti.

COCOANA – Olio! ce spui, ţaţo? nu zici cinci? … ba încă şase! (Volubil.) Pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe Hurdubiloaia, pe Popeasca ailaltă a lui Mache al Popii Zamfirache, de-i mai zice şi Ampotrofagu, că a băgat spaima în maală! uite aşa umbla cu patacele şi cu basamacu-n cap, când fu la alegeri, de-a spart capu lui bietu Guţă Băncuţă (cu volubilitatea crescândă), fincă nu vrea să fie cu oţii ăştia de-a venitără la putere, fi-s-ar fi stârpit sămânţa de liberali! auzi liberali! să nenorocească o lume de se hrănea…

AVOCATUL (plictisit) – Ţţ! … Ce-are a face acuma politica?

TÂNĂRUL (rugător) – Lasă, mamă!

AVOCATUL – Lasă, cocoană!

COCOANA (cu forţă) – Nu las! nu vreau să las! (Trântind ţigareta în scrumieră şi, foarte sentimentală, obidindu-se treptat până la lacrimi.) Că dacă nu am avut alţi copii, şi să-l văz nenorocit, care numa pe el îl am! (îşi suflă foarte zgomotos nasul, apoi îşi şterge ochii şi aprinde ţigareta.)

AVOCATUL – E vorba dar de a proba că lipseşte de la cea mai sacră datorie conjugală, dacă…

COCOANA – Apoi ai cunoscut-o dumneata pe mă-sa ce pramatie, ce catifea? (Se dă la ureche fără succes; apoi, pufnind de râs.) M-ai înţelegut, care va să zică? (Taie cu mâna dreaptă de două-trei ori aerul în mişcări scurte şi dese, bleojdind buzele, pufnind din nări şi ţinând închis ochiul stâng – semnul unei idei superlative.)

AVOCATUL – Mai rămâne să găsim altceva… Te insultă vreodată?

TÂNĂRUL – Aplică, domnule, totdeauna aşa vorbe triveale, care nu aş putea pentru ca să vi le zic în persoană în prezenţa mamiţii.

COCOANA (se repede la ureche iar fără succes; apoi, râzând, către Avocat) – Destul!

TÂNĂRUL – Şi, pe urmă, să vă spun drept… nu-mi mai dă nici mâna pentru ca să ţin o nevastă fără zestre…

AVOCATUL – N-ai luat zestre?

COCOANA – Zestre? de la cine? de la Popa Petcu? să-i rămâie clironomie când o muri beţivul, căldăruşa şi datoriile de la Moartea Vânătorului, unde bea toată ziua şi toată noaptea pe catastif şi joacă tabine cu gineri-său şi cu alţi spânzuraţi… cu gineri-său, de! cu Tache Hengheru, care are antipriză de flaşnete în Popa-Tatu şi iarna vicleimuri cu olteni!

TÂNĂRUL – Lasă, mamiţă! … Nu-mi mai dă mâna pentru ca să ţiu nevastă fără zestre; mai ales că a fost o nenorocire acu, cu ocazia bugetului, care am devenit suprimat pe întâi aprile.

AVOCATUL – Şi ce salariu aveaţi?

COCOANA – Marea cu sare! Avea şi el o sută cinzeci de lei pe lună… şi l-a suplimatără; cu o sută cinzeci de lei ai lui o să se procopsească statul! în maţe să le stea ăi o sută cinzeci de franci! L-a suplimatără, că l-a-nsemnat Ampotrofagu, suplima-le-ar Dumnezeu luminiţile ochişorilor din cap, s-ajung să-i văz orbeţi pe toţi, cu mânuşiţa întinsă pe strada Clemenţii la colţul lu Butculescu! L-a supl…

UN FECIOR (intră şi, întrerupând imprecaţiunea mamei) – Conaşule, poftiţi la dejun.

AVOCATUL (se scoală) – în sfârşit, mai veniţi în zilele astea pe la mine; ne vom mai consulta; poate că găsim ceva… A! nu cumva ai vreo scrisoare de la soţia dumitale? …

COCOANA – Hehei! câte! de când trata amor. (Iar la ureche; dar Avocatul e prea nalt şi Cocoana nu-l ajunge din picioare.)

TÂNĂRUL – Ba, am vreo trei, de când eram astă-toamnă cu domnul inspector trimis în anchetă în Dobrogea… Am stat vreo trei săptămâni, şi dumneei era straşnic de supărată că nu-i trimiteam mereu parale…

AVOCATUL (ca având o idee luminoasă) – Bravo! vino mâine, poimâine dimineaţa cu scrisorile… poate să avem şansă… cine ştie? poate să avem mare şansă!

I'ECIORUL (intrând iar) – Conaşule, se răceşte.

AVOCATUL (mânând pe cei doi clienţi cu binişorul până la uşă, îi scoate afară din biurou; în vestibul, Cocoana râzând, vrea să-i spuie ceva la ureche; avocatul o depărtează şi apucă spre sufragerie.

— Cocoana pleacă, făcând cu ochiul.)

TÂNĂRUL (urmând-o şi netezindu-şi jobenu cu mâneca) – Stai, mamiţo, nu aşa iute!

II.

Acelaşi biurou de avocat. În aceeaşi zi, orele patru d.a. Avocatul intră cu servieta subsoară, urmat de Fecior.

AVOCATUL – Afară de ăştia, nu m-a mai căutat nimeni?

FECIORUL (gândindu-se mai bine): Ba da, conaşule, un popă şi o damă tânără; a zis popa că vine mai târziu. (S-aude soneria zbârnâind cu insistenţă.)

AVOCATUL – Vezi cine e. (Feciorul aleargă. Avocatul se aşază la biurou, îşi desface servieta şi deschide un dosar.)

Un popă venerabil intră. E un om de vreo şaizeci şi cinci de ani; barbă şi păr mai mult albe; faţa foarte roşie, mai ales la pomete şi alte proeminenţe; ochii spălăciţi, albaştri, dulci şi lăcrimoşi. Poartă în mâna dreaptă baston înalt,

negru, cu măciulie de os alb; mâna stânga o ţine în buzunarul giubelii; cu toate că părintele păşeşte cu multă metodă, aplecându-se-ntr-o parte, tot se denunţă aproape sigur unui ochi deprins că mâna stânga a părintelui, disimulată sub giubea, duce o greutate considerabilă.

În urma părintelui, o tânără persoană, ca de vreo optsprezece ani; o frumuseţe de fată: ochi verzui mari, sub gene şi sprâncene negre, ca şi părul buclat al capului; naltă şi mlădioasă, mergând, pare că pluteşte – la grâce plus belle encore que la beaute. E foarte cochet îmbrăcată: o pălărie de pâslă în tricorn, de culoare gris-fer, tivită pe margini cu şiret de fir, ca şi manteluţa de aceeaşi culoare – şic de tot.)

AVOCATUL – Blagosloveşte, părinţele!

POPA – Domnul, taică!

AVOCATUL – Ia poftiţi, luaţi loc.

TÂNĂRA – Mersi. (Părintele şi Tânăra se aşază lângă biurou în faţa Avocatului. Părintele se aşază, cu metodă, aşa că ajunge cu mâna stânga la potrivită distanţă ca să poată lăsa binişor jos pe covor iarcina purtată pe sub giubea. Şezând jos Părintele, poalele giubelii se dau într-o parte, aşa că jos lângă scaun se vede acum bine ce ţinuse Părintele-n mână: o legătură de basma roşie cadrilată în stil scoţian. Legătura stă ţapănă-n picioare într-o formă conopiramidală şi coronată cu două funde-nnodate cruciş – o siluetă foarte zveltă.)

AVOCATUL (care priveşte adânc şi foarte distrat la tânăra persoană) – D-voastră sunteţi fiica părintelui, domnişoară?

TÂNĂRA – Nu sunt domnişoară, domnule…

POPA (cu duios regret patern şi foarte răguşit) – Nu mai e de trei ani domnişoară, biata fată! … s-a dus de mult bunul ei! … Acu încă, gândim, dacă o vrea Maica Precistă, să devorţăm…

AVOCATUL (care priveşte cu multă stăruinţă la tânăra clientă, fără s-asculte îndestul vorbele Părintelui) – Damă, care va să zică? … damă?

TÂNĂRA – Da, domnule, damă… (Părintele se uită la legătură, să vază dacă şade bine; legătura îşi ţine mândră fundele-n sus.)

AVOCATUL – Aşa tânără! … De câţi ani, doamna mea?

TÂNĂRA – Am împlinit optsprezece ani la două dechemvrie trecut.

AVOCATUL (din ce în ce mai dus) – La două dechemvrie! … Aşa tânără!!

POPA – La Sfântul prooroc Avacum…

AVOCATUL (şi mai dus) – Avacum! … Aşa tânără!

TÂNĂRA (tristă) – … şi fără noroc!

AVOCATUL – Fără noroc! dumneata?

POPA – Uite, ea! Dacă n-a vrut Maica Domnului!

TÂNĂRA – D-aia am venitără la dumneatale. (Roşeşte.)

AVOCATUL (fericit) – La mine…

POPA – Pentru ca s-o devorţezi.

AVOCATUL – O devorţez.

POPA – Şi helbet! cunoaştem şi noi filotimia obrazului…

Al dracului am răguşit… sfintele sărbători! …

AVOCATUL – Slujbă multă…

POPA – Al dracului… Şi luminările proaste… fac fum…

AVOCATUL – Părinte, nu luaţi o cafea? … Doamna nu ia o dulceaţă, bomboane?

TÂNĂRA – Mersi. (Roşeşte.)

POPA – Ba, dac-ai fi bun, mai bine un pahar de vinişor; mâncai nişte afurisiţi de, ţâri. (Avocatul sună. Feciorul intră; apoi, după ce a primit de la stăpân un ordin discret, iese.)

AVACATUL – Dar, pardon, am uitat să întreb cum se numeşte doamna…

TÂNĂRA – Acriviţa Popescu. (Roşeşte.)

AVOCATUL – Acriviţa? Frumos nume! … Acriviţa! (Feciorul intră cu o tavă, pe care poartă o sticlă de vin, pahare, apă şi dulceaţă. Avocatul se scoală, apropie un gheridon lângă biurou între părinte şi tânăra clientă. Feciorul aşază pe gheridon tava şi, la un semn al stăpânului, se duce. Avocatul serveşte părintelui un pahar de vin şi damei dulceaţă.)

PĂRINTELE (punând mâna pe pahar): Nu-i vorba, am mai băut un păhărel; fusei adineaori pe la Flanu-Roşu, de gustai un pelin (se uită iar la legătură) la Bărăţie… la Andrei, de!

AVOCATUL – A! … la Andrei…

POPA – Luai de probă pentru casă vreo trei chile. (Iar se uită la legătură.)

TÂNĂRA (după ce a luat dulceaţă şi a băut puţină apă, se caută să-şi găsească batista) – A! mi-am uitat batista… (Roşeşte.)

AVOCATUL (scoate pe a lui neatinsă din buzunarul redingotei şi o dă clientei) – Poftiţi, doamnă…

TÂNĂRA (ia batista, se şterge la guriţă; apoi, dând-o înapoi) – Opoponax?

AVOCATUL – Da, parfumul meu favorit.

TÂNĂRA – Ş-al meu! (Roşeşte.)

AVOCATUL (încântat) – Ş-al dumitale… (Se apropie mai tare de ea şi o priveşte adânc, punând apăsat batista pe buzele lui.)

PĂRINTELE (care a băut paharul) – Straşnic vinişor, taică! (Îşi mai toarnă un pahar.) (Pe când avocatul pledează cu multă volubilitate foarte încet şi de aproape Acriviţii, şi dânsa se face din ce în ce mai roşie la obraz fără să răspundă, Părintele scoate din buzunar un ţâr; pe urmă ia de pe masă un presse-papier care reprezintă bustul lui Ciceron în brojiz; ţine ţârul de coadă culcat pe marginea biuroului şi-l bate bine cu capul bustului, să-l frăgezească.)

AVOCATUL (mai tare, aşa încât se aude) – … care merită a fi fericită!

TÂNĂRA – Eu fericită? (Roşeşte.)

PĂRINTELE (la al treilea pahar): Straşnic vinişor!

AVOCATUL – Aşa dar, să vedem ce motive putem invoca.

PĂRINTELE – Ce motive? ce motive? Iacă, o despart eu că-i sunt tată, şi pace bună! nu mai vreau s-o las să trăiască cu un pârlit (goleşte paharul), cu un fecior de…

AVOCATUL (turnându-i încă un pahar) – Apoi nu merge aşa, părinţele. Trebuie să găsim motive şi (cu hotărâre) le

vom găsi! trebuie să le găsim!

PĂRINTELE – Găseşte-le, taică! de ce eşti dumneata avocat?

AVOCATUL (sună nervos; Feciorul intră) – Stăi la uşă: să nu intre nimeni fără să m-anunţi… (Şi mai nervos.) Ai înţeles?

FECIORUL – Am înţeles. (Iese.)

AVOCATUL (către Tânăra) – Să vedem… (Ia un scaun şi se aşază, cam cu spatele la părintele, şi cât permit genunchii mai aproape faţă-n faţă de clientă, care roşeşte tare. Părintele bate cu bustul oratorului alt ţâr.) Să vedem… Se poartă nedelicat cu d-ta?

TINĂRA – Prea nedelicat.

AVOCATUL – Te insultă vreodată?

TÂNĂRA – Numa o dată? …

POPA – O-njură de părinţi…

AVOCATUL – Mizerabil! Faţă cu martori?

POPA – Nu! în particuler… zice că e-n glumă… Ce fel de glumă? … vorba aia: glumă-glumă… (Goleşte paharul.)

AVOCATUL – A părăsit vreodată domiciliul conjugal?

TÂNĂRA – De câte ori! Mergea p-afară… Zicea că cu inspectorul… când era în slujbă…

AVOCATUL – Când era în slujbă? … Acum nu mai e?

POPA: Acum l-a luat dracul! l-a suplimatără… de la Paşti!

TÂNĂRA – O dată, astă-toamnă, m-a lăsat fără un satim acasă şi a stat vreo trei săptămâni în Dobrogea; i-am scris de zece ori şi nici nu mi-a răspuns.

AVOCATUL – … în Dobrogea?

TÂNĂRA – Şi, toată ziua şi toată noaptea, la Berăria Cooperativei, cu actori şi… cu actriţe!

AVOCATUL – Şi… am uitat… cum îl dhiamă pe bărbatul dumitale?

TÂNĂRA – Lae Popescu.

AVOCATUL – Lae Popescu!

POPA – Feciorul Târşiţii Popeaschii, văduva lui Popa Sava de la Caimata, care a dărâmat-o răposatul Pache,

Dumnezeu să-l ierte! când a făcut bulivardu ăl nou.

AVOCATUL (foarte vesel) – Doamnă, afacerea dumitale e ca şi terminată; motivul este găsit! eşti ca şi divorţată; îţi dau parola mea de onoare… (Se apropie şi îi spune ceva foarte încet, cu multă căldură.)

CLIENTA (roşind grozav, şopteşte) – Mersi! (Se aude un zgomot afară şi râsete. Feciorul intră şi spune o vorbă stăpânului.)

AVOCATUL (repede către Părintele şi către tânăra clientă) – Părinte, doamnă, vă rog, iute treceţi dincoace în salon! iute, vă rog! e cineva care are o afacere… (Părintele s-apleacă, îşi ia legătura, se ridică de pe scaun; asemenea şi Tânăra; părintele trece întâi, apoi Tânăra, condusă la braţ foarte strâns de Avocatul. Când acesta închide după ei uşa salonului, se deschide uşa biuroului şi apare coana Tarşiţa, urmată de fiu-său, Lae. Cocoana e şi mai veselă ca dimineaţa.)

III.

COCOANA – Eu sunt şi cu mine, ţaţo! Bonjur!

LAE – Bonjur.

AVOCATUL – Bine c-aţi venit! vă aşteptam; chiar acu am pomenit de d-voastră.

COCOANA – Să mă-ngropi! … D-aia sughiţam eu adineaori. (S-apleacă la urechea Avocatului, îi şopteşte ceva şi râde; după ce i-a vorbit, îi duhneşte în faţă.) Aşa-i că acum nu mai miros? … Vezi… de dimineaţă, pe stomacul gol… se simte… Ei! ce ne facem? … Băiatul n-a găsit scrisoarile alea… pesemne că i le-a furat dumneei. (Se aud în salon bufnituri înfundate parc-ar pisăgi cineva ceva pe o masă.)

LAE – E capabelă!

AVOCATUL – Cocoană, nu mai este nici o nevoie de scrisori, am găsit eu alt motiv mai puternic decât toate… Afacerea fiului d-tale este ca şi terminată; e ca şi divorţat, pot să-ţi dau parola mea de onoare… (Râzând.) Ce-mi dai?

COCOANA (s-apleacă la ureche; Avocatul se fereşte) – Parol! să mor! (Râde tare, îşi udă pe buză buricul degetului mare de la mâna dreaptă şi-i arată în sus.)

AVOCATUL (către Lae) – Mă rog, d-ta eşti un caraghios? (Cocoana râde.)

LAE – Cum, domnule?

AVOCATUL – Lasă-mă să isprăvesc! eşti un caraghios, ori eşti serios hotărât să te desparţi?

LAE – Serios, domnule! (Se aud bufnituri pe masă în salon.)

AVOCATUL (foarte nervos) – Bine… Staţi puţin. (Trece din biurou în salon.)

COCOANA – (căutând chibrituri pe masă, dă de pieile şi şira ţârului): A mâncat cineva ţâri…

AVOCATUL (se întoarce) – Uite ce e? … Dacă eu aş putea convinge pe soţia şi pe socrul dumitale să vă despărţiţi de bunăvoie, ce ai avea de zis?

C COCOANA – Bucuros!

AVOCATUL (cătră Lae) – D-ta… d-ta ce zici? că d-ta eşti interesat în cauză!

COCOANA – Ce să zică el? el zice ce zic eu…

LAE – Eu zic ce zice mamiţa.

AVOCATUL – Atunci… (Se gândeşte o clipă.) Atunci… (Merge la uşa salonului.) Poftim, doamnă; poftim, părinţele. (Tânăra apare urmată de Popă. Dând unii cu ochii de ceilalţi, de o parte şi de alta, exclamaţie de surpriză, tablou.)

COCOANA – Ehei! sabalaerosu, taică părinte!

POPA – Cocoana prioteasa! Ptiu! bată-te mama Ana!

COCOANA (cu humor) – Care va să zică, v-aţi hotărâtără şi d-voastră.

POPA (asemenea) – Slobod!

COCOANA – Lac să fie, că broaşte…

POPA – Lasă, că-ţi cunoaştem guriţa…

COCOANA – Ce spui, ţaţo?

IAE – Lasă acu, mamiţo! …

COCOANA (Tânărului) – Taci, prostule! … (Popii.) Guriţa mea, ai?

POPA – Guriţa d-tale.

AVOCATUL – Ei, acum ne-am înţeles! lăsaţi mofturile. Cocoana, privind lung la Popa, face semn Avocatului ca de tras la măsea; Popa, privind la ea, face acelaşi semn Avocatului; Lae îşi netezeşte pălăriuţa; Acriviţa roşeşte.) Care va să zică, este hotărât: fiecare soţ dorind deopotrivă să se despartă, vom face cererea împreună, întemeiată pe art. 214 consimţăţământ mutual. Poftiţi, şedeţi. (Toţi şed. Popa îşi toară un pahar; Cocoana fumează; Lae îşi netezeşte pălăria şi Acriviţa roşeşte.)

AVOCATUL (către Lae) – D-ta şezi colea şi scrie. Să facem petiţia. (Lae se aţază la biurou cu până-n mânăAvocatul către prioteasa Tarşiţa, prezentându-i un chibrit aprins pentru ţigară.) Ai văzut? (încet şi serios.) Ei! ce-mi daţi?

COCOANA (râzând şi aruncându-i fum în obraz) – Bravos! Tot noi să-ţi dăm? … Să-ţi dea… (Face cu ochiul arătând pe Tânăfa; apoi vrea s-aplece la ureche, dar se opreşte aducându-şi aminte de ceva.) …U! Bată-te norocul! uitasem! (Scoate din buzunar o sticlă de spiţărie şi o dă Avocatului.) Anghelica! teribilă pentru stomac şi… (Râzând, se apropie de urechea Avocatului şi, făcându-i cu ochiul, îi şopteşte o vorbă, apoi iar cu degetul ud.) Parol! Să mor, e lucru mare!

AVOCATUL (cătră Lae) – „Domnule Preşedinte… Subsemnaţii…” numele dumitale întreg… (Avocatul şade, la spatele scriitorului, aproape de tot de tânăra clientă, şi dictează petiţia, pe când părintele Petcu bate un ţâr, iar cocoana Tarşiţa aprinde o ţigaretă militară.)

JUSTIŢIE.

JUDELE DE OCOL – Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase…

LEANCA – La Hanu-Dracului…

JUD.

— Ştiu… Lasă-mă să-ntreb.

LEANCA – Plătim licenţa, dom’ judecător…

PREVENITUL – Oleo!

JUD.

— Tăcere!

LEANCA – … E păcat pentru mine, dom’ judecător…

JUD.

— Lasă-mă să te-ntreb…

LEANCA – Te las…

JUD.

— Care va să zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase, ce reclami de la prevenitul Iancu Zugravu?

LEANCA (cu emoţiune treptată) – Eu, să trăiţi, săru’ mâna, dom’ judecător, eu sunt o femeie sârmană, Dumnezeu mă ştie cum mă chinuiesc pentru o pâine… De aia şi pusesem de gând, de la sfântu Gheorghe să las prăvălia, care nu mai poate omul de atâtea angarale pentru ca să mai mănânce o bucăţică de pâine, şi nu ne mai dă mâna să plătim licenţa.

PREVENITUL – Licenţa o plăteşte dom’ Mitică.

LEANCA – Dom’ Mitică? … să fie al dracului care minte?

JUD.

— Tăcere! Nimeni n-are voie să vorbească până nu-l întreb eu.

LEANCA – Dacă zice dumnealui că dom’ Mitică! … Eu, dom’ judecător, săru’ mâna, poci să jur că sunt curată la sufletul meu!

JUD.

— Nu e vorba de asta! … Spune, cum s-au petrecut lucrurile şi ce reclami de la prevenit?

LEANCA – Eu, dom’ judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, şi clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la dom’ Marinescu Bragadiru din Piaţă, încă chiar dom’ Tomiţa zicea să-l iau în birje…

JUD.

— Pe cine să iei în birje?

LEANCA – Clondiru… că zicea…
JUD.
— Cine zicea?
LEANCA – Dom’ Toma… se sparge…
JUD.
— Cine se sparge?
LEANCA – Clondirul, dom’ judecător!
JUD. (impacientat) – Femeie, ce tot bârâi! … Răspunde o dată lămurit la ce te-ntreb eu! Ce pretinzi d-ta acum de la prevenit?
LEANCA (cu volubilitate) – Onoarea mea, dom’ judecător, care m-a-njurat dumnealui, pardon facu-ţi şi dregu-ţi, şi mi-a spart clondirul, că nu vrea să-mi plătească… (Cu obidă.) Că eu sunt o femeie sârmană, şi e păcat! Vine dumnealui gol puşcă, şi bea până se face tun, şi pe urmă, dacă am vrut să chem vardistul, dumnealui zice că mă sulemeneşte cu chinoroz şi vrea s-o tulească, ş-a căzut peste tarabă şi s-a făcut praf.
JUD.
— Ce s-a făcut praf?
LEANCA – Clondirul cu mastică; şi pe urmă vrea să fugă.
JUD.
— Cine?
LEANCA – Dumnealui.
JUD.
— Ei, ce pretinzi?
LKANCA – Onoarea mea şi trei chile de mastică prima…
JUD.
— Bine; şezi şi taci.
LEANCA – Care vine dumnealui…
JUD.
— Taci!
LEANCA – Tac, da’…
JUD.
— Taci odată!
LEANCA – Am tăcut.

JUD.

— Iancu Zugravu! Ce ai d-ta să răspunzi la pretenţiile reclamantei?

PREVENITUL (e afumat şi pronunţă foarte îngălat) – Eu, domnule judecător, dumneaei zice, pardon, iar ai venit, mă porcule? că dumneaei n-are niciodată o politică vizavi de muşterei. Eu zic… dacă dom’ Mitică…

JUD.

— Cine-i dom’ Mitică?

LEANCA – Dom’ judecător! uite, săru’ mâna, ş-acuma e beat…

JUD.

— Taci! nu te-ntreb pe d-ta. (Către prevenit.) Cine-i dom’ Mitică?

PREV.

— Dom Mitică? … nu-l cunoşti pe dom’ Mitică? (râzând ironic): al dracului dom’ Mitică!

JUD.

— Vorbeşte serios! Cine-i dom’ Mitică?

PREV.

— Care va să zică, dom’ Mitică de la pricepţie (cu un zâmbet de fină intenţie), pricepi dumneatale acuşica cum vine vorba noastră (face cu ochiul).

JUD.

— Ce are a face dom’ Mitică?

PREV.

— Dacă i-a plătit licenţa.

LEANCA – Să fie-al drac…

JUD.

— Taci! (Prevenitului.) Nu e vorba de licenţă; e vorba de clondirul cu mastică. A căzut de pe tejghea, dom’ judecător; era pe margine.

JUD.

— Cine l-a-mpins?

PREV.

— Piază-rea, fiindcă zicea că cheamă vardistul… Eu nu vream, că sunt comersant…

LEANCA (dându-i cu tifla) – Comersant de piei de cloşcă.

JUD.

— Te invit să fii cuviincioasă aici! aici nu-i permis să dai cu tifla!

PREV. (vesel) – Bravos, dom’ judecător! Ai văzut şi dumneatale acuşica ce pramatie e dumneaei?

JUD.

— Nu-ţi permit să fii necuviincios aici! … (aspru) m-ai înţeles?

LEANCA (veselă) – Hahaha! bravos, dom’ judecător! … să spuie, ce comerţ învârteşte…

JUD. (mai aspru) – Taci, că te dau afară!

PREV.

— Hahahaha! Brav…

JUD. (foarte aspru) – Răspunde! ce comerţ faci d-ta?

PREV.

— Am fost zugrav de case român, dom’ judecător… Dac-am văzut că mă omoară concurenţa străinilor am deschis tombolă cu obiecte la Moşi.

JUD.

— Da’ de chinoroz cum a venit vorba?

PREV.

— Am vrut numai s-o speriu c-o stric (face cu ochiul) pardon, la ficsonomia obrazului…

LEANCA – Să mă sperii? N-ai venit o dată cu căciula umplută cu chinoroz…?

PREV.

— Las-o p-aia! Aia-i altă căciulă! (judelui): aia a fost la politică., nu-nţelege dumneei… fomeie…

JUD.

— Bine, toate bune, dar de ce vii beat la judecătorie?

PREV. (obidit) – Dacă n-am aminteri coraj, dom’ judecător! …

JUD.

— Destul! (Condamnă pe prevenitul Iancu Zugravu la şapte lei despăgubire civilă şi doi lei cheltuieli de judecată.)

LEANCA – Da, dom’ judecător, onoarea mea, săru’ mâna, nereperată, cum rămâne?

PREV. (maliţios) – Las’ că ţi-o reperează dom’ Mitică!

C. F. R.

Doi amici, Nită şi Ghiţă, şed la o masă în berărie şi vorbesc încet despre cine ştie ce. Uşa stabilimentului se desdhide cu zgomot, şi intră foarte vesel un muşteriu nou, un om mai mult tânăr ca bătrân. După toate aparenţele, soseşte dintr-un alt stabiliment similar, unde trebuie să fi stăruit mult. Noul-sosit se uită la mesele ocupate, pare c-ar căuta o cunoştinţă, şi-şi opreşte în sfârşit privirile asupra celor doi amici. Cu pas mai mult hotărât decât sigur, vine drept la masa lor.

Muşteriul cel nou îngălează silabele, pe unele prea slabe neglijându-le chiar de tot.

MUŞTERIUL – Salutare, neică.

NITĂ şi GHIŢĂ – Salutare!

M.

— Îmi daţi voie?

N. – … Poftim!

M.

— Nu vă deranjez, ca’va-s’zică.

G. – … Nu.

M.

— Vorbeaţi ceva secret?

G. – … Aş! (Tăcere.)

M.

— Frate… o fi târziu? … că pe-al meu, l-am dat să-l dreagă…

N.

— Unu fără un sfert.

M.

— Umbli regulat?

N.

— După gară.
M. – … Miţa acu trebuie să fie… Cât ai zis că e?
G.
— Unu fără un sfert.
M. – … între Ghergani şi Conţeşti… Am lăsat-o să plece cu şeful… (Bate tare-n masă.) Bine, frate, eu nu beau nimic, ca’va-s’zică? Dă-mi o halbă… (Nită şi Ghiţă se uită vinul la altul, întrebându-se reciproc din ochi cine este amicul.)
AMICUL (ciocneşte halba cu paharele amicilor şi bea) – Pardon… un moment. (Pleacă.)
G.
— Cine e amicul? îl cunoşti?
N.
— Nu.
G.
— E cam trecut…
N.
— Ce cam! e bine de tot.
AMICUL (se-ntoarce la loc) – Frate, e târziu? Câte să fie?
N.
— Unu şi zece.
A.
— Acuma sunt în gară la Titu; mănâncă gogoşi la madam Mari, ca’va-s’zică.
G.
— Cine, nene?
A.
— Miţa, nu ţi-am spus… Băiete, o halbă.
N.
— Frate, cine e Miţa asta? fă-mă să-nţeleg.
A.
— Cum? nu ştii?
N.
— Nu.
A.
— Nevastă-mea, frate.

G.

— Bine, nene, nu ţi-e frică s-o laşi singură noaptea pe drum?

A.

— Păi nu ţi-am spus că nu e singură? … e cu şeful…

N.

— Bine-bine, înţelegem noi, dar… în sfârşit, tocmai d-aia… parcă… de… o femeie singură…

A.

— N-ai grije! Cupeu separat… Intri, închizi lumina, tragi perdeluţele şi te-ncui pe dinăuntru: cupeu de servici, ca’va-s’zică – sepa’at. (Face cu ochiul.) Poţi să dormi până dincolo de Filiaşi… Trenul 163… ăl mai bun pentru noi ăsta e: trenul 163… (Cei doi amici râd.) Câte sunt acuma?

N.

— Unu şi jumătate trecute.

A.

— A plecat din Titu… A trecut şi de Mătăsaru. Miţa acu trebuie să-i tragă la soamne…

G.

— Da’ şeful?

A.

— Şi şeful… Pardon… un moment. (Pleacă.)

N.

— E dulce.

G.

— Bărbat de zahăr.

N.

— Stăi, să vedem, ce fel de persoană e Miţa.

A. (se-ntoarce la loc) – Singură n-aş lăsa-o eu! ştii! femeie tânără, nu face să umble singură… Sunt măgari cari n-au manieră şi…

G. – … Dacă o fi şi curăţică.

A. (pufneşte de râs) – Curăţică! … Miţa, curăţică! … Ce vorbeşti, dom’le? Îmi pare rău… Frumoasă, dom’le, îngheaţă puţul… Stăi, să vezi… (Se caută în buzunar, scoate

portofelul şi din portofel o poză, pe care o trece amicilor. Amicii privesc lung poza cu nişte ochi plini de admiraţie.) Ei? aşa e?

N.

— Straşnică, domnule!

G.

— Minune!

A. (mândru) – Aş! poza e moft! s-o vezi în natură, dom'le… e ceva, ca'va-s'zică… Mă rog, destul! s-o vezi în natură!

N.

— E naltă?

A. (cu siguranţă) – Potrivită.

G.

— Blondă?

A.

— Aur, nu altceva. Uite păr! Crezi că-l face cu fierul? Aş! natur… S-o vezi dimineaţa, cum drăcuieşte, că nu şi-l poate descurca… E lucru mare!

N.

— De câţi ani e?

A.

— Cam de câţi zici d-ta, după poză?

N.

— De vreo douăzeci şi cinci.

A.

— Vezi? … Şi mai zici că-n poză te flatează… N-a-mplinit nici doăşunu.

G.

— Fie, nene, să vă trăiască! aţi ştiut ce-aţi ales… Şi o iubeşti?

A.

— Ei bravos! … Cum să n-o iubeşti! … E lucru mare, domnule, când îţi spui. Apoi, în gară la noi, o comedie! Toţi pasajerii, când trece trenul ziua, toată lumea, uite aşa întoarce capul şi se uită la ea la fereastră. – că stăm sus în gară.

N.

— Da’… şeful unde şade?

A.

— Tot sus.

N.

— Şeful e familist?

A.

— Aş! Nu vrea să se-nsoare; zice că nu ţine la femei. Ce mai râde Miţa de el, e lucru mare! Mereu îl tachinează, şi să vezi ce e frumos, că el se supără!

O dată, nu ştiu cum l-a tachinat, că s-a certatăra straşnic – n-a vorbitără… o zi-ntreagă…

N.

— Şi pe urmă?

A.

— Pe urmă s-a-mpăcatără; trebuia să se-mpace, n-avea-ncotro! dacă mâncăm împreună, ca’va-s’zică! ştii, vine de stă cineva vizavi la masă… nu se poate! A stat ei serioşi cât a stat, şi mă făceam şi eu serios, şi zice şeful: „Pardon, maşer, v-am călcat!” şi pe urmă ne-a pufnit pe toţi râsul…

G.

— Da’ şeful ce fel de om e?

A.

— Foarte bun băiat…

N.

— Nu adică de bun: dar ce fel de om e? în vârstă?

A.

— Ei, aş! … nici de treizeci de ani… Să vezi, dom’le, frumuseţe de băiat! Stăi, că am uitat să vi-l arăt. (Scoate iar portofelul şi din portofel o altă pozǎ.) Uite. (Amicii iau poza şi o privesc cu oarecare gelozie.) – Aşa e?

G.

— Voinic bărbat!

A.

— Aş! să-l vezi în natură. Mai nalt ca d-ta! şi încă în pozǎ nu iese roşu!

— Să-l vezi când îşi pune şapca roşie, aşa cam la o parte… Straşnic, dom’le! mustăţile alea negre ca abanosul şi nişte sprâncene! Când trece trenul, toate cocoanele cu ochii la el, să-l soarbă şi mai multe nu! Dacă n-ar avea şapcă roşie, l-ar deochia diavoliţele!

N.

— Da’ scuză-mă, să te-ntreb, copii aveţi?

A. (râzând foarte tare) – Ce vorbeşti, nene? … sunt însurat numa de cinci luni…

N.

— Aşa? … apoi atunci, nu e vremea pierdută; o să aveţi…

A.

— Aşa nădăjduim şi noi… Câte ceasuri sunt? … ia vezi.

G.

— Două ş-un sfert.

A.

— Acuma intră în Leordeni.

N.

— Mă rog, da’ dumneata ce eşti acolo la gară?

A.

— Eu? … Magazioner… Mai luăm un rând?

G.

— E cam târziu; mâne am canţilerie de dimineaţă.

A.

— Numa un rând… Băiete! trei…

N.

— Şi acuma eşti în congediu?

A.

— Ce conged! … Ce să mai cer conged! Mă-nvoieşte şeful când vreau să plec. Pot să lipsesc şi câte trei zile; mai ales acuma, cu criza asta, nu prea e atâta lucru!

G.

— Nene, dă-mi voie să-nchin în sănătatea soţiei dumitale… Să vă trăiască.

A.

— Mersi!

N.

— Şi eu închin în sănătatea şefului d-tale… Să vă trăiască!

A.

— Mersi!

G. (dă să bea, îi răsare şi pufneşte) – Nene! (Cu multă căldură.) Nene! lasă-mă să te pup! (Se pupă cu magazionerul.) Eşti mai dulce ca mierea! (Râd toţi.) Mult aş vrea să cunosc pe şeful şi pe soţia d-tale! (Cu duioşie.) Ce-or fi făcând ei acum?

A.

— Dorm tun… Câte ceasuri ai?

N.

— Trei fix.

A.

— A intrat în Piteşti… La Piteşti stă treiştrei de minute… (Cei doi amici îl îmbrăţişează pe rând şi-l pupă cu multă căldură.)

G.

— Nene! eşti un om fericit! … să trăieşti!

A.

— Asta, ce-i drept, aşa e… sunt fericit! slavă Domnului! Nevastă frumoasă am, să-mi trăiască; slujbuşoară bunicică am – de! orişicât să zici, magazioner… dacă nu curge, pică! de şef încai, ce să mai zicem! ţi-este ca şi un frate, o dată ce ţi-e cumnat, ca’va-s’zică! (Amândoi amicii, după ce au râs tare, rămân foarte nedumeriţi.)

N.

— Cum, cumnat?

A.

— Dacă-i fratele Miţii! … Da’ ce credeai?

G.

— Atunci, n-am făcut nimic…

A.

— Cum, n-am făcut nimic?

N.

— Noi gândeam…

A.

— Cum, nene? Apăi daca nu-i era frate bun, se putea? Cum adică? era să las aşa mândreţe de femeie… noaptea… cu aşa frumuseţe de bărbat? … în cupeu de servici! … (face cu ochiul) sepa'at, ca'va-s'zică… (râde cu multă poftă) ştii că-mi place! … Câte ceasuri ai?

N.

— Ce-ţi pasă?

A.

— Vorba e, vreau să ştiu unde e Miţa acuma.

N. (plictisit) – Trei şi jumătate trecute.

A.

— A plecat din Piteşti… Ai să mergem undeva, să bem câte un jvarţ.

G.

— Nu mai mergem.

A.

— De ce?

N.

— Nu mai ai nici un haz!

FIVE O'CLOCK.

Five o'clock pe englezeşte însemnează cinci ceasuri. În lumea mare, fiecare damă-şi hotărăşte o zi pe săptămână (jour fixe), când primeşte, la ceasurile cinci după amiazi, vizite şi face mosafirilor trataţie cu ceai; de aceea se mai zice şi five o'clock tea, adică pe româneşte ceaiul de la cinci ceasuri. În genere, damele din lumea mare publică în carnetul lui Claymoor, spre ştiinţa numeroaselor lor cunoştinţe, ziua lor de primire. De exemplu, citim în Vlndependance Roumaine: „Madame Esmeralde Piscopesco, five o'clock tea tous Ies jeudis."

— Azi e joi. Haide, zic eu, la madame Piscopesco.

Feciorul în frac şi cu mănuşi albe mă introduce în salonul splendid al somptuosului hotel Piscopesco. Dar nu văz pe nimeni… A! în fund! auz, în salonaşul intim de cel mai pur stil Louis XV, ciripind pe-ntrecute, ca doi scatii, două glasuri

de coconiţe. Merg acolo, madam Măndica Piscopesco cu surioara sa, madam Tincuţa Popesco. Cocoana Măndica mă-ntâmpină cu graţia-i obişnuită. Mărturisesc drept… Am mare slăbiciune de ceea ce francezul numeşte la causerie, şi de aceea frecventez bucuros cercurile mondains. Îmi place adică, pe româneşte, să stau de vorbă cu damele din lumea mare. Găsesc în conversaţia lor mult mai multă graţie decât în conversaţia bărbaţilor. Femeile ştiu să spună o mie şi o sută de nimicuri într-un mod mult mai interesant decât spun bărbaţii lucrurile cele mai serioase… O floare, o panglicuţă, o deosebire d-abia simţită între două nuanţe, un nimic, distilate prin mintea subtilă a unei femei şi exprimate prin acele dulci modulaţiuni de voce şi prin jocul acela încântător al luminilor ochilor, capătă, pentru mine cel puţin, un farmec indicibil. Iată-mă dar în elementul meu… Aci, desigur, am să petrec câteva momente delicioase.

EU – Madam Piscopesco, daţi-mi voie…

MĂNDICA – Vii taman la pont.

TINCUŢA – Ai fost…?

MĂNDICA – Taci tu! … Las’ să-l întreb eu… Ai fost aseară la circ?

EU – Am fost.

TINCUŢA – Cine mai…

MĂNDICA – Taci, soro! n-auzi? (Către mine.) Ai văzut pe Miţa?

EU – Pe sora matale?

MĂNDICA – Nu… Pe Miţa, pe Protopopeasca a tânără. EU – Da; era într-o lojă în faţa mea…

MĂNDICA (Tincuţii) – Ai văzut?

TINCUŢA (mie) – Cu cin…

MĂNDICA – Taci! … (Mie.) Cu ce pălărie era?

EU (încurcat) – Cu… (Tincuţa vrea să mă-ntrerupă.)

MĂNDICA (astupându-i gura cu mâna) – Cu o pălărie mare…

EU (răsufiând) – Da…

MĂNDICA (Tincuţii) – Ai văzut? (Mie.) Bleu gendarme.

FU – Da…

MĂNDICA (mie) – Cu panglici vieux-rose… (Eu dau din cap afirmativ.)

MĂNDICA (Tincuţii) – Te mai prinzi aldată?

TINCUŢA – Stăi, să vedem… (Mie.) Era cu bărbatu-său?

MĂNDICA (Tincuţii) – Taci tu!

TINCUŢA – Apăi, lasă-mă şi pe mine, soro! Tot tu?

MĂNDICA (mie) – Era cu Protopopescu?

EU (încurcat) – Mi se pare că…

MĂNDICA – Nu era cu Haralambina?

EU (şi mai încurcat) – Cu care Haralambina…?

TINCUŢA – Cu mă-sa.

EU – …

MĂNDICA – … O bătrână mică, urâtă, parcă-i o smochină uscată, şi gătită-gătită…

EU (răsufiând) – Da.

TINCUŢA – Cu părul roşu văpsit…

EU – Da, da.

TINCUŢA (Măndichii) – Ai văzut?

MĂNDICA – Ce să văz? … parcă mă-sa nu ştie! (Mie.) A venit cineva în lojă la ele?

EU – …

TINCUŢA – Mitică…

EU – Care Mitică?

MĂNDICA – Ei! care Mitică…

TINCUŢA – Lefterescu, locotenentul…

EU – Să mă credeţi, cuconiţelor, pe onoarea mea vă spun, că nu pot să zic, pentru că eu…

MĂNDICA – Pentru că dumneata eşti cavaler şi nu vrei să spui.

‘TINCUŢA – Da’ pe Lefterescu l-ai văzut în circ?

EU – Mi se pare că era într-un stal, drept în faţa mea.

MĂNDICA – Lângă loja ei! … (Tincuţii.) Ai văzut? Ai înţeles acum pontul? … Vezi, dacă eşti proastă?

TINCUŢA – Peste poate!

EU (aruncând o privire pe fereastră şi văzând o trăsură închisă, care a tras la scară) – Vorbeşti de lup şi Madam Protopopesco la uşă.

TINCUŢA – Ea!

MĂNDICA – Vezi ce obraznică el…

EU (având un presentiment şi luându-mi pălăria): Doamnelor, daţi-mi voie să vă salut… îmi pare bine că vă găsesc totdeauna vesele şi graţioase… Eu trebuie să mă retrag.

TINCUŢA (tăindu-mi calea) – Aşa degrab'?

EU – Vă asigur că… o afacere… urgentă…

MĂNDICA (acoperindu-mi uşa) – Fără să iei măcar un ceai?

EU (apăsat din ce în ce mai mult de negrul meu presentiment) – Parol…

MĂNDICA – Tocma acu?

TINCUŢA (smulgându-mi pălăria) – Peste poate!

EU (trebuind să cedez, cad zdrobit pe un puf).

FECIORUL – Madam Protopopesco. (Măndica se face roşie. Tincuţa vânătă, eu galben. Madam Miţa Protopopescu apare uimitoare de frumuseţe şi de toaletă, ca totdeauna, purtând pălăria bleu gendarme. Cele trei dame se sărută foarte afectuos.)

MIŢA – E un ger afară, maşer, că nu-ţi poţi face o idee… Dacă o ţinea aşa toată noaptea, se duce dracului rapiţa!

EU – Nu crez… Am vorbit cu arendaşi…

MIŢA – Aş! nu mi-a scris azi Protopopescu al meu!

MĂNDIŢĂ (Miţii) – Ai fost aseară…

TINCUŢA (Măndichii) – Taci tu! Las' să-ntreb eu. (Miţii.) Ai fost aseară la circ, madam Protopopesco?

MIŢA – Da.

MĂNDICA – Sin…

TINCUŢA – Taci! … (Miţii.) Singură?

MIŢA – Nu; cu maman.

TINCUŢA – Cu maman? … Bravo!

EU (sculându-mă) – Doamnelor, eu…

MĂNDICA (împiedicându-mă să iau pălăria şi, încet) – Tocma la pont? (Merge să apese nasturele soneriei.)

TINCUŢA – Şi… era multă lume în circ?

MIŢA – Foarte multă.

MĂNDICA (sunând prelungit) – Ce slugi dobitoace! (Feciorul vine.)

MĂNDICA – Nu te-am chemat pe dumneata; treaba dumitale e să stai la uşă; unde e dobitoaca de Roza? Ce face cu ceaiul? (Feciorul iese.)

TINCUŢA (Miţii) – Era cineva dintre cunoscuţi?

MIŢA – Mai nimeni… Era Costandineasca, Dumitreasca, Vasileasca, Georgeasca, Ogretinencile… (Roza, subreta, apare.)

MĂNDICA – Ce faci cu ceaiul ăla?

ROZA – E gata, coniţă.

MĂNDICA – Apăi, de ce dracu nu-l aduci odată?

ROZA – E gata în salon.

MĂNDICA – Atunci, de ce nu spui, proasto? (Roza pleacă bombănind.)

MANDICA – Să nu bombăneşti, obraznico! (Toată vremea asta, madam Tincuţa Popesco tace, bătându-se pe palma stânga cu un cuţit de sidef pentru tăiat corespondenţa, pe când madam Protopopesco se consideră în oglindă, drăcuindu-şi un cârlionţ rebel din frunte, care nu vrea să stea cum trebuie. Madam Piscopesco, cu un gest degajat, ne pofteşte în salonul cel mare, la ceai. Un samovar şi un servici de argint cu coroană de conte deasupra monogramei E. P. Esmeralde Piscopesco de toată frumuseţea.)

TINCUŢA (Miţii) – Apropo, nu mi-ai spus cine mai era la circ.

MIŢA – Ba ţi-am spus… Ogretinencile…

TINCUŢA – Nu… Dintre bărbaţi…

MIŢA – Dintre bărbaţi? (Eu trec repede din salonaş şi-mi iau pălăria.)

MĂNDICA – Nu iei ceaiul?

EU (ţinându-mi în sus şi bine pălăria) – Ba da.

TINCUŢA – Mitică… nu era?

MIŢA – Mitică? … nu ştiu care Mitică…

TINCUŢA – Lefterescu! … sublocotenentul!

EU (frigându-mă cu ceaiul, către Măndica) – Pardon, eu trebuie să…

MIŢA (râzând foarte veselă, către Tincuţa) – A! Lefterescu! Mitică al dumitale…

TINCUŢA – Ba al dumitale, obraznico!

MIŢA – Ba al tău, mojico! (Eu, scăpând din mână paharul cu ceai, împing pe madam Piscopesco cât colo, dau în lături pe fecior şi într-o clipă sunt în curte. În poartă întâlnesc pe bravul Lefterescu.)

EU – Un’ te duci?

MITICĂ – La five o’cloke, la madam Piscopesco.

EU – Fugi, nenorocitule!

1 APRILIE.

Desigur, având cineva inspiraţie, poate minţi şi mistifica pe altul ori în ce zi peste an; dar la zi-ntâi de aprile este un fel de datorie, pentru cine ţine la tradiţiuni, să minţă şi să mistifice, inspirat ori nu. Oricât s-ar părea de comună arta minţitului, artă pe care o profesează omenirea întreagă cu atâta pasiune – prima artă frumoasă, pe care a profesat-o speţa noastră – tot, ca orice artă, unii o fac cu mai puţin, alţii cu mai mult talent, cu mai mult sau mai puţin succes. Izvorul ei stă în acea putere nepătrunsă a spiritului, pe care o numim imaginaţiune, şi fireşte că oamenii nu sunt deopotrivă înzestraţi cu acea putere. Apoi, imaginaţiunea este şi ea condiţionată la fiecare individ de temperamentul şi caracterul lui. Astfel, sunt minciuni şi mistificări vesele, inteligente, delicate; altele stupide, grosolane, lugubre chiar. De exemplu, tânărul Costică Petrăchescu, controlor al unei mari administ raţiuni publice, este vestit printre camarazii lui, atât cei din serviciul central, cât şi cei din serviciul exterior, pentru talentul cu care ştie să mistifice la 1 aprile. Nu se poate o imaginaţie mai bogată. Nota

caracteristică a invenţiunilor tânărului controlor este nota lugubră. Câteva specimene din celebrele-i mistificări vor da o idee exactă cititorului despre talentul lui d. Petrăchescu. Sunt din anul trecut, aprile 1900:

Domnului Teodor lonescu, impiegat clasa III, Direcţia generală X... Bucureşti.

Dragă Tudorache, Imediat ce vei primi scrisoarea mea, suie-te în tren şi vino aci. Este neapărat nevoie de prezenţa ta. Unchiu-tău Panait este foarte greu bolnav; l-a lovit iar apoplexia şi doctorii nu mai dau nici o speranţă de scăpare; cel mult până mâine seară poate s-o mai ducă. Am vorbit cu madam Ionescu, mama ta, şi mi-a spus să-ţi scriu, fiindcă singură nu ştie ce măsuri să ia în caz de nenorocire. Prăvălia lui unchiu-tău Panait a rămas pe mâna băieţilor şi a lui Iordache, tejghetarul, aşa că, dacă n-ai fi tu aici la cazul fatal, cine ştie cu ce vă alegeţi la moştenire!

Fă-ţi curaj! toţi o să trecem prin asta! aşa e viaţa noastră! toţi suntem muritori!

Te aştept la sosirea trenului în gară.

Al tău fidel amic.

C. Petrăchescu.

Domnului Panait Mistopolu, comersant, Târgul Y...

Preastimate neică Panait, Nepotului dumitale Tudorache lonescu, impiegat clasa III la direcţia noastră generală, i s-a întâmplat o mare nenororocire. Dintr-o desperare de amor, pe care-l trata cu o fată de la maşinile de scris ale serviciului central, a nebunit şi a vrut aseară să-şi spintece pântecele în canţilerie, cu nişte foarfeci mari de la registratură. Au sărit mai mulţi camarazi şi, cu mare luptă, i le-au putut smulge din mână. Atunci, bietul Tudorache a-nceput să cânte şi să joace, şi pe urmă s a repezit să strângă de gât pe unul dintre camarazi, crezându-l că este amanta lui care-l trădează.

Te rog, nu spune lui madam lonescu, mama nenorocitului, şi aşteaptă-ne mâne dimineaţă în gară la sosirea trenului.

Doctorii au spus că altă scăpare nu e decât liniştea în sânul familiei. Mâne-l aducem pe bietul Tudorache.

Fă-ţi curaj, neică Panait; aşa e viaţa omului, n-ai ce-i face! dar păcat de el, că era tânăr!

Încă o dată, nu cumva să lipseşti din gară ca să-l iei în primire pe bolnav.

Al d-tale, cu tot respectul, C. Petrăchescu.

De prisos să mai spunem ce şi-au spus a doua zi, 1 aprile, dis-de-dimineaţă, d. Teodor lonescu, impiegat clasa III din Direcţia generală X... şi respectabilul său unchi Panait, când s-au întâlnit, la sosirea trenului, pe peronul gării din Târgul Y...

Dar alta:

Telegramă.

Mandache Smărăndescu, impiegat Direcţia generală X...

Bucureşti.

Casele voastre şi prăvăliile aici piaţa mare în flăcări. Răspuns plătit 10 cuvinte.

Petrăchescu.

D. Costică Petrăchescu, controlorul, are strânse legături de prietenie cu reporteraşul unei mari gazete bucureştene. Îi dă, foarte emoţionat, următoarea informaţie pentru ediţia de dimineaţă: „Aseară s-a-ntâmplat în gara N... un teribil accident.

Trenul de persoane sosind pe linia a doua, publicul a dat năvală către peron, trebuind să traverseze şinele liniei întâia.

O damă în vârstă, voind şi ea să treacă mai la urmă, s-a-mpiedicat în rochie şi a căzut pe şine. A voit să se scoale, când iată trenul accelerat, care intră în gară cu o viteză neînchipuită.

Nenorocita femeie se ridicase şi ieşise de pe şine; dar, fiindcă bătea un vânt puternic şi, poate, din pricina curentului provocat de iuţeala locomotivei, pulpana rotondei umflată a fost apucată de botul maşinei. Într-o

clipă femeia a fost smulsă, învârtită în loc şi apucată sub roţi.

Toată lumea ţipa. În zadar! mecanicul n-a putut opri decât prea târziu, când nenorocita era cu desăvârşire zdrobită – o masă de carne informă.

Victima acestui teribil accident e doamna Tincuţa Constandineasca, soacra d-lui Iancu Dimitrescu, impiegat clasa I în Direcţia generală X…

Nenorocita lasă o frumoasă avere fiicei sale, d-nei Dimitrescu.

Condoleanţele noastre neconsolatului ginere.”

Iarăşi de prisos a spune că în aceeaşi zi chiar, la ediţia de seară de 1 aprile, ziarul, felicitând pe ginere, a anunţat cu bucurie că a fost inclus în eroare de un mişel, că d-na Constandinescu nici nu se afla în ziua de 31 marte în tren.

A! Dar nu numai d. Costică Petrăchescu, controlorul, are imaginaţie! şi, afară de asta, în fiecare an e câte un 1 aprile!

Domnului Costică Petrăchescu, controlor al Direcţiunii generale X…

Târgul N…

Dragă Costică, Am să-ţi dau o veste foarte bună. Aseară în sfârşit am putut să punem mâna pe noul buget, pe care direcţia l-a ţinut foarte secret până acuma.

Ai avut mare noroc. Din posturile de controlori s-au suprimat două, şi s-a înfiinţat încă un subinspector, pe lângă ceilalţi şapte, cari trebuie să controleze pe cei cinci controlori.

Eşti înaintat în noul post.

Leafa noului subinspector este de 350 de lei pe lună, afară de diurnă; adică, vei căpăta încă 50 lei diurnă, peste ce aveai în calitate de controlor, şi noi tot cu ce aveam rămânem.

Halal să-ţi fie! se vede că ai bună protecţie!

Dar, în orice caz, nu crede că suntem invidioşi; suntem buni camarazi şi te felicităm. Aseară am băut câte un pahar

în sănătatea ta. La revedere! Amicii tăi sinceri, Teodor lonescu, Iancu Dimitrescu, Mandache Smărăndescu.

Alta:

D-lui Costică Petrăchescu, subinspector etc., etc.

Dragă Costică, Am aflat de la nepotu-meu Tudorache că te-a înaintatără. Foarte bine a făcutără. Amploiat ca dumneata deştept şi de treabă n-a mai avutără ei. Să-ţi spui drept că ne-am bucura tară şi eu, şi soră-mea, mama lui Tudorache, ca de copilul nostru. Să trăieşti şi la mai mare!

Al d-tale ca un părinte, Panait Mistopolu.

T e l e g r a m ă.

Subinspector Costică Petrăchescu etc., etc.

Ginerele spus înaintare. Felicitările noastre sincere.

Tincuţa Constandineasca.

Direcţia generală X... Serviciul administrativ no. 15245 – 31 marte 1901

Domnului Costică Petrăchescu, controlor etc., etc.

Domnule, Prin noul buget 1900-1901, suprimându-se, pe motive de economie, postul de controlor în care funcţionaţi, vi se aduce la cunoştinţă că rămâneţi în disponibilitate până la alte dispoziţiuni.

Primiţi etc.

Director general N. N...

O NOAPTE FURTUNOASĂ

— Comedie în două acte -

PERSONAJELE:

JUPÂN DUMITRACHE TITIRCA INIMĂ-REA, cherestigiu, căpitan în garda civică.

NAE IPINGESCU, ipistat, amic politic al căpitanului.

CHIRIAC, tejghetar, om de încredere al lui Dumitrache, sergent în gardă.

SPIRIDON, băiat pe procopseală în casa lui Titircă.

RICĂ VENTURIANO, arhivar la o judecătorie de ocol, student în drept şi publicist.

VETA, consoarta lui Jupân Dumitrache.

ZIŢA, sora ei.

În Bucureşti, la Dumitrache.

ACTUL I (O odaie de mahala. Uşă în fund dând în sala de intrare; de amândouă părţile uşii din fund, câte o fereastră. Mobile de lemn şi paie. La stânga, în planul întâi şi-n planul din fund, câte o uşă; în dreapta, pe planul al doilea, altă uşă. În dreapta în fund, răzemată de fereastră, o puşcă de gardist cu spanga atârnată lângă ea.)

SCENA I.

Jupân Dumitrache, în haine de căpitan de gardă fără sabie, şi Nae Ipingescu.

JUJPÂN DUMITRACHE (urmând o vorbă începută): Iaca, nişte papugii… nişte scârţa-scârţa pe hârtie! 'I ştim noi! Mănâncă pe datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pişicherlâcuri… şi seara… se gătesc frumos şi umblă după nevestele oamenilor să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieşi cu o femeie pe uliţă, că se ia bagabonţii laie după dumneata. Un ăla… un prăpădit de amploiat, n-are chioară în pungă şi se ţine după nevestele negustorilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupân Dumitrache; după cum e şi femeia; dacă trage la ei cu coada ochiului şi face fasoane, vezi bine! bagabonţii atât aşteaptă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Ştiu eu ce vrei dumneata să zici… Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! jupân Dumitrache, adică, gândeşti că am vrut pentru ca să-ţi fac un atac? îmi pare rău!

JUPÂN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că nevasta mea nu-i d-alea cum ziseşi, şi iaca, după mine de ce s-a luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonţii şi după dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a luat şi se ia! …

IPINGESCU: Şi cum eşti dumneata! …

JUPÂN DUMITRACHE: Eu am ambâţ, domnule, când e vorba la o adică de onoarea mea de familist…

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi să ştiu bine că intru în cremenal! Să mai văz eu numai că se ţine bagabontul după mine, şi lasă-l…

IPINGESCU: Care bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iaca… un bagabont! de unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoşti, de unde ştii că-i bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Asta-i! Una vorbim şi başca ne-nţelegem. Dar de! ai dreptul; nu ştii ce mi s-a întâmplat, nu ştii cum mă fierbe el pe mine de două săptămâni de zile… Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea… să nu…

IPINGESCU: Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? n-o ştiu eu? …

JUPÂN DUMITRACHE: Nu că mi-e frică… dar am ambâţ, domnule; când e vorba la o adică de onoarea mea de familist…

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul…

IPINGESCU: Că bine zici! începuseşi să-mi spui istoria.

JUPÂN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPÂN DUMITRACHE: Ştii dumneata că la lăsata secului am mers la grădină la „Iunion”; eram eu, consoarta mea şi cumnată-mea Ziţa. Ne punem la o masă, ca să vedem şi noi comediile alea de le joacă Ionescu1. Trece aşa preţ ca la un sfert de ceas, şi numai ce mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de amploiat…

IPINGESCU: De unde ştii că era amploiat?

JUPÂN DUMITRACHE: După port nu semăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine şi se pune la altă masă alături, cu faţa spre masa noastră şi cu spatele la comedie. Şade rezemat într-un peş2, şade, şade, şade, şi se uită lung şi galiş la cocoane, se uită, se… Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambâţ, mă scol ca să plecăm; cocoanele nu! că să mai şedem, că încă nu s-a isprăvit comedia. Încep să mă-

ncruntez la bagabontul şi mai că-mi venea să-l cârpesc, dar mi-era ruşine de lume; eu de! negustor, să mă pui în poblic cu un coate-goale nu vine bine… Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el… bagabontul cu ochii zgâiţi la cocoane; ba încă-şi pune şi ochilarii pe nas. Tii! frate Nae, să fi fost el aici să mă fiarbă aşa, că-i sărea ochilarii din ochi şi giubenul3 din cap, de auzea câinii în Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârşit, se isprăveşte comedia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală şi dumnealui. Plecăm noi, pleacă şi dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spui cocoanelor, ca să nu le ruşinez. Ştii cum e Veta mea… ruşinoasă.

IPINGESCU: Mie îmi spui? n-o ştiu eu? … Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe Sfântul Ionică ca să ieşim pe Podul-de-pământ. – papugiul cât colea după noi; ieşim în dosul Agiei4. – coate-goale după noi; ajungem la Sfântul Ilie în Gorgani. – moftangiul după noi; mergem pe la Mihai-Vodă ca să apucăm pe la Stabilament. – maţe-fripte după noi… Eu trăgeam cu coada ochiului… fierbeam în mine, dar nu vream să spui cocoanelor…

IPINGESCU: Rezon! Ca să nu le ruşinezi.

JUPÂN DUMITRACHE: Ştii cum e Veta mea…

IPINGESCU: Ruşinoasă, mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE: Când s-apucăm de la Stabilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului, şi nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar… mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupân Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gândesc că numai ţi-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi şezând prin partea locului, pe Dealul Spirii. Ei! a venit şi el la grădină ca şi dumneavoastră, a stat până Ia isprăvitul comediei, şi s-a nemerit să apucaţi tot pe un drum ca să vă înturnaţi la domiciliu. El a rămas la al lui şi dumneavoastră aţi mers înainte.

JUPÂN DUMITRACHE: Aşa am crezut şi eu întâi, dar stai să vezi! … A trecut o săptămână la mijloc. Îmi cam şi uitasem eu de istoria bagabontului; gândeam şi eu: poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului. – bunioară vorba dumitale. Aşa, zice cumnată-mea ieri: „Nene, hai deseară la „Iunion” la Ionescu!” Cum auzii eu de „Iunion”, mă făcui verde la faţă. „Ce să mai căutăm la comediile alea nemţeşti5, nişte mofturi; dăm parale şi nu înţelegem nimica; mai bine punem banii în buzunarul ălălalt şi zicem că ne-am dus.” – „Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine şi de Veta!” Ei! când am auzit aşa vorbă mare, n-am putut pentru ca s-o tratez cu refuz.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! haide! … dar unde mă gândeam eu că o să mi se întâmpie un aşa ceva. Ne ducem. Şedem la o masă mai la o parte; şedem cât şedem şi începe comedia. Nu ştiu cum mă-ntorc cu ochii înapoi, şi pe cine gândeşti că văz la masa de la spate? …

IPINGESCU: Pe bagabontul…

JUPÂN DUMITRACHE: Pe coate-goale, domnule, pe moftangiul, pe maţe-fripte, domnule! Fir-ai al dracului de pungaş! … Bagabontul, nene, cu sticlele-n ochi, cu giubenul în cap şi cu basmaua iac-aşa scoasă. Cum m-a văzut. – că trebuie să fi fost schimbat la faţă, cum sunt eu când mă necăjesc (îşi mângâie favoritele) – cum m-a văzut, a sfeclit-o… A întors capu-ncolo şi a început să bea din ţigară, ştii aşa, niznai. Dar mă trăgea cu coada ochiului. Mă-ntorc eu iar la loc şi mă fac că mă uit la comedii, se-ntoarce şi bagabontul iar cu ochii la cocoane! … mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo; …mă-ntorc iar la comedii, iar se uită la cocoane; mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo; mă-ntorc iar la comedii…

IPINGESCU: Iar se uită la cocoane…

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iac-aşa m-a fiert fără apă toată seara…

IPINGESCU: În sfârşit?

JUPÂN DUMITRACHE: în sfârşit… plecăm; coate-goale după noi. Era să mă-ntorc în poarta „Iunionului”, să-i zic numa: „Ce pofteşti, mă musiu?” şi să-l umflu; dar ştii, am ambâţ; m-am gândit: eu negustor… să mă pui în poblic cu un bagabont ca ăla, nu face…

IPINGESCU: Ei! pe urmă?

JUPÂN DUMITRACHE: Pe urmă s-a ţinut iar gaie după mine.

IPINGESCU: Până la Stabilament…

JUPÂN DUMITRACHE: Da, până la Stabilament! S-a ţinut după mine până la răscruci, ştii, unde vrei s-apuci spre cazarmă. Ce ziceam eu? „Haide, drace, haide; să intri tu pe strada lui Marcu Aoleriu ori Catilina şi lasă!” Aveam de gând să intru cu cocoanele în casă, să trimit repede pe Chiriac pe poarta de din dos pe maidan să-i iasă înainte, şi eu să-l iau pe la spate… să-l apucăm la mijloc pentru ca să-l întreb: „Ce pofteşti, mă musiu?” şi să-l şi umflu! … Şi dacă nu-i ajungea, să-mi tai mie favuridele! (Îşi mângâie favoritele.)

IPINGESCU: Ei! dacă nu-i ajungea, despărţirea6 e aproape; să fi poftit la mine la despărţire cu lăcrămaţie, că-i împlineam eu cât i mai lipsea.

JUPÂN DUMITRACHE: A avut noroc! mare noroc a avut bagabontul; a scăpat!

IPINGESCU: Iii! păcat… Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Când am trecut eu de răscruci cu cocoanele, şi bagabontul era să intre după noi în uliţă, a ieşit haita de câini de la maiorul din colţ, şi i-a tăiat drumul lui coate-goale. Am lăsat pe Ziţa acasă, m-am suit degrab’ cu Veta sus, am trimis pe Chiriac repede în maidan, eu i-am ieşit înainte peste uluci tocmai pe la prăvălia lui Bursuc; dar… geaba! până să ieşim noi, fugise bagabontul! (Se aude glasul lui Chiriac strigând afară: „Spiridoane! Spiridoane!”)

IPINGESCU: Iacătă vine Chiriac. Să n-auză.

JUPÂN DUMITRACHE: Aş! de el nu mă sfiesc. La din contra, el ştie toată istoria, i-am spus-o de la început… Atâta

om de încredere am… Băiat bun! … ţine la onoarea mea de familist. Dacă nu l-aş fi avut pe el, mi-ar fi mers treaba greu. Eu, ştii, cu negustoria, mai mergi colo, mai du-te dincolo, mă rog, ca omul cu daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc de-acasă. Pe de altă parte, ce să-ţi spui! am ambâţ, ţiu când e vorba la o adică la onoarea mea de familist. De! când lipsesc eu deacasă cine să-mi păzească onoarea? Chiriac săracul! N-am ce zice î onorabil băiat! De-aia m-am hotărât şi eu, cum m-oi vedea la un fel cu merematul7 caselor, îl fac tovarăş la parte şi-l şi însor!

IPINGESCU: Da'… coana Veta ce zice?

JUPÂN DUMITRACHE: Consoarta mea? … Ce să zică? … De! muierea… mai ursuză. Am cam băgat eu de seamă că nu-l prea are ea la ochi buni pe Chiriac; dar – ştii cum m-a făcut Dumnezeu pe mine, nu-i trec muierii nici atâtica din al meu. – i-am zis pe şleau: „Nevastă, e băiat onorabil şi credincios; n-ai ce-i face: ce-i al omului e al omului!"

IPINGESCU: Rezon!

SCENA II.

Aceiaşi – Chiriac.

CHIRIAC (intrând prin fund): Jupâne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache pantofarul de la Sf. Lefterie; nu vrea să iasă mâine la izirciţ cu nici un preţ.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar pentru ce nu vrea?

CHIRIAC: Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul şi l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.

IPINGESCU: Să dea ceferticat medical.

CHIRIAC: M-am dus eu la el chiar în persoană; zic: pe ce bază nu vrei să vii mâine la ezerciţ, domnule? zice: sunt bolnav, domnule sergent, zice, de-abia mă ţiu pe picioare, nu pot să merg nici pân'la prăvălie, zice; zic: nu cunosc la un aşa rezon fără motiv; zice: aduc martori, domnule sergent, că am zăcut o lună de zile, întreabă şi pe popa Zăbavă de la Sfântul Lefterie, zice, alaltăieri m-a grijit, m-a spovedit; zic: n-am de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe

listă, zic, eu pe dumneata te am pe listă; să te prezanţi mâine la companie.

— Acu, trebuie să-i dăm mandat, pentru ca să-l iau mâine dimineaţă!.

JUPÂN DUMITRACHE: Să-i dăm, să-l iei! Ala-i de-al ciocoilor8, îl ştiu eu; cât a umblat dânsul fel şi chip să scape de gardă…

IPINGESCU: Şi eu îl am însemnat pe musiu Tache la catastiful meu; e finul lui Popa Tache.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! vezi!

CHIRIAC: Lasă-l că nu se sfinţeşte el cu mine, jupâne, îl pocăiesc eu… Ei! după aia pe nea Ghiţă Ţircădău nu l-a putut găsi gornistul deloc. A fost la el şi ieri şi astăzi cu biletul; cică n-a dat pe-acasă de trei zile!

JUPÂN DUMITRACHE: Pricopsitul de cumnatu-meu, n-aş fi mai avut parte de el! Cine ştie în ce cârciumă s-a-nfundat! …

IPINGESCU: L-am văzut eu azi-dimineaţă, trecea pe la despărţire.

CHIRIAC: Mă duc să-i trimiţ gornistul cu biletul pentru mâine. (Iese repede.)

IPINGESCU: Era afumat rău nea Ghiţă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! bravos! asta e una la mână. Om stricat, domnule! Păi de ce am aezvorţat-o pe Ziţa de el, gândeşti? Nu mai putea trăi cu mitocanul, domnule…

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Fată frumoasă, modistă şi învăţată şi trei ani la pasion, să-şi mănânce ea tinereţele cu un ăla… Tot gândeam la început, că de! e tânăr, o să-i treacă mai încolo, o să-şi vie la pocăinţă. Aş, ţi-ai găsit! Ţircădău şi om de treabă! Eu, ca ăla, cumnat mai mare, cum am zice ca şi un frate, tot i dam poveţe fetii să mai rabde, să nu strice casa. Cu azi, cu mâine, a răbdat biata fată – biată să nu fie! – a răbdat cât a răbdat, până m-am pomenit într-o zi că vine ţipând la mine, pe cum că: „Nene, moartă, tăiată, nu mai stau cu mitocanul, scapă-mă de pastramagiul! să ştiu de

bine că mă duc la mânăstire, pâine şi sare nu mai mănânc cu el!” Ei! dacă am văzut ş-am văzut, zic: „Lasă, Ziţo, zic, îţi găseşti tu norocul, n-a intrat zilele-n sac! acu e vremea ta! Lac să fie, că broaşte destule!” – ş-am dezvorţat-o. Apoi nu mai era de suferit aşa trai. N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună. Mă rog, o dată ce nu e bărbatul levent, ce fel de casă să mai fie ş-aia?

IPINGESCU: Mie-mi spui? Nu i-am încheiat eu procesulverbal atuncea noaptea, când a tratat-o cu insulte şi cu bătaie? (Chiriac reintră.)

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi de! n-a avut dreptul muierea să-l lase? Om fără ambâţ, domnule, nu ţinea la onoarea lui de familist! Un mitocan, mă rog; zice că-i negustor, alege-s-ar praful!

CHIRIAC: Jupâne, da’ deseară ştii că eşti de rond… mergi?

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă! cum să nu merg? De ce m-am îmbrăcat? nu vezi?

CHIRIAC: Jupâne, da’ faci toate posturile? nu-i aşa? Nu sunt multe… până pe la două după douăspce le isprăveşti.

JUPÂN DUMITRACHE: Aşa, cam pe la două după douăspce, ca totdeauna… Chiriac băiete (îl trage la o parte), ia vezi tu… mă ştii că am ambâţ, când e vorba la o adică, ţiu la…

CHIRIAC: Lasă, jupâne, că doar nu mă cunoşti de ieri, dealal tăieri.

SCENA III.

Aceiaşi – Spiridon (aducând o gazetă)

JUPÂN DUMITRACHE (lui Spiridon): Dar mai mult nu puteai să şezi, mă?

SPIRIDON: Vezi că era mulţi muştirii, jupâne, până să-mi dea madama gazeta. (Ipingescu ia gazeta.)

JUPÂN DUMITRACFIE: Mă Spiridoane, fii băiat de treabă, mă, că iau pe sfântul Niculae din cui; ştii că i-am pus sfârcul nou de ibrişim, să nu-i fac saftea pe spinarea ta!

SPIRIDON: Da’ de ce, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Aţâţă-ţi spui eu ţie: aida! du-te iute şi cere cocoanii să-mi dea sabia şi cintironul. (Spiridon pleacă.) Chiriac, băiete (îl ia la o parte), ia vezi, ştii că am ambâţ, ţiu când e la o adică…

CHIRIAC: Lasă, jupâne, mă ştii că consimţ la onoarea dumitale de familist.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! ia vezi…

CHIRIAC: N-ai grije, jupâne… Eu mă duc să închiz cantorul şi magazia. (Către Ipingescu, care, de când a adus Spiridon gazeta, a sorbit-o cu ochii pe toate feţele.) Bonsoar, nene Nae.

IPINGESCU: Salutare, onorabile! (Chiriac iese, prin fund, după ce a schimbat gesturi de înţelegere, despre onoarea de familist, cu Jupân Dumitrache.)

SPIRIDON (vine din dreapta cu sabia şi cintironul): Iaca, na, jupâne, poftim.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce făcea cocoana, mă?

SPIRIDON: Cosea galoanele la mondirul lui nea Chiriac.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce-a zis?

SPIRIDON: Zicea că să vii mai devreme la noapte, că-i urât singură-n casă.

JUPÂN DUMITRACHE: Uite, mă! Ce ţi-e cu muierea fricoasă! (Strajnic.) Da’ Chiriac nu-i aicea?

SPIRIDON: Jupâne, nea Chiriac mi-a zis să-nchidem mai degrabă, că ai să pleci de rond.

JUPÂN DUMITRACHE: Du-t’ de ado cheile şi le du lui Chiriac jos. (Spiridon iese.) Nene Nae, auzişi cum îmi poartă Chiriac de grija rondului? Ei! i-e tot frică să nu uit reglementul. Are ambâţ băiatul, ca să fie compania noastră ceva mai abitir din toate. Gândeşti dumneata că mai primeam eu să fiu căpitan dacă nu-l alegea pe el sergent? Ştii cum a regulat compania? E prima, domnule, poci să zic…

IPINGESCU: Bravos!

JUPÂN DUMITRACHE: Face să-i dea şi dicoraţie!

IPINGESCU: Să-i dea! de ce să nu-i dea? Şi el e d-ai noştri, băiat din popor…

JUPÂN DUMITRACHE: Fireşte, dicorăţiile nu sunt făcute tot din sudoarea poporului?

IPINGESCU: Rezon!

SPIRIDON (venind din fund): S-a închis, jupâne; acuma eu… mă duc să mă culc?

JUPÂN DUMITRACHE: Da, dar tutun şi cărticică ţi-ai luat? chibrituri ai?

SPIRIDON: Ce tutun, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Te faci că nu înţelegi, ai? Nu ştii ce tutun? Eu n-am aflat că tragi din ţigară? Aoleo, Spiridoane, nu te-oi prinde odată! … Săracul sf. Niculae! i ştii tu păpara lui! …

SPIRIDON: Zău, jupâne.

JUPÂN DUMITRACHE: Haide, pleacă. (Spiridon pleacă.) Mă! spune lui nen-tu Chiriac să nu uite de ce ne-a fost vorba… să fie cu ochii-n patru.

SPIRIDON (ieşind): Bine, jupâne.

SCENA IV.

Ipingescu, Jupân Dumitrache.

JUPÂN DUMITRACHE (şezând pe scaun): Hei! ia să vedem acu ce mai zice politica. Citişi ceva?

IPINGESCU: Bravos ziar, domnule! Ăsta ştiu că combate bine.

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi nu-i zice lui degeaba Vocea Patriotului Naţionale! … Ia citeşte.

IPINGESCU (citeşte greoi şi ară interpuncţie): „Bucureşti 15/27 Răpciune9.

— Amicul şi colaboratorele R. Vent… un june scriitor democrat, a cărui asinuitate o cunoaşte de mult publicul cititor, ne trimite următoarea prefaţiune a unui nou op al său. I dăm astăzi locul de onoare, recomandând cu căldură poporului suveran scrierea amicului nostru Republica şi Reacţiunea sau Venitorele şi Trecutul.

— Prefaţiune. – „Democraţiunea romană, sau mai bine zis ţinta Democraţiunii romane este de a persuada pe cetăţeni, că nimeni nu trebuie a mânca10 de la datoriile ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale, sfânta Constituţiune”…”

JUPÂN DUMITRACHE (mulţumit): Ei, bravos! Aici a adus-o bine.

IPINGESCU (căutând şirul unde a rămas): „… A mânca… sfânta Constituţiune…”

JUPÂN DUMITRACHE (cam nedomirit): Adică, cum s-o mănânce?

IPINGESCU: Stai să vezi… că spune el… „Sfânta Constituţiune, şi mai ales cei din masa poporului…”

JUPÂN DUMITRACHE (nedomirit): E scris adânc.

IPINGESCU: Ba nu-i adânc deloc. Nu pricepi? Vezi cum vine vorba lui: să nu mai mănânce nimeni din sudoarea bunioară a unuia ca mine şi ca dumneata, care suntem din popor; adică să şază numai poporul la masă, că el e stăpân.

JUPÂN DUMITRACHE (lămurit): Ei! aşa mai vii deacasă. Bravos! Zi-i nainte.

IPINGESCU: Stai să vezi: acum vine un ce şi mai tare.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei?

IPINGESCU (urmând citirea): „… A mânca poporul mai ales, este o greşeala neiertată, ba putem zice chiar o crimă…”

JUPÂN DUMITRACHE (cu deplină aprobare): Ştii că şi aici loveşte bine! Da! cine mănâncă poporul să meargă la cremenal!

IPINGESCU (bătând cu mâna-n gazetă): Apoi de ce scrie ei, sireacul!

JUPÂN DUMITRACHE: Dă-i nainte, că-mi place.

IPINGESCU: „… Ba putem zice chiar o crimă. (Schimbând tonul şi mai grav.) Nu! Orice s-ar zice şi orice s-ar face, cu toate zbieretele reacţiunii, ce se zvârcoleşte sub dispreţul strivitor al opiniunii publice; cu toate urletele acelora ce cu neruşinare se intitulează sistematici opozanţi…”

JUPÂN DUMITRACHE (care la fiece accent al lui Ipingescu a dat mereu din cap în semn de aprobare, îl întrerupe cu entuziasm): Hahahaha! i-a-nfundat!

IPINGESCU (urmând cu tărie): „Nu! în van! noi am spus-o şi o mai spunem: situaţiunea României nu se va putea chiarifica; ceva mai mult, nu vom putea intra pe calea viritabilelui progres, până ce nu vom avea sufragiu universale…” (Amândoi rămân foarte încurcaţi.)

JIJPÂN DUMITRACHE: Adicătelea, cum vine vorba asta?

IPINGESCU (după adâncă reflecţie): A! înţeleg! bate în ciocoi, unde mănâncă sudoarea poporului suveran… ştii: masă… sufragiu…11

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! acu înţeleg eu unde bate vorba lui! Ei! bravos! bine vorbeşte…

IPINGESCU: Ăsta combate, domnule, nu ţi-am spus eu? JUPÂN DUMITRACHE: Apoi, nu-i zice lui degeaba Vocea Patriotului Naţionale!

IPINGESCU: „… Până ce nu vom avea un sufragiu universale. Am zis şi subsemnez! R. Vent… studinte în drept şi publicist.” (Când încă nu sfârşeşte bine Ipingescu de citit, se aude afară, în stradă, la dreapta, ceartă mare.)

UN GLAS DE BĂRBAT (de afară): Lasă, cocoană! Poate că să mor şi să nu ţi-o fac!

GLASUL ZIŢII (de afară): Mitocane! pastramagiule! la poliţiune! (Amândouă glasurile vorbesc deodată.) Nene Dumitrache! (Jupân Dumitrache şi Nae Ipingescu rămân uimiţi.)

JUPÂN DUMITRACHE (ascultând): Săi, nene Nae!

IPINGESCU: Urgent! (Strânge repede gazeta şi scoate fluierul de la chiotoarea mondirului. Amândoi ies fuga prin fund, Ipingescu şuierând signalul de alarmă.)

SCENA V.

SPIRIDON (singur, intră din dreapta făcându-şi o ţigară): Măă! al dracului rumân şi jupânul nostru! Bine l-a botezat cine l-a botezat „Titircă Inimă-Rea”. Ce are el cu mine? Zău! biata cocoană şi cu nea Chiriac! cu ei mai am noroc, ei mă

mai scapă de afurisitul, că despre partea lui jupân Titircă Inimă-Rea, halal să fie de oasele mele! m-ar cotonogi. Ieri săptămâna, când s-a întors de la grădină cu cocoanele, m-a găsit deştept: „Bravos, musiu Spiridoane! zice, nu te-ai culcat pân-acuma; mâine dimineaţă jupânul săracul să deschiză prăvălia; ai stat pân-acuma să bei tutun, ai?

— Nu, jupâne, zic, da’ dacă nu mi-e somn.

— Nu ţi-e somn, ai? stăi că-ţi fac eu ţie poftă de culcat!” Bietul nea Chiriac m-a scăpat, că luase pe sfântul Niculae din cui… Ieri seară m-a găsit dormind: „Bravos, musiu Spiridoane! zice; dormi, ce-ţi pasă! tutun ai tras destul, acum tragi la aghioase; trai, neneaco, cu banii băbachii!

— Nu, jupâne, da’ dacă mi-a fost somn, zic.

— Somn, ai? Te trage traiul ăl bun la somn? (Auzi, cu sfântul Niculae trai bun, cădea-i-ar bunul pe inimă lui jupânul!) Tragi la somn? Stai că am eu leac să-ţi tai de piroteală.” Şi mi-a şi pus mâna-n păr. Dacă nu era cocoana să sară pentru mine tocmai la apropont, mă rupea, că nu’ş ce-avea, era turbat rău de tot. (S-aude zgomot.) Auliu! vine! (Stinge repede ţigara cu degetele şi o bagă în buzunar.)

SCENA VI.

Spiridon, Ziţa (intră agitată)

ZIŢA: Auzi mizerabilul! să se-ntinză până-ntr-atâta ca să-mi facă un afront.

SPIRIDON: Dumneata eşti, cocoană Ziţo? Bine că venişi. Eu n-am putut să viu. Mi-era frică să nu mă spuie nea Chiriac lui jupânul, că am umblat noaptea pe drum…

ZIŢA (repede): Ei! I-ai găsit? i-ai vorbit? i-ai dat? i-ai spus?

SPIRIDON: Da, cocoană.

ZIŢA: Ce-a zis?

SPIRIDON: „Mersi!”

ZIŢA: Şi tu ce i-ai spus?

SPIRIDON: „Pentru puţin.”

ZIŢA: Nu i-ai spus cum ţi-am zis eu?

SPIRIDON: Ba da, l-am luat să-i arat casa.

ZIŢA: Nu mai trebuia să-i araţi nimic, că-i scrisesem eu în bilet unde să vie.

SPIRIDON: Aşa mi-a zis, să-i arăt casa, ca să meargă la sigur… Dar când să ies de pă maidan cu dumnealui, tocmai trecea jupânul de la vale; am lăsat pe persoana în chestie să m-aştepte pe maidan şi eu am sărit peste uluci prin fundul curţii, că mi-era frică să nu dea jupânul cu ochii de mine, ori să vie acasă şi să nu mă găsească.

ZIŢA: Prostule! nu ştii că nenea e de rond la noapte? nu mai dă pe-acasă până la ziuă.

SPIRIDON: Dar dacă mă găsea pe uliţă, plăteai dumneata pielea mea?

ZIŢA: Ei! şi zi, persoana în chestie aşteaptă pe maidan?

SPIRIDON: Da, şi mi-a dat şi biletul ăsta ca să ţi-l aduc.

ZIŢA (luând biletul): Şi nu mi-l dai mai curând? Adu să văz. (Merge la o parte şi citeşte.) „Angel radios! de când te-am văzut întâiaş dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul raţiunii… (îşi comprimă palpitaţiile.) Te iubesc la nemurirE. E vous aime et vous adore: que pretendez-vous encore? 12 Inima-mi palpită de amoare. Sunt într-o poziţiune pitorescă şi mizericordioasă şi sufăr peste poate. O. Da! Tu eşti aurora sublimă, care deschide bolta azurie într-o adoraţiune poetică infinită de suspine misterioase, pline de reverie şi inspiraţiune, care m-a făcut pentru ca să-ţi fac aici anexata poezie: „Eşti un crin plin de candoare, eşti o fragilă zambilă, Eşti o rază parfumată, eşti o tânără lalea!

Un poet nebun şi tandru te adoră, ah! copilă!

De a lui poziţiune turmentată fie-ţi milă;

Te iubesc la nemurire şi îţi dedic lira mea!

Al tău pentru eternitate şi per toujours 13.” (Foarte aprinsă, îşi face vânt cu scrisoarea şi se plimbă repede.)

Spiridoane, băiete, du-te, du-te iute; te aşteaptă siguralmente… du-te… spune-i să aştepte, viu şi eu după tine numaidecât, numai să vorbesc cevaşilea cu ţăţica.

SPIRIDON: Nu pot, cocoană, să mă duc, până nu mi-o da voie ori nea Chiriac, ori cocoana.

ZIŢA: Unde-i Chiriac?

SPIRIDON: Nu ştiu, pân curte.

ZIŢA: Dar ţaţa?

SPIRIDON: Lucrează dincolo. (Ziţa porneşte spre uşa din stânga, când uşa se deschide şi Veta intră.) Iacătă-i cocoana.

SCENA VII.

Aceiaşi – Veta.

VETA (intră cu lucrul în mână; coase galoanele la un mondir de sergent de gardă civică; este obosită şi distrată, vorbeşte rar şi încet): Cine-i aici? (Văzând pe Ziţa.) A! tu erai? mă miram cine-i. (Trece încet să fază cu lucrul la masa din dreapta.)

ZIŢA: Eu, ţăţico; te rog lasă pe Spiridon să se ducă pân' la mine acasă, ca să-mi aducă mantelul; bate vântul şi mi-e frică să nu răcesc când m-oi întoarce… (Tăcere. Veta şade la dreapta şi lucrează adâncită în gânduri.) îl laşi, ţaţo? (Se apropie de ea.)

VETA: Ai? ce să las?

ZIŢA: Să laşi pe Spiridon să-mi aducă ceva de acasă.

VETA: Da, îl las.

ZIŢA: Du-te, Spiridoane. (Spiridon, după ce schimbă priviri şi semne cu Ziţa, iese.)

VETA: Dar tu, Ziţo, la ce-ai venit? (Lucrează înainte.)

ZIŢA: Stai să-ţi spui… Dar nu mă-ntrebi, ţaţă, să-ţi povestesc ce am păţit cu mitocanul! Să vezi, e halima… Auzi, mizerabilul! să-ndrăznească să-mi ţie drumul ca să-mi facă un atac… Stai, ţaţo, să-ţi spui şi să te cruceşti, nu altceva. Mai adineaori şedeam acasă. Tuşica, cum ştii c-a făcut-o Dumnezeu, se culcă o dată cu găinile. Eram ambetată14 absolut. „Dramele Parisului”15 câte au ieşit până acuma le-am citit de trei ori. Ce să fac? n-aveam ce citi. Zic: hai să mă duc la ţaţa, dacă nu s-o fi culcat, să mai stăm puţin de vorbă. Scoţ ivărul de la şalon şi plec. Când să trec pe maidan, mă pomenesc cu mitocanul, cu pricopsitul de Ţircădău, că-mi taie drumul. „Bonsoar-bonsoar”, şi ştii

deodată, sanfasň16: „Hei, cocoană, zice, mai bine ţi-e acuma văduvă?

— Pardon, domnule, zic, n-am de-a face cu dumneata, şi mai întâi când e la o adică, nu sunt văduvă, sunt liberă, trăiesc cum îmi place, cine ce are cu mine! acu mi-e timpul: junună sunt, de nirnini nu depand, şi când oi vrea, îmi găseşte nenea Dumitrache bărbat mai de onoare ca dumneata.

— Mi că t-ei căi!

— Zic: pardon, domnule, nu-ţi permit să te-ntinzi mai mult la un aşa afront; mă-nţelegi? – zice…

VETA (întrerupând-o scurt): Ziţo… ce e când ţi se bate tâmpla a dreaptă?

ZIŢA: Îţi vine o bucurie.

VETA: Mie, bucurie? … nu crez.

ZIŢA: Da’ de ce nu?

VETA: Da’ când ţi se bate a stânga?

ZIŢA: Te-mpaci cu o persoană cu care eşti certată.

VETA (ridicând capul cu mult interes): Da? (Dând din umeri.) Cu cine să mă-mpac? … nu sunt certată cu nimeni.

ZIŢA: Aşa… zic mitocanului… ţaţo, că era trăsnit… Am auzit că de la o vreme-ncoace într-o băutură o duce. Uf! ţăţico, maşer, bine că m-a scăpat Dumnezeu de traiul cu pastramagiul! Să trăiesc eu cu un mitocan! Nu era de mine; eu sunt o persoană delicată; bine că m-am văzut liberă! … Aşa – să nu-mi uit vorba – zic mitocanului: „Nu-ţi permit, domnule, să te naintezi la un aşa afront! Da’ el: Gândeşti, zice, că o să te măriţi, cocoană?

— Asta mă-mportă pe mine, cine ce treabă are!

— Să te măriţi, ai? cât o trăi Ghiţă Ţircădău, ori să te-nhăitezi cu vreunul? Săracul! Dar să ştiu de bine că merg cu el de gât până la Dumnezeu, tot n-ai dumneata parte de un aşa ceva; încai dacă m-ai lăsat pe mine, să te duci la mânăstire, că aşa te lăudai la trebunar! … – Mitocane, pastramagiule! la poliţiune! vardist! nene Dumitrache! …” Am avut, ţaţo, parte că a sărit nenea Dumitrache şi cu Nae ipistatul! aminteri, mitocanul scosese şicul17 de la baston

pentru ca să mă sinucidă… Ei! ce zici dumneata, ţăţico, de nasul care şi l-a luat mitocanul? (Veta nu răspunde; Ziţa s-apropie de ea şi o observă.) Ţaţo! ce ai? plângi?

VETA (ştergându-se la ochi): Eu? de ce să plâng? Mă doare capul, mi-e cam rău.

ZIŢA: Îţi sunt ochii turburi grozav…

VET A: Nu-ş' ce am; parcă mă-ncearcă nişte friguri.

ZIŢA: Nenea e de rond la noapte?

VETA: Da. (S-apucă iar de lucru.) Tu mai stai, Ziţo?

ZIŢA: Nu, ţaţo; o să mă duc şi eu să mă culc; trebuie să fie târziu.

SPIRIDON (intră încet şi trece repede lângă Ziţa): Cocoană! (Încet.) Până acu am aşteptat degeaba. L-am căutat peste tot, şi pe maidan, şi pe uliţă, nu e nicăieri.

ZIŢA: Biletul, zici că i l-ai dat?

SPIRIDON: Nu ştii? I l-am dat de când m-am dus la tutungerie, când m-a trimes jupânul. (Iese în dreapta.)

ZIŢA: Bine. (Către Veta) Ei! ţaţo, eu mă duc, bonsoar, alevoa. Culcă-te şi matale, nu mai lucra dacă ţi-e rău.

VETA: Lasă să-mi fie rău. (Râzând silit.) Mai bine ar fi să mor.

ZIŢA: Vai de mine! Ce vorbă-i asta? Ce, ţi-e rău de tot? Să trimitem să caute pe cineva.

VETA: Aş! eşti nebună! nu vezi că glumesc? Mă doare capul; nu ţi-am spus? Am lucrat mult la lumânare. (Are un fior.) M-a tras şi fereastra… Cum m-oi culca, îmi trece.

ZIŢA: Atunci, alevoa, bonsoir, ţaţo. (Pleacă şi se întoarce.) A! să nu uit; mâine ne vedem, ştii că-i sărbătoare. Să ne legăm de nenea să ne ducă la „Iunion".

VETA: La „Iunion"? nu, Ziţo, nu mai merg la „Iunion".

ZIŢA: Da' de ce?

VETA: Pentru că… pentru că nu-mi face nici o plăcere acolo, nu-nţeleg comediile alea… Ei! ce să-ţi spui! nu voi.

ZIŢA: Ei, Doamne! ţaţo, parol, ştii că eşti curioasă! Ce, pentru comediile alea mergem noi? Mergem să mai vedem şi noi lumea. Ce adică toţi câţi merg acolo înţeleg ceva,

gândeşti? Merg numai aşa de un capriţ, de un pamplezir; de ce să nu mergem şi noi?

VETA: De ce, de ne-ce, nu voi să merg.

ZIŢA: Aide, zău, ţaţo; zic eu lui nenea… vrei?

VETA: Nu voi, ţi-am spus o dată, şi nici dumnealui nu mai vrea să meargă; mi-a spus de azi-dimineaţă; degeaba-i zici.

ZIŢA: Zău! ţăţico, parol! să mă-ngropi!

VETA: Nu merg, Ziţo, nu. Mă ştii tu; când zic o vorbă e vorbă.

ZIŢA: Zi, nu vrei să mergi, ţaţo?

VETA: Nu.

ZIŢA (obidindu-se treptat): Nu?

VETA: Nu.

ZIŢA (podidind-o plânsul): Fir-ar a dracului de viaţă ş-afurisită! că m-a făcut mama fără noroc! (Pleacă.) N-am avut parte şi eu pe lume măcar de o compătimire! (Iese, plângând şi trântind uşa, prin fund.

— Spiridon intră din dreapta.)

SCENA VIII.

Spiridon, Veta.

VETA (lasă mondirul din mână): Spiridoane băiete, tu de de ce mai stai? mai ai vreo treabă?

SPIRIDON: Nu, cocoană.

VETA: Apoi, dut’te culcă, ce mai aştepţi?

— Domnul Chiriac unde este?

SPIRIDON: E jos, pân curte; adineaori şedea pe laviţa de la poartă. Dar… nu ştiu ce o fi având nea Chiriac, cocoană… parcă nu-i sunt toţi boii acasă…

VETA: Cine ştie ce-o fi având şi dumnealui.

SPIRIDON: E necăjit foc; un ceas s-a tot plimbat pe jos; când am trecut prin curte, umbla de colo până colo, parcă vorbea singur şi se bătea cu pumnii-n piept…

VETA: O fi supărat, cine ştie! … Spune-i să-nchiză poarta. Galoanele i le-am cusut; uite mondirul, să i-l duci.

SPIRIDON: Bine, cocoană. (Vrea să plece cu mondirul.)

VETA: Pe urmă să-i spui… nu; pe urmă, să te duci să te culci, nu mai ai ce căuta p-aci. Să nu vie dumnealui să te găsească deştept, că iar o păţi.

SPIRIDON (aparte): Ei, că parcă dacă m-o găsi dormind nu-i tot un drac!

VETA: Aide, du-te.

SPIRIDON: Mă duc; noapte bună, cocoană.

VETA: Noapte bună, Spiridoane. (Spiridon iese.) Noapte bună! … Săracul Spiridon! nu ştie el ce-i pe sufletul meu, nu ştie el cum râde de mine! Eu şi noapte bună! … (Merge încet la fereastra din dreapta uşii din fund, se uită în curte, apoi se-ntoarce tot adâncită în gânduri.) Ei! dacă nu vrea omul, nu vrea! … dragoste cu sila nu se poate.

— Nu-i mai place, nu mai vrea! … bine! n-o să mor nici eu! … De unde ştii? poate mai bine că s-a întâmplat aşa… A! de ce mai dă Dumnezeu omului fericire, dacă e să i-o ia înapoi?! De ce nu moare omul când e fericit?! De ce am trăit eu s-ajung la aşa ceva?! … (Plânge; se aude zgomot.) Vine! (Se şierge la ochi repede şi vrea să plece.) Nu! nu mai voi să fiu proastă; dragoste cu sila nu se poate! (Porneşte să iasă spre stânga, când intră Chiriac, care rămâne un moment la uşă. Veta stă locului. Tăcere.)

SCENA IX.

Chiriac, Veta, apoi de afară Jupân Dumitrache şi Ipingescu.

CHIRIAC: Dumneata m-ai chemat?

VETA: Eu? … nu.

CHIRIAC: Spiridon mi-a spus că…

VETA: Da… am zis lui Spiridon să-ţi ducă mondirul; l-am cusut.

CHIRIAC: Mersi!

VETA: Pentru puţin. (Pauză.)

CHIRIAC: Poarta… am închis-o.

VETA: Bine. (Întoarce capul în faţa scenii; e mişcată.)

CHIRIAC: Alt nimic nu mai ai să-mi porunceşti?

VETA: Ce! eu să-ţi poruncesc dumitale?

CHIRIAC: Să-mi porunceşti, fireşte; nu-mi eşti stăpână? … nu sunt slugă în casa dumitale, cu simbrie?

VETA (întorcându-se cu faţa spre Chiriac): Bine, domnule Chiriac, bine; zi înainte, că n-ai zis destule.

CHIRIAC (înaintează): Ei! de ieri seară până acu cum ai petrecut? Ţi-e mai bine aşa?

VETA (scohorând un pas spre a se depărta de el): Da.

CHIRIAC: îţi pare bine de ce-ai făcut?

VETA: Nu mă ştiu să fi făcut nimic; dar nu-mi pare rău că s-a întâmplat aşa. (Pauză.)

CHIRIAC (mai apropiindu-se): Mâine seară mergi iar la „Iunion”?

VETA: Dacă o vrea dumnealui să mergem, trebuie să merg, fireşte.

CHIRIAC: Ca să te curtezi cu amploiatul dumitale?

VETA (tresărind şi ridicând capul spre el): Domnule, te-am rugat să fii bun să nu-mi mai zici vorba asta. Dacă n-ai avut destulă vreme să mă cunoşti, păcat! Eu te credeam pe dumneata mai deştept.

CHIRIAC (stă la îndoială, apoi se mai apropie): Jură-te încă o dată!

VETA: Să mă mai jur – eu? … Nu m-am jurat? n-am plâns? Cu ce m-am ales? Nu mă mai jur, pentru că nu mă crezi; de plâns aş mai plânge, dar nu mai pot… Dar… în sfârşit, nu strici dumneata… eu stric… nu trebuia să-mi pui mintea cu un copil ca dumneata… D-aia zic şi eu, mai bine că s-a întâmplat aşa. Tot trebuia să isprăvim odată… Am isprăvit…

CHIRIAC: Jură-te încă o dată şi…

VETA (cu emoţie din ce în ce mai nestăpânită): Ce folos! Dumneata crezi mai mult în prostiile şi în bănuielile lui bărbatu-meu decât în jurământul meu, şi gândesc că trebuia să ne cunoşti destul de bine şi pe mine şi pe dânsul. Dar… foarte bine ai făcut să nu mă crezi. Aşa e. Eu sunt femeie rea; am vrut numai să râz de dumneata. Eu te las pe dumneata ca pe o slugă „cu simbrie” să păzeşti casa, şi târăsc pe dumnealui pe la grădini ca să mă curtez cu alţii.

Eu sunt o femeie mincinoasă; n-am simţit nimic când ţi-am spus că nu ştiu să mai fi trăit până să nu te cunosc pe dumneata… Toate le-am făcut pentru dumneata numai din prefăcătorie… totdeauna alta ţi-am spus şi alta am gândit; te-am minţit, te-am amăgit, am râs de dumneata atâta vreme… Acuma bine că ţi-ai deschis şi dumneata în sfârşit ochii ca să vezi cine sunt. De! ţi-am făcut rău, dar… ai scăpat de mine. Lasă! ce-a fost a trecut… Bonsoar. (Vrea să plece spre stânga.)

CHIRIAC (ieşind cu un pas înainte): Te duci?

VETA (stă): La ce să mai stau? Ce mai am eu cu dumneata?

CHIRIAC: Nu-mi mai zice „dumneata”.

VETA: Cum pofteşti să-ţi zic?

CHIRIAC: Cum mi-ai zis până ieri.

VETA: Azi e azi, ieri a trecut. (Porneşte să iasă.)

CHIRIAC (tăindu-i drumul): Şi nu vrei să se mai întoarcă?

VETA (scoborând un pas, depărtându-se de el la dreapta): Nu.

CHIRIAC (apropiindu-se): Veto!

VETA: Nu, lasă-mă… Ce folos câtă fericire am avut un an, dacă într-o zi mi-am plâns-o toată! Nu, nu mai voi; mai bine mi-este aşa cum sunt…

CHIRIAC: Dar eu… eu ce să mă fac?

VETA: Ce fac şi eu… învăţul are şi dezvăţ, nu ştii dumneata?

CHIRIAC: Dezvăţ! lesne din gură. Îi scoţi rumânului ochii şi după aia-i zici: „Lasă, că nu e rău şi fără să mai vezi… mai bine că s-a întâmplat aşa! n-o să mori fără lumina ochilor! … învăţul are şi dezvăţ! …” Dar dacă n-oi vrea eu să trăiesc aşa! … care va să zică să mor, ai?

VETA: Ei, bine ar fi să poată muri omul când vrea; dar… nu moare nimeni de asta!

CHIRIAC: Dar dacă eu oi muri? (Se repede şi ia spanga de la puşcă.) Vezi dumneata spanga asta?

VETA (se repede la el şi vrea să i-o smucească): Chiriac!

CHIRIAC (luptându-se cu ea): Fugi! … lasă-mă! …

VETA (luptându-se): Nu te las! te ştiu eu cine eşti. Nu te las! Nu voi să ţi se tragă moartea de la mine.

CHIRIAC: Lasă-mă! lasă-mă! … (Se luptă.)

VETA (desperată): Chiriac! (Înecându-se.) Dacă vrei să te omori, omoară-mă întâi pe mine! (Se luptă din putere.) Chiriac! … Nu ţi-e milă ţie de mine? Toate, toate de un an şi mai bine le-ai uitat într-o zi? … Chiriac! …

CHIRIAC: Tocmai pentru că nu le-am uitat, vreau mai bine să mor. Dacă nu mai este nimic între noi, spune-mi dumneata cum să mai trăiesc! Dacă mă laşi, dacă nu mai mă vrei, tot mort sunt eu; mai bine, lasă-mă; adio, viaţă! (Se smuceşte.) Lasă-mă!

VETA (ţinându-l strâns): Chiriac! Vrei să strig? eşti nebun?

CHIRIAC: Da! sunt nebun, fireşte că sunt nebun; m-ai înnebunit dumneata; dumneata să-mi tragi păcatul! Câte gânduri şi dor m-a ars pe mine, nu mă-ntrebi?

VETA: Dar tu pe mine nu mă-ntrebi?

CHIRIAC: Nu mai voi să ştiu nimic, nu mai ştiu cine sunt! Am vrut să mă omor adineaori în curte, dar ţi-am văzut trecând umbra peste perdeaua de la fereastră, ş-am vrut să te mai văz o dată. Încai să mor lângă tine, cum am trăit. (Cu vorbele acestea Chiriac s-a mai domolit.)

VETA: Chiriac, ascultă. Nu mi-ai zis tu să mă mai jur o dată? Dacă m-oi jura, mă crezi?

CHIRIAC: Te crez.

VETA (repede): Dragă Chiriac, să n-am parte de ochii mei, să n-am parte de viaţa ta, să nu mai apuc măcar o zi fericită cu tine – na! ce mai vrei? – dacă ştiu eu ceva la sufletul meu din câte ţi le-a sporit dumnealui.

CHIRIAC: De ce te-ai dus la grădină?

VETA: M-am dus numai de gura sorii-mii Ziţii. Era lume multă, de n-aveam unde sta; cânta muzica; juca comedii; n-am auzit nimic, n-am văzut nimic; parcă dormeam şi visam ceva… Ştiam eu că o să mi se întâmple mie un necaz mare; mi se făcuse semn: răsturnasem de dimineaţă candela… Încă dumnealui, dacă m-a văzut că mă speriu, zice: „Ei ce e

dacă s-a răsturnat! nu mai crede în prostii de-alea. Ce! ce-o să ni se întâmple? să-mi arză cherestigiria? arză sănătoasă! Nu m-a făcut ea pe mine! este asiguripsită… Atâta pagubă! …” Răsturnasem candela; pe urmă ochiul drept mi se batea într-una de vreo trei zile. Pe tine te lăsasem acasă ştergându-ţi puşca; ştii că ruginise încărcătura înăuntru şi te apucaseşi s-o scoţi cu vergeaua. Nu puteam să-mi iau gândul de la puşcă. Mă gândeam: dacă s-o descărca, Doamne fereşte! puşca în mâna lui, ce să mă fac eu când l-oi găsi mort acasă! … Da’ de ce nu i-am spus să bage de seamă! de ce nu l-am rugat să o lase la pustia de puşcă! la (ce am plecat de-acasă?! Iac-aşa m-am bătut cu gândurile toată seara. N-am văzut, zău! n-am văzut nimic, n-am auzit nimic! Mă jur pe ce vrei tu; mă crezi?

CHIRIAC (biruit cu desăvârşire): Te crez! (Aruncă departe spanga şi ia pe Veta în braţe.)

VETA (strângându-l cu putere): Chiriac! (Rămân o clipă îmbrăţişaţi în tăcere.) Chiriac, să nu mai faci ce mi-ai făcut, că mor… zău! mă omori…

CHIRIAC: Nu, nu mai fac.

VETA: Îmi făgăduieşti? te juri?

CHIRIAC: Da.

VETA: Şi o să mă crezi că eu numai la tine mă gândesc?

CHIRIAC: Da.

VETA: Că numai pentru tine trăiesc?

CHIRIAC: Da.

VETA: Şi n-o să-mi mai zici nici o vorbă rea?

CHIRIAC: Nu.

VETA: Şi n-o să mai mă faci să plâng?

CHIRIAC: Nu! nu! nu! Dar mă ierţi?

VETA: Dar tu pe mine mă ierţi?

CHIRIAC: Eu te-am iertat de mult. (Se strâng bine în braţe.)

JUPÂN DUMITRACHE (de afară, sub fereastră): Chiriac! Chiriac! (Cei îmbrăţişaţi rămân încremeniţi ascultând.)

VETA: Hâi! Dumnealui…

CHIRIAC (repede, fără s-o lase din braţe, merge spre fereastră): Nu-i nimic! Trece la posturile dinspre Marmizon18 (Către Jupân Dumitrache, pe fereastră.) Dumneata eşti, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Dar ce, Chiriac puiule, nu te-ai culcat?

CHIRIAC: Încă nu, jupâne, acu mă culc.

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Somn uşor! …

IPINGESCU (asemenea): Şi vise plăcute, onorabile!

JUPÂN DUMITRACHE (depărtându-se treptat): Chiriac, puiule, ia vezi de ce am vorbit, fii cu ochii-n patru, d-aproape de tot: mă ştii că ţiu când e la o adică…

CHIRIAC (strângând pe Veta cu putere): Lasă, jupâne, mă ştii că consimţ la onoarea dumitale de familist! …

CORTINA.

ACTUL II (Aceeaşi odaie. O lampă cu gaz arde pe masă.)

SCENA I.

Veta, Chiriac.

VETA: Du-te, puiule, du-te; fii cuminte, sunt aproape de unsprezece… cine ştie? vine fără veste!

CHIRIAC: Aş! mai are două ceasuri bune de alergat; nu poate veni aşa degrab’.

VETA: De unde ştii ce se-ntâmplă? paza bună trece primejdia rea.

CHIRIAC: N-ai grijă, dragă, când îţi spui eu că nu vine; are să meaogă până la Cotroceni, ce te gândeşti? nu-l ştii pe el că umblă agalea…?

VETA: Bine, dar aş vrea şi eu să mă culc; zău, sunt obosită grozav. Ştii tu că de ieri-seară de când ne-am certat, până acum n-am închis ochii?

CHIRIAC: Ei! d-apoi eu i-am închis!

VETA: Tocmai d-aia; sărută-mă încă o dată şi du-te şi tu de te culcă. Mâine ai să ieşi la ezirciţ; ai uitat că trebuie să te scoli până-n ziuă?

CHIRIAC: Bine zici! Cum să uit, se poate? Mâine trebuie să mă scol la patru ceasuri. Are să vie gornistul, să mergem să

luăm doi oameni din companie, ca să ridicăm pe Tache pantofarul de la Sfântul Lefterie.

VETA: Apoi mi-a spus leliţa Safta, că-i bolnav de lingoare.

CHIRIAC: Ce treabă am eu cu boala lui? ce, eu sunt bolnav? nu mă priveşte pe mine. Îl am pe listă, trebuie să se prezante la ezirciţ.

VETA (tresărind, ca cum ar fi auzit ceva): Ia taci! (Ascultă.) Mi s-a părut că umblă cineva pe portiţă. Aide, Chiriac, sărută-mă şi du-te.

CHIRIAC (o sărută): Mâine seară nu te mai duci la „Iunion”?

VETA: Nu, nu mai mă duc fără tine… Dar tu… nu uiţi ce mi-ai făgăduit. – n-o să mă mai necăjeşti niciodată?

CHIRIAC: Niciodată. (O sărută, o strânge-n braţe şi pleacă.) Bonsoar. (Se mai întoarce spre ‘a repeta jocul şi iese în stânga planului din fund.)

VETA (singură, fredonează încet, coborând la masă): „Într-un moment de fericire, Stelele s-au umplut de dor.

Şi, printr-o perlă de iubire, Mi-au revărsat razele lor.” (Fredonează din ce în ce mai încet.) Trebuie să fie trecut de unsprezece… Să mă culc… Ce obosită sunt! … (Şade lângă masă, deschide albumul şi dă de portretul lui Chiriac.) Ah! Ah! Chiriac! (Fredonează întâia strofă din „Portretul” de G. Sion.) „Când ore de-ntristare vor turbura vreodată.

Frumoasa-ţi inimioară, tu vezi portretul meu, Şi crede că eu sufăr cu tine deodată, Şi c-amândoi atuncea compătimim mereu.” (Urmează mai încet; micşorează lumina lămpii de tot şi începe a se pregăti de culcare.

— Uşa din fund se deschide încet în vremea asta, şi se arată Rică Venturiano; odaia este fdarte slab luminată de flacăra închisă a lămpii.)

SCENA II.

Veta şi Rică Venturiano, apoi Jupân Dumitrache şi Ipingescu de-afară.

RICĂ (intră, se opreşte pe prag, vede pe Veta în spate, răsuflă clin adânc, pune mâna la inimă şi înaintează în

vârful degetelor până la spatele scaunului ei; cade în genuchi şi începe cu putere): Angel radios!

VETA (dă un ţipăt, se scoală şi fuge în partea ceailaltă ‘a scenii şi făcându-şi cruce şi scuipându-şi în sân): A!

RICĂ (întorcându-se în genuchi spre partea unde a fugit ea): Angel radios! precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiaşi dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul raţiunii; da! sunt nebun…

VETA: Nebun! (Strigând.) Săriţi, Chiriac! Spiridoane!

RICĂ: Nu striga, madam (se târăşte un pas în genuchi), fii mizericordioasă19! Sunt nebun de amor; da, fruntea mea îmi arde, tâmplele-mi se bat, sufer peste poate, parcă sunt turbat.

VETA: Turbat? … Domnule, spune-mi degrab’, c-aminteri, strig; cine eşti, ce pofteşti, ce cauţi pe vremea asta în casele oamenilor?

RICĂ (se ridică şi se apropie de dânsa tăindu-i drumul): Cine sunt? mă întrebi cine sunt? Sunt un june tânăr şi nefericit, care sufere peste poate şi iubeşte la nemurire.

VETA: Ei! ş-apoi? ce-mi pasă mie! (După o mică reflecţie.) Vai de mine! ăsta e vreun pungaş; a aflat că nu-i dumnealui acasă şi umblă să ne pungăşească. (Tare, strigând.) Chiriac! Spiridoane! săriţi! hoţii!

RICĂ (cu mâinile rugătoare): Nu striga! nu striga! fii mizericordioasă; aibi pietate1! M-ai întrebat să-ţi spui cine sunt, ţi-am spus. Mă întrebi să-ţi spui ce caut… Ingrato! nu mi-ai scris chiar tu însuţi în original?

VETA: Eu?

RICĂ: Da! (Se ridică.) Nu mi-ai scris să intru fără grijă după zece ceasuri la numărul 9, strada Catilina, când oi vedea la fereastră că se micşorează lampa? Iată-mă. M-am transportat la localitate pentru ca să-ţi repet că te iubesc precum iubeşte sclavul lumina şi orbul libertatea.

VETA: Adevărat, domnule, parol că eşti nebun. Visezi; ţi-am scris eu dumitale vreo scrisoare? Auzi obrăznicie! Ştii

dumneata cu cine vorbeşti?

RICĂ: Cum să nu ştiu? în van te aperi. Şi tu mă iubeşti pe mine, nu mai umbla cu mofturi. Te-am văzut de-atunci seara de la „Iunion”…

VETA: De la „Iunion”? (Caută cu gândul.)

RICĂ: Da; chiar de atunci seara, când privirile noastre s-au întâlnit, am citit în ochii tăi sublimi că şi tu corespunzi la amoarea mea. M-am luat după tine chiar în seara aceea până la Stabilament. Simţisem că mitocanul de cumnatu-tău mă mirosise, ştia că mă ţiu după voi; şi abandonându-mă curajul de a mai intra într-o stradă fără lampe gazoase, m-am întors îndărăt, pentru că-mi era frică să nu pat vun conflict cu mitocanul. Alaltăieri seară, amoarea mi-a inspirat curaj; m-am ţinut după voi până în această suburbie, în colţul stradei; dar când să-ţi văz justaminte adresa, mi-a tăiat drumul nişte câini. Când am aflat că şezi pe aci, te-am curtat la nemurire şi m-am informat prin băiatul de la cherestegeria lui cumnatu-tău cum stai cu familia ta. Am aflat că eşti liberă, ţi-am scris prima mea epistolă într-un moment de inspiraţiune, ai primit-o, mi-ai răspuns să viu, şi am venit… pentru ca să-ţi repet că: (cade iar în genuchi) nu, orice s-ar zice şi orice s-ar face, eu voi susţinea, sus şi tare, că tu eşti aurora, care deschide bolta înstelată într-o adoraţie poetică, plină de… (Urmează declaraţia foarte iute până ce-l întrerupe Veta.)

VETA (a ascultat cu mult interes toată tirada lui Rică şi-l întrerupe izbucnind în râs): Ha! ha! ha! acu înţeleg eu tot… ha! ha! ha!

RICĂ: Râzi, râzi, ingrato, de amoarea mea?

VETA: Da’ cum, Doamne iartă-mă! să nu râz! … vezi bine că râz. Apoi ştii dumneata cu cine vorbeşti? … mă cunoşti? … ştii bine cine sunt?

RICĂ: Cum să nu ştiu? tu eşti angelul visurilor mele, tu eşti steaua, pot pentru ca să zic chiar luceafărul, care străluceşte sublim în noaptea tenebroasă a existenţii mele, tu eşti…

VETA (care trece la lampă, i măreşte focul şi se pune cu chipul în bătaia luminii): Zău? ia uite-te bine? (Râde.)

RICĂ (foarte încurcat, se scoală de jos şi se dă înapoi împiedicându-se): Madam! să am pardon! scuzaţi! Cocoană! considerând că... adică, vreau să zic, respectul... pardon... sub pretext că şi pe motivul... scuzaţi... pardon...

VETA (râzând): Bine, pardonul ca pardonul, dar te rog, dacă ţii la pielea dumitale, să te duci mai degrabă, să ieşi curând din casa asta, că, Doamne fereşte! de te-o călca aici bărbatu-meu (accentuând) mitocanul... de! ...

RICĂ: Scuzaţi... pardon...

VETA: Apoi zău nu ştiu ce s-o mai alege de dumneata. Bărbatu-meu sufere grozav de gelozie şi e în stare a fi capabil să te omoare.

RICĂ (speriat): Să mă omoare!

VETA: Deja alaltăieri seară ai avut noroc de ţi-a tăiat drumul câinii şi nu te-a lăsat să intri în uliţa noastră, încă Chiriac luase şi levorverul; dar până să iasă el, dumneata fugiseşi...

RICĂ (îngrijat): Levorverul! ... Madam, vă rog să binevoiţi a-mi da drumul d-aici de urgenţă...

VETA: Ei! ştii că-mi place! Ce! te ţiu eu? Du-te, uşa-i deschisă; du-te repede, şi bagă de seamă la poartă să nu dai piept cu dumnealui, că de-acum încolo trebuie să să întoarcă acasă. Apucă pe maidan şi ieşi devale spre Antim. Bagă de seamă să nu te întâlneşti cu bărbatu-meu că te cunoaşte, şi cum te-o vedea, zău! te umflă.

RICĂ: Mă umflă! ... (Vrea să plece, apoi stă şi se întoarce.) Cocoană, eşti o damă venerabilă; profit de ocaziune a vă ruga (cu multă volubilitate) să primiţi asigurarea înaltei stime şi profundului respect, cu care am onoarea a fi al domniei-voastre prea supus şi prea plecat, Rică Venturiano, arhivar la judecătoria de pace circumscripţia de galben, poet liric, colaborator la ziarul Vocea Patriotului Naţionale, publicist şi studinte în drept...

VETA: În drept, în strâmb, ce-mi pasă mie! du-te odată, ori ţi s-a făcut pesemne de vun conflict…

RICĂ: Nu, madam, nu; eu sunt june cu educaţie, nu voi să pat nici un conflict!

VETA: Apoi, atunci du-te! ce mai stai?

RICĂ: Mă duc; scuzaţi, pardon, bonsoar!

VETA: Aide! (Vrea să-l conducă până la uşă; când vrea să deschidă uşa ca să-i dea drumul, s-aude glasul lui Jupân Dumitrache în curte.

— Rică şi Veta coboară înspăimântaţi.)

JUPÂN DUMITRACHE (afară în curte): îţi spui că i-am văzut eu capul pe fereastră. E aici în casă. Chiriac! Spiridoane!

VETA (îngrozită): Musiu! domnule! m-ai nenorocit, şi dumitale atât ţi-a fost! fugi, fugi, că te omoară!

RICĂ: Aoleo! (Se repede să fuga pe uşă.)

VETA (oprindu-l): Nu p-acolo!

JUPÂN DUMITRACHE (d-afară): Dacă nu i-o ajunge ce i-oi da eu moftangiului, să-mi tai mie favuridele!

IPINGESCU (tot d-afară): Rezon! (Se aud paşi repezi suind scările.)

RICĂ (desperat): Madam, cocoană! ai mizericordie de un june român în primăvara existenţei sale! de-abia douăzeci şi cinci de roze şi jumătate înnumăr, douăzeci şi şase le împlinesc tocmai la Sfântul Andrei… Scapă-mă!

VETA: Da… dar pe unde? A! pe fereastra asta; ieşi curând, treci binişor pe schele la stânga, lasă-te pe scară în capătul binalii; jos e o portiţă scurtă, care dă în maidan… Fugi iute! …

RICĂ (iese pe fereastră, se loveşte cu capul de zid şi-şi turteşte pălăria): Pardon! scuzaţi! … bonsoar! (Dispare pe fereastră, paşii se apropie.)

SCENA III.

Veta singură, apoi Dumitrache şi Ipingescu.

VETA: A scăpat, sărmanul… Ce comedie! Doamne sfinte! dacă-l prindea Chiriac, îl omora. Vezi dumneata cine mi-era

soră-mea Ziţa! D-aia se ţinea dumneei de capul meu să tot batem grădinile; era amorezată. Şi eu, proastă, să nu ştiu nimic, şi să-mi fac zile amare cu Chiriac din pricina lui musiu ăsta… Bine că a scăpat, vai de el; acum trebuie să-i sfârâie călcâiele pe maidanul lui Bursuc. (Coboară la masă şi se face că lucrează. Uşa din fund se deschide de perete şi intră furioşi jupân Dumitrache şi Ipingescu cu săbiile scoase.)

JUPÂN DUMITRACHE (înaintează strajnic): Cocoană! Cine a fost aici? (Ipingescu caută cu ochii în toate părţile, se uită pe sub pat, pe sub masă, peste tot.)

VETA: Cine să fie?

JUPÂN DUMITRACHE (fierbând): Cine să fie? … Ştiu eu cine să fie? Daca aş şti, nu te-aş întreba.

IPINGESCU: Rezon! (Caută mereu.)

VETA: Ei! ştii că eşti nu ştiu cum! Ce vii aşa turbat? Uite, cu sabia scoasă, ca la bătălie.

JUPÂN DUMITRACHE: Nu râde, cocoană, după ce că pat un afront tocmai la ce-am ţinut eu; nu râde; du-te dincolo, cocoană! … De ce nu te-ai culcat pân-acum?

VETA: Zău, că nu eşti în toată firea! auzi că de ce nu te-ai culcat: pentru că nu mi-a fost somn. Ce! vrei să mă culc şi să-mi las lucru? Mâine e sărbătoare, trebuie să mă gătesc să merg la biserică.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Cocoană, du-te dincolo, aci avem treabă; du-te curând. (Umblă agitat, strigând.) Spiridoane! Spiridoane! Chiriac! Spiridoane! Chiriac! (Către Veta.) Rău ai făcut, cocoană!

VETA: Ce rău? ce visezi? ce-am făcut?

JUPÂN DUMITRACHE: Ştii dumneata bine! Dumneata să tragi păcatul de ce s-o întâmpla (sinistru), că are să se întâmple lucru mare, cocoană, măcar să ştiu de bine că merg la cremenal!

VETA: Eşti nebun! (Aparte.) Acu nu mai mi-e frică.

JUPÂN DUMITRACHE (strajnic la culme): Du-te, cocoană, şi nu râde.

VETA: Iaca, mă duc. (Iese râzând în stânga planului întâi.)

SCENA IV.

Jupân Dumitrache, Nae Ipingescu, apoi Spiridon.

JUPÂN DUMITRACHE: Ştii! (se înecă de emoţie), mă stăpânesc, adică-i vorbesc cu perdea, nu voi să-i isplic lucru formal, ca să n-o ruşinez.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Ştii cum e dânsa…

IPINGESCU: Coana Veta? ruşinoasă… mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE (plimbându-se agitat): Adică chiar în casa mea să nu pot eu pune mâna pe bagabontul? că n-a avut pe unde ieşi; altă scară nu mai are casa. (Strigă.) Spiridoane! Chiriac! Chiriac! Spiridoane! -

SPIRIDON (vine din dreapta, cu părul vâlvoi, sculat zăpăcit din somn): Ce-i porunca, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Porunca? vino să-ţi dau poruncă. (Îl ia de păr.)

IPINGESCU: Hahahaha! dă-l, dă-l căţeaua20!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi parcă ne-a fost vorba, musiu Spiridoane băiete, să nu te mai găsesc dormind când mă-ntorc acasă! Na poruncă! na poruncă! mai na poruncă! să-ţi mai treacă de piroteală!

SPIRIDON (plângând): Auliu, jupâne, auliu! Ce ţi-am făcut eu, jupâne, dacă am dormit?

IPINGESCU (strajnic către Spiridon): Pentru ce nu eşti prezent la apelul nominal? …

SPIRIDON: Auliu! (Se jeleşte.)

JUPÂN DUMITRACHE: Taci! Unde-i Chiriac?

SPIRIDON (fugind într-un colţ): Nu ştiu…

JUPÂN DUMITRACHE (se repede la el; Spiridon fuge): Da’ să mănânci şi să dormi ştii?

SPIRIDON: Doarme în odaia dumnealui, jupâne.

JUPÂN DUMITRACHE: Doarme? Toţi dormiţi, domire-aţi somnul ăl lung! Pâinea ştiţi să mi-o mâncaţi. Cheamă pe

Chiriac degrabă… mergi!

IPINGESCU (către Spiridon, bătându-i din picior): Urgent! (Spiridon iese degrab’ în stânga.)

JUPÂN DUMITRACHE: Chiriac! Chiriac! … Eu arz în foc şi toţi trag la aghioase! Eu arz de onoarea mea de familist şi lor de somn le arde… Chiriac!

SCENA V.

Aceiaşi – Chiriac, apoi Spiridon.

CHIRIAC (ştergându-se la ochi, în costum de noapte, vine moale de somn, din stânga): Ce-i, jupâne? ce s-a aprins? arde? unde arde?

JUPÂN DUMITRACHE (luându-l de mână şi aducându-l în faţa scenii): Chiriac! (Scurt.) M-am nenorocit!

CHIRIAC: Pentru ce?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a dus ambâţul!

CHIRIAC: Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Tocmai la ce am ţinut…

CHIRIAC: Ce?

JUPÂN DUMITRACHE: Mi s-a necinstit onoarea de familist!

CHIRIAC: Aş! nu se poate; ţi s-a părut!

JUPÂN DUMITRACHE: Am văzut cu ochii mei.

CHIRIAC: Aş! aşa m-ai speriat şi alaltăieri seară; aşa ţi se năzare dumitale.

JUPÂN DUMITRACHE: Chiriac, întreabă şi pe nenea Nae!

IPINGESCU: Aprob pozitiv.

CHIRIAC (dezamăgit): Cum? când? unde? cine?

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul!

CHIRIAC: Ei!

JUPÂN DUMITRACHE: Maţe-fripte, Chiriac puiule, l-am văzut din uliţă pe fereastră aici în casă… cu ochelari pe nas, cu giubenu-n cap.

IPINGESCU: Idem. (Spiridon intră din dreapta.)

CHIRIAC: Aici în casă? nu mă băga-n păcate, jupâne!

SPIRIDON (aparte): Cu ochelari? Cu giuben! E persoana cocoanii Ziţii. (Iese pe furiş prin fund.)

JUPÂN DUMITRACHE: L-am văzut cu ochii mei, şi nu se poate să fi ieşit d-aici, că n-avea pe unde! Pe scară m-am suit eu cu nenea Nae, trebuia să dau piept în piept cu el. Trebuie să fie aici în casă ascuns. Trebuie să-l găsim, (lese în dreapta.)

CHIRIAC (bătându-se-n piept): Las' pe mine, jupâne.

IPINGESCU (care se află la fereastra din stânga): Să am pardon: fereastra asta dă pe schele, schelele merg până-n capătul binalii. (Jupân Dumitrache reintră şi iese căutând în stânga.)

CHIRIAC: Da.

IPINGESCU: Ei! acolo nu-i scară? Dacă o fi ieşit pe aici pe fereastră, s-a dus, a scăpat pe maidanul lui Bursuc.

CHIRIAC: Nu se poate să fi găsit scara. Schelele se-nfundă în podul grajdului; podul nu-i podit până acuma, e gratie numai şi scara este în partea ailaltă, în dosul binalii.

JUPÂN DUMITRACHE (reintră din stânga desperat: Mi s-a dus ambâţul, nu mai voi să ştiu de nimic! mi s-a necinstit onoarea de familist, acum nu mai îmi pasă măcar că intru şi-n cremenal! (Căutând cu ochii, găseşte bastonul lui Rică uitat pe scânduri lângă scaunul unde acesta a căzut în genuchi la intyare.

— Chiriac şi Ipingescu caută şi ei în toate părţile.) Chiriac! Chiriac! puiule, uite! (Arată bastonul.) Mai zi că mi s-a părut.

CHIRIAC (se repede şi ia puşca, acuma cu spanga pusă): Jupâne, vrei să punem mâna pe el? după mine curând! Nene Nae, aţin-te după noi! Odaia lui Spiridon (arată în dreapta) dă tot pe scara mare. Pe scara pe unde aţi venit, n-a putut fugi. Pe aici, pe schele, a ieşit. Trebuie să fie ascuns în podul grajdului la capătul binalii. Aideţi iute după mine. Tii! nu scapă el din gheara mea nici mort! (Vor să sară pe fereastră.)

SCENA VI.

Aceiaşi – Veta (din stânga)

VETA: Ce e, frate, ce e?

CHIRIAC (cu putere către ea): Nu scapă el, cocoană, nici mort din gheara mea!

JUPÂN DUMITRACHE: Da, cocoană, nici mort.

IPINGESCU (asemenea): Absolut!

CHIRIAC: Aide, jupâne, aide, nene Nae! (Vrea să se repează peste fereastră cu puşca-n mină.)

VETA (aleargă şi se pune în dreptul ferestrei): Sunteţi nebuni? Vreţi să se rupă schelele cu voi? Chiriac, nu ştii că schelele sunt părăsite de trei săptămâni? vrei să te prăpădeşti?

CHIRIAC: Lasă-ne, cocoană! (Vrea s-o dea în lături, ea nu se lasă.)

JUPÂN DUMITRACHE (asemenea): Lasă-ne, cocoană!

IPINGESCU (asemenea): Pardon!

VETA (lui Chiriac): Iar te iei după vreo bănuială de-a dumnealui, iar? Ai uitat ce…

JUPÂN DUMITRACHE: Da, bănuială… cu ochelari la nas şi cu giubenu-n cap!

CHIRIAC (se luptă cu Veta): Lasă-mă, cocoană! (Scapă din mâinile ei şi iese pe fereastră.)

VETA (şovăie şi cade pe scaun): Chiriac!

JUPÂN DUMITRACHE: înainte, Chiriac! înainte, nene Nae! (Iese pe fereastră, Nae Ipingescu îl urmează.)

VETA (sculându-se şovăind, scoate capul pe fereastră): Chiriac! Chiriac! binişor! să nu cazi!

SCENA VII.

Veta, Ziţa.

ZIŢA (intră prin fund repede): Ce e, ţaţo! ce s-a întâmplat? mi-a spus Spiridon…

VETA (sculându-se repede de pe scaun): Ziţo, Ziţo, tu mi le faci toate, tu m-ai dus la „Iunion”, tu ai dat nas amploiatului să se ţie după noi, de mi-am găsit beleaua cu Chiriac…

ZIŢA: Cu Chiriac?

VETA (dregând-o): Cu dumnealui, cu Chiriac, cu toţi: l-ai chemat să vie, şi în loc să vie la tine a venit aici.

ZIŢA: Şi? …

VETA: Şi tocmai când să-i dau drumul înapoi pe uşe, iacătă-i dumnealui cu Nae ipistatul se suia pe scară strigând ca nişte turbaţi...

ZIŢA: Şi pe urmă?

VETA: L-am făcut scăpat pe fereastră, i-am dat drumul pe schelă, ca să iasă pe la spatele binalii, pe portiţa dinspre maidan.

ZIŢA (cu spaimă): Pe portiţa dinspre maidan?

VETA: Da, pentru că pe scara a mare s-ar fi întâlnit piept în piept cu dumnealui.

ZIŢA (zdrobită): Ţaţo! per l'amour di Dieu! 21 portiţa dinspre maidan e încuiată; adineaori am vrut să viu p-acolo, ca să nu mai ocolesc, şi a trebuit să mă întorc iar pe uliţă ca să intru în curte.

VETA: Încuiată? şi ulucile sunt de doi stânjeni! Atunci persoana în chestie n-a putut fugi! Ziţo, Ziţo! e primejdie! dumnealui e grozav, Chiriac e nebun!

ZIŢA: Vai de mine! monşerul meu! mi-l omoară!

VETA: Chiriac a luat puşca cu spangă şi dumnealui a scos sabia.

ZIŢA: Nu mai spune, ţaţo, că mor! (Se aude o dărâmare de scânduri.)

VETA: Taci! (Ascultă amândouă.)

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Aţin-te, Chiriac!

IPINGESCU (de afară): Stai! în numele Constituţiunii!

VETA (îngrozită): L-a prins!

ZIŢA (asemenea): Ah! mor!

VETA: Sunt în curte, aide să mergem degrabă. Tu ai făcut încurcătura, tu s-o descurci! Aide repede de scapă omul de primejdie.

ZIŢA: Aide! (Amândouă pornesc să iasă prin fund; când ele vor să păşească pragul, s-aude alt zgomot afară şi strigăte.)

GLASUL JUPÂNULUI: Nu te lăsa, Chiriac! (Zgomot, strigăte şi o detunătură de puşcă.)

VETA: Chiriac!

ZIŢA: Monşerul meu! (Ies amândouă desperate.)

SCENA VIII.

Rică Venturiano, apoi Spiridon.

RICĂ (coboară încet pe fereastră pe unde a ieşit; este prăfuit de var, ciment şi cărămidă; părul îi este în neorânduială, pălăria ruptă; e galben şi tras la faţă; tremură şi i se încurcă limba la vorbă; i se năluceşte a spaimă din când în când şi îl apucă slăbiciunea la încheieturi): Am scăpat până acum! Sfinte Andrei, scapă-mă şi de acu încolo: sunt încă june! Geniu bun al venitorului României, protege-mă; şi eu sunt român! (Răsuflă din greu şi îşi apasă palpitaţiile.) O, ce noapte furtunoasă! Oribilă tragedie! (7 se pare că aude cev'a şi tresare.) Ce de peripeţii! … Ies pe fereastră şi pornesc pe dibuite pe schele! mă ţiu binişor de zid şi ajung la capătul binalii… Destinul mă persecută implacabil… Schelele se-nfundă; nici o scară… Cocoana perfidă mă indusese în eroare… Vreau să mă-ntorc şi dodată auz pe inimici venind în faţa mea pe schele. O iau înapoi fără să ştiu unde merg; mă împiedic de un butoi cu ţiment… O inspiraţiune… – Eu ca poet am totdeauna inspiraţiuni! – m-ascunz în butoi! Paşii inimicilor s-apropie în fuga mare, mulţi inşi trec iute pe lângă butoiul meu înjurându-mă; eu, ca june cu educaţiune, mă fac că n-auz… Toţi se depărtează… Auz zgomot, strigăte, ţipete de femei, în fine o împuşcătură. Zgomotul apoi cu încetul se stinge, totul rămâne într-un silenţiu lugubru22, numai din depărtare se aude orologiul de la Stabilament bătând unsprezece şi douăzeci… oră fatală pentru mine!

— Ies binişor din butoiul meu, mă târăsc de-a buşele pe schele şi mă pomenesc înapoi aici… Ce să fac? pe unde să ies? îmi trebuie o inspiraţiune ingenioasă… (Pune mâna la frunte şi caută în gând.) Da, am găsit-o! să ies pe uşe. (Merge repede în vârful degetelor la uşa din fund, o deschide; afară, în sală, e beznă.) Obscuritate absolută! (Merge la fereastră.) A! auz paşi; vine cineva pe schele. (Se repede la uşa din dreapta, a odăii lui Spiridon.) P-aici!

(Spiridon intră în acelaşi moment repede, şi se lovesc amândoi în piept.) Ah! cum m-ai speriat! (Îi vine rău.)

SPIRIDON: Domnule, musiu, tot aici eşti? E foc mare, trebuie să fugi! dacă o pune mâna pe dumneata, te omoară...

RICĂ: Mă omoară? ... Scapă-mă, băiete, scoate-mă de aici... Pe unde să ies? (Pornind spre uşa din dreapta, pe unde a intrat Spiridon.) Pe aici...

SPIRIDON: Nu se poate, (Îi taie drumul.) Odaia d-acolo răspunde tot pe scara a mare; vrei să te-ntâlneşti cu ei piept în piept?

RICĂ: Nu, nu voi; dar atunci ce-i de făcut! existenţa mi-este periclitată. Voi să scap. Scapă-mă: îţi dau bacşiş trei sferturi de rublă.

SPIRIDON: Trei sferturi de rublă; şase pachete de tutun î te scap.

RICĂ: Cum? pe unde? spune-mi iute, că mi-e degrabă, îmi vine stenahorie.

SPIRIDON: Dumneata stăi aici. Eu mă duc colea în odăiţă (la dreapta), deschiz uşa care dă în scară, cum i-oi vedea că se urcă sus, te chem în odaie, închidem uşa de la mijloc, şi când or intra cu toţii aici, îţi dau drumul pe dincolo pe scară, te cobori şi ieşi repede pe poartă... Lasă că te scap, n-ai grijă.

RICĂ: Da, du-te degrabă!

SPIRIDON (cu şiretenie): Apoi, nu-mi dai?

RICĂ: Ce?

SPIRIDON: Ce mi-ai făgăduit.

RICĂ: Ba da, îţi dau. (Se caută în toate buzunarele şi completează suma din mărunţele; Spiridon o socoteşte cu scumpătate.) Băiete (solemn), tânărule! ştii tu în ce poziţiune mă găsesc? ştii tu ce pericol ma ameninţă?

SPIRIDON: Ba bine că nu! Dacă n-oi şti eu păpara lui jupânul! ... hehei! lasă; dacă n-ăi putea scăpa...

RICĂ: 'Ai! (Şovăie.)

SPIRIDON: Ai să vezi şi dumneata al dracului ce e... De ce-i zice lui „Titircă Inimă-Rea”?

RICĂ: Nu, nu voi să văz, scapă-mă.

SPIRIDON (cam rece): Ei! lasă, dacă oi putea, te scap eu, fireşte.

RICĂ: A! (Şovăie.) Auz zgomot pe scară; se suie... (Şovăie.) Aleargă; scapă-mă! (Spiridon iese încet în dreapta, numărând gologanii; Rică îl zoreşte de la spate.)

SCENA IX.

Rică, Dumitrache, Chiriac, Ipingescu, Ziţa şi apoi Veta.

RICĂ (o clipă singur; joc de scenă mută; deodată se aud în odaia din dreapta palme, şi Spiridon ţipând): A! (Paşi pe scară; Rică se repede la uşa din dreapta.)

JUPÂN DUMITRACHE (întâmpinândn-l cu sabia scoasă): Stăi!

RICĂ (dându-se înapoi): Sunt mort, sfinte Andrei! (Se repede la fereastra schelelor în. Stânga.)

CHIRIAC (întâmpinându-l, sare pe fereastră în scenă, cu puşca cu baionetă în mână, ca de asalt): Stăi!

RICĂ (dându-se înapoi şovăind): Geniu bun al venitorului României! (Se repede la uşa din fund.)

IPINGESCU (întâmpinându-l cu sabia scoasă): Stăi! (Recunoscându-l pe Rică, îi cade sabia din mână.) Nu mă nebuni, onorabile! Dumneata eşti?

RICĂ (tremurând grozav): Eu! (Ziţa intră prin fund.)

JUPÂN DUMITRACHE: Ce pofteşti, mă musiu? (Se repede să-l umfle. Ziţa i sare-n piept şi-l opreşte.)

CHIRIAC (trânteşte puşca şi scuipă în palme): Lasă-mi-l mie, jupâne! (Se repede şi el să-l umfle.)

IPINGESCU (sărind şi oprind în piept pe Chiriac): Nu da, onorabile! ... îl cunosc eu.

CHIRIAC (lui Ipingescu): Dă-te la o parte!

ZIŢA (lui Jupân Dumitrache): Nene Dumitrache, nu-mi asasina viitorul! (Se luptă cu el.)

JUPÂN DUMITRACHE: Lasă-l să-l întreb numai: ce pofteşti, mă musiu?

CHIRIAC: Lasă-mă, nene Nae, să-l învăţ eu pe maţefripte să mai umble după nevestele negustorilor!

IPINGESCU (strigând tare ca să acopere toate strigătele): Staţi! staţi! că e-ncurcătură! Pe dumnealui îl cunosc eu! Dumnealui nu-i d-ei de care credeţi dumneavoastră; e cetăţean onorabil.

CHIRIAC: Da’ de onorabil n-are-ncotro! (Vrea să se repează.)

IPINGESCU (oprindu-l): E de-ai noştri, e patriot!

JUPÂN DUMITRACHE: Dacă-i patriot, de ce umblă să-mi strice casa? de ce mă atacă la onoarea de familist? (Vrea să se repează; Veta intră prin fund.)

ZIŢA: Nene! nene! iartă-mă! nu e ce crezi dumneata.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar ce e?

CHIRIAC: Ce e?

VETA (trecând lângă Chiriac şi luându-l la o parte necăjită): Ce e, ce el oameni în toată firea şi nu-nţelegeţi ce el Umblaţi ca nebunii! (Şoptindu-i repede.) Iaca ce el tânărul umblă după Ziţa, s-a amorezat cu ea de la „Iunion”, ştii din seara când s-a luat după noi, şi-a trimes unul la altul bilete de amor, şi-n loc să meargă la ea acasă, a greşit ş-a venit aici. Nu ţi-am spus eu că e tot o bănuială proastă de-a dumnealui? Mă faci să intru în alte alea cu nebuniile tale. Iaca ce e; ai văzut? (În timpul acesta Jupân Dumitrache, cam încurcat de potolirea lui Chiriac, vre’a să asculte şi el explicaţia.)

CHIRIAC (domirindu-se): A!

JUPÂN DUMITRACHE (trecând lângă Veta): Ei! ce el (În timpul acesta, scenă mută între Ipingescu, Ricâ şi Ziţa mai în fund.)

VETA (către Chiriac): Spune-i ce e. (Trece în fund.)

CHIRIAC (luând la o parte pe Jupân Dumitrache şi şoptindu-i): Ce e, ce el Oameni în toată firea şi nu înţelegem! Umblăm ca nebunii! iaca ce el tânărul umblă după Ziţa; s-a amorezat cu ea de la „Iunion”, ştii, din seara aia când s-a luat după dumneavoastră, şi-a trimes unul la

altul bilete de amor, şi în loc să meargă la ea acasă, a greşit şi a venit aici. Nu ţi-am spus eu, jupâne, că aşa îţi căşunează dumitale? M-ai făcut să alerg ca nebunii să-mi rup gâtul! Doamne fereşte! dacă făceam şi moarte de om? Iacă ce e; ai văzut?

JUPÂN DUMITRACHE (înseninat şi domirit): A! (Căutând la Ziţa cu coada ochiului). Ei! bată-te, Ziţo, să te bată! (Chiriac trece lângă Ipingescu.)

ZIŢA (plecând ochii cu nevinovăţie): Nene!

JUPÂN DUMITRACHE (cu părinţie): Ei! nu te ruşina! ale tinereţii valuri! (Către public.) Fată romanţioasă! D-aia dumneaei: „Ai, nene, la „Iunion", parol! să mă-ngropi!" (În timpul acesta, cei ce n-au vorbit sunt grupaţi în fund; Rică încă nu-şi poate veni în fire.)

IPINGESCU (înaintând lângă Jupân Dumitrache): Onorabile! (Cu ifos.) Ştii cine-i tânărul ăsta? (Arată pe Rică.)

JUPÂN DUMITRACHE: Cine?

IPINGESCU: Ăsta e ăl care scrie la „Vocea Patriotului Naţionale".

JUPÂN DUMITRACHE: Nu mă nebuni!

IPINGESCU: Parol.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei, fugi că mor!

IPINGESCU: D-apoi ce crezi! chiar el însuşi în persoană: e băiat bun, d-ai noştri, din popor. El combate în articolul ăl de astă-seară, ştii, cu „sufragiul".

JUPÂN DUMITRACHE (încântat): Ei bravos! (Încet.) Apoi de! să facem cunoştinţă. Cum e amorezat cu Ziţa, mai ştii? de unde a fost să iasă norocul fetii!

IPINGESCU: Rezon! aia ziceam şi eu. (Către Rică.) Onorabile domn, permite-mi pentru ca să-ţi prezant pe cetăţeanul Dumitrache Titircă, comersant, apropitar şi căpitan în gvarda civică. (Cu importanţă.) E d-ai noştri. (Grupul din fund înaintează.)

RICĂ: Sunt încântat. (Se confundă în complimente.) Mersi de cunoştinţă.

IPINGESCU: Dumnealui este cetăţeanul Rică Venturiano, amploiat judiciar, student la Academie – învaţă legile – şi redactor la Vocea Patriotului Naţionale… (Cu putere.) E d-ai noştri… ce să mai stăm să mai vorbim… îl ştii… (Amândoi recomandaţii se compliment ează şi-şi dau mâna.)

JUPÂN DUMITRACHE (cu respect amestecat cu sfială): Da, tocmai astă-seară citeam cu nenea Nae, în gazeta dumneavoastră, cum scriţi despre ciocoi că mănâncă sudoarea poporului suveran. Ei, bravos! Îmi place! bine combaţi reacţiunea, nu pot să zic, ştii colea, verde, româneşte. Să vă ajute Dumnezeu ca să scăpaţi poporul de ciocoi!

RICĂ (prinzând limbă, după ce a zâmbit cu multă satisfacţie de vorbele lui Jupân Dumitrache): Domnule, Dumnezeul nostru este poporul: box populi, box dei23! Noi n-avem altă credinţă, altă speranţă, decât poporul. (Jupân Dumitrache ascultă uimit.) Noi n-avem decât suveranitatea poporului; de aceea în lupta noastră politică, am spus-o şi o mai spunem şi o repetăm necontenit tuturor cetăţenilor: „Ori toţi să muriţi ori toţi să scăpăm!”

JUPÂN DUMITRACHE (răpit): Bravos! să trăieşti! (Bate-n palme, încet către Ipingescu.) Vorbeşte abitir, domnule. Ăsta e bun de dipotat.

IPINGESCU: Hei! lasă-l că ajunge şi dipotat curândcurând… (în timpul acesta Rică a venit lângă Ziţa.)

JUPÂN DUMITRACHE: Cum combate el, poate să ajungă şi ministru. (Tare către Rică, care stă tot în grup.) Mă rog, onorabile, eu îmi cer iertare, ştiţi că poate, adineaori, cum ţiu eu la… poate, v-am adus un afront; dar e şi vina dumneavoastră; nu ştiam că veniserăţi pentru Ziţa…

RICĂ: Mă rog, pardon, vina nu este nici a mea, nici a dumitale, nici a madam Ziţii; este a tăbliţii de la poartă… Dumneaei îmi scrisese că şade la numărul 9… am văzut la poartă numărul 9 şi am intrat. (Vorbeşte încet cu Ziţa, Veta şi Chiriac.)

JUPÂN DUMITRACHE (către Ipingescu): Aşa e; asta meşterul Dincă binagiul mi-a făcut-o; a tencuit zidul de la poartă şi mi-a bătut numărul 6 d-a-ndoaselea; să-l pui mâine să mi-l întoarcă la loc, să nu mi se mai întâmple vreun conflict.

CEIIRIAC (care s-a găsit în fund cu Veta, Ziţa şi Rică): Lasă că-i spui eu şi cu cocoana, dacă vă e ruşine. (Coboară cu Veta; Rică şi Ziţa se ţin în fund.) Jupâne.

VETA: Frate.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce-i, Chiriac, puiule? ce-i, Veto?

VETA: Avem să te rugăm ceva.

CHIRIAC: Da'… să nu ne tratezi cu refuz.

JUPÂN DUMITRACHE: Orice; mă ştii cum ţiu la nevastă şi la tine.

VETA: Uite ce e; musiu Rică şi cu Ziţa compătimesc împreună.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! aşa e, ale tinereţii valuri!

CHIRIAC: Şi le e ruşine să-ţi spuie că ar vrea să…

JUPÂN DUMITRACHE: Să… ce?

CHIRIAC: Ei! nu ştii dumneata! să puie pirostriile! … vrei şi dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE (răpit): Dacă dumnealui cabulipseşte24 să ne onoreze cu atâta cinste… de! Zestrea nu-i aşa mare, şi dumnealui e… ştii, ceva mai sus… noi suntem negustori.

RICA (coborând): Cetăţene, suntem sub regimul libertăţii, egalităţii şi fraternităţii: unul nu poate fi mai sus decât altul, nu permite Constituţia.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE (lui Ipingescu): Bine vorbeşte, domnule, bravos!

RICĂ: Eu, dacă compătimeşte şi madam Ziţa la suferinţa mea…

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă! cum să nu compătimească? Ziţo nene, ia vino-ncoa. (Ziţa vine

ruşinoasă.) Ei! nu-ţi mai fie ruşine: ale tinereţii valuri… Vrei?

ZIŢA: Eu fac ce vrei dumneata; îmi eşti ca şi un frate mai mare.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! să vă fie de bine, şi ceasul ăl bun să-l dea Pronia. (încet Ziţii.) Să-ţi cinsteşti bărbatul: ăsta e om, nu glumă; ţi-ai găsit norocul.

ZIŢA: Mersi, nene. (Trece în fund.)

JUPÂN DUMITRACHE: Pentru puţin. (Lui Rică.) Ei, acum, cumnate, ia să vorbim o vorbă colea între bărbaţi, cocoanele să nu asculte; ştii dumneata, nene Nae, cum sunt cocoanele…

IPINGESCU: Ruşinoase… mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE (lui Rică care a venit lângă ei): Toate ca toate, dar la onoarea de familist să ţii.

RICA: Da, familia e patria cea mică, precum patria e familia cea mare; familia este baza societăţii.

JUPÂN DUMITRACHE: Aşa e, bravos! (Lui Ipingescu.) Toate le ştie, îmi place…

IPINGESCU: Apoi, dacă-i jurnalist…

VETA (din fund către Jupân Dumitrache): Ei! toate bune, frăţico, dar noi nu dormim în noaptea asta? Chiriac are să se scoale mâine până-n ziuă la ezirciţ.

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă, soro, cum să nu? (Toţi se dispun a se retrage; Rică e cu Ziţa; Chiriac cu Veta, Jupân Dumitrache suie cu Ipingescu.)

IPINGESCU (lui Jupân Dumitrache): Onorabile, îndatorează-mă cu o ţigară de tutun.

JUPÂN DUMITRACHE: Şi cu două, nene Nae. (Bagă mâna să scoaţă tabacherea şi se opreşte încruntat cu mâna în buzunar.) Nene Nae! Chiriac!

CHIRIAC (coborând lângă Jupân Dumitrache): Ce-i, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE (luând pe Chiriac şi pe Ipingescu de mână şi aducându-i dramatic în faţa scenii): Toate le-am lămurit; bine, de cumnatul Rică nu mai am ce să zic; dar să

vă arăt ce-am găsit pe pernele patului dumneaei… că uitasem… îmi vine să intru la bănuieli rele.
CHIRIAC (înfiorat): Ce-ai găsit, jupâne?
JUPÂN DUMITRACHE: Uite. (Scoate din buzunar o legătură de gât.)
IPINGESCU: Frumoasă legătură, de şic!
CHIRIAC: Aş! ado-ncoa, jupâne; asta-i legătura mea, n-o ştii dumneata?
JUPÂN DUMITRACHE (lămurit): Ei, bată-te să te bată! de ce nu spui aşa, frate? (Lui Ipingescu cu filosofie.) Ei! vezi? … Uite aşa se orbeşte omul la necaz!
IPINGESCU: Rezon! (Pornesc cu toţii veseli spre fund.)
— CORTINA –-
CONUL LEONIDA FAŢĂ CU REACŢIUNEA.
Farsă într-un act.
PERSONAJELE.
CONUL LEONIDA, pensionar – 60 de ani.
COANA EFIMIŢA, consoarta lui – 56 de ani.
SAFTA, slujnica lor.
În Bucureşti, la Leonida.
ACTUL I (O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o uşă; la stânga o fereastră. De-o parte şi de alta a scenii câte un pat de culcare. În mijlocul odăii o masă împrejurul căreia sunt aşezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii un abat-jour cusut pe canava. În planul întâi, la stânga, o sobă cu uşa deschisă şi cu câţiva tăciuni pâlpâind.
— Leonida e în h’alat, în papuci şi cu scufia de noapte; Efimiţa în camizol, fustă de flanelă roşie şi legată la cap cu tulpan alb. Amândoi şed de vorba la masă.)
SCENA I.
LEONIDA: Aşa, cum îţi spusei, mă scol într-o dimineaţă, şi, obiceiul meu, pui mâna întâi şi-ntâi pe Aurora Democratică, să văz cum mai merge ţara. O deschiz… şi ce citesc? Uite, ţiu minte ca acuma: „11/23 Făurar25… a căzut tirania! Vivat Republica!”

EFIMIŢA: Auzi colo!

LEONIDA: Răposata dumneei – nevastă-mea a d-întâi – nu se sculase încă. Sar jos din pat şi-i strig: „Scoală, cocoană, şi te bucură, că eşti şi dumneata mumă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!”

EFIMIŢA (afirmativ): Ei!

LEONIDA: Când aude de libertate, sare şi dumneei din pat… că era republicană! Zic: găteşte-te degrab’, Miţule, şi… hai şi noi pe la revoluţie. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, şi o luăm repede pe jos pân’ la teatru… (Cu gravitate.) Ei, când am văzut… ştii că eu nu intru la idee cu una, cu două…

EFIMIŢA: Ţi-ai găsit! … dumneata nu eşti d-ăia. Ehei! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA: Ori să zici nu ştiu ce şi nu ştiu cum, că adicătele „acu, unde eşti la republican, ţii parte naţiunii…”

EFIMIŢA: Aş!

LEONIDA: Dar, când am văzut, am zis şi eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului! … Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tămbălău, lucru mare, şi lume, lume… de-ţi venea ameţeală, nu altceva.

EFIMIŢA: Bine că n-am fost în Bucureşti pe vremea aia! cum sunt eu nevricoasă, Doamne fereşte! păţeam alte alea…

LEONIDA: Ba nu zic asta; puteai trage un ce profit. (Scbimbând tonul.) Ei, cât gândeşti c-a ţinut toiul revoluţiei?

EFIMIŢA: Până seara.

LEONIDA (zâmbind de aşa naivitate, apoi cu seriozitate): Trei săptămâni de zile, domnule.

EFIMIŢA (minunându-se): Nu mă-nnebuni, soro!

LEONIDA: Ce te gândeşti dumneata, că a fost aşa un bagadel lucru? Fă-ţi idee: dacă chiar Galibardi, de-acolo, de unde este el, a scris atunci o scrisoare către naţiunea română.

EFIMIŢA (cu interes): Zău?

LEONIDA: Mai e vorbă!

EFIMIŢA: Adică cum?

LEONIDA: Vezi dumneata, i-a plăcut şi lui cum am dus noi lucrul cu un sul subţire ca să dăm exemplu Evropii, şi s-a crezut omul dator, ca un ce de politică, pentru ca să ne firitisească…

EFIMIŢA (curioasă): Da'… ce spunea în scrisoare?

LEONIDA (cu importanţă): Patru vorbe, numai patru vorbe, da' vorbe, ce-i drept! Uite, ţiu minte ca acuma: „Bravos, naţiune! Halal să-ţi fie! Să trăiască Republica! Vivat Prinţipatele Unite!" şi jos iscălit în original „Galibardi".

EFIMIŢA (satisfăcută): Apoi, atunci dacă-i aşa, a vorbit, destul de frumos omul!

LEONIDA: Hehei! unul e Galibardi: om, o dată şi jumătate! (Cu mândrie şi siguranţă.) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce mai zice. De ce a băgat el în răcori" gândeşti, pe toţi împăraţii şi pe Papa de la Roma?

EFIMIŢA (mirată): Şi pe Papa de la Roma? Auzi, soro?

LEONIDA: Ba încă ce! i-a tras un tighel, de i-a plăcut şi lui. Ce-a zis Papa – iezuit, aminteri nu-i prost! – când a văzut că n-o scoate la căpătâi cu el? … „Mă nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum văz eu, nu merge ca de cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politica pe lângă el, să mi-l fac cumătru." Şi de colea până colea, tura-vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil.

EFIMIŢA (cu ironie): Şi-a cunoscut omul naşul!

LEONIDA: Vezi bine! … Acu ia spune, cam câţi oameni te bate gândul că să aibă Galibardi?

EFIMIŢA: Sumedenie!

LEONIDA: O mie, domnule, numa o mie.

EFIMIŢA: Ei! fugi că mor! Şi adică numa cu o mie să…

LEONIDA (întrerupând-o): Da, da' întreabă-mă să-ţi spun ce fel de oameni sunt.

EFIMIŢA: Ceva tot unul şi unul.

LEONIDA: Ai mai prima, domnule, aleşi pe sprinceană, care mai de care, dă cu puşca-n Dumnezeu; volintiri, mă rog; azi aici, mâine-n Focşani, ce-am avut şi ce-am pierdut!

EFIMIŢA: Ei! aşa da.

LEONIDA: Şi toţi se-nchină la el ca la Christos; de hatârul lui, sunt în stare, trei zile d-a rândul, să nu mănânce şi să nu bea, dacă n-or avea ce.

EFIMIŢA: Ce spui, soro?

LEONIDA: Ce-ţi spui eu, şi câte şi mai câte altele şi mai şi.

EFIMIŢA: Bravos! (O mică pauză şi căscături de amândouă părţile.)

LEONIDA: Trebuie să fie târziu, Miţule; ne culcăm?

EFIMIŢA (se scoală şi se uită la ceas): Douăspce trecute, bobocule.

LEONIDA (sculându-se şi el şi mergând spre patul din stânga): Vezi dumneata cum trece vremea cu vorba…

EFIMIŢA (dregându-şi patul): Ei! cum le spui dumneata, să tot stai s-asculţi; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA (la p’at şi intrând sub plapumă): Miţo, ai zis matale fetii să vie mâine mai de dimineaţă ca să facă focul?

EFIMIŢA (stingând lampa): Da. (Se-nchină şi se aşază în pat la dreapta.) (Odaia rămâne lumirtată numai de flacăra tăciunilor din sobă.)

LEONIDA (după ce s-a învârtit în pat până să-şi găsească culcuşul, cu satisfacţie): A! aaşa! (Un moment pauză, în timp ce fiecare se aşază bine în aşternutul său.)

EFIMIŢA (din aşternut): Şi zi aşa cu Galibardi, ai?

LEONIDA (asemenea): Aşa zău! … Ei! mai dă-mi încă unul ca el, şi până mâine seară. – nu-mi trebuie mai mult. – să-ţi fac republică… (Cu regret.) Da’ nu el Da’ o să-mi zici că cu încetul se face oţetul, ori că mai rabdă, că n-a intrat zilele-n sac. (Cu tărie.) D-apoi bine, frate, până când tot rabdă azi, rabdă mâine? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică!

EFIMIŢA: Adică zău, bobocule, de! eu, cu mintea ca de femeie, pardon să te-ntreb şi eu un lucru; ce procopseală ar

fi şi cu republică?

LEONIDA (minunat de-aşa întrebare): Ei! bravos! ş-asta-i bună! Cum ce procopseală? Vezi asta-i vorba: cap ai, minte ce-ţi mai trebuie? Apoi, închipuieşte-ţi dumneata numai un condei, stăi să-ţi spui: mai întâi şi-ntâi că dacă e republică, nu mai plăteşte nimenea bir…

EFIMIŢA: Zău?

LEONIDA: Zău… Al doilea că fieştecine cetăţean ia câte o leafă bună pe lună, toţi într-o egalitate.

EFIMIŢA: Parol?

LEONIDA: Parol… Par egzamplu, eu…

EFIMIŢA: Pe lângă pensie?

LEONIDA: Vezi bine, pensia e başca, o am după legea veche, e dreptul meu; mai ales când e republică, dreptul e sfânt; republica este garanţiunea tuturor drepturilor.

EFIMIŢA (cu toată aprobarea): Aşa da.

LEONIDA: Şi al treilea, că se face şi lege de murături26.

EFIMIŢA: Cum lege de murături?

LEONIDA: Adicătelea că nimini să nu mai aibă drept să-şi plătească datoriile.

EFIMIŢA (crucindu-se de mirare): Maică Precistă, Doamne! apoi dacă-i aşa, de ce nu se face mai curând republică, soro?

LEONIDA: Hei! te lasă reacţionarii, domnule? Fireşte, nu le vine lor la socoteală să nu mai plătească niminea bir! e aproape de mintea omului: de unde ar mai mânca ei lefurile cu lingura?

EFIMIŢA: Aşa e… da'… (reflectând mai adânc) un lucru nu-nţeleg eu.

LEONIDA: Ce lucru?

EFIMIŢA: Dacă n-o mai plăti niminea bir, soro, de unde or să mai aibă cetăţenii leafă?

LEONIDA (în luptă cu somnul): Treaba statului, domnule, el ce grijă are? pentru ce-l avem pe el? e datoria lui să-ngrijească să aibă oamenii lefurile la vreme…

EFIMIŢA (lămurită): Aşa da… vezi, nu-mi dădea-n gând. (După o pauză de reflecţie.) Ce bine ar fi! unde dă Dumnezeu odată să o mai vedem şi-asta, republica! (Leonida începe să sforăie.) Dormi, soro? … (Leonida sforăie-nainte.) A adormit.

SCENA II (Coana Efimiţa se aşază pe o ureche şi adoarme şi ea.

— Unul după miezul nopţii sună rar în vecinătate; patru bătăi pentru sferturi, apoi o bătaie mai gravă pentru ceas. În orchestră melodramă „misterioso”. Câteva momente pauză, după care s-aud în depărtare două-trei detunături de puşcă şi chiote surde; apoi altele mai multe şi strigăte mai distincte, şi încă o dată.)

EFIMIŢA (se deşteaptă şi se ridică-n pat, privind cu nedomirire către uşe şi întrebând cu neastâmpăr): Cine e? (Pauză.) Cine e? (Pauză, sare din pat, aleargă repede la uşă şi o încearcă dacă e bine încuiată, asemenea la fereastră, şi se întoarce mai puţin îngrijată să se aşeze iar la loc, făcându-şi o cruce.) Cine ştie ce-oi fi visat! … (Se culcă şi aţipeşte iar; în orchestră melodramă; pauză; o salvă de detunături şi strigăte înmulţite; cocoana sare din pat cât colo.) Cine e? … (O pauză; merge tremurând la masă, caută p-întuneric chibriturile şi aprinde lampa; foarte emoţioriată încearcă încă o dată uşa, merge în vârful degetelor la dulapul de haine, îl încuie repede, ca şi cum ar fi prins pe cineva în el, şi ascultă cu palpitaţie ce se petrece înăuntru; se uită pe sub paturi şi prin toate colţurile, stinge lampa, se-nchină şi se urcă iar în pat.) Ce-o fi ş-asta? (Deodată, s-aud o nouă salvă şi chiote, coana Efimiţa sare jos şi rămâne înmărmurită în picioare ascultând o altă salvă şi strigăte.) Leonido! (Zgomotul se repetă.) Leonido!! (Pauză; zgomotul se repetă cu putere; cocoana se repede peste un scaun cu exasperare, se împiedică şi cade peste patul lui Leonida.) Leonido!!!

SCENA III.

LEONIDA (sculându-se din somn spăimântat): Ai! ce e?

EFIMIŢA: Leonido! scoal’ că-i foc, Leonido!

LEONIDA: Unde-i foc? (Speriat.)

EFIMIŢA: Scoal’ că-i revuluţie, bătălie mare afară!

LEONIDA: Aş! vorbă să fie! Ce te pomeneşti vorbind, domnule?

EFIMIŢA: Bătălie la toartă, soro: pistoale, puşti, tunuri, Leonido, ţipete, chiote, lucru mare, de am sărit din somn!

LEONIDA (tuând-o cu binişorul): Miţule, nu-i nimica; ştii cum eşti dumneata nevricoasă, unde am vorbit toată seara de politică, te-i fi culcat şi eu faţa-n sus şi ai visat cine ştie ce.

EFIMIŢA (impacientată): Leonido, deşteaptă sunt eu acuma?

LEONIDA: Apoi de! Miţule, asta dumneata ştii.

EFIMIŢA (atinsă): Bravos, bobocule! nu m-aşteptam ca tocmai dumneata să te pronunţi cu aşa iluzii în contra mea; te credeam mai altfel… îmi pare rău! … Cocoane Leonido, sunt deşteaptă; am auzit cum te-auz şi m-auzi… revuluţie, bătălie mare!

LEONIDA: Bine, Miţule, stăi, nu te importa degeaba. De când m-ai deşteptat pe mine, ai mai auzit ceva?

EFIMIŢA: Nu.

LEONIDA: Apoi de! cum vine treaba asta? spune matale…

EFIMIŢA (cam nedomirită): De, soro, ştiu şi eu?

LEONIDA: Apoi, vezi? Dar… s-o mai luăm şi pe partea ailaltă, să vedem ce-ai să mai zici. Bine, chiar revuluţie să fi fost, să zicem… nu ştii dumneata că n-are nimini voie să descarce focuri în oraş? e ordin de la poliţie…

EFIMIŢA (aproape răsconvinsă): De! bobocule, să zic şi eu cum zici, că după cum le spui dumneata, una şi cu una fac două, n-are de unde să te mai apuce omul… (Stând la gânduri şi iar îndoindu-se.) Da’ bine, soro, am auzit, am a-u-z-i-t; cum s-auz ce nu era? ce-am auzit dacă nu era nimica?

LEONIDA: Ei! domnule, câte d-astea n-am citit eu, n-am păr în cap! Glumeşti cu omul! Se-ntâmplă… (cu tonul unei teorii sigure) că fiincă de ce? o să mă-ntrebi… Omul,

bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-ştiu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! şi după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. Pe urmă, fireşte, şi nimica mişcă.

EFIMIŢA: Comedie, soro! (Minunându-se.) Aşa o fi!

LEONIDA: Bunioară şi la dumneata acuma, o ipohondrie trecătoare; nu-i nimica… Hai să ne culcăm: noapte bună, Miţule.

EFIMIŢA: Noapte bună. (Încă nedomirită oarecum, stinge lampa şi se vârâ în pat.)

LEONIDA (după o pauză): Nu te mai culca cu faţa-n sus, Miţule, că iar visezi. (Cocoana s-aşază p-o ureche; în odaie întuneric, în orchestră melodramă; o pauză, după care dodată se aud în depărtare chiote, strigăte şi detunături.)

SCENA IV.

EFIMIŢA: Ai auzit?

LEONIDA: Ai auzit? (Amândoi, dodată, se ridică înfioraţi. Zgomotul s-apropie.)

EFIMIŢA (sărind din pat): E idee, Leonido?

LEONIDA (cu spaimă): Aprinde lampa… (Sare şi el din pat.) (Zgomotul mai aproape.)

EFIMIŢA (aprinzând lampa): E fandacsie, bobocule?

LEONIDA: Nu-i lucru curat, Miţule! (Zgomotul mai tare.)

EFIMIŢA: E ipohondrie, soro? (Zgomotul creşte mereu.)

LEONIDA: E primejdie mare, domnule! Ce să fie? EFIMIŢA: Ce să fie? dumneata nu vezi ce să fie? Revuluţie, bătălie mare, Leonido!

LEONIDA (ciudindu-se): Bine, frate, revuluţie ca revuluţie, da’ nu-ţi spusei că nu-i voie de la poliţie să dai focuri în oraş? (Zgomotul creşte înainte.)

EFIMIŢA (tremurând): Voie, ne-voie, auzi?

LEONIDA (asemenea): Auz; da’ nu e, nu se poate să fie revuluţie… Câtă vreme sunt ai noştri la putere, cine să stea să facă revuluţie?

EFIMIŢA: De! întreabă-mă să te-ntreb… (Zgomot mare.) Auzi?

LEONIDA: Unde mi-este gazeta? (nervos) că dacă o fi să fie revuluţie, trebuie să spuie la „Ultimele ştiri”. Unde mi-e gazeta? (Merge la masă, ia gazeta, îşi aruncă ochii pe pagina a treia şi dă un ţipăt.) A!

EFIMIŢA: Ei!

LEONIDA: Nu e revuluţie, domnule, e reacţiune; ascultă (citeşte tremurând): „Reacţiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întuneric, ea stă la pândă ascuţindu-şi ghearele şi aşteptând momentul oportun pentru poftele ei antinaţionale… Naţiune, fii deşteaptă!” (Cu dezolare.) Şi noi dormim, domnule!

EFIMIŢA (asemenea): Cine strică, soro, dacă nu mi-ai citit gazeta de cu seară? (Zgomot tare.)

LEONIDA (prăpădit): Şi pe mine mă ştiu toţi reacţionarii că sunt republican, că sunt pentru naţiune.

EFIMIŢA (tremurând şi începând să plângă): Ce-i de făcut, soro?

LEONIDA (stăpânindu-se ca să-i facă curaj): Nu te speria, Miţule, nu te speria… (Salve şi chiote foarte apropiate.)

EFIMIŢA: Iute, soro, pune mâna. (Amândoi trag cearşafurile din paturi în mijlocul casii, golesc dulapul, scrinul, şi fac două legături mari; apoi baricadează uşa cu paturile şi cu mobilele.)

LEONIDA (lucrând): Mergem la gară pân dosul Cişmigiului; şi plecăm până-n ziuă cu trenul la Ploieşti… Acolo nu mai mi-e frică: sunt între ai mei! republicani toţi, săracii! (Zgomot şi mai aproape.)

EFIMIŢA (îngrozită, oprindu-se din lucru şi ascultând): Soro! soro! auzi dumneata? Zavragiii vin încoace!

LEONIDA (asemenea): Auz… (Tremură.) Şi cum sunt eu deochiat, drept aicea vin, să ne dărâme casa.

EFIMIŢA (îndoindu-se de genuchi şi înecându-se): Nu-mi spune, soro, că mor!

LEONIDA: Fă iute, iute! (Zgomotul şi mai aproape; Leonida cade-n genuchi.)

EFIMIŢA: Soro, mor! a intrat în uliţa noastră…

LEONIDA: Stinge lampa! (Cocoana suflă iute în lampă; zgomotul este sub fereastră. Amândoi sunt trăsniţi. O pauză, zgomot, şi apoi câteva bătăi în uşa d-afară.)

EFIMIŢA (şoptind): Sunt la uşă.

LEONIDA (asemenea): Atât mi-a fost! … Nu te mişca. (Bătăile se repetă mai tare; zgomotul s-a cam depărtat.) Să ne ascundem în dulap…

EFIMIŢA: Să lăsăm calabalâcul şi să sărim pe fereastră… LEONIDA: Dar dacă or fi intrat în curte? (Bătăile în uşă se îndesesc cu nerăbdare; zgomotul se depărtează mereu.)

UN GLAS DE FEMEIE (d-afară): Dar asta, comedie!

EFIMIŢA (cu uimire, plecându-se spre uşă s-asculte): ‘Ai?

LEONIDA (oprind-o): St! nu te mişca! (Pumni tari în uşă; zgomotul şi mai departe.)

GLASUL (d-afară): Ei! Doamne! (Strigând.) Coniţă!

EFIMIŢA (uimită): E slujnica, Leonido, Safta. (Chiotele şi împuşcăturile d-abia se mai aud foarte departe.)

LEONIDA: St! parcă s-a mai depărtat zavera! (Bătăi desperate în uşă.)

GLASUL (d-afară): Deschide, cocoană, să fac focul. (O pauză. Leonida şi Efimiţa ascultă uimiţi, neştiind ce să creează.) Vai de mine! nu-i bună asta! a păţit boierii ceva!

EFIMIŢA: E Safta… (Vrea să meargă la uşă.)

LEONIDA (oprind-o): St! nu deschide o dată cu capul!

EFIMIŢA (nemaiputând răbda şi zmucindu-se): Trebuie să deschiz, soro, că-ncepe dobitoaca să ţipe şi-i mai rău: ne dă de gol la zavragii! (Bătăi din toate puterile în uşă.)

LEONIDA (comprimându-şi inima şi cu un ton de supremă resignare): Deschide!

EFIMIŢA (mergând în vârful degetelor la uşă, întreabă cu gura pe jumătate): Cine e?

GLASUL (d-afară): Eu, cocoană; am venit să fac focul.

EFIMIŢA (stă un minut la îndoială, apoi se hotărăşte şi, dând în lături baricada, deschide şi cu glasul alterat): Haide, intră. (În odaie e întuneric. Coana Efimiţa ţine piept Saftii ta uşă.)

SCENA V.

EFIMIŢA (mişcată, cu tonul misterios): Ce-i afară, soro?

SAFTA (care a intrat cu un braţ de lemne): Bine, cocoană, ce să fie! Da’ pân-acuma n-am putut închide ochii: toată noaptea a fost masă mare la băcanul din colţ; acu d-abia s-a spart cheful. Adineaori a trecut p-aici vreo câţiva, se duceau acasă pe două cărări; era şi Nae Ipingescu, ipistatul, beat frânt; chiuia şi trăgea la pistoale… obicei mitocănesc.

LEONIDA (nedomirit): Ce obicei?

SAFTA: Ştii, a făcut oamenii chef, c-aseară a fost lăsata secului.

EFIMIŢA (înseninându-se şi prinzând limbă, către Leonida cu umor): A fost lăsata, secule!

LEONIDA (îmbărbătat): Ei vezi! (Plin de triumful teoriei.) Tot vorba mea, domnule! Omul bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-ştiu-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! din fandacsie cade în ipohondrie. (Către cocoana.) Văzuşi?

EFIMIŢA (cu chef): Eh! soro! parcă ziceai că nu e voie de la poliţie să se dea cu pistoale în oraş?

LEONIDA (sigur): Apoi bine, nu vezi dumneata că aici a fost chiar poliţia în persoană…

EFIMIŢA: Ei, bobocule! apăi cum le ştii dumneata toate, mai rar cineva! (Aprinde lampa.) (Amândoi sunt foarte veseli. Safta rămâne încremenită văzând răsturrtarea odăii.)

— CORTINA –-

O SCRISOARE PIERDUTĂ.

Comedie în patru acte.

PERSONAJELE.

ŞTEFAN TIPATESCU, prefectul judeţului.

AGAMEMNON DANDANACHE, vechi luptător de la 48

ZAHARIA TRAHANACHE, prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului şcolar, Comitetului agricol şi al altor comitete şi comiţii.

TACHE FARFURIDI, avocat, membru al acestor comitete şi comiţii.

IORDACHE BRÂNZOVENESCU, asemenea.

NAE CAŢAVENCU, avocat, director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaţilor, prezident-fundator al Societăţii Enciclopedice-Cooperative „Aurora Economică Română”

IONESCU, institutor, colaborator la acel ziar şi membru al acestei societăţi.

POPESCU, institutor, asemenea.

GHIŢĂ PRISTANDA, poliţaiul oraşului.

UN CETĂŢEAN TURMENTAT.

ZOE TRAHANACHE, soţia celui de sus.

UN FECIOR.

ALEGĂTORI, CETĂŢENI, PUBLIC.

În capitala unui judeţ de munte, în zilele noastre.

ACTUL I (O anticameră bine mobilată. Uşă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund, o uşă, la stânga altă uşă, în planul din faţă. În stânga, planul întâi, canapea şi un fotoliu.)

SCENA I.

Tipătescu, puţin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaţilor” în mână; e în haine de odaie; Pristanda, în picioare, mai spre uşă, stă rezemat în sabie.

TIPATESCU (terminând de citit o frază din jurnal): „... Ruşine pentru oraşul nostru să tremure în faţa unui om! ... Ruşine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase judeţe ale României pradă în ghearele unui vampir! ...” (Indignat.) Eu vampir, ai? ... Caraghioz!

PRISTANDA (asemenea): Curat caraghioz! ... Pardon, să iertaţi, coane Fănică, că întreb: bampir... ce-i aia, bampir?

TIPĂTESCU: Unul... unul care suge sângele poporului... Eu sug sângele poporului! ...

PRISTANDA: Dumneata sugi sângele poporului! ... Aoleu!

TIPĂTESCU: Mişel!

PRISTANDA: Curat mişel!

TIPĂTESCU: Murdar!

PRISTANDA: Curat murdar!

TIPĂTESCU: Ei! nu s-alege!

PRISTANDA: Nu s-alege!

TIPĂTESCU: Cu toată dăscălimea dumnealui, cu toată societatea moftologică a dumnealui… degeaba! să-mi razămie mustăţile!

PRISTANDA: Şi mie!

TIPĂTESCU: Dar în sfârşit, las-o asta! lasă-l să urle ca un câine!

PRISTANDA: Curat ca un câine!

TIPĂTESCU: Începuseşi să-mi spui istoria de aseară. (Şade.)

PRISTANDA: Cum vă spuneam, coane Fănică (se apropie), aseară, aţipisem niţel după masă, precum e misia noastră… că acuma dumneavoastră ştiţi că bietul poliţai n-are şi el ceas de mâncare, de băutură, de culcare, de sculare, ca tot creştinul…

TIPĂTESCU: Fireşte…

PRISTANDA: Şi la mine, coane Fănică, să trăiţi! greu de tot… Ce să zic? Famelie mare, renumeraţie mică, după buget, coane Fănică. Încă d-aia nevastă-mea zice: „Mai roagă-l şi tu pe domnul prefect să-ţi mai mărească leafa, că te prăpădeşti de tot! …” Nouă copii, coane Fănică, să trăiţi! nu mai puţin… Statul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere numai datoria; dar de! nouă copii şi optzeci de lei pe lună: famelie mare, renumeraţie mică, după buget.

TIPĂTESCU (zâmbind): Nu-i vorbă, după buget e mică, aşa e… decât tu nu eşti băiat prost; o mai cârpeşti, de ici, de colo; dacă nu curge, pică… Las’ că ştim noi!

PRISTANDA: Ştiţi! Cum să nu ştiţi, coane Fănică, să trăiţi! tocma’ dumneavoastră să nu ştiţi!

TIPĂTESCU: Şi nu-mi pare rău, dacă ştii să faci lucrurile cuminte: mie-mi place să mă servească funcţionarul cu tragere de inimă… Când e om de credinţă…

PRISTANDA: De credinţă, coane Fănică, să trăiţi!

TIPĂTESCU: Nu mă uit dacă se foloseşte şi el cu o para, două… mai ales un om cu o familie grea.

PRISTANDA: Nouă suflete, coane Fănică, nouă, şi renumeraţie…

TIPĂTESCU: După buget! …

PRISTANDA: Micǎ, sărut mâna, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Lasă, Ghiţă, cu steagurile de alaltăieri ţi-a ieşit bine; ai tras frumuşel condeiul.

PRISTANDA (uitându-se pe sine şi râzând): Curat condei! (Luându-şi numaidecât seama, naiv.) Adicăte, cum condei, coane Fănică? …

TIPĂTESCU: Contul jidanului s-a plătit la Comitet pe patruzeci şi patru de steaguri…

PRISTANDA (naiv): Da.

TIPĂTESCU: Ei? … S-a pus patruzeci şi patru de steaguri?

PRISTANDA (cu tărie): S-a pus, coane Fănică, s-a pus… Poate unul-două să le fi dat vântul jos… da’ s-a pus…

TIPĂTESCU: Patruzeci şi patru?

PRISTANDA: Patruzeci şi patru în cap, coane Fănică.

TIPĂTESCU (râzând): Nu umbla cu mofturi, Ghiţă. Nu m-am plimbat eu la luminăţie în trăsură cu Zoe şi cu nenea Zaharia în tot oraşul? Tocmai ea, cum e glumeaţă, zice: „Ia să-i numărăm steagurile lui Ghiţă”…

PRISTANDA (mâhnit): Îmi pare rău! tocmai coana Joiţica, tocmai dumneei, care de! … să ne aşteptăm de la dumneei la o protecţie…

TIPĂTESCU: Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu ştie şi nenea Zaharia şi ea că eşti omul nostru…

PRISTANDA: Al dumneavoastră, coane Fănică, şi al coanii Joiţichii, şi al lui conul Zaharia… Ei? şi le-aţi numărat, coane Fănică? … Ei? aşa e? patruzeci şi patru…

TIPĂTESCU: Vreo paispce… cinspce.

PRISTANDA: Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.

TIPĂTESCU: Două…

PRISTANDA: Două pe piaţa lui 11 Fevruarie…

TIPĂTESCU: Patru…

PRISTANDA (căutând în gând): Două la primărie…

TIPĂTESCU: Şase…

PRISTANDA (acelaşi joc): Unul la şcoala de băieţi…

TIPĂTESCU: Şapte…

PRISTANDA: Unul… la şcoala de fete…

TIPĂTESCU: Opt…

PRISTANDA: Unul la spital…

TIPĂTESCU: Nouă…

PRISTANDA: Două… la catrindală, la Sf. Niculae…

TIPĂTESCU: Unsprezece…

PRISTANDA: Două la prefectură… paispce…

TIPĂTESCU (râzând): Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.

PRISTANDA: Nu, coane Fănică, să trăiţi! (Continuă repede, pe nerăsuflate.) Două la primărie, optspce, patru la şcoli, douăzeci şi patru, două la catrindală la Sf. Niculae, treizeci…

TIPĂTESCU (râzând): Le-ai mai numărat o dată pe toate astea şi aduni rău…

PRISTANDA: Doamne păzeşte, coane Fănică, să trăiţi, patruzeci şi patru, în cap… patruzeci şi patru… Cum zic, unul-două, poate vântul… ori cine ştie…

TIPĂTESCU (râzând): Ghiţă… apoi nu mă orbi de la obraz aşa.

PRISTANDA (schimbând deodată tonul, umilit şi naiv): Famelie mare… renumeraţie după buget mică…

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas): Ia să lăsăm steagurile, Ghiţă…

PRISTANDA: Curat să le lăsăm, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc.

PRISTANDA: Bine ziceţi, coane Fănică. Aseară pe la zece jumătate, mă duc acasă, îmbuc ceva şi mă dau aşa pe-o parte să aţipesc numai un minuţel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiţă,

şi te culcă”. Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi şi noapte la datorie. Aşa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert, şi, pardon, mă dezbrac de mondir, scoţ chipiul, mă-mbrac ţivileşte şi plec… la datorie, coane Fănică. Până să plec se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei, şi apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii”. Când dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Caţavencu, şi ferestrele vraişte. Ulucile înalte… dacă te sui pe uluci, poţi intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea? zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică… şi binişor, ca o pisică, mă sui pe uluci şi mă pui s-ascult: auzeam şi vedeam cum v-auz şi m-auziţi, coane Fănică, ştiţi, ca la teatru.

TIPĂTESCU (interesându-se): Ei, ce?

PRISTANDA: Jucaseră stos27.

TIPĂTESCU: Cine era?

PRISTANDA: Cine să fie? dăscălimea: lonescu, Popescu, popa Pripici…

TIPĂTESCU: Şi popa?

PRISTANDA: Da, popa şi d. Tăchiţă, şi Petcuş, şi Zapisescu, toată gaşca-n păr. Jocul era pe isprăvite… şi fumărie de tutun… ieşea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa şi cu Petcuş. Ăilalţi şedeau de vorbă.

TIPĂTESCU: Şi Caţavencu mă-njura?

PRISTANDA: Grozav, coane Fănică, pe guvern şi pe dv… Şi-şi număra voturile.

TIPĂTESCU: Dăscălimea, popa şi moflujii28.

PRISTANDA: Curat moflujii!

TIPĂTESCU: Las’, că le dau eu voturi.

PRISTANDA: Da’ să vedeţi ce s-a-ntâmplat… coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Caţavencu zice: „Mă prinz cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gândiţi, unul pe care contează bampirul – şi acolo, pardon, tot bampir vă zicea – pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu… şi când l-om avea pe ala, i-avem pe toţi… Ia ascultaţi scrisoarea asta”… şi scoate o scrisoare din portofel… „Ia ascultaţi…” Diavolul

de popă, n-are de lucru? se scoală repede de la joc şi spune: „Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi… stăi, s-o ascult şi eu… să-mi aprinz numai ţigara…” Şi, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din ţigară şi vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept în ochii mei… Mă trag înapoi, alunec de pe uluci şi caz pe maidan, peste un dobitoc care pesemne trecea ori şedea lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toţi din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliş pe lângă uluci şi intru în curtea primăriei.

TIPĂTESCU (interesându-se de povestire): Ei?

PRISTANDA: M-am mai întors eu, dar închiseseră ferestrele şi lăsaseră perdelele.

TIPĂTESCU: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep… Ghiţă, eu trebuie să mă duc la dejun, să nu fac pe nenea Zaharia şi pe Zoe să m-aştepte. Ei nu dejunează fără mine, şi nenea Zaharia nu iese înainte de dejun. Şi mai ales cum e Zoe nerăbdătoare…

PRISTANDA: Ce-mi ordonaţi, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Să-mi afli ce scrisoare e aia şi de cine e vorba.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Dacă s-ar putea să punem mâna şi pe firul ăsta. – nu doar că mi-e teamă de intrigile proaste ale lui Caţavencu. – dar n-ar fi rău să-l dezarmăm cu desăvârşire, ş-apoi să-l lucrăm pe onorabilul!

PRISTANDA: Curat să-l lucrăm!

TIPĂTESCU: Stăi un minut până să-mi schimb haina; ieşim împreună; am să-ţi mai spun ceva.

PRISTANDA: Stau, coane Fănică. (Tipătescu iese în stânga.)

SCENA II.

PRISTANDA (singur): Grea misie, misia de poliţai… Şi conul Fănică cu coana Joiţica mai stau să-mi numere steagurile… Tot vorba bietei neveste, zice: „Ghiţă, Ghiţă, pupă-l în bot şi papă-i tot, că sătulul nu crede la ăl

flămând…” Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moşia moşie, foncţia foncţie, coana Joiţica, coana Joiţica: trai, neneaco, cu banii lui Trahanache… (luându-şi seama) babachii… Da’ eu, unde? famelie mare, renumeraţie după buget mică. (Şade în fund pe un scaun la o parte.)

SCENA III.

Zaharia Trahanache, Ghiţă Pristanda, apoi Tipătescu şi Zoe.

TRAHANACHE (intră prin fund, fără să ia seama la Ghiţă, care se ridică răpede la intrare. Trahanache e mişcat): A! ce coruptă soţietate! … Nu mai e moral, nu mai sunt prinţipuri, nu mai e nimic: enteresul şi iar enteresul… Bine zice fiu-meu de la facultate alaltăieri în scrisoare: vezi, tânăr, tânăr, dar copt, serios băiat! zice: „Tatiţo, unde nu e moral, acolo e corupţie, şi o soţietate fără prinţipuri, va să zică că nu le are!”… Auzi d-ta mişelie, infamie. (Vede pe Ghiţă.) Aici erai, Ghiţă? (Se stăpâneşte.)

PRISTANDA: Aici, sărut mâna, coane Zahario.

TRAHANACHE: Fănică a ieşit?

PRISTANDA: Ba nu, coane Zahario, vine numaidecât momental, e dincolo… A! iată conul Fănică…

TIPĂTESCU (cu pălăria şi haina de oraş vine din stânga, e surprins la vederea lui Zaharia): Neică Zaharia! Cum se poate? Ai ieşit înainte de dejun? Ce e?

TRAHANACHE: E comedie, mare comedie, Fănică, stăi să-ţi spui. (Îi face semn să expedieze pe Pristanda.)

PRISTANDA (răpede): Mai aveţi ceva să-mi ordonaţi, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Nu… Nu uiţi de ce-am vorbit. Trebuie să avem dezlegarea istoriei cât mai degrabă.

PRISTANDA: Ascult.

TIPĂTESCU: Nene Zahario, e lung ce ai să-mi spui? Nu mi-o poţi spune la dejun?

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare… Nu trebuie să ştie Joiţica… E comcdie mare, Fănică. (Şede pe canapea, cu spatele spre fund.)

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas): Atuncea treci, Ghiţă, pe la nenea Zaharia p-acasă şi lasă-i vorbă coanei Joiţica – nu-i aşa, nene Zahario? – să fie aşa de buna să nu se supere dacă om întârzia de la dejun… avem ceva politică de vorbit între bărbaţi.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică. (Pristanda pleacă spre fund. Tipătescu se întoarce spre Trahanache şi coboară. Când Pristanda vrea să iasă prin fund, uşa din dreapta se deschide puţin, Zoe scoate capul, cheamă pe Pristanda: „Pst! Pst!” şi închide repede uşa. Tipătescu se întoarce şi îl vede pe Pristanda lângă uşa din dreapta.)

TIPĂTESCU: Ai? Un’ te duci?

PRISTANDA (făcându-i semn să tacă şi arătându-l pe Trahanache): Unde mi-aţi ordonat.

TIPĂTESCU (fără a înţelege): De ce nu ieşi prin faţă?

PRISTANDA (urmându-şi jocul): Da, prin faţă… (Se-ntoarce spre uşa din fund. Tipătescu se-ntoarce iar spre Trahanache. Jocul Zoii se repetă. Fănică se-ntoarce iar. Ghiţă, care este iar lângă uşa din dreapta, iese năvală pe acolo. Tipătescu, dând din umeri, fără să-nţeleagă, se coboară să şază pe fotoliu, lângă Trahanache.)

SCENA IV.

Tipătescu, Trahanache.

TIPATESCU: Ei! Neică Zahario, ce e? ia spune, te văz cam schimbat! …

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare, să vezi… Azi-dimineaţă, pe la opt şi jumătate, intră feciorul în odaie. – nici nu-mi băusem cafeaua. – îmi dă un răvăşel şi-mi zice că aşteaptă răspuns… De la cine era răvăşelul?

TIPATESCU: De la cine?

TRAHANACHE: De la onorabilul d. Nae Caţavencu.

TIPĂTESCU: De la Caţavencu?

TRAHANACHE: Zic: ce are a face Caţavencu cu mine şi eu cu Caţavencu, nici în clin, nici în mâneci, ba chiar putem zice, dacă considerăm după prinţipuri, dinpotrivă.

TIPĂTESCU: Fireşte… Ei?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi. (Scoate un răvăşel din buzunar şi-l dă lui Tipătescu.)

TIPĂTESCU (luând răvăşelul şi citind): „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, prezident al Comitetului permanent, al Comitetului şcolar, al Comitetului electoral, al Comiţiului agricol şi al altor comitete şi comiţii… Loco. (Scoate hârtia din plic.) Venerabile domn, în interesul onoarii d-voastre de cetăţean şi de tată de familie, vă rugăm să treceţi astăzi între orele 9 jum. Şi 10 a.m. Pe la biroul ziarului Răcnetul Carpaţilor şi sediul Societăţii Enciclopedice-Cooperative „Aurora Economică Română” unde vi se va comunica un document de cea mai mare importanţă pentru d-voastră… Al d-voastră devotat, Caţavencu, director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaţilor, prezident fundator al Societăţii Enciclopedice-Cooperative „Aurora Economică Română”…” Ei? ce document?

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare! Să vezi… M-am gândit: să nu mă duc… să mă duc… să nu mă duc… ia, numai de curiozitate, să mă duc, să văz ce moft mai e şi ăsta. Mă îmbrac degrabă, Fănică, şi mă duc.

TIPĂTESCU: La Caţavencu?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi… la Caţavencu. Cum intru se scoală cu respect şi mă pofteşte pe fotei. „Venerabile” sus, „venerabile”-n jos. „Îmi pare rău, că ne-am răcit împreună, zice el, că eu totdeauna am ţinut la d-ta ca la capul judeţului

nostru…” şi în sfârşit o sumă de delicateţuri… Eu, serios, zic: „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăţi un document, arată documentul!” Zice: „Mi-e teamă, zice, că o să fie o lovitură dureroasă pentru d-ta, şi ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta un bărbat aşa de, şi aşa de…” şi iar delicateţuri. Zic iar: „Stimabile, ai puţintică răbdare, documentul”… El iar: „… că de, damele…” Să vezi unde vrea să m-aducă mişelul! … Biata Joiţica! să nu cumva să-i spui, să nu care cumva să afle! cum e ea simţitoare! …

TIPĂTESCU: Ce! a cutezat? mizerabilul! (Se ridică tulburat.)

TRAHANACHE (oprindu-l): Stăi, să vezi! „… că de, damele, zice, nu înţeleg totdeauna meritele şi calităţile morale ale bărbatului, şi respectul care va să zică, ce trebuie să-i poarte…” În sfârşit (Tipătescu fierbe) ce s-o mai lungesc degeaba! După ce-i pui piciorul în prag şi-i zic: „Ia ascultă, stimabile, ai puţintică răbdare: documentul!” vede mişelul că n-are încotro, şi-mi scoate o scrisorică… Ghici a cui şi către cine?

TIPĂTESCU (de abia stăpânindu-şi emoţia): A cui? a cui, nene Zahario?

TRAHANACHE: Stăi să vezi. (Răspicat şi râzând.) A ta cătră nevastă-mea, cătră Joiţica! scrisoare de amor în toată regula… Ai? ce zici d-ta de asta?

TIPĂTESCU (tulburat rău): Nu se poate, nu se poate!

TRAHANACHE: Am citit-o de zece ori poate: o ştiu pe dinafară! ascultă: „Scumpa mea Zoe, venerabilul (adică eu) merge deseară la întrunire (întrunirea de alaltăieri seara).

— Eu (adică tu) trebuie să stau acasă, pentru că aştept depeşi de la Bucureşti, la care trebuie să răspunz pe dată; poate chiar să mă cheme ministrul la telegraf. Nu mă aştepta, prin urmare, şi vino tu (adică nevastă-mea, Joiţica), la cocoşelul tău (adică tu) care te adoră, ca totdeauna, şi te sărută de o mie de ori, Fănică…” (Priveşte lung pe Tipătescu, care e în culmea agitaţiei.)

TIPĂTESCU (plimbându-se înfuriat): Nu se poate! O să-i rup oasele mizerabilului! … Nu se poate!

TRAHANACHE (placid): Fireşte că nu se poate; dar ţi-ai fi închipuit aşa mişelie… (Cu candoare.) Bine, frate, înţeleg plastografie, până unde se poate, dar până aci nu înţeleg… Ei, Fănică, să vezi imitaţie de scrisoare! să zici şi tu că e a ta, dar să juri, nu altceva, să juri! (Oprindu-se şi privind pe Tipătescu, care se plimbă cu pumnii încleştaţi; cu mirare şi ciudă.) Uite-te la el cum se turbură! Lasă, omule, zi-i mişel şi pace! Ce te aprinzi aşa? Aşa e lumea, n-ai ce-i face, n-avem s-o schimbăm noi. Cine-şi poate închipui până unde poate merge mişelia omului!

TIPĂTESCU (acelaşi joc): Mizerabilul!

TRAHANACHE: Măi omule, ai puţintică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: „Eşti tare, stimabile, la machiaverlâcuri, tare, n-am ce zice; dar nu ţi-ai găsit omul…” Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, ştii la ce-a ajuns? Mi-a spus că, dacă nu dau eu importanţă lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă şi o să fie pusă la cercevea, ca s-o vadă oricine-o pofti.

TIPĂTESCU (turbat): Îl împuşc! îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aci numaidecât, viu ori mort, cu scrisoarea. (Se răpede în fund.) Ghiţă! Ghiţă! Să vie poliţaiul!

TRAHANACHE (după el până în fund): Ai puţintică… (Întorcându-se singur în scenă.) E iute! n-are cumpăt. Aminteri bun băiat, deştept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect. Într-o soţietate fără moral şi fără prinţip… trebuie să ai şi puţintică diplomaţie!

TIPĂTESCU (întorcându-se din fund): Infamul! Canalia!

TRAHANACHE: Ei, astâmpără-te, omule, şi lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit. Deseară e întrunire. S-a hotărât? Punem candidatura lui Farfuridi? Ce facem?

— Deseară, am aflat că dăscălimea cu Caţavencu şi cu toţi ai lor vor să facă scandal. Trebuie să-i spunem lui Ghiţă să

îngrijească. Mişelul de Caţavencu o să ia deseară cuvântul ca să ne combată…

TIPATESCU (fierbând mereu): Nu te teme, nene Zaharie, deseară d. Caţavencu nu o să fie la întrunire, o să fie în altă parte – la păstrare.

TRAHANACHE: Aide, mergi la dejun?

TIPĂTESCU: Nu, neică Zahario, mulţumim, am treabă. Du-te dumneata singur; sărutări de mâini coanii Joiţichii.

TRAHANACHE: Bine, dar la prânz desigur. Deseară eu mă duc la întrunire, trebuie să stai cu Joiţica, i-e urât singură. După întrunire avem preferanţă29…

TIPĂTESCU (ameţit): Da, neică Zahario.

TRAHANACHE: La revedere, Fănică.

TIPĂTESCU: La revedere, neică Zahario…

TRAHANACHE (mergând spre uşă, condus de Tipătescu): Şi nu te mai turbura, neică, pentru fitece mişelie. Nu vezi tu cum e lumea noastră? într-o soţietate fără moral şi fără prinţip, nu merge s-o iei cu iuţeală, trebuie să ai (cu fineţă) puţintică răbdare… (Iese în fund.)

SCENA V.

Tipătescu, apoi Zoe.

TIPĂTESCU (vine ameţit şi-mpleticindu-se din fund şi cade pe un scaun cu capul în mâini): Ce să fac? Ce să fac? şi nu mai vine Ghiţă! …

ZOE (ieşind din dreapta misterios şi coborând repede lângă el): Fănică! Fănică!

TIPĂTESCU (ridicându-se iute): Zoe! … Ştii?

ZOE (dezolată): Ştiu! Sunt nenorocită, Fănică. Ştiu… am fost dincolo în odaie, am intrat pe scăricica din dos… Am venit numaidecât după Zaharia. N-am avut curaj să dau ochii cu el, măcar că nu crede… Am auzit tot, tot, tot. Sunt nenorocită, Fănică… Când a plecat Ghiţă, l-am chemat dincolo (Tipătescu înţelege), i-am spus tot: numai el ne poate scăpa.

TIPĂTESCU: De unde aflaseşi?

ZOE: Eu am ştiut numaidecât după Zaharia… Uite! … (Îi dă o scrisoare. Scena aceasta se face cu multă nervozitate.)

TIPĂTESCU (citind): „Stimabilă doamnă, la redacţia noastră se află un document iscălit de amabilul nostru prefect şi adresat d-voastră. Acest document vi s-ar putea ceda în schimbul unui sprijin pe lângă amabilul în cestiune. Binevoiţi dar a trece îndată pe la biroul nostru, spre a regula această afacere într-un chip mulţumitor pentru amândouă părţile…” (Cu desperare.) Cum? cum? când ai pierdut biletul, Zoe?

ZOE (înecată): Nu ştiu… alaltăieri seara, când am plecat de la tine, îl aveam: când am ajuns acasă, nu ştiu dacă-l mai aveam; poate să fi scos batista pe drum şi mi-a căzut scrisoarea: le aveam tot într-un buzunar!

TIPĂTESCU: A! ce nenorocire!

ZOE: M-am dus la Caţavencu… de la el veneam acuma. Mi-a propus să-mi dea înapoi scrisoarea, cu condiţia să-i asigurăm alegerea. Aminteri, publică scrisoarea poimâine…

TIPĂTESCU (în prada agitaţiei): Lupta este desperată. Vrea să ne omoare, trebuie să-l omorâm! … Şi nu mai vine Ghiţă…

ZOE: Pe Ghiţă l-am trimis eu la Caţavencu, să-i cumpere scrisoarea cu orice preţ.

TIPĂTESCU: Care va să zică Ghiţă e acolo?

ZOE: Desigur. (Se aude zgomot.)

TIPĂTESCU: El trebuie să fie… (Se repede la uşa din fund, o deschide şi se trage iute înapoi.) A! Ascunde-te… degrabă. (O duce repede şi ies ‘amândoi prin stânga.)

SCENA VI.

Farfuridi, Brâzovenescu, intrând misterios din fund; apoi Tipătescu din stânga.

BRÂNZOVENESCU: Poate să nu fie tocmai aşa; poate că e o manoperă… o manoperă grosolană, ca să intimideze pe câţiva nehotărâţi…

FARFURIDI (cu intenţie fină): Pe venerabilul d. Trahanache l-am văzut intrând la Caţavencu, astăzi pe la

zece, când mă duceam în târg… Eu, am, n-am să-ntâlnesc pe cineva, la zece fix mă duc în târg…

BRÂNZOVENESCU: Ei!

FARFURIDI: Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ieşind de la Caţavencu tot astăzi pe la unsprezece, când mă-ntorceam din târg… Eu, am, n-am clienţi acasă, la unsprezece fix mă-ntorc din târg…

BRÂNZOVENESCU: Nu-nţeleg.

FARFURIDI: Cum nu-nţelegi? la unsprezece fix…

BRÂNZOVENESCU: Nu, frate, nu-nţeleg daraverile astea cu opoziţia! tu ai văzut pe Trahanache întâi, pe urmă pe madam Trahanache, şi eu adineaori am văzut pe poliţaiul, pe Ghiţă, intrând la Caţavencu…

FARFURIDI (cu intenţie): Ei?

BRÂNZOVENESCU (cu îndoială): Să fie trădare la mijloc? ai?

FARFURIDI: Eu merg şi mai departe şi zic: trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o ştim şi noi! …

BRÂNZOVENESCU: Prefectul trebuie să ne dea cheia comediei ăştia… Iacătă-l…

TIPĂTESCU (venind din stânga tulburat şi dându-şi aer silit de degajare): Salutare, salutare, stimabile!

BRÂNZOVENESCU (aparte): E galben!

FARFURIDI (aparte): Ce roşu s-a făcut. (Tare.) Salutare, salutare, onorabile…

TIPĂTESCU (oferindu-le locuri): Ia poftiţi, ia poftiţi, mă rog.

BRÂNZOVENESCU: Mulţumin, mulţumim, stimabile, dar ne cam grăbim: sunt douăsprece trecute.

FARFURIDI: Şi eu, am, n-am înfăţişare, la douăsprece trecute fix mă duc la tribunal! …

BRÂNZOVENESCU: Uite de ce e vorba, stimabile, să fim scurţi… Prin târg… se spune…

FARFURIDI: Adică, dă-mi voie, să fim expliciţi; mie îmi place să pun punctele pe i… Se aude…

BRÂNZOVENESCU: Se aude… cum că partidul nostru dă la colegiul II30 ajutor lui Caţavencu…

TIPĂTESCU (mişcat): Care partid? Care Caţavencu?

BRÂNZOVENESCU: Cum care partid?

FARFURIDI: Adică partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi şi ai noştri… să ducem pe braţe pe d. Caţavencu.

TIPĂTESCU: Şi cine spune asta? (Râde silit.)

BRÂNZOVENESCU: Nu râde, stimabile, nu râde; a început să se vorbească…

FARFURIDI: Şi de! … ce să zicem! lumea are pentru ce să intre la bănuieli.

BRÂNZOVENESCU: D. Trahanache la vizită la d. Caţavencu…

TIPĂTESCU: Ei?

FARFURIDI: Madam Trahanache la vizită la d. Caţavencu…

TIPĂTESCU: Ei?

BRÂNZOVENESCU: D. Ghiţă poliţaiul la vizită la d. Caţavencu…

FARFURIDI: De unde şi până unde?

BRÂNZOVENESCU: Noi, ce să zicem – ne temem de ce spune lumea…

TIPĂTESCU (nervos): Ei, ce spune lumea?

FARFURIDI: Vrei să vorbesc curat şi desluşit, stimabile? Ne temem de trădare… Na!

TIPATESCU (după ce s-a întors când la unul, când la altul, supărat către Farfuridi): Amice, d-le Farfuridi, nu ţi se pare d-tale că te faci mai catolic decât Papa?

FARFURIDI (hotărât): Da, când e vorba de prinţipuri, stimabile, da, mă faci, adică nu, nu mă fac, sunt când e vorba de asta, sunt mai catolic decât Papa…

TIPĂTESCU (supărat): Domnilor, nu primesc acasă la mine astfel de observaţii, pe care, daţi-mi voie să vă spui, le consider ca nişte insulte…

FARFURIDI: Să nu ne iuţim, stimabile…

TIPĂTESCU: Cum să nu mă iuţesc, onorabile? D-voastră veniţi la mine acasă, la mine, care mi-am sacrificat cariera şi am rămas între d-voastră, ca să vă organizez partidul – căci fără mine, trebuie să mărturisiţi, că d-voastră n-aţi fi putut niciodată să fiţi un partid – d-voastră veniţi la mine acasă să mă numiţi pe faţă trădător… A! asta nu pot să v-o permit…

BRÂNZOVENESCU (scoţând o hârtie din buzunar): Mă rog, iată ce se împarte acum prin târg, din partea lui d. Caţavencu… E tipărit, stimabile!

TIPĂTESCU (mişcat, îi smulge hârtia): Tipărit?

FARFURIDI (smulgându-i-o el): Da, tipărit, dă-mi voie… (Citeşte.) „Dăm ca pozitivă ştirea cum că desigur candidatura amicului nostru politic d. Caţavencu, prezidentul grupului independent, este pusă la adăpost de orice loviri din partea administraţiei. Din contra, avem cuvinte puternice pentru a crede că atât bătrânul şi venerabilul d. Trahanache, prezidentul Comitetului electoral, cât şi junele şi onorabilul nostru prefect, ar fi convinşi în fine că în împrejurările prin care trece ţara, judeţul nostru nu poate fi mai bine reprezentat decât un bărbat independent ca amicul nostru d. Ca-ţa-ven-cu… D. Caţavencu va lua cuvântul la întrunirea de deseară… Comitetul grupului independent.” (Vorbit.) … Aud?

TIPĂTESCU (aparte): Nu mai răimâne nici o clipă de pierdut. (Tare.) Domnilor, vă rog, nişte afaceri importante mă cheamă numaidecât la telegraf… Mă scuzaţi… dar… (Merge la o masă şi trage clopoţelul, apoi iese în fund.)

BRÂNZOVENESCU: Aşa scurt?

FARFURIDI: Adică, cum am zice, poftiţi pe uşe afară… Bine?

TIPĂTESCU (apare în fund cu un fecior): Unde e Ghiţă?

FECIORUL: L-am căutat în tot târgul, coane Fănică, nu e. (Vorbesc încet în fund.)

BRÂNZOVENESCU (care a vorbit încet cu Farfuridi): Aide la Trahanache… Aici am aflat tot… Aide…

FARFURIDI: Brânzovenescule, mi-e frică de trădare… Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Douăsprece trecute…

FARFURIDI: Douăsprece trecute? … Eu la douăsprece trecute fix…

TIPĂTESCU (coborând între ei): Astfel dar, d-lor…

BRÂNZOVENESCU: Ne ducem, ne ducem, stimabile, nu voim să facem deranj…

FARFURIDI (grav): Ne ducem, dar gândeşte-te, stimabile, că suntem membrii aceluiaşi partid… Cum ziceam adineaori amicului Brânzovenescu: trădare să fie (cu oarecare emoţie) dacă o cer interesele partidului, dar s-o ştim şi noi… De aceea eu totdeauna am repetat cu strămunii noştri, cu Mihai Bravul şi Ştefan cel Mare: iubesc trădarea (cu intenţie), dar urăsc pe trădători… (Schimbând tonul, cu dezinvoltură.) Salutare, salutare, stimabile! …

BRÂNZOVENESCU (asemenea): Salutare! …

TIPĂTESCU (închizând uşa după ei, grozav de plictisit): A! (Coboară.)

SCENA VII.

Tipătescu, Zoe, apoi Cetăţeanul turmentat.

ZOE (ieşind din stânga repede): S-a dus? … Ai văzut, Fănică? Ai auzit? Şi Ghiţă nu mai vine… Fănică, Fănică, ne ameninţă o nenorocire grozavă…

TIPĂTESCU: Taci! vine cineva. E Ghiţă desigur. (Se repede la uşa din fund prin care apare Cetăţeanul turmentat.)

CETĂŢEANUL (şovăind): Sluga! (În tot jocul sughiţe şi şovăie.)

ZOE: Cine e ăsta?

TIPĂTESCU: Ce pofteşti d-ta?

CETĂŢEANUL: Eu? … (Sughiţe.) Eu s, unt alegător…

TIPĂTESCU (nervos): Cum te cheamă?

CETĂŢEANUL: Cum mă cheamă? Ce trebuie să spui cum mă cheamă… vorba e, sunt alegător? (Şovăie.)

ZOE: E turmentat?

TIPĂTESCU: Dracu să-l ia! nu e nimeni afară: lasă să-mi intre aici toţi nebunii, toiţi beţivii… Aide, ieşi!

CETĂŢEANUL: Nu sunt turmentat… (zâmbind) coană Joiţico… Las’ că ne cunoaştem… Mă cunoaşte conul Zaharia de la 11 fevruarie31… Nu e vorba, ţinem la d. Nae Caţavencu… e din Soţietate… dar vorba e, eu alegător… eu… (sughiţe) apropritar, eu pentru cine votez? (Sughiţe.) D-aia am venit. (Şovăie.)

ZOE: Trimite-l, Fănică, dă-i drumul… e ameţit de tot…

TIPATESCU (luându-l cu binişorul): Fii bun, cetăţene, du-te. Aldată mai vorbim.

CETĂŢEANUL: Dar ce să vorbim aldată?

ZOE: A!

CETĂŢEANUL: Acu ce treabă avem? … Nu vă uitaţi la mine că sunt aşa de… Am făcut-o de oaie de tot. Să vezi d-ta cum de a devenit la băutură… (sughiţe) că a fost lată de tot…

TIPĂTESCU (necăjit): Fii bun, omule, şi-nţelege. (Vrea să-l apuce.)

CETĂŢEANUL: Eu am găsit (sughiţe) o scrisoare…

TIPĂTESCU şi ZOE: O scrisoare!

CETĂŢEANUL: Da. (Către Tipătescu.) A d-tale către coana Joiţica… Am găsit-o alaltăieri seara pe drum, când ieşeam de la întrunire… Fă-ţi idee (sughiţe) de alaltăieri seara până azi dimineaţă s-o duci într-un chef! …

TIPĂTESCU (răpezindu-se şi apucându-l cu amândouă mâinile de gât): Mizerabile!

CETĂŢEANUL: Nu mă zgudui (sughiţe) că ameţesc…

ZOE: Lasă-l, Fănică, să vedem.

CETĂŢEANUL: Lăsaţi-mă să vedeţi. Când am găsit-o, de curiozitate am deschis-o şi m-am dus subt un felinar, s-o citesc. N-apucasem s-o isprăvesc bine… şi haţ! pe la spate, d. Caţavencu dă să mi-o ia.

TIPĂTESCU: Şi (desperat) ţi-a luat-o?

ZOE (acelaşi joc): Ţi-a luat-o?

CETĂŢEANUL: Aş! Am băgat-o în buzunar. Zice d. Nae: „Aşa? faci parte din Soţietatea noastră şi primeşti scrisori de la prefectul, cetăţene, bravos!

— Zic: (sughiţe) Aş! de la prefectul!

— Zice: I-am cunoscut slova… Ia arată-mi-o.

— Doamne păzeşte!” Ba că dă-mi-o, ba că nu ţi-o dau, din vorbă-n vorbă, tura-vura, ne-am abătut pe la o ţuică… una-două-trei… pe urmă dă-i cu bere, dă-i cu vin, dă-i cu vin, dă-i cu bere… A făcut cinste d. Nae… l-am băut… oo! l-am băut!

ZOE: Dar scrisoarea?

TIPĂTESCU: Scrisoarea (se repede la el strigând), unde e scrisoarea?

CETĂŢEANUL: Nu striga (sughiţe) că ameţtesc! … O am la mine scrisoarea. (Amândoi îl ascultă şi-l privesc cu îndoială şi nerăbdare nervoasă.) Da.

ZOE ŞI TIPĂTESCU: S-ar putea!

CETĂŢEANUL: Da… o am la mine. (Căutându-se prin buzunare.) Ehei! d. Nae zicea că-mi dă zece poli pe ea; nu trebuie, onorabile, parale., slava Domnului… apropitar sunt (sughiţe), alegător… (Sughiţe şi se caută mereu.) Vorba e… eu (sughiţe), eu pentru cine votez? (Se opreşte din căutat şi cu simplicitate.) Am pierdut-o! (Se mai caută, apoi cu hotărâre.) Am pierdut-o!

TIPĂTESCU: A!

ZOE: Ţi-a furat-o Caţavencu!

CETĂŢEANUL: Adică d. Nae. Se prea poate… că am şi dormit… Vezi d-ta (Zoe şi Tipătescu îşi frâng mâinile) fă-ţi idee… dă-i cu bere… dă-i cu vin… dă-i cu vin… dă-i cu…

TIPATESCU (apucându-l şi zguduindu-l): Mizerabile! Ce ai făcut?

CETĂŢEANUL (căzând pe un scaun): Nu mă zgudui!

SCENA VIII.

Acelaşi – Ghiţă Pristanda.

PRISTANDA (intră gâfiind într-un suflet, prin fund): Coane Fănică! Coană Joiţico!

TIPATESCU şi ZOE: Ghiţă!

PRISTANDA: Vine! vine conu Zaharia!

CETĂŢEANUL (pufnind): Conul Zaharia? … nu mai spune (sughiţe) că ameţesc…

TIPĂTESCU (lui Pristanda, arătând pe Cetăţeanul turmentat): Ia-l pe nenorocitul ăsta, şi…

ZOE: Şi dă-i drumul prin dos, pe scara a mică.

PRISTANDA (ridicând pe Cetăţeanul turmentat): Aide, cetăţene! (îl împinge spre dreapta.)

CETĂŢEANUL: Nu mă-mpinge (sughiţe) că ameţesc.

PRISTANDA (acelaşi joc): Aide!

CETĂŢEANUL: Vorba e… eu pentru cine votez? …

PRISTANDA: Aide!

CETĂŢEANUL: Nu mă-mpinge (sughiţe) că ameţesc, (Iese, împins de Pristanda.)

SCENA IX.

Zoe, Tipătescu, apoi Ghiţă Pristanda şi Trahanache.

TIPĂTESCU (repede Zoii): De Zaharia nu avem teamă: ştie tot, dar nu crede nimica… N-ai auzit?

ZOE: Fănică! Fănică! (Ghiţă intră din dreapta.) Ce-ai făcut, Ghiţă? Ai fost la Caţavencu?

PRISTANDA: Am fost, coană Joiţico… Se lasă greu, greu de tot: ori o mie de poli, ori deputăţia…

TIPĂTESCU: Trebuie să punem mâna pe el. (Hotărât): Du-te, Ghiţă, ia jandarmi… viu ori mort, trebuie să mi-l aduci la poliţie, acuma într-un moment…

ZOE: Fănică! …

TIPĂTESCU: Du-te.

PRISTANDA: Ascult! (Vrea să pornească spre fund, în momentul acesta intră Trahanache cu aerul triumfător.)

TRAHANACHE: L-am prins cu alta mai boacănă!

ZOE (începând să se jelească şi căzându-i ca leşinată în braţe): Nene, nene!

TRAHANACHE: Joiţico! (Către Tipătescu.) A aflat?

TIPĂTESCU: Ştie tot!

TRAHANACHE (îngrijind-o, după ce a pus-o cu ajutorul lui Pristanda pe fotoliu): Bine, omule, nu ţi-am zis să nu-i spui? o ştiam eu cât e de simţitoare! Iaca vezi! (Toţi o îngrijesc.) Ei! Ţi-am spus că l-am prins pe onorabilul cu alta mai boacănă… Ghiţă, iute un pahar cu apă. (Ghiţă iese în stânga.)

TIPĂTESCU (bătând în palmele Zoii): Care onorabil?

TRAHANACHE (acelaşi joc): Ei, ai puţintică răbdare… Caţavencu, de…

TIPATESCU: Cu ce alta?

TRAHANACHE (bătând cu putere în palmele Joiţichii): Cu altă plastografie… Ce plastograf!

PRISTANDA (care a venit cu paharul cu apă): Curat plastograf!

CORTINA CADE.

ACTUL II (Acelaşi salon)

SCENA I.

Trahanache, Farfuridi şi Brânzovenescu (stau împrejurul unei mese rotunde, studiind listele electorale; fiecare are câte un creion colorat în mână)

BRÂNZOVENESCU: Şaizeci şi nouă cu roşu, buni… unsprece cu albastru… ai lor…

FARFURIDI: Doisprezece…

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare… unu, doi, cinci… şapte… zece… unsprezece.

FARFURIDI: Doisprezece…

TRAHANACHE: Cu Ienache Siripeanu.

BRÂNZOVENESCU: Nici nu mai are drept de vot, de când şi-a măritat fata… Nu i-a dat casele de zestre? Ei? Dacă votează, merge la puşcărie onorabilul.

TRAHANACHE: Ai piţintică răbdare… Da’ dacă-l putem aduce să voteze cu noi?

FARFURIDI: Altă vorbă… Să voteze cu noi e uşor; are procesul cu epitropia bisericii săptămâna viitoare… dar să voteze cu noi? Adică cum să voteze cu noi? …

BRÂNZOVENESCU: Adică cum să voteze cu noi?

TRAHANACHE: Să voteze cu noi.

BRÂNZOVENESCU; Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi”, partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi? Noi încă nu ştim…

TRAHANACHE: Mă rog, aveţi puţintică…

FARFURIDI: Nu ştim…

TRAHANACHE: Mă rog, aveţi…

FARFURIDI: Ba eu merg şi mai departe şi zic, cum ziceam lui amicul meu Brânzovenescu: mă tem de trădare…

TRAHANACHE: Cum de trădare?

BRÂNZOVENESCU: De-aia noi astăzi când am mirosit ceva cumva…

FARFURIDI: Ceva cumva…

TRAHANACHE: Ceva cumva?

BRÂNZOVENESCU: Dacă e ceva la mijloc…

FARFURIDI: Ceva la mijloc…

TRAHANACHE: Ceva la mijloc?

FARFURIDI: Da, aşa, dacă e trădare, adică dacă o cer interesele partidului, fie!

BRÂNZOVENESCU: Dar cel puţin s-o ştim şi noi!

(Trahanache vrea să-i întrerupă, fără să izbutească.)

FARFURIDI: Pentru că eu am zis-o cu străbunii noştri, cu Mircea cel Bătrân şi cu Vlad Ţepeş, neică Zahario: îmi place trădarea, dar…

TRAHANACHE: Mă rog, ai puţintică…

BRÂNZOVENESCU: Ce răbdare, neică Zahario! Nu mr e vreme de aşa lucru… Astă-seară e întrunire?

FARFURIDI: Mâine începe alegerea?

TRAHANACHE: Da…

FARFURIDI: Ei! pentru cine votăm?

BRÂNZOVENESCU: Pentru cine votăm?

TRAHANACHE: Aveţi puţintică răbdare! Pentru cine aţi mai votat şi până acuma?

BRÂNZOVENESCU: Nu înţeleg.

FARFURIDI: Nici eu.

TRAHANACHE: Mă rog, ia să ne tălmăcim noi puţintel…

FARFURIDI: Să ne tălmăcim, da, să ne tălmăcim, asta o cerem şi noi.

TRAHANACFâE: Ce sunteţi d-voastră, mă rog! Vagabonţi de pe uliţă? nu… Zavragii? nu… Căuzaşi? nu… D-voastră, adică noi, suntem cetăţeni, domnule, suntem onorabili… Mai ales noi trei suntem stâlpii puterii: proprietari, membrii Comitetului permanent, ai Comitetului electoral, ai Comitetului şcolar, ai Comitetului pentru statua lui Traian, ai Comiţiului agricol şi eţetera. Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg… pentru că de la partidul întreg atârnă binele ţării şi de la binele ţării atârnă binele nostru…

BRÂNZOVENESCU: Aşa e…

FARFURIDI: Aşa e, dar…

TRAHANACHE: Dar ce? Numele candidatului poate să fie al meu, al d-tale, ori al d-sale, după cum cer enteresurile partidului. Din moment în moment aşteptăm să-l ştim… Prefectul trebuie să vie; nu-l aşteptăm să vie de la telegraf? Ei? Nu bate telegraful? … Bate; ce treabă alta are? Poate că acuma cândnoi vorbim, poate să fi şi sosit numele… pe sârmă, stimabile… Da, pe sârmă, ce crezi d-ta?

FARFURIDI: Toate bune şi frumoase cum le tălmăceşti d-ta, neică Zahario, dar nouă… nouă ni e frică de trădare…

BRÂNZOVENESCU: Nu din partea d-tale…

FARFURIDI: Nu din a d-tale…

TRAHANACHE: Da’ din a cui?

FARFURIDI: Din a cui, din a cui? ştii d-ta din a cui…

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joiţica, dacă ştiu.

BRÂNZOVENESCU: Ei, stimabile, prea te faci chinez, dă-mi voie…

FARFURIDI: Ştii ce, venerabile neică Zahario, ia să dăm noi mai bine cărţile pe faţă.

TRAHANACHE: Dă-le, neică, să vedem.

FARFURIDI: Ţi-am spus că mi-e frică de trădare… Ei?

BRÂNZOVENESCU: Ei?

TRAHANACHE: Ei?

FARFURIDI: Ei? ni-e frică din partea amicului.
TRAHANACHE: Care amic?
BRÂNZOVENESCU: Care amic, care amic? Ştii d-ta…
TRAHANACHE: Să n-am parte de Joiţica, dacă ştiu.
FARFURIDI: Iar te faci chinez…
TRAHANACHE: Zău nu…
FARFURIDI: Din partea amicului… Fănică…
TRAHANACHE (surprins): Ce?
BRÂNZOVENESCU: Din partea prefectului.
TRAHANACHE (încruntat): Cum?
FARFURIDI (scurt): Nouă ni-e frică… de! că-şi dă coatele cu Caţavencu…
TRAHANACHE (urmează jocul crescendo): Cu Caţavencu?
FARFURIDI: Cu moftologul…
BRÂNZOVENESCU: Cu nifilistul…
TRAHANACHE (de abia stăpânindu-şi indignarea): Cu Caţavencu? trădare? Fănică trădător! Ei bravos! Ei! asta mi-a plăcut! Ei! nu m-aşteptam! Ei! ne-am procopsit!
FARFURIDI: De! noi…
BRÂNZOVENESCU: Ce ne-am zis? …
TRAHANACHE (biruit din ce în ce mai mult de indignare): Ai puţintică răbdare, stimabile! Nu dau voie nimănui să-şi permită, mă-nţelegi, să bănuiască măcar câtuşi de puţin pe Fănică. Pentru mine, stimabile, mă-nţelegi, să vie cineva să-mi bănuiască nevasta, pe Joiţica…
BRÂNZOVENESCU: Pe coana Joiţica, onorabile…
FARFURIDI: îmi pare rău, neică Zahario, noi nu…
TRAHANACHE (şi mai indignat): Ai puţintică răbdare… zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joiţica, ori pe amicul Fănică, totuna e… E un om cu care nu trăiesc de ieri, de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreună ca fraţii, şi nici un minut n-am găsit la omul ăsta măcar atâtica rău… Credeţi d-voastră că ar fi rămas el prefect aici şi nu s-ar fi dus director la Bucureşti, dacă nu stăruiam eu şi cu Joiţica… şi la dreptul vorbind, Joiţica a stăruit mai mult…

FARFURIDI: Ei! se-nţelege, damele sunt mai ambiţioase…

TRAHANACHE (şi mai indignat): Ai puţintică răbdare… Nu de ambâţ că ni era prieten. – pentru enteresul partidului. Cine altul ar fi putut fi prefect al nostru?

FARFURIDI: S-ar mai fi găsit, poate.

TRAHANACHE: Să-mi dai voie să nu te crez. Un om endependent, care a făcut servicii partidului, judeţului, ţării… şi mie, ca amic, mi-a făcut şi-mi face servicii, da! … şi să veniţi d-voastră, tot din partid (cu ton de mustrare aspră) şi să bănuiţi că… să vă pronunţaţi cu astfel de cuvinte neparlamentare… îmi pare rău…

BRÂNZOVENESCU: în sfârşit, noi…

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare… îmi pare rău… (Indignat rău de tot.) Care va să zică unde nu înţelegeţi d-voastră politica, hop! numaidecât trădare! Ne-am procopsit! Ce soţietate! Adevărat, bine zice fiu-meu de la facultate: unde nu e moral, acolo e corupţie şi o soţietate fără prinţipuri, va să zică că nu le are. (În culmea indignării.) Trădare! Bravos! Fănică trădător! Frumos! (Pleacă.) Salutare! salutare, stimabile! (Iese foarte tulburat prin fund.)

SCENA II.

Farfuridi, Brânzovenescu stau un minut privind unul la altul.

FARFURIDI: Ei! … ţi-a plăcut venerabilul?

BRÂNZOVENESCU: E tare… tare de tot… Solid bărbat! Nu-i dăm de rostul secretului. Trebuie să mai aşteptăm.

FARFURIDI: Să mai aşteptăm? Până când să mai aşteptăm? … Deseară, la sfârşitul întrunirii, parcă-l văz pe venerabilul că se scoală şi trage clopoţelul: „Stimabililor, aveţi puţintică răbdare: Candidatul Comitetului nostru este onor. D. Nae Caţavencu…”

BRÂNZOVENESCU: Moftologul!

FARFURIDI: Nifilistul!

— Şi bravo-n sus, şi bravo-n jos, şi mâine şi poimâine, nenea Ghiţă poliţaiul aleargă până-i iese limba de un cot şi

ţi-l toarnă pe d. Caţa vencu, care ne-a înjurat şi ne-a batjocorit de atâta vreme pe toate tonurile, deputat la colegiul II… Şi noi… să stăm cu mâinile în sân? … peste poate! …

BRÂNZOVENESCU: Ce-o şi faci? Te joci cu puterea?

FARFURIDI: Ce să fac? … Batem o depeşă la Bucureşti, la Comitetul central, la minister, la gazete, scurt şi cuprinzător (bătând cu pumnul drept în palma stânga, ca un telegrafist pe aparatul lui, sacadat, tot textulproiect al depeşii): „Trădare! Prefectul şi oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Caţavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II… trădare! trădare! de trei ori trădare!”

BRÂNZOVENESCU (scurt): E tare! prea tare! n-o iscălesc.

FARFURIDI (cu tărie, impunător): Trebuie să ai curaj ca mine! trebuie s-o iscăleşti: o dăm anonimă!

BRÂNZOVENESCU: Aşa da, o iscălesc!

FARFURIDI: O iscălim: „Mai mulţi membri ai partidului”…

BRÂNZOVENESCU: Da’ dacă ne cunoaşte slova la telegraf?

FARFURIDI: Punem pe altcineva s-o scrie.

BRÂNZOVENESCU: Pe cine?

FARFURIDI: Trebuie să găsim pe cineva să ni-o dea la telegraf! Aide, Brânzovenescule.

BRÂNZOVENESCU: Numai să nu păţim ceva.

FARFURIDI (impunător): Trebuie să ai curaj: anonimă. Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Cinci.

FiARFURIDI: Aide degrab’, între cinci şi şase fix se-nchide telegraful… (Ies cu grabă.)

SCENA III.

Ghiţă Pristanda singur, intră prin dreapta, e puţin mişcat.

PRISTANDA: O făcurăm şi p-asta… şi tot degeaba. Am pus mâna pe d. Caţavencu… Când am asmuţit băieţii de l-a umflat, striga cât putea: „Protestez în numele Constituţiei! Asta e violare de domiciliu!” – Zic: „Curat violare de domiciliu! da’ umflaţi-l!” Şi l-au umflat. L-am turnat la

hârdăul lui Petrache. M-am întors cu birja acasă la el, am căutat prin toate colţişoarele, am ridicat duşamelele, am destupat urloaiele sobii, am scobit crăpăturile zidului: peste putinţă să dau de scrisoare. M-am întors la poliţie, l-am scotocit prin buzunare, peste tot: nu e şi nu e. L-am ameninţat că am poruncă de la conul Fănică să-l chinuiesc ca pe hoţii de cai… degeaba: nu spune decât numai şi numai coanii Joiţichii. O caut şi nu o găsesc; acasă nu-i, aici nu e… A! iacăt-o… Coană Joiţico!

SCENA IV.

Pristanda şi Zoe.

ZOE (venind repede din fund): Ghiţă, bine că te găsesc.

PRISTANDA: Şi eu vă căutam, coană Joiţico…

ZOE: Ghiţă, Ghiţă, ce-am aflat? ce aţi făcut? Aţi înnebunit? Adineaori, când ieşeam de-acasă, am aflat de la doctorul că te-ai dus cu jandarmii, ai călcat casa lui Caţavencu, l-ai luat pe sus şi l-ai dus la poliţie, la arest! Cum ai făcut asta?

PRISTANDA: Ordin verbal de la conul Fănică.

ZOE: Unde e Fănică?

PRISTANDA: Nu ştiu, îl caut şi eu.

ZOE: Şi pentru ce l-aţi arestat pe Caţavencu?

PRISTANDA: Pentru ca să-i apucăm scrisoarea.

ZOE: Şi ai apucat-o?

PRISTANDA: Nu, coană Joiţico, după cât am căutat şi pe dânsul şi la el acasă, scrisoarea este ascunsă altundeva.

ZOE: Ghiţă, m-aţi nenorocit! Scrisoarea o să fie publicată mâine şi aţi făcut şi scandal degeaba. Dăscălimea o să urmeze înainte cu gazeta şi în lipsa lui… Ce-o să zică la Bucureşti guvernul, când o afla că aţi violat domiciliul lui Caţavencu şi l-aţi arestat în ajunul alegerilor, după ce guvernul era asigurat că toate au să se petreacă cu bine şi cu linişte? … Cum o să mai poată rămâne Fănică prefect?

PRISTANDA: Coană Joiţico, am uitat să vă spui: după câte făgăduieli şi ameninţări i-am făcut lui Caţavencu, mi-a răspuns că în zadar mai stăruiesc şi că la urma urmelor nici

nu mai vrea să stea de vorbă cu nimini, dar cu nimini, decât numai cu d-voastră.

ZOE: Cu mine? … Du-te, Ghiţă, du-te degrabă, dă-i drumul şi roagă-l din partea mea să poftească aici… îl aştept…

PRISTANDA: Numai dacă conul Fănică…

ZOE: Dacă ţii la tine, dacă ţii la familia ta, Ghiţă…

PRISTANDA: Cum să nu ţiu, coană Joiţica? unsprece suflete!

ZOE: Du-te degrabă, într-un suflet, şi să nu vii fără Caţavencu. Poartă-te bine cu el. Ia o birjă şi vino-ntr-o clipă.

PRISTANDA: Ascult!

ZOE: Ai venit?

PRISTANDA: M-am dus! …

SCENA V.

ZOE (singură; agitată, scoate gazeta şi citeşte): „în numărul de mâine al foii noastre vom reproduce o interesantă scrisoare sentimentală a unui înalt personaj din localitate către o damă de mare influenţă. Originalul va sta de mâine la dispoziţia curioşilor, în biroul nostru de redacţie. Atât pentru astăzi. A bon entendeur salut32! …” Ce mai e de făcut? … (Se plimbă agitată, apoi se opreşte ca în faţa unei inspiraţii.) Trebuie să alegem pe Caţavencu. Nu mai încape vorbă, nu mai e vreme de stat la gânduri. Cu un mişel ca el, când ne ţine la mână aşa de bine, lupta ar fi o copilărie, o nebunie… Fănică… trebuie să se învoiască… trebuie… Ei! ş-apoi! mai la urmă Caţavencu poate fi tot aşa de bun deputat ca oricare altul… Dar unde e Fănică? unde poate să fie? …

SCENA VI.

Zoe şi Tipătescu venind din fund.

TIPĂTESCU: Zoe! aici eşti?

ZOE: Fănică! … te aşteptam… Ce ai făcut? Ai arestat pe Caţavencu. Te-ai gândit bine la ce ai făcut? Cum ţi-a venit să faci una ca asta? Pentru ce ai făcut-o?

TIPĂTESCU (nervos): Pentru ce? pentru ce? Tu mă întrebi pentru ce? Pentru nerozia care ai făcut-o tu, pentru ca să

evit nenorocirea pe care ai cauzat-o tu din neglijenţă. Se poate atâta distracţie! atâta nebăgare de seamă! o scrisoare de amor s-o arunci în neştire într-un buzunar cu batista, şi s-o pierzi ca şi cum ai pierde o hârtie indiferentă, ca un afiş, după ce ai ieşit de la reprezentaţie… La atâta lipsă de judecată, să-ţi spui drept, nu m-aşteptam! Ce Dumnezeu! eşti femeie în toată firea, nu mai eşti copil. Atâta neglijenţă nu se pomeneşte nici în romane, nici într-o piesă de teatru.

ZOE: Judecă-mă, Fănică, judecă-mă… (Plânge.) Da, aşa e… am fost o copilă… am făcut o nerozie fără seamăn; dar acuma trebuie îndreptată. Fănică, dacă mă iubeşti, dacă ai ţinut tu la mine măcar un moment în viaţa ta, scapă-mă… scapă-mă de ruşine! Tu eşti bărbat, nu-ţi pasă! Pentru tine, afişarea intrigii noastre n-ar fi o nenorocire… dar pentru mine… Fănică, gândeşte-te… gândeşte-te. (Plânge.)

TIPĂTESCU: Tocmai de-aia m-am asigurat de persoana lui Caţavencu…

ZOE: În zadar, Fănică; Caţavencu poate muri astăzi, mâine gazeta lui tot o să publice scrisoarea noastră. Dumnezeule! Cum or să-şi smulgă toţi gazeta, cum or să mă sfâşie, cum or să râză! … O săptămână, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decât de aventura asta… în orăşelul ăsta, unde bărbaţii şi femeile şi copiii nu au altă petrecere decât bârfirea, fie chiar fără motiv… dar încă având motiv… şi ce motiv, Fănică! … Ce vuiet! ce scandal! ce cronică infernală! … Şi eu, Fănică, în timpul ăsta, ce să fac? Să mor? să mor dacă voieşti… pentru că după asta nu o să mai pot trăi.

TIPĂTESCU: Atunci, dacă nu e altă scăpare… Zoe! Zoe! mă iubeşti…

ZOE: Te iubesc, dar scapă-mă.

TIPATESCU: Să fugim împreună…

ZOE (retrăgându-se): Eşti nebun? dar Zaharia? dar poziţia ta? dar scandalul şi mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre? …

TIPĂTESCU (descurajat): Atunci nu ne mai rămâne nimica de făcut?

ZOE: Ba da!

TIPĂTESCU: Ce?

ZOE: Să sprijinim candidatura lui Caţavencu!

TIPĂTESCU (sărind): Peste putinţă!

ZOE: Să-l alegem!

TIPĂTESCU: Niciodată.

ZOE: Trebuie.

TIPĂTESCU: O dată cu capul! Te gândeşti la ce spui? Iată pe ce depeşe am pus mâna adineaori, a adus-o la telegraf canalia care a găsit scrisoarea ta, beţivul de ieri. E o depeşe anonimă. Am oprit-o şi am dat ordin la telegraf să nu mai expedieze nimica fără ştirea mea; dar ştiu eu ce poate conţine o depeşe cu cheie? … Iată: „Trădare! Prefectul şi oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Caţavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II. Trădare, trădare, de trei ori trădare… Mai mulţi membri ai partidului…”…Orice s-ar întâmpla, nu se poate să sprijinim pe mizerabilul, nu, nu, nu! … Spune-mi, să căutăm, să găsim alt mijloc?

ZOE (zdrobită): Alt mijloc nu văz… alt mijloc nu este.

TIPĂTESCU: Atunci…

ZOE: Atunci… (înecată) lasă-mă, lasă-mă în nenorocire… lasă-mă să mor de ruşine… Omoară-mă pe mine care te-am iubit, care am jertfit tot pentru tine… Iată unde m-ai adus! iată cât plăteau jurămintele tale! M-ai adus la moarte – pentru că (hotărâtă) mă omor înainte de izbucnirea scandalului, astăzi, acuma, aici! – m-ai adus la moarte, şi mă poţi scăpa, şi mă laşi să mor… (Plânge.)

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe!

ZOE: Lasă-mă… Dacă ambiţia ta, dacă nimicurile tale politice le pui mai presus de ruşinea mea, de viaţa mea, lasă-mă! Să mor… (Plângând.) Să mor cu siguranţa că opt ani de zile m-ai amăgit în fiecare minută, că nu m-ai iubit niciodată… niciodată… niciodată…

TIPĂTESCU: Zoe! să vedem, să ne mai gândim!

ZOE: Nu mai e vreme de gândit, Fănică! Fiecare minută care trece mă apropie de pieire… Trebuie să te hotărăşti!

TIPĂTESCU (în luptă cu el însuşi): Să mă hotărăsc! să mă hotărăsc…

ZOE (înecată): Adineaori, în Lipscani, am aflat de arestarea lui Caţavencu. Am alergat ca o nebună la redacţie. Iată ce foaie au scos comitetul lor. (Îi dă foaia. Tipătescu o citeşte încet.) Înţelegi la ce trebuie să ne aşteptăm după arestarea lui.

TIPĂTESCU: Omul ăsta îşi joacă viaţa!

ZOE: Nu şi-o joacă pe a lui, Fănică, o joacă pe a mea; pentru că încă o dată îţi spui… din două una: ori tu mă iubeşti şi eu trăiesc, şi atunci lupta e peste putinţă cu Caţavencu – trebuie să-mi cedezi; ori nu, şi atuncea mor, şi dacă mă laşi să mor, după ce-oi muri poate să se-ntâmple orice… (Zdrobită.) Sunt hotărâtă… (Revenindu-i deodată toată energia.) Da, sunt hotărâtă, dar nu voi să mor până nu voi fi luptat cu toate împrejurările (cu energie crescândă) şi am să lupt! şi cu tine am să lupt din toate puterile, cu tine, om ingrat şi fără inimă! cu tine trebuie să lupt, pentru că acuma tu eşti piedica a mai grea, care mă opreşte să-mi capăt iar liniştea! … Da, sunt hotărâtă, şi trebuie să biruiesc tot, şi pe tine… aşa de hotărâtă sunt, încât adineaori am poruncit lui Ghiţă să meargă să dea drumul lui Caţavencu şi să-l poftească aici din partea mea…

TIPĂTESCU: Femeie nebună! Ce ai făcut?

ZOE: Am făcut ce am crezut că trebuie să fac. Dacă tu nu vrei să sprijini pe Caţavencu, dacă tu nu vrei să-l alegi, ca să mă scapi – atunci eu, care voi să scap, îl sprijin eu, îl aleg eu…

TIPĂTESCU: Cum?

ZOE: Da, îl aleg eu. Eu sunt pentru Caţavencu, bărbatul meu cu toate voturile lui trebuie să fie pentru Caţavencu. În sfârşit, cine luptă cu Caţavencu luptă cu mine… Aide, Fănică, luptă, zdrobeşte-mă, tu care ziceai că mă iubeşti! Să vedem! (Pleacă spre dreapta.)

TIPĂTESCU: Zoe!

ZOE: Lasă-mă! (Iese.)

TIPĂTESCU (urmărind-o): Zoe! Zoe! (Iese după ea. O clipă scena goală.)

SCENA VII.

Ghiţă Pristanda şi Caţavencu.

PRISTANDA (apărând în fund şi făcând loc cu respect lui Caţavencu să treacă): Poftiţi, coane Nicule, poftiţi… (umilit) şi zău, să pardonaţi, în consideraţia misiei mele, care ordonă (serios) să fim scrofuloşi la datorie. D-voastră ştiţi mai bine ca mine… aşa e poliţaiul: tată să-ţi fie – trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misie. De aia (foarte rugător) mă rog să pardonaţi…

CAŢAVENCU: Îmi pare rău, Ghiţă, că mai stăruieşti cu scuzele tale… Adică noi nu ştim cum merge poliţia? (Sentenţios.) într-un stat constituţional un poliţai nu e nici mai mult, nici mai puţin decât un instrument!

PRISTANDA: Curat instrument!

CAŢAVENCU: Nu braţul care loveşte, voinţa care ordonă e de vină… Eu chiar am scris un articol în privinţa asta. Nu ştiu dacă l-ai citit?

PRISTANDA: Trebuie să-l fi citit, coane Nicule; eu gazeta d-voastră o citesc ca Evanghelia totdauna; că să nu vă uitaţi la mine… adică pentru misie… (misterios) altele am eu în sufletul meu, dar de! n-ai ce-i face: famelie mare, renumeraţie după buget mică…

CAŢAVENCU: Şi în sfârşit, cum ar fi posibil martiriul, dacă n-ar exista călăul?

PRISTANDA: Curat, coane Nicule!

CAŢAVENCU (schimbând tonul): Cetăţene, nu uita condiţia cu care am venit aici! Am venit în casa prefectului, nu voi însă să dau ochii cu el, nu mă pot aşa de ieftin compromite. Am venit chemat de doamna Trahanache, pe dânsa voi să văz.

PRISTANDA: Mai e vorbă, coane Nicule, pe coana Joiţica, pe dumneei… conul Fănică nici nu e aicea… Poftiţi, poftiţi,

şedeţi, coane Nicule, mă duc să spui coanii Joiţichii că aţi venit… (Vrea să plece.)

CAŢAVENCU: Poţi să-i adaogi chiar că mă grăbesc să mă întorc în temniţa unde m-a aruncat dizgraţia dumneei.

PRISTANDA: Ascult. (Aparte.) Mare pişicher! Strajnic prefect ar fi ăsta! (Iese aruncând priviri furişe de admiraţie către Caţavencu.)

SCENA VIII.

CAŢAVENCU (singur): în sfârşit, capitulează! Se putea altfel? … Iubitul, scumpul, venerabilul nenea Zaharia (râde) parcă-l auz deseară proclamându-mă candidat al colegiului. Sărmanul Farfuridi! … (Grav.) Scopul scuză mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta33! … Amabilul Fănică trebuie să facă venin de moarte… atât mai bine pentru mine! îşi pierde minţile, atât mai rău pentru el! Mă arestează, atât mai bine pentru mine! Coana Joiţica, mai cuminte ca toţi, mă cheamă, şi eu, politicos, iată-mă, gata să-i sărut mâna cu respect… Mă rog, n-ai ce-i face: mâna care-ţi dă mandatul! … Dar… unde e coana Joiţica? … nu văz pe coana Joiţica… (Se-ntoarce spre fund, apoi spre stânga, în fine spre dreapta. În momentul acesta apare Tipătescu în uşa din dreapta, unde stă un moment nemişcat. Gest de surpriză din partea lui Caţavencu. Aparte.) Tipătescu! O preferam pe ea!

SCENA IX.

Caţavencu, Tipătescu.

TIPĂTESCU (a apărut în dreapta cu aerul încruntat şi pumnii încleştaţi, a stat în uşă, a mers apoi liniştit la uşa din fund, măsurând din ochi pe Caţavencu, şi s-a oprit în fund un moment; aparte): Ţine-mă, Doamne!

CAŢAVENCU (jenat): Stimabile domn, scuzaţi-mă dacă v-ar părea că mă prezint la d-voastră astfel, într-un mod neregulat… Trebuie să vă spun că am fost adus aici din arest de poliţaiul d-voastră, după ordinile… şi nu m-aşteptam să vă întâlnesc…

TIPĂTESCU (aparte): Impertinent!

CAŢAVENCU: Pentru că mi se spusese că eram chemat de… altfel nici nu aş fi venit… în fine, dacă sunt aici prizonier, rămâi… dacă sunt liber – şi nu cer nimic mai mult – mă retrag îndată…

TIPĂTESCU (care a tot bătut din călăi cu impacienţă, coboară încet, rar şi cu dinţii strânşi): Iubite şi stimabile d-le Caţavencu, nu înţeleg pentru ce între doi bărbaţi, cu oarecare pretenţie de seriozitate, să mai încapă astfel de meşteşuguri şi rafinării de maniere, astfel de tirade distilate, când situaţia lor e aşa de limpede… Eu sunt un om căruia-i place să joace pe faţă… Să-mi dai voie să-ţi spun ceva… Ia poftim, ia poftim, mă rog. (Îi oferă un scaun, aparte.) Să fiu cuminte. Ce bine că-i Zoe dincolo!

CAŢAVENCU: Stimabile domn, d-tale îţi place să joci pe pe faţă, primesc; mie-mi place să joc scurt, scurt. (Gest de retezare.) Situaţia noastră o putem dezlega numaidecât. (Tipătescu îi oferă jeţul, el îl respinge uşor.) Mulţumesc!

TIPATESCU (acelaşi joc): Ia poftim, mă rog, ia poftim!

CAŢAVENCU (acelaşi joc): Mulţumesc!

TIPĂTESCU (privind ţintă la Caţavencu şi cu tonul mârâit): Poftim de! …

CAŢAVENCU (care s-a retras puţin, cedează în sfârşit şi cade pe fotoliu cam fără voie): Mulţumesc…

TIPĂTESCU: Aşa. (Şade aproape de el, Caţavencu se cam retrage. Tipătescu se îndeasă spre el. Caţavencu acelaşi joc, şi iar.) Astfel dar, onorabile domn, d-ta. – prin ce mijloace nu-mi pasă! – posedezi o scrisoare a mea” care poate compromite onoarea unei familii…

CAŢAVENCU (gest): A!

TIPATESCU: Mă iartă că te-am ofensat. Să fiu şi mai scurt… Iată: d-ta eşti un om practic, d-ta posedezi up lucru care-mi trebuie mie. Eu viu şi-ţi zic (cu multă afabilitate): mă rog, onorabile domn, ce-mi ceri d-ta în schimbul acelui lucru?

CAŢAVENCU (naiv): Cum, nu ştii?

TIPĂTESCU (asemenea): Nu…

CAŢAVENCU (asemenea): Nici măcar nu vă dă-n gând?

TIPATESCU (asemenea): Nu… d-aia întreb…

CAŢAVENCU: Stimabile domn (cu dignitate), un om politic…

TIPĂTESCU (cu pofidă): Adică d-ta…

CAŢAVENCU: Dă-mi voie… Un om politic trebuie, mai ales în nişte împrejurări politice ca acelea prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mişcare generală, mişcare ce, dacă vom lua în consideraţie trecutul oricărui stat constituţional, mai ales un stat tânăr ca al nostru…

TIPĂTESCU (impacientat, bătând din călcâi): Mă rog, onorabile, încă o dată… (răspicat) ce-mi ceri d-ta în schimbul acelei scrisori? Scurt! scurt! (Repetă gestul de retezare al lui Caţavencu.)

CAŢAVENCU: Ei? … dacă este aşa, dacă voieşti scurt, iată: voi (rugător) să nu mă combaţi, ceva mai mult, să-mi sprijini candidatura…

TIPĂTESCU (vrând să izbucnească): Candidatura d-tale! (Stăpânindu-se.) Onorabile domn, nu ţi se pare că ceri prea mult? …

CAŢAVENCU: Atuncea d-ta, care mi-ai propus schimbul, care-mi faci întrebarea, trebuie să răspunzi…

TIPĂTESCU (apropiindu-se şi îndesându-se înspre Caţavencu, se repetă jocul de scenă de mai sus): Ba zău, spune, nu ţi se pare prea mult? Ai? Ce zici?

CAŢAVENCU (naiv): Nu.

TIPĂTESCU (cu insinuare): Dacă s-ar retrage Comitetul permanent şi am rezerva un loc pentru preaiubitul d. Caţavencu? …

CAŢAVENCU (zâmbind şi cu bonomie): E un nimic, stimabile.

TIPĂTESCU: Dacă în postul de advocat al statului s-ar numi acelaşi d. Caţavencu? …

CAŢAVENCU (asemenea): E puţin, onorabile…

TIPĂTESCU: Dacă în locul de primar, vacant acum, şi în locul de epitrop-efor la Sf. Nicolae s-ar numi tot nenea

Caţavencu? Ai? (Caţavencu surâde cu un gest de refuz.) Şi dacă şi moşia „Zăvoiul” din marginea oraşului…

CAŢAVENCU (zâmbind asemenea): Dă-mi voie, stimabile, un om politic trebuie, este dator, mai ales în împrejurări ca cele prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mişcare generală, mişcare (mângâie şi umflă cuvintele distilându-şi tonul şi accentul), ce, dacă vom lua în consideraţie, trecutul unui stat constituţional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de abia ieşir din…

TIPĂTESCU (bătând impacient din călcâi şi întrerupându-l): Ei! să lăsăm frazele, nene Caţavencule! Astea sunt bune pentru gură-cască… Eu sunt omul pe care d-ta să-l îmbeţi cu apă rece? … Spune, unde să fie! bărbăteşte: ce vrei de la mine? (Se ridică fierbând.)

CAŢAVENCU (ridicându-se şi el): Ce vreau? ce vreau? Ştii bine ce vreau. Vreau ce mi se cuvine după o luptă de atâta vreme; vreau ceea ce merit în oraşul ăsta de gogomani, unde sunt cel danţai… între fruntaşii politici… Vreau…

TIPĂTESCU (fierbând): Ce vrei?

CAŢAVENCU (asemenea): Vreau… mandatul de deputat, iată ce vreau: nimic altceva! nimic! nimic! (După o pauză, cu insinuare caldă şi crescândă.) Mi se cuvine! … Te rog! … Nu mă combate… Susţine-mă… Alege-mă… Poimâine, în momentul când voi fi proclamat cu majoritatea cerută… în momentul acela vei avea scrisoarea (cu multă căldură) … pe onoarea mea!

TIPĂTESCU (aproape să izbucnească): Pe onoarea ta? … Şi dacă nu pot să te aleg? …

CAŢAVENCU: Poţi!

TIPĂTESCU (pierzându-şi cumpătul din ce în ce): Şi dacă nu voi? – zi că nu voi să te aleg?

CAŢAVENCU (îndârjit): Trebuie să vrei.

TIPĂTESCU (d-abia mai stăpânindu-se): Uiţi că nu e bine să te joci cu un om ca mine astfel. Nu! nu! nu voi să te aleg!

CAŢAVENCU: Trebuie!

TIPĂTESCU: Nu!

CAŢAVENCU: Trebuie să vrei, dacă ţii câtuşi de puţin la: onoarea…

TIPĂTESCU (izbucnind): Mizerabile! (Caţavencu face un pas înapoi.) Canalie neruşinată! Nu ştiu ce mă ţine să nu-ţi zdrobesc capul… (Se repede, ia un baston de lângă perete şi se întoarce turbat către Caţavencu.) Mişelule! trebuie să-mi dai aci scrisoarea, trebuie să-mi spui unde e scrisoarea… ori te ucid ca pe un câine! (Se repede năvală la el. Caţavencu ocoleşte masa şi canapeaua, răstoarnă mobilele şi se repede la fereastră, pe care o deschide de perete îmbrâncind-o în afară.)

CAŢAVENCU (tremurând, strigă la fereastră în afară): Ajutor! Săriţi! Mă omoară vampirul! prefectul asasin! ajutor!

SCENA X.

Aceiaşi – Zoe venind repede din dreapta.

ZOE (repezindu-se între Caţavencu şi Tipătescu, rugătoare şi foarte emoţionată): Domnule Caţavencu, domnule, pentru Dumnezeu! te rog, nu striga… Fănică, ai înnebunit? … Domnule Caţavencu… mă rog…

CAŢAVENCU (emoţionat şi el): Cum să nu strig, doamnă?

TIPĂTESCU (zdrobit de mişcare, ştergându-şi fruntea şi căzând pe un scaun la dreapta): Mişel! mişel! mişel!

ZOE (rugătoare): Domnule Caţavencu, cer scuze eu pentru momentul de iuţeală care l-a făcut pe Fănică să uite…

CAŢAVENCU: Nu încap scuze, doamnă… trebuie să ies d-aci numaidecât: nu mai pot sta un moment într-o casă unde-mi este viaţa în primejdie! …

ZOE: Domnule Caţavencu, în sfârşit d-ta eşti un om cuminte, un om practic, d-tale îţi este indiferent de la cine ţi-ar veni aceea ce-ţi trebuie aşa de neapărat…

CAŢAVENCU: Nu-nţeleg…

ZOE: Ai cerut, în schimbul scrisorii de care e vorba, mandatul de deputat. Ai jurat pe onoarea d-tale că poimâine când ăi fi proclamat, vei da scrisoarea aceluia ce

te-ar face să fii ales... Ei! eu te aleg, eu şi cu bărbatul meu; mie să-mi dai scrisoarea... Primeşti? ...

CAŢAVENCU (ca lovit de o idee): Primesc...

ZOE (încet către Tipătescu, care stă cufundat în gânduri pe fotoliu): Şi înţelegi că atunci, când, luptând cu tine, voi căpăta scrisoarea... tot... tot... Fănică, va fi isprăvit între noi. (Tare.) Suntem deplin înţeleşi, domnule Caţavencu...

CAŢAVENCU: Da, madam, pe deplin... dar... (Îi face semn către Tipătescu.)

ZOE (stăruind lângă Tipătescu): Fănică! Fănică! hotărăşte-te! Poţi fi tu duşmanul liniştii mele? ... Spune! ... (Rugându-l frumos.) Fănică! ...

TIPĂTESCU (nemaiputând lupta şi sculându-se): în sfârşit, dacă vrei tu... fie! ... întâmple-se orice s-ar întâmpla. „(Cu hotărâre.) Domnule Caţavencu, eşti candidatul Zoii, eşti candidatul lui nenea Zaharia... prin urmare şi al meu! Poimâine eşti depuoat! ...

ZOE (triumfătoare): A!

CAŢAVENCU: Poimâine veţi avea... (Se aude zgomot afară, vocea lui Trahanache: „Ai puţintică răbdare!")

ZOE: Nenea!

TIPATESCU: Zaharia!

CAŢAVENCU: Venerabilul!

TIPĂTESCU: Repede, ascundeţi-vă amândoi... Nu trebuie să vă vază... (Zoe iese degrabă în stânga, Tipătescu cu Caţavencu la dreapta.)

SCENA XI.

TRAHANACHE (singur): Nimeni? ... şi dobitocul de fecior mi-a spus că Fănică şi Zoe sunt aici... (Merge la uşa din dreapta şi bate cu discreţie.) Nimeni! (Asemenea în stânga.) Nimeni! (Vrea să plece prin fund şi ca şi când şi-ar aduce aminte de ceva.) A! era să uit! (Şade la masa de scris, ia condei şi hârtie şi scrie, citind.) „Dragă Fănică, te-am căutat! Mă întorc peste o jumătate de ceas. Trebuie să ne vedem înainte de întrunire. Aşteaptă-mă negreşit; nu ieşi: ai puţintică răbdare... Trahanache..." (Pune scrisoarea la

vedere pe masă.) Acuma să dăm de căpătâiele firelor iubitului nostru d. Caţavencu. (Iese prin fund repede. Un moment scena goală; apoi uşile din dreapta şi din stânga se deschid binişor. Din stânga iese Zoe, din dreapta Tipătescu şi Caţavencu.)

SCENA XII.

Tipătescu, Caţavencu, Zoe, apoi Cetăţeanul turmentat.

TIPĂTESCU: Blestemată politică! un moment să n-ai pace! (Merge la uşa din fund şi o închide.) Suntem în linişte… (Lui Caţavencu.) Eu merg la telegraf să-ţi anunţ la Bucureşti candidatura… d-ta aşteaptă acasă un cuvânt al meu… Deseară, la întrunire, fii cu tact… trebuie mult tact. (Se aud în fund bătăi în uşă; toţi din scenă tac şi nu mişcă; iar bătăi, apoi trei fluierături.) E Ghiţă, ăsta e semnalul lui! (Merge şi deschide uşa din fund, prin c’are Apare Cetăţeanul, fluierând ca de mirare.)

TIPĂTESCU: Iar? (Se dă înapoi.)

CAŢAVENCU: Omul meu! (Se dă cam la spatele Zoii.)

CETĂŢEANUL: Da, iar eu! (Sughiţe.) Am venit pentru istoria aia de care am vorbit az-dimineaţă… Ce facem? Iacă, mâine începe… Eu… pentru cine votez?

TIPĂTESCU (ţinându-i calea să nu coboare în scenă): Pentru cine? pentru cine? Lasă-mă în pace, cetăţene: ai ajuns de nesuferit… Votează pentru cine pofteşti…

CETĂŢEANUL: Eu nu poftesc pe nimeni, dacă e vorba pe poftă…

TIPĂTESCU: Ei! lasă-mă-n pace, administraţia nu voieşte să influenţeze câtuşi de puţin pe nimeni.

CAŢAVENCU (intervenind): Pardon, daţi-mi voie: mie-mi pare din contra că într-un stat constituţional, mai ales într-un stat ca al nostru, administraţia ar trebui să…

ZOE (asemenea): Se-nţelege…?

CETĂŢEANUL (către Caţavencu): Ei! onorabilul! nu te vedeam: sluga! o mie de ani pace! Şi zi, mă lucraşi, ai? Adică, dă-i cu bere, dă-i cu vin, nu pentru cinstea

obrazului… pentru ca să-mi faci pontul cu scrisoarea… bravos! dom’le Nae.

CAŢAVENCU: A! a!

ZOE: Fănică! Fănică! trimite-l! … e nesuferit!

TIPATESCU (nervos): În sfârşit, cetăţene, te rog lasă-ne cu binişorul, lasă-ne… Ce pofteşti de la mine?

CETĂŢEANUL: Nu ţi-am spus? (Sughiţe.) Mâine începe… Ei? (Sughiţe.) Eu pe cine aleg? Pentru cine? … (Face semnul votării fi sughiţe.)

ZOE: Pentru d. Nae Caţavencu.

CETĂŢEANUL: Pentru… (Sughiţe şi pufneşte în râs.) Nu mă-nnebuni că ameţesc…

TIPATESCU (din ce în ce mai nervos, luând pe Cetăţeanul de mână şi zguduindu-l): Pentru că eşti un om viţios…

CETĂŢEANUL: Nu mă smuci, că ameţesc!

TIPĂTESCU (asemenea): Pentru că te-ai lăsat să-ţi ia din buzunar, să-ţi fure scrisoarea…

CETĂŢEANUL: Ei! nu face nimica, poate mai găsim alta…

TIPATESCU: Lasă-mă să vorbesc… pentru că eşti…

CETĂŢEANUL: Alegător…

TIPĂTESCU: Nu… beţiv… viţios… păcătos.

ZOE: Fănică! …

TIPĂTESCU: Da, beţiv… uite şi acuma eşti turmentat, eşti băut… (Caţavencu râde.)

CETĂŢEANUL: Aş!

TIPĂTESCU (cu dezgust): Uite, nenorocitule! miroşi cale d-o poştă… (Îl împinge.)

CETĂŢEANUL (şovăind): Asta este mirosul meu naturel…

TIPĂTESCU: Miroşi a rom…

CETĂŢEANUL: Ei bravos! vrei să miros a gaz?

TIPĂTESCU: Ei! pentru toate astea trebuie să-ţi dai votul lui onorabilul d. Caţavencu… Pentru aşa alegător, mai bun ales nici că se putea…

ZOE: Fănică! …

CAŢAVENCU: Totdeauna ironic (zâmbind), stimabile!

SCENA XIII.

Aceiaşi – Farfuridi, Brânzovenescu şi Trahanache.

TIPĂTESCU (montându-se treptat): Da, pentru d. Caţavencu lucrăm noi, pe d-sa noi îl sprijinim, pe d. Caţavencu să-l alegeţi d-voastră. Şi nu-l sprijinim din silă, îl sprijinim pentru că dumnealui este cel mai onest concetăţean al nostru…

ZOE: Fănică, fii calm…

TIPĂTESCU: Da, sunt calm… Pentru că dumnealui (Farfuridi, Brânzovenescu şi Trahanache apar în fund şi ascultă. Cei dintâi arată tot ce se petrece în scenă celui d-al treilea) nu e ca alţii mişel, pentru că nu e ca alţii canalie, nu e ca alţii infam… (se montează din ce în ce) … pentru că încă o dată, la alegători ca d-ta, cu minte, cu judecată limpede, cu simţ politic, nu se poate mai bun reprezentant decât d. Caţavencu (apăsând), onorabilul d. Caţavencu! (Tipătescu împinge cu scârbă pe Cetăţeanul turmentat.)

CETĂŢEANUL (zâmbind cu bonomie): Ce răutăcios!

BRÂNZOVENESCU (din fund): A!

FARFURIDI (lui Trahanache): Iacă trădarea! Când îţi spuneam, venerabile! … (Coboară toţi.)

TRAHANACFIE: Ei! ai puţintică răbdare!

ZOE: Nene! (Se repede la Trahanache şi-l trage deoparte unde-i vorbeşte încet şi cu multă mişcare. Caţavencu şi Cetăţeanul vorbesc de altă parte asemenea.)

TIPĂTESCU: Ei! lăsaţi-mă toţi în pace!

FARFURIDI: Te lăsăm, stimabile, dar mergem la Bucureşti…

BRÂNZOVENESCU: Şi vom spune tot…

TIPĂTESCU (aparte): Duceţi-vă la dracul! (Trece lângă Trahanache şi Zoe.)

FARFURIDI: La ziare!

BRÂNZOVENESCU: La Comitetul electoral central!

FARFURIDI: La guvern!

CETĂŢEANUL (arătând pe Farfuridi şi Brânzovenescu lui Caţavencu): Oleu! … fugi că ameţesc! (Caţavencu şi

Cetăţeanul turmentat convorbesc foarte mişcat deoparte cu Farfuridi şi Brânzovenescu.)

TRAHANACHE: în sfârşit, ce e, Fănică?

TIPĂTESCU: Nu mă-ntreba pe mine, nene Zahario!

ZOE (cu energie): Nici o vorbă, nene, trebuie…

TRAHANACHE: De ce?

ZOE (precipitată): Dacă mă iubeşti, dacă ţii la mine, acuma tăcere; îţi spun pe urmă tot. (Vorbesc încet toţi trei.)

CAŢAVENCU (către Farfuridi şi Brânzovenescu): Daţi-mi voie, stimabile, nu d-voastră veţi avea mai multă încredere faţă cu înaltele locuri decât onorabilul (toţi ascultă, Tipătescu se plimbă agitat în fund) d. Tipătescu, prefectul cel mai onest! …

TRAHANACHE: Da!

CAŢAVENCU: Cel mai integru! …

TRAHANACHE: Da!

CAŢAVENCU: Cel mai credincios! …

ZOE: Fireşte!

CAŢAVENCU: Daţi-mi voie să vă spun că toate zbuciumările d-voastră sunt numai şi numai chestii personale, şi când vin nişte asemenea persoane… ca d-voastră…

CETĂŢEANUL: Nananŕ!

FARFURIDI: Care va să zică şi insulte!

BRÂNZOVENESCU: Bravos!

CAŢAVENCU: Chestie de tarabă, onorabile! daraveri de clopotniţă, stimabile!

ZOE (către Trahanache): Se-nţelege!

CAŢAVENCU: Alegătorii vor vorbi…

ZOE (îndemnând pe Cetăţeanul turmentat şi pe Trahanache): Da, alegătorii vor vorbi.

TRAHANACHE: Da, alegătorii vor vorbi, fireşte!

CETĂŢEANUL (serios): Da, noi vom vorbi!

SCENA XIV.

Aceiaşi – Ghiţă Pristanda venind fuga din fund, cu o depeşă-n mână.

PRISTANDA: Coane Fănică! o depeşă fe-fe urgentă!

ZOE: O depeşă! (Se-ntorc toţi spre fund.)

TIPĂTESCU (deschide nervos depeşa şi citeşte): „Cu orice preţ, dar cu orice preţ, colegiul d-voastră al II-lea trebuie să aleagă pe d. Agamemnon Dandanache. (Toţi mişcare.) Se face din aceasta pentru d-voastră o înaltă şi ultimă chestie de încredere”… A!

FARFURIDI şi BRÂNZOVENESCU: Aha!

ZOE (cu toată energia): A! nu se poate! Vom lupta contra oricui… Vom lupta contra guvernului! … (Tipătescu a căzut obosit pe un scaun.)

TRAHANACHE: Ai puţintică răbdare!

ZOE: Da, nene! vom lupta contra guvernului!

CAŢAVENCU: Da, vom lupta contra guvernului!

(Caţavencu, Zoe şi Trahanache de o parte, Farfuridi, Brânzovenescu frecându-şi mâinile cu satisfacţie de altă parte; Ghiţă în fund; Tipătescu obosit pe scaun, ca şi cum n-ar lua parte la ce se petrece. Cetăţeanul turmentat în mijloc.)

CETĂŢEANUL (târât de curent): Da! vom lupta contra… (Sughiţând şi schimbând tonul) … adică nu… Eu nu lupt contra guvernului! …

CORTINA.

ACTUL III (Teatrul înfăţişează sala cea mare a pretoriului primăriei, un fel de exagon din care se văd trei laturi. Trei uşi în fund; cea din mijloc dă în coridorul de intrare; pe cea din dreapta se citeşte: „Ofiţer ţivil”; pe cea din stânga: „Arfiva”. În stânga la planul al doilea, o uşă cu inscripţia „Cabinetul Primarelui”. În dreapta, acelaşi plan, altă uşă cu inscripţia: „Reghistratura”.

— Partea din stânga până la uşa „Arfivei” este despărţită de scenă cu un grilaj de lemn acoperit cu perdeluţe de chembrică34 verde. Lângă grilaj, la stânga, în scenă, este o estradă pe care sunt aşezate masa şi jeţul prezidenţial. Înaintea mesei, puţin mai jos, este tribuna. Pe masă sunt două candelabre, hârtie, călimări şi un clopoţel. Pe tribună

o sticlă şi un pahar de apă. De partea dreaptă sunt bănci dese şi scaune; sub estradă, asemenea. Peste tot sunt bănci şi scaune, afară de o cărare lăsată liber de la uşa de intrare din fund prin mijlocul scenii, pe unde vine şi se duce lumea. Pe pereţi câteva lămpi atârnate în cuie. Lumină cam săracă. La ridicarea perdelii, Trahanache este la masa prezindenţială în jeţul său, la spatele tribunei. Împrejurul mesii, Brânzovenescu şi alţi cetăţeni.

— Înaintea tribunii, cu spatele spre dânsa, alegători, cetăţeni, public, unii şezând jos, alţii în picioare. Pe bănci, pe scaune şi împrejur asemenea, în capul băncilor din faţă, e Caţavencu împreună cu lonescu, Popescu şi alţi dascăli şi partizani.

— Farfuridi e la tribună.

— Perdeaua se ridică asupra unei întreruperi. În toată sala e rumoare. Prezidentul agită clopoţelul.)

SCENA I.

Trahanache, Caţavencu, Brânzovenescu, Farfuridi, lonescu, Popescu, cetăţeni, alegători, public (Rumoare)

FARFURIDI (de la tribună): Daţi-mi voie! (Gustă din paharul cu apă.) Daţi-mi voie! (Rumoare.)

TRAHANACHE (trăgându-şi clopoţelul): Stimabili! onorabili! (afabil) faceţi tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei… Aveţi puţintică răbdare… (Cătră Farfuridi.) Dă-i înainte, stimabile, aveţi cuvântul!

FARFURIDI (cătră adunare): După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt…

POPESCU: Parol! … Numai dacă te-i ţinea de vorbă. (Râsete în partea unde sunt dascălii.)

FARFURIDI: Rog, nu mă-ntrerupeţi, daţi-mi voie…

TRAHANACPIE (cătră partea unde e Popescu): Stimabile, nu-ntrerupeţi…

FARFURIDI: După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric şi din punctul de vedere de drept, voi încheia, precum am zis, cât se poate mai scurt. (Bea o sorbitură,

apoi, reluându-şi răsuflarea, rar ca şi cum ar începe o poveste.) La anul una-mie-opt-sute-două-zecişi unu… fix… (Rumoare şi protestări în grupul lui Caţavencu: A! A! A!)

POPESCU: Dacă ne-ntoarcem iar la 1821 fix, ne-am procopsit. (Rumoare şi protestări.)

FARFURIDI: Daţi-mi voie… La una-mie-opt-sute…

TOŢI (în cor, cu tonul lui): Douăzeci-şi-unu fix… (Rumoare şi protestări.)

FARFURIDI: Daţi-mi voie.

TRAHANACHE (clopoţel): Stimabile, onorabile! Nu întrerupeţi… Aveţi puţintică…

CAŢAVENCU: Ce răbdare, venerabile domnule prezident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt şi alţi oratori înscrişi să vorbească…

TOŢI DIN GRUP: Da! Da!

CAŢAVENCU: Onorabilul orator a promis să încheie cât se poate mai scurt: apoi ce fel de scurt este asta, s-o luăm a doua oară de la 1821? A! A! A!

TOŢI DIN GRUP: A! A! A! (Rumoare.)

FARFURIDI: Daţi-mi voie…

TRAHANACHE (către Farfuridi cu dulceaţă, ridicându-se peste masă către tribună): Stimabile… eu gândesc că nu ar fi rău să sărim la 48…

CAŢAVENCU (strigând): Mai bine la 64…

POPESCU, IONESCU şi TOŢI DIN GRUP: Da! Da! la 64…

TRAHANACHE (ridicându-se ca şi cum ar consulta adunarea): Adică… la plebicist35?

TOŢI: Da, la plebicist! (Zgomot.)

FARFURIDI (întorcându-se cu spatele spre adunare şi cu faţa la prezident): Daţi-mi voie, domnule prezident; mi-aţi acordat cuvântul: îmi pare că un prezident o dată ce acordă cuvântul…

TRAITANACHE (sculându-se şi punând, peste masă, mâinile pe umerii lui Farfuridi, mângâietor): Dacă mă iubeşti, stimabile, fă-mi hatârul… să trecem la plebicist… dorinţa adunării! …

FARFURIDI: Dar, domnule prezident...

TRAHANACHE (şi mai rugător): Să trecem la plebicist! (Îl întoarce binişor de umeri cu faţa spre adunare.)

TOŢI (cu putere): Da! la plebicist! la plebicist!

FARFURIDI (soarbe o dată şi cu aerul resignat): Ce ziceam dar? la 1864, vine, mă-nţelegi, ocaziunea să se pronunţe poporul printr-un plebicist... Să vedem însă mai-nainte... să ne dăm seama bine de ce va să zică... de ce este un plebicist...

IONESCU: Ştim ce este plebicistul! Mersi de explicaţie!

TOŢI: Nu trebuie explicaţie... (Rumoare.)

FARFURIDI (către întrerupători): Daţi-mi voie! (Către Trahanache.) Domnule prezident! ...

TRAFIANACHE (clopoţel): Stimabili, onorabili, rog nu întrerupeţi pe orator, (foarte afabil) faceţi tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinea zilii; aveţi puţintică răbdare. (Către Farfuridi.) Aveţi cuvântul, stimabile, daţi-i înainte!

FARFURIDI (luând vânt): Când zicem dar 64, zicem plebicist, când zicem plebicist, zicem 64... Ştim, oricinedintre noi ştie ce este 64, să vedem ce este plebicistul... (Cu tărie începând fraza.) Plebicistul! ...

CAŢAVENCU: Aci nu e vorba de plebicist...

FARFURIDI: Daţi-mi voie; (discutând cu Caţavencu) mi se pare că atunci când zicem 64... (cu energică convingere) şi să nu căutaţi a încerca măcar să mă combateţi; vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele îşi au un 64 al lor...

CAŢAVENCU: Daţi-mi voie; nu e vorba de 64. (Rumoare aprobativă pentru Caţavencu.)

FARFURIDI: Daţi-mi voie... (Toate colochiile şi întreruperile se fac avocăţeşte, cu multă vioiciune şi cu tonul înţepat şi volubil.) Domnule prezident! ...

TRAHANACHE (clopoţel): Stimabile, onorabile, faceţi tăcere... avem cestiuni arzătoare...

CAŢAVENCU (ridicându-se în capul băncii): Cum, domnule prezident? De unde până unde 64 chestie arzătoare la

ordinea zilei? Dacă nu mă-nşel, îmi pare că suntem în anul de graţie 1883… Ce are a face? Chemaţi pe onorabilul orator la cestiune…

TRAHANACHE (ridicându-se îar peste masă şi atingându-l pe umere pe Farfuridi): Stimabile… (Afabil şi rugător) să lăsăm plebicistul, dacă mă iubeşti; să trecem la cestiune.

FARFURIDI (obosit de întreruperi, întorcându-se cu faţa spre Trahanache şi cu spatele la adunare): Domnule prezident, aţi binevoit a-mi acorda cuvântul… Eu cred c-ar trebui…

CAŢAVENCU (strigând): Nu trebuie, onorabile!

TOŢI DIN GRUP: Nu, nu trebuie!

TRAHANACHE (punând mâinile, peste masă, pe umerii lui Farfuridi, şi foarte dulce): Mă rog, dacă mă iubeşti, fă-mi hatârul… dorinţa adunării, stimabile… (Îl întoarce de umeri binişor cu faţa spre adunare.)

TOŢI: Da! la chestiune! la chestiune!

FARFURIDI (foarte obosit, soarbe şi se resignează): Ajungem dar la chestiunea revizuirii Constituţiunii şi Legii Electorale…

TOŢI (ca satisfacţie): A! Aşa da!

TRAHANACHE (asemenea): A! (clopoţel.) Ei! acu aveţi puţintică răbdare… (către Farfuridi.) Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubeşti: dorinţa adunării.

FARFURIDI (asudă, bea şi se şterge mereu cu basmaua): Mă rog, daţi-mi voie! Ştiţi care este opinia mea în privinţa revizuirii?

TOATĂ SALA: Nu! … Să vedem! … Spune!

CAŢAVENCU (batjocoritor): Să vedem opinia lui d. Farfuridi. (Ttahanache clopoţeşte.)

FARFURIDI (asudă mereu şi se emoţionează pe văzute): Opinia mea este aceasta: e vorba de revizuire, da?

TOŢI (puternic): Da! Da!

FARFURIDI (emoţionat şi asudând): Atunci, iată ce zic eu, şi împreună cu mine (începe să se înece) trebuie să se sicj zică asemenea toţi aceia care nu vor să cază la extremitate

(se îneacă mereu), adică vreau să zic, da, ca să fie moderaţi… adică nu exageraţiuni! … într-o chestiune politică… şi care, de la care atârnă viitorul, prezentul şi trecutul ţării… să fie prea-prea, ori foarte-foarte… (se încurcă, asudă şi înghite) încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce? … da… pentru ce? … Dacă Europa… să fie cu ochii aţintiţi asupra noastră, dacă mă pot pronunţa astfel, care lovesc soţietatea, adică fiindcă din cauza zguduirilor… şi… idei subversive… (asudă şi se rătăceşte din ce în ce) şi mă-nţelegi, mai în sfârşit, pentru care în orce ocaziuni solemne a dat probe de tact… vreau să zic într-o privinţă, poporul, naţiunea, România… (cu tărie) ţara în sfârşit… cu bun-simţ, pentru ca Europa cu un moment mai nainte să vie şi să recunoască, de la care putem zice depandă… (se încurcă şi asudă mai tare) precum. – daţi-mi voie – (se şterge) precum la 21, daţi-mi voie (se şterge) la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea şi la 84 şi 94, şi eţetera, întru cât ne priveşte… pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latină însă! (Foarte asudat „se şterge, bea, iar se şterge şi suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo şi aplauze în fund, conduse de Brânzovenescu; râsete şi sâsâituri în grupul lui Caţavencu. Clopoţelul lui Trahanache de abia se mai aude.

— După ce s-a mai oprit zgomotul, cu multă aprindere.) Daţi-mi voie! Termin îndată! mai am două vorbe de zis. (Zgomotul tace.) Iată dar opinia mea. (În supremă luptă cu oboseala care-l biruie.) Din două una, daţi-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, şi anume în punctele… esenţiale… Din această dilemă nu puteţi ieşi… Am zis! (Aplauze în fund, sâsâituri în faţă. Farfuridi coboară zdrobit, ştergându-se de sudoare, şi merge în fund. Brânzovenescu şi alţi alegători îl întâmpină şi-i strâng mâna.

— Rumoare. Mai mulţi din auditoriu se scoală şi strică rândurile. Caţavencu suie de la dreapta în mijloc, unde vorbeşte încet cu grupul său gesticulând viu. Cu un alt grup mai în fund Farfuridi şi Brânzovenescu asemenea.

— Pristanda iese misterios din cabinetul primarului, trece prin uşcioara grilajului, care este la spatele tribunii, şi trage de pulpană pe Trahanache, care sună clopoţelul.) trecut cu Ghiţă în partea stânga despărţită, bate în uşa „Cabinetului Primarelui”. Zoe şi Tipătescu îi deschid: Trahanache şi Ghiţă dispar înăuntru; uşa se închide la loc.)

SCENA II.

Aceiaşi – Pristanda.

TRAHANACHE (lăsând clopoţelul şi întorcându-se la spatele mesii): Ai? Ce e?

PRISTANDA (misterios şi repede): Coane Zahario! Conul Fănică, coana Joiţica! …

TRAHANACHE: Ei? Ce?

PRISTANDA: Sunt dincoace în cabinet… au venit pe din dos, vă aşteaptă. Numaidecât să poftiţi acolo.

TRAHANACHE (asemenea misterios): Nu pot să las prezidenţia… să aibă puţintică răbdare.

PRISTANDA: Trebuie… numaidecât! … suspandaţi!

TRAHANACHE (trage clopoţelul şi se ridică): Stimabilă, onorabilă adunare. După discursul important, pe care l-a ţinut respectabilul nostru concetăţean şi advocat d. Farfuridi, eu cred că ar fi bine să suspandăm şedinţa pentru cinci minute.

VOCI: Da! Da! pentru cinci minute! … (Caţavencu cu grupul său, Farfuridi şi Brânzovenescu cu al lor se amestecă în mulţime. Trahanache, care s-a dat jos de pe tribună, a deschis portiţa grilajului şi a.

SCENA III.

Aceiaşi – fără Trahanache şi Pristanda.

CAŢAVENCU (către grupul lui): Ei, cum să-l trimeţi în Cameră, nene, pe stimabilul? Nu zic, are ideile, opiniile lui – şi eu respect ideile, numai să fie sincere „şi el e sincer, n-ai

ce zice. – respect la orice opiniune! … Dar să-ţi vie stimabilul cu idei învechite, cu opiniuni ruginite, şi să te sperie mereu cu Europa, cu zguduiri, cu teorii subversive… asta nu mai merge… Astfel de opiniuni nu le respect, să-mi dea voie să-i spui…

POPESCU: Nu, uite ce susţine Farfuridi, n-ai înţeles; susţine că adică după istorie – d-aia se teme el de zguduiri – nu trebuie să dăm exemplu rău surorilor noastre de ginte latină. N-ai auzit, chiar a zis-o el: surorile noastre de ginte latină…

IONESCU: Da! a zis-o…

CAŢAVENCU (cu aer de protecţie): Voi dascălii sunteţi băieţi buni, dar aveţi un cusur mare: cum vă vorbeşte cineva de istorie, s-a isprăvit, are dreptate. (Cu putere.) Ce istorie? Apoi, dacă e vorba de istorie, apoi ce te-nvaţă istoria mai întâi şi-ntâi?

POPESCU: Că România de la Traian…

CAŢAVENCU: Nu-i aşa…

IONESCU: Că adică strămbunul nostru…

CAŢAVENCU: Ce strămbun! ce nostru! Vezi că nu ştii! (Cm tonul retoric.) Or, mai întâi şi-ntâi istoria ne învaţă anume că un popor care nu merge înainte stă pe loc, (publicul începe să-i ia aminte că perorează şi se grupează încet-încet împrejurul lui Ca să asculte) ba chiar dă înapoi, că legea progresului este aşa, că cu cât mergi mai iute, cu atât ajungi mai departe. (Grupul lui Caţavencu aprobă şi admiră, grupul lui Farfuridi şi Brânzovenescu, care s-au apropiat şi ascultă mai dintr-o parte, dă din umeri.)

IONESCU: Asta e aşa.

POPESCU: Nici nu mai încape vorbă.

FARFURIDI (înţepat): Da! progres! progres fără conservaţiune, când vedem bine că Europa…

CAŢAVENCU (întrerupându-l lătrător): Nu voi, stimabile, să ştiu de Europa d-tale, eu voi să ştiu de România mea şi numai de România… Progresul, stimabile, progresul! în

zadar veniţi cu gogoriţe, cu invenţiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiţi opinia publică…

FARFURIDI (şi mai înţepat): Dă-mi voie… Mi se pare că altcineva amăgeşte opinia publică…

CAŢAVENCU: Nu voi să ştiu de ce zici d-ta.

BRÂNZOVENESCU: Fireşte că nu vrei să ştii… nu-ţi vine la socoteală…

CAŢAVENCU (şi mai lătrător): Să-şi vază de trebile ei Europa. Noi ne amestecăm în trebile ei? Nu… N-are prin urmare dreptul să se amestece într-ale noastre… D-ta eşti advocat, eşti confrate cu mine…

FARFURIDI: Da, sunt avocat, dar nu sunt confrate cu d-ta…

CAŢAVENCU (urmându-şi jocul): Ştii ca şi mine principiul de drept, fiecare cu al său, fiecare cu treburile sale… oneste bibere36…

FARFURIDI: Da’ de onest n-ai încotro! … (Grupurile Caţavencu şi Farfuridi încep a se despărţi, fiecare de o parte.)

CAŢAVENCU (cu totul înţepător): Stimabile, nu ştiu pentru ce d-ta mă prigoneşti de la o vreme… Ce ai cu mine? Suntem în faţa alegătorilor, stimabile: or, nu încape pică; să luptăm: d-ta o să-ţi pui candidatura, o ştim; eu ţi-o declar că mi-o pui pe a mea… luptă electorală! şi ştim că lupta electorală este viaţa popoarelor… De ce te revolţi contra adevărului? în contra dreptului? … Oneste bibere, onorabile! … (Aprobări din partea grupului.)

FARFURIDI (izbucnind): Ia scuteşte-mă cu mofturile d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte „Răcnetul Carpaţilor”, pe de altă parte chiverniseala confraţilor; pe de o parte opoziţie la toartă, pe de altă parte teşcherea la buzunar! … Urlă târgul, domnule…

BRÂNZOVENESCU (trăgându-l de mânecă): Tache, Tache!

FARFURIDI (smucindu-se): Ia lasă-mă-n pace, să mă răfuiesc odată cu domnul… Ce adică, noi nu ştim, nu vedem, orbi suntem? d-ta eşti candidatul prefectului…

CAŢAVENCU (râzând): Eu sunt candidatul grupului tânăr, inteligent şi independent… Onorabilul, venerabilul nostru prezident – (Îl caută cu ochii) unde e venerabilul prezident? nu-l văz… – va proclama, pe cât ştim, astă-seară pe candidatul comitetului dV. Comitetul dv. – … Or, dacă voi avea onoarea ca să mă agreeze şi comitetul dv…căci e al dv…

FARFURIDI (fierbând, mereu): Nu mai este comitetul nostru, este al dumitale…

BRÂNZOVENESCU: Tache! Tache, fii cuminte. (Îl trage de mânecă, Farfuridi se smuceşte.)

CAŢAVENCU (cu ton batjocoritor): Adică, dă-mi voie, d-ta nu mai eşti al comitetului (grupurile se desinează distinct de două părţi şi se privesc cu încordare.)

FARFURIDI: Da, eu nu mai sunt, eu care am susţinut totdeauna partidul… şi d-ta, care l-ai înjurat totdeauna… eşti!

CAŢAVENCU: Dă-mi voie! …

FARFURIDI (furios): Ce voie! ce voie! … Vii cu moftologii, cu iconomii, cu soţietăţi, cu scamatorii, ca să tragi lumea pe sfoară… cu dăscălimea d-tale, (mişcare în grupul Caţavencu) cu moftangiii d-tale…

POPESCU (violent): Domnule, retrage-ţi cuvântul!

FARFURIDI (continuând): Cu grupul (umflând cuvintele) inteligent… independent… impertinent! (Porneşte spre fund cu Brânzovenescu şi cu grupul lor.)

TOŢI (din grupul lui Caţavencu): A! a! (Se reped spre ei, zgomot, învălmăşală şi gbiontuieli.)

FARFURIDI (ieşind prin fund): Vă-nvăţăm noi, papugiilor!

GRUPUL CAŢAVENCU: Afară! Afară! (Urmăreşte în fund pe cei din grupul Farfuridi.) (Toată lumea s-a înghesuit în fund şi a ieşit afară cu zgomot. În tot timpul scenii următoare, sala întrunirii e goală. În fund, prin uşă, se văd mai mulţi alegători plimbându-se în sus şi-n jos, vorbind încet şi fumând.)

SCENA IV.

Trahanache ieşind repede din fund, din cabinetul primarului în partea despărţită cu grilaj, după el Fănică şi Zoe urmărindu-l. (Scena aceasta se face misterios şi repede.)

TRAHANACHE: Nu! nu se poate…

ZOE (urmărindu-l): Nene…

TIPATESCU (asemenea): Neică Zahario.

ZOE: Dacă ai ţinut vreodată la mine…

TIPATESCU: Dacă mi-eşti prietin…

TRAHANACHE: Ei, aveţi puţintică răbdare! (Serios.) Cum putem noi să punem candidatura unui plastograf?

TIPATESCU: Bine, frate, plastograf, aşa e; dar până să bage lumea de seamă… să-l tragem în judecată…

ZOE: Să ne facem de râs prin tribunale… nene, gândeşte-te…

TRAHANACHE (după un moment de ezitare): Ei nu! Dacă ar fi numai una… aia cu scrisoarea ta către Joiţica, înţeleg; să zic: pentru politică – unde e în joc enteresul ţării, ca oricare român, a încercat omul, ca să te forţeze adică, pentru că te ştie că ţii la onoarea Joiţichii, ca prietin ce-mi eşti. – a făcut plastografie…

TIPATESCU: Se-nţelege!

ZOE: Fireşte; în politică…

TRAHANACHE: Ei, aveţi puţintică răbdare… Dar astălaltă? (Se loveşte cu mina, pe buzunarul hainii.) Apoi, dacă umblă el cu machiavelicuri, să-i dau eu machiavelicuri! (Schimbând tonul.) Martoră mi-e Maica Precista! Să n-am parte de Joiţica – că e de faţă – să spuie…

ZOE (cu sentiment): Nene!

TRAHANACHE: N-am umblat în viaţa mea cu diplomaţie; dar dacă e vorba să facem pe iezuitul a la Metternich, apoi să-i dau eu, neică…

TIPĂTESCU (impacientat): Nu pricep, neică Zahario!

ZOE (asemenea): Nici eu.

TRAHANACHE: Ei, aveţi puţintică răbdare! (Scoate o hârtie din buzunar şi o desface – o poliţă.) Asta tot pentru

politică e? Girurile astea două cu care onorabilul d. Caţavencu a ridicat cinci mii de lei de la Soţietate, sunt tot pentru enteresul ţării?

TIPĂTESCU (luând degrabă poliţa şi examinând-o când pe-o parte când pe alta): Suntem scăpaţi!

ZOE: Scăpaţi?

TRAHANACHE: Ei apoi? când îţi spuneam eu să ai puţintică răbdare, că l-am prins cu alta mai boacănă…

TIPĂTESCU (abia stăpânindu-şi bucuria): Nene Zahario, candidatul nostru este d. Agamiţă Dandanache.

TRAHANACHE: Aşa da!

ZOE: Mi-e frică! …

TIPĂTESCU: Nu mai avem nici o grijă.

TRAHANACHE: …Dă-mi înscris pe Gagamiţă ăla, să nu-i uit numele… (Vorbeşte încet cu Zoe.)

TIPĂTESCU (scoate portofelul, rupe o filă şi scrie pe ea, apoi o dă lui Zaharia): Iată…

TRAHANACHE: Mă duc să deschid şedinţa.

TIPĂTESCU: Anunţă îndată candidatura, ridică şedinţa şi vino să mergem la preferanţă, te aşteptăm…

TRAHANACHE (vrând să treabă prin portiţa grilajului în partea tribunii): A! ţi-am dat poliţa lui Caţavencu… Să nu o pierzi. (Trece.)

TIPĂTESCU: N-ai grijă, neică Zahario, eu nu pierz hârtiile de preţ… (Sărută repede pe Zoe.)

ZOE: Fănică!

TIPĂTESCU: A! acuma, să-l lucrez eu pe nenea Caţavencu! (Ies amândoi iute pe uşa din stânga.)

SCENA V.

Trahanache, care s-a urcat la tribună, apoi Caţavencu, Popescu, Ionescu, Alegători, Publicul venind din fund şi ocupând locurile lor din scena I-a. Intrare zgomotoasă, acompaniată de clopoţelul prezidentului.

TRAHANACHE (în picioare): Orele sunt înaintate! poftiţi, poftiţi, stimabililor: avem cestiuni arzătoare la ordinea zilii… (Şade.) (Toată lumea s-a aşezat la locul său.)

CAŢAVENCU (cu modestie): D-le preşedinte, vă rog, cerusem şi eu cuvântul…

TRAHANACHE: Da (binevoitor), da, stimabile. Aveţi cuvântul. Poftiţi la tribună! … (Mişcare în grupul lui Caţavencu.)

CAŢAVENCU (ia poză, trece cu importanţă pintre mulţime şi suie la tribună; îşi pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hârtii şi gazete şi le afază pe tribună, apoi îşi trage batista şi-şi şterge cu eleganţă avocăţească fruntea. Este emoţionat, tuşeşte şi luptă ostentativ cu emoţia care pare a-l birui.

— Tăcere completă. Cu glasul tremurat): Domnilor! … Onorabili concetăţeni! … Fraţilor! … (Plânsul îl îneacă.) Iertaţi-mă, fraţilor, dacă sunt mişcat, dacă emoţiunea mă apucă aşa de tare… suindu-mă la această tribună… pentru a vă spune şi eu… (plânsul îl îneacă mai tare) … Ca orice român, ca orice fiu al ţării sale… în aceste momente solemne… (de abia se mai stăpâneşte) mă gândesc… la ţărişoara mea… (plânsul l-a biruit de tot) la România… (plânge; aplauze în grup) … la fericirea ei! … (acelaşi joc de amândouă părţile) … la progresul ei! (asemenea crescendo) … la viitorul ei! (Plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare.)

IONESCU, POPESCU, TOŢI (foarte mişcaţi): Bravo!

CAŢAVENCU (ştergându-se repede la ochi şi remiţându-se dodată; cu tonul brusc, vioi şi lătrător): Fraţilor, mi s-a făcut o imputare şi sunt mândru de aceasta! … O primesc! Mă onorez a zice că o merit! … (Foarte volubil.) Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultra-progresist… că sunt liber-schimbist… că voi progresul cu orice preţ. (Scrut şi foarte retezat.) Da, da, da, de trei ori da! (Aruncă roată priviri scânteietoare la adunare. Aplauze prelungite.)

Da! (Cu putere din ce în ce crescândă.) Voi progresul şi nimic alt decât progresul: pe calea politică… (îngraşă vorbele.)

POPESCU: Bravo!

CAŢAVENCU: Socială…
POPESCU: Bravo!
CAŢAVENCU: Economică…
POPESCU: Bravo!
CAŢAVENCU: Administrativă…
IONESCU: Bravo!
CAŢAVENCU: Şi… şi…
IONESCU, POPESCU, GRUPUL: Bravo! bravo!
TRAHANACHE (clopoţind): Rog, nu întrerupeţi pe orator, stimabile…
CAŢAVENCU (cu tărie): Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule preşedinte… (Către adunare şi mai ales către grup, cu tonul sigur.) Puteţi, d-lor, să întrerupeţi, pentru că eu am tăria opiniunilor mele… (reintrând în tonul discursului şi îngrăşând mereu vorbele) şi… şi… finanţiară. (Aplauze prelungite.) …Da, suntem ultraprogresişti, da, suntem liber-schimbişti… Or… conduşi de aceste idei, am fundat aci în oraşul nostru „Aurora Economică Română”, soţietate enciclopedică-cooperativă, independentă de cea din Bucureşti… pentru că noi suntem pentru descentralizare. Noi… eu… nu recunosc, nu voi să recunosc epitropia bucureştenilor, capitaliştilor, asupra noastră; căci în districtul nostru putem face şi noi ce fac dânşii în al lor…
GRUPUL (aplauze): Bravo!
CAŢAVENCU: Soţietatea noastră are de scop să încurajeze industria română, pentru că, daţi-mi voie să vă spui, din punctul de vedere economic, stăm rău…
GRUPUL (aplauze): Bravo!
CAŢAVENCU: Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipseşte cu desăvârşire. Soţietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în ţara noastră!
GRUPUL: Bravo! (aplauze entuziaste.)
TRAHANACHE (clopoţind): Stimabile… nu…
CAŢAVENCU: Lăsaţi, d-le preşedinte, să întrerupă… nu mă tem de întreruperi! … în Iaşi, de exemplu. – permiteţi-mi

această digresiune, este tristă, dar adevărată! – în Iaşi n-avem nici un negustor român, niciunul! …

GRUPUL (mişcat): A!

CAŢAVENCU: Şi cu toate aceste toţi faliţii sunt jidani! Explicaţi-vă acest fenomen, acest mister, dacă mă pot exprima astfel!

GRUPUL: Bravo! (Aplauze.)

CAŢAVENCU: Ei bine! Ce zice soţietatea noastră? Ce zicem noi? … Iată ce zicem: această stare de lucruri e intolerabilă! (Aprobări în grup. Cu tărie.) Până când să n-avem şi noi faliţii noştri? … Anglia-şi are faliţii săi, Franţa-şi are faliţii săi, până şi chiar Austria-şi are faliţii săi, în fine oricare naţiune, oricare popor, oricare ţară îşi are faliţii săi (îngroaşă vorbele) … Numai noi să n-avem faliţii noştri! … Cum zic: această stare de lucruri este intolerabilă, ea nu mai poate dura! … (Aplauze frenetice. Pauză. Oratorul soarbe din pahar şi aruncă iar priviri scânteietoare în adunare. În momentul acesta mai mulţi inşi se mişcă în fund, pe unde apare Cetăţeanul turmentat şi Ghiţă în ţivil.)

SCENA VI.

Aceiaşi – Ghiţă Pristanda şi Cetăţeanul foarte şovăind. Zgomot la intrarea acestora.

TRAHANACHE (clopoţind): Faceţi puţintică tăcere…

CAŢAVENCU (care, în timpul scurt al rumorii provocate de intrarea lui Pristanda şi a Cetăţeanului turmentat, şi-a consultat hârtiuţele, cu ton predomnitor): Fraţilor, iată ce spun statutele soţietăţii noastre la art. I-iu: „Se formează în urbea noastră o soţietate enciclopedică-cooperativă cu numele de „Aurora Economică Română”. Scopul societăţii este ca România să fie bine şi tot românul să prospere!”

CETĂŢEANUL (care, de la intrare, a venit şovăind până în mijloc şi s-a turnat pe un scaun în faţa tribunii, se scoală şi ridică mâna): Şi eu! (sughiţe) şi eu sunt! (Şovăie şi iar se toarnă pe scaun.

— Râsete în fund, rumoare în faţă.)

CAŢAVENCU (către Trahanache, întorcându-se spre masa prezidenţială): Domnule preşedinte, rog să nu fiu întrerupt…

TRAHANACHE: Parcă ziceai, stimabile, că întreruperile…

CAŢAVENCU: Da (cu dignitate) dar…

TRAHANACHE: în sfârşit… (Clopoţind.) Nu întrerupeţi, mă rog…

CAŢAVENCU (căutând şirul): Ziceam dar: „…ca România să fie bine şi tot românul să prospere”…

CETĂŢEANUL (se scoală şovăind şi ridică mâna): Şi eu sunt! (Sughiţe rău; râsete, rumoare.)

TRAHANACHE: A! (sculându-se peste rrtasă.) Ce? ce eşti d-ta, stimabile? …

CETĂŢEANUL (sughiţând): Mă cunoaşte d. Nae… (Arată pe Caţavencu.) Cioclopedică… (Râsete, rumoare.)

CAŢAVENCU (nervos): Ce?

CETĂŢEANUL: Română! … (râsete; sughiţe) Aurora! … (Sughiţe; râsete, rumoare din ce în ce mai mare.)

TRAHANACHE (nervos şi el, către adunare, clopoţind): Faceţi tăcere, stimabile! … (Către Cetăţeanul turmentat): Cum?

CETĂŢEANUL (şovăind): Cioclopedică! (Sughiţe.) Comportativă! (Sughiţe.) Iconomie! (Sughiţe.) Soţietate care va să zică… (Râsete şi rumoare mare.)

IONESCU: E turmentat! …

POPESCU: E tun! (Grupul se mişcă; unii se scoală.)

CETĂŢEANUL (sughiţând şi strigând): Sunt nembru!

TRAHANACHE (agitând clopoţelul cu putere, către lonescu şi Popescu)-. Stimabile! stimabile (cu afabilitate) rog, daţi afară pe onorabilul!

IONESCU, POPESCU şi GRUPUL: Afară! E turmentat! Afară! (lonescu şi Popescu îl îmbrâncesc spre uşă. Caţavencu s-a dat jos de la tribună şi vorbeşte cu câţiva din grup.)

CETĂŢEANUL (îmbrâncit de dascăli şi opunându-se): Nu mă-mbrânciţi… că ameţesc!

IONESCU, POPESCU şi GRUPUL: Afară!

CETĂŢEANUL: Nembru! (Toată scena aceasta a fost însoţită de râsete şi rumoare. Dascălii au dat afară pe Cetăţeanul turmentat. În adunare, mişcare. Pristanda se apropie la tribună, în vreme ce dascălii şi grupul lor, în mijloc cu Caţavencu, se agită şi-şi reiau locurile.)

PRISTANDA (misterios lui Trahanache): Coane Zahario, dă-i zor! Trebuie să-l lucrăm pe onorabilul, pe d. Nae Caţavencu; ordinul lui conul Fănică… Sunt la uşă, când oi tuşi de trei ori, d-ta proclamă catindatul şi ieşi pe portiţă… şi pe urmă-i treaba mea…

TRAHANACHE (încet): Bine.

PRISTANDA (încet): Când oi tuşi de trei ori: nu mi-a sosit încă oamenii! … (Trece lângă uşa din fund, pe unde intră cu zgomot Farfuridi, Brânzovenescu şi alţi câţiva. Pristanda vorbeşte încet cu dânşii. Toţi se aranjază în fund, astupând uşa de ieşire.)

SCENA VII.

Aceiaşi – Farfuridi, Brânzovenescu şi alţi alegători şi Cetăţeanul turmentat, apoi Zoe şi Tipătescu ascunşi după grilaj şi ascultând ce se petrece în adunare.

TRAHANACHE (clopoţind, către Caţavencu, care vorbeşte încet cu grupul lui): Poftiţi la tribună, stimabile! … (Caţavencu porneşte spre tribună.)

ZOE: Nu mai auz nimic…

TIPĂTESCU: Pesemne n-a sosit încă Ghiţă.

CAŢAVENCU (de la tribună): Fraţilor!

FARFURIDI (aducând din fund pe Cetăţeanul turmentat): Te-a dat afară? Cum se poate, fraţilor, să lăsăm să gonească din adunare pe un cetăţean onorabil, pe un alegător?

BRÂNZOVENESCU: Pentru că d. Caţavencu…

CAŢEVENCU (răcnind): Stimabile! (Lui Trahanache.) Domnule prezident! (Rumoare surdă în fund.)

TRAHANACHE: Stimabile (clopoţind), aveţi puţintică răbdare… (Ghiţă tuşeşte cu putere de trei ori.) Fiindcă orele sunt înaintate…

CAŢAVENCU: Daţi-mi voie…

TRAHANACHE (ridicându-se): Fiindcă unii dintre domnii alegători au început să plece, ar fi bine, cred, mâine fiind alegerea, ca chiar acuma să rugăm pe onorabilul orator să-şi întrerupă discursul un moment, să aibă puţintică răbdare, pentru ca să proclamăm numele candidatului propus de comitetul nostru.

CAŢAVENCU (cu aer foarte degajat): Primesc cu mulţumire, d-le preşedinte. (Coboară de la tribună, către grupul său.) Numele candidatului.

TOŢI (din grup şi din sală): Da! numele candidatului!

ZOE (tremurând, încet): Fănică!

TIPĂTESCU (încet): Taci! n-ai grijă!

TRAFIANACHE (citind foaia între luminări): Stimabile î candidatul pe care-l susţine comitetul nostru, este domnul…

IONESCU: Nae Cât…

TRAHANACHE (întrerupându-l): Ai puţintică răbdare… (citind) domnul…

CAŢAVENCU: Domnul… (Toată lumea ascultă cu mare nerăbdare şi în deplină tăcere; Zoe se strânge după grilaj lângă Tipătescu.)

TRAHANACHE: Domnul… Agamiţă Dandanache! (Mişcare de satisfacţie în fund. În grupul din faţă turburate. Zoe şi Tipătescu ascultă mişcaţi.)

CAŢAVENCU (sărind în loc şi răcnind): Trădare! (Gesticulează viu în mijlocul grupului său. În fund aplauze.)

TRAHANACHE (în picioare) Daţi-mi voie! (Clopoţind; după un moment de tăcere.) Cine a pronunţat cuvântul trădare? (Toată lumea e în picioare şi în fierbere.)

CAŢAVENCU (din mijlocul grupului, cu putere): Eu!

GHIŢĂ, BRÂNZOVENESCU şi CETĂŢEANUL TURMENTAT şi CEI DIN FUND: Afară! afară, moftologul!

TRAHANACHE (trăgând clopoţelul foarte violent, către grupul din fund): Aveţi puţintică răbdare! (Către Caţavencu.) Şi cine este trădător, stimabile?

CAŢAVENCU (foarte aprins): Acela care falsifică numele candidatului odată hotărât, acela care uită, care trădează interesele şi onoarea familiei sale… (Cu un gest colosal.) D-ta!

TRAHANACHE (trântind clopoţelul pe masă în culmea indignării): Apoi, ai puţintică răbdare, stimabile! Mă scoţi din ţâţâni… Eu falsificator? … Pe mine, cetăţean onorabil, pe mine, om venerabil, să vie într-o adunare publică, să mă facă falsificator… cine? (rumoare mare. Tipătescu şi Zoe ascultă palpitând) cine? (Cu energie.) Un plastograf patentat!

CAŢAVENCU (sărind din loc): Plastograf!

TOŢI DIN FUND (strigând ameninţător): Afară plastograful!

TOŢI DIN FAŢĂ (asemenea): Afară falsificatorul! trădătorul! (Fierbere mare.)

CAŢAVENCU (spumând, se repede din mijlocul grupului său la tribună cu pumnii încleştaţi şi zbierând febril. Un moment tăcere): Fraţilor! domnilor! un moment, onorabili concetăţeni! Am voit să acoper o ruşine care se petrece de atâta vreme în sânul oraşului nostru… (Zoe şi Tipătescu mişcare) am voit să cruţ opinia publică de o lovitură scandaloasă; … astăzi însă am fost lovit aşa de crud în dignitatea mea, încât nu mai pot tăcea. (Zoe şi Tipătescu mişcare.) Acest onorabil cetăţean, (arată pe Trahanache) acest om venerabil, d. Zaiharia Trahanache…

TRAHANACHE (cu pofidă): Ei? Eu…

CAŢAVENCU: Este atât de naiv, încât crede că e plastografie un document ograf… (Zoe şi Tipătescu mişcare de groază.)

ZOE: Fănică! … (Şovăie.)

TIPĂTESCU (susţinând-o şi răcnind cu o supremă putere): Ghiţă! (Se repede ia portiţa grilajului… Zoe se agaţă de el şi-l opreşte. Rumoare mare.)

PRISTANDA (punând mâinile amândouă lângă gură ca o port-voce şi strigând asemenea spre partea de unde i-a

venit chemarea): Prezent! (Către cei din fund.) Pe el, copii! (Grupul din fund cu Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu, Cetăţeanul turmentat se reped la tribună şi pun mâna pe Caţavencu.)

CAŢAVENCU (continuând a zbiera în mijlocul zgomotului): O scrisorică a prefectului către…

GRUPUL LUI CAŢAVENCU: Pe ei, fraţilor. (Grupul din faţă dă năvală spre fund.)

TOATĂ LUMEA: Afară! ho! huideo! (Zgomot la culme, strigăte, huiduieli, fluierături. Zaharia Trahanache a ieşit repede pe portiţa grilajului, a dat dincolo de Zoe şi de Tipătescu, şi toţi trei ascultă ce se petrece în adunare. Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu au apucat de gât pe Caţavencu şi-l târăsc afară. Grupul lonescu şi Popescu sunt grămadă peste cei din fund. Toate cuvintele şi mişcările acestea din urmă se fac deodată şi într-o clipă.

— Cortina se lasă asupra primei mişcări a scandalului.)

CORTINA.

ACTUL IV (Grădina lui Trahanache, în fund grilaj cu poartă de intrare în mijloc; se vede în fund perspectiva orăşelului pe un fundal de dealuri. La dreapta în grădină, pe planul întâi şi al doilea, mtrarea, cu trei trepte de piatră, în casele lui Trahanache. La stânga boschete. Mobile de grădină.)

SCENA I.

Zoe şi Tipătescu.

ZOE: Unde e? unde poate să fie Caţavencu?

TIPĂTESCU: Nu ştiu: a fugit, a murit, a intrat în pământ… (După o pauză, apropiindu-se de Zoe.) Ei? şi pentru ce voieşti să ştii? pentru ce să te-ngrijeşti mai mult acuma? Din contra. Eu parcă nu mai am grije… Zoe, gândeşte-te: de două zile, oamenii noştri aleg pe Dandanache, pe care-l aşteptăm din minut în minut. – am ordine să-i fac o primire strălucită…

ZOE: Ei şi?

TIPATESCU: Ei! … De două zile va să zică, strivesc pe Caţavencu, şi el nu e nicăiri. Unde e? pentru ce nu s-arată? … are scrisoarea, pentru ce nu o publică? Pentru ce a dispărut, nu ştiu. – din ce motive nu publică scrisoarea, nu-mi pasă. – destul că nu o publică… Şi-l crezi tu pe mişelul capabil să nu o publice pentru altceva, decât pentru că nu poate?

ZOE: Ce inimă! ce judecată ai, Fănică! (Cu frământare concentrată.) Dar aste două zile cum am trăit eu? … Ce strângere continuă de inimă! ce frică! ce tortură! … Fiecare persoană care-mi iese înainte, fiecare figură pe care o văz, fiecare mişcare ce se face în jurul meu, îmi zdrobeşte toată puterea… Fănică, ai milă de mine, o zi încă de astfel de chinuri şi nu mai pot trăi… înnebunesc… (Îşi ia capul în mâini şi plânge.)

TIPATESCU: Nu fi copilă, Zoe… Zoe…

ZOE (plânsă): Tu nu înţelegi, tu nu simţi! Peste câteva minute se sfârşeşte alegerea şi se proclamă deputat al vostru Dandanache; sunt sigură… sigură… că în acelaşi moment, mişelul, care s-a ascuns şi ne pândeşte din întuneric, o să-şi împrăştie publicaţia lui infamă… ca să-şi răzbune! Ei… atunci eu? …

TIPĂTESCU (scoate poliţa din buzunar şi i-o arată): Nu poate… dacă face asta, e pierdut…

ZOE: Ce-mi pasă! după ce m-o pierde pe mine! … Fănică! n-aş voi să mă răzbuni, aş voi să mă scapi… Prevedeam asta… Presimţeam c-o să ajungem aici, când am văzut scandalul de alaltăieri seara la întrunire… Iată culmea nenorocirii: el nu ştie că ai plastografia lui; …el nu ştie că dacă ar veni aici să primească schimbul acestor două hârtii, ar scăpa şi el şi m-ar scăpa şi pe mine… Te-ai bizuit să joci cu Caţavencu şi te-ai amăgit, şi mi-ai jucat onoarea mea, ruşinea mea, viaţa mea, şi ai pierdut, pentru că sau el joacă mai bine ca tine, sau noi avem mai puţin noroc decât el… (Se îneacă de plâns.) Ce să fac? ce să fac?

TIPATESCU: Taci! vine cineva… şterge-te la ochi!

SCENA II.

Aceiaşi – Trahanache şi Agamiţă Dandanache, venind din fund.

TRAHANACFIE (foarte politicos): Poftim, poftim, stimabile!

TIPATESCU: Cine să fie?

ZOE: Un străin? …

TRAHANACHE (coborând): Dă-mi voie, Joiţico, să-ţi recomand pe d. Agamiţă Dandanache!

ZOE şi TIPĂTESCU: Dandanache! (Complimente.)

TRAHANACHE: Candidatul nostru! … adică ce mai candidat! alesul nostru.

DANDANACHE (vorbeşte peltic şi sâsâit): Sărut mâna… Şi domnul? bărbatul dumneei?

TRAHANACFIE: Nu, eu sunt bărbatul dumneei, dumneei este nevasta mea, cum am avut onoarea să vă recomand…

DANDANACHE: Şi d-voastră?

TRAHANACHE: Şi eu? … bărbatul dumneei… Eu (serios) Zalharia Trahanache, prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral şi… ai puţintică răbdare… (se caută în buzunar şi scoate o cartă de vizită, pe care i-o dă lui Dandanache), sunt aicea toate comitetele…

DANDANACHE (ia carta): Mersi! … Şi domnul? …

TRAHANACHE: Domnul Fănică Tipătescu, prefectul nostru, amicul meu şi al familiei mele.

DANDANACHE (lui Fănică): îmi pare bine, d-le prezident! (îi dă mâna. Trahanache trece lângă Zoe.)

TIPĂTESCU: Şi mie, onorabile, nu mai puţin… Sunt încântat… Dar cu ce ocazie pe la noi?

DANDANACHE: Cu ocazia aledzerii, neicusorule, cu ocazia aledzerii; ştii, m-a combătut opoziţia şi colo, şi dincolo… şi dincolo, şi rămăsesem eu… care familia mea de la patuzsopt în Cameră… rămăsesem mă-nţeledzi fără coledzi… şi aşa am venit pentru aledzere.

ZOE (cu răutate): Nu trebuia să vă mai deranjaţi…

DANDANACHE: Ba încă ţe deranz, coniţa mea! Da’ ştii, nu făţea să nu faţem măcar act de prezenţă…

TRAHANACHE: Se-nţelege! foarte bine, foarte bine; trebuie, trebuie.

DANDANACHE: Da' de deranz… destul! închipuieşte-ţi să vii pe drum cu bârza ţinţi postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca… Ştii, m-a zdrunţinat! … şi clopoţeii… (gest) îmi ţiuie ureahile… ştii aşa sunt de ameţit şi de obosit… nu-ţi faţi o idee, coniţa mea, (cătră Trahanache) nu-ţi faţi o idee, d-le prefect, neicusorule, (cătră Tipătescu) nu-ţi faţi o idee, d-le prezident puicusorule…

TIPĂTESCU: Fireşte…

ZOE: Mai e vorbă…

DANDANACHE: Adineaori am sosit, era să trag la otel… dar birzarul… el ştia de ţe viu, mi-a arătat pe d. Prefect. (Arată pe Trahanache.)

ZOE (încet cătră Tipătescu, care râde): Şi încă mai râzi, Fănică.

TRAHANACHE: Da, mă duceam pe la alegere să văz cum mergem… Nu-i vorba, de mers, mergem strună… dar ştii, de obicei, ca un cap ce sunt al partidului, trebuie să fiu acolo…

DANDANACHE (strângându-i mâna): Bine că te-am găsit, neicusorule, mersi. (Vorbesc amândoi deoparte.)

ZOE (către Fănică încet): Iată, Fănică, pentru cine mi-am pierdut eu liniştea… Şi spune drept dacă nu era mai bun Caţavencu!

TIPĂTESCU (scurt): E simplu, dar îl prefer, cel puţin e onest, nu e un mişel!

TRAHANACHE (lui Dandanache): Stimabile, eu te las aici cu amicul Fănică şi cu Joiţica… Eu trebuie să mă duc la alegere: peste o jumătate de ceas se deschide urna; trebuie să fiu acolo… D-ta n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziţie nu încape… suntem tari, stimabile… tari… Nu o să ai majoritate, stimabile…

DANDANACHE: Cum se poate? Să nu te pomeneşti cu vrun balotaz? 'ai? … a mai păţit-o şi alţii…

TRAHANACHE: Adică, ai puţintică răbdare, balotaj la noi? … zic: nu majoritate, unanimitate o să ai, stimabile.

DANDANACHE: A, aşa? (Cu siguranţă.) Se-nţeledze… Niţi nu se putea altfel…

TRAHANACFIE: Salutare, stimabile, salutare… La revedere, Fănică… La revedere, Joiţico. (lese.)

SCENA III.

Zoe, Tipătescu, Dandanache.

DANDANACHE: Cum îţi spui, să nu m-aleg, puieusorule, nu merdzea… Eu, familia mea, de la patuzsopt… luptă, luptă şi dă-i, şi dă-i şi luptă… şi eu mă-nţeledzi tocmai acuma să remâi pe dinafară… fără coledzi! … şi cât p-aţi, neicusorule, să nu m-aleg…

ZOE: Să nu te-alegi d-ta, cu meritele d-tale! era peste putinţă…

TIPĂTESCU: Peste putinţă…

DANDANACHE: Ei, uite aşa, cu meritele mele, coniţă, vezi! era cât p-aţi, dar ştii, cât p-aţi… întreabă-mă, neicusorule, să-ţi spui: nu vrea comitetul ţentral şi paţe; ziţea că nu sunt marcant. Auzi, eu să nu fiu marcant… Am avut noroc, mare noroc am avut. Să vedeţi. Într-o seară… ţinevas – nu spui ţine… persoană însemnată… da’ becher – vine şi zoacă la mine cărţi… şi când pleacă îşi uită pardesiul la mine… A doua zi, voi să-l îmbrac… gândeam că-i al meu… văz că nu-i al meu; îl caut prin buzunare şi dau… peste ţe te gândeşti?

TIPĂTESCU: Peste?

DANDANACHE (râzând): Peste o scrisorică.

AMÂNDOI: O scrisorică.

DANDANACHE: De amor…

AMÂNDOI (mişcaţi): O scrisorică de amor?

DANDANACHE: O scrisorică de amor către becherul meu, de la nevasta unui prietin. – nu spui ţine… persoană însemnată.

ZOE: Ei şi?

TIPĂTESCU: Ei?

DANDANACHE: Ei, ţe să-ţi mai spui, puieusorule? Adu o birze, mă, băiete, degrabă… Mă sui în birze şi mă duc la persoana, la becherul. – nu spui ţine – e persoană însemnată -: Găseşte-mi, mă-nţeledzi, un coledzi, ori dau scrisoarea la „Răsboiul” … De colea până colea… gâri-mâr… a trebuit, coniţa mea, să ţedeze, şi tranc! depeşa aiţi, neicusorule…

ZOE (agitata, treptat în măsura povestirii lui Dandanache): A! domnule Dandanache, ai făcut rău… fapta d-tale este… să-mi dai voie să-ţi spun…

TIPĂTESCU (încet): Zoe! (Ea urcă.)

DANDANACHE: Aşa e, puicusorule, c-am întors-o cu politică. Aud? Ţe era de făcut? Aminteri dacă nu-mi dedea în gând asta, nu m-aledzeam… şi nu merdzea deloc, neicusorule; fă-ţi idee! familia mea de la patuzsopt (coborând cătră public) şi eu, în toate Camerele, cu toate partidele, ca rumânul imparţial… şi să remâi fără coledzi!

TIPĂTESCU: Vezi bine! (Muşcându-şi buzele.) Dar nu ne-ai spus sfârşitul istoriei… scrisoarea.

ZOE: Da, scrisoarea…

DANDANACHE: Care scrisoare?

TIPĂTESCU: Scrisoarea becherului…

DANDANACHE: Care becher?

ZOE (nervoasă): Persoana însemnată… scrisoarea… de amor… arma d-tale politică, cu care te-ai ales…

TIPATESCU: Scrisoarea pe care voiai s-o publici în „Răsboiul”, dacă nu…

DANDANACHE (aducându-şi în sfârşit aminte): A da! scrisoarea… da… am priţeput…

ZOE: Ei! scrisoarea?

TIPĂTESCU: Ce s-a făcut?

DANDANACHE: O am pusă acasă la păstrare… dar ştii, la loc sigur…

ZOE: Nu i-ai înapoiat-o persoanei?

DANDANACHE (cu mirare): Cum s-o înapoiez?

TIPĂTESCU: Iată te-alegi, el şi-a ţinut cuvântul…

ZOE: Trebuie să i-o dai înapoi…

DANDANACHE: Cum se poate, coniţa mea, s-o dau înapoi? S-ar putea să fac aşa prostie? Mai trebuie s-aldată… La un caz iar… pac! la „Răsboiul”. (Coboară.)

ZOE (cu dezgust): A! (Trecând pe lângă Fănică, încet şi cu tonul lui de mai sus.) E simplu, dar e un om onest! (Tare, către Dandanache.) D-le Dandanache, am să vă fac o rugăciune: o să rămâneţi la masă la noi… mă rog să nu povestiţi istoria cu scrisoarea becherului d-voastră…

TIPĂTESCU: Ştiţi, asupra alegătorilor, ar face poate rău efect…

DANDANACHE: Nu spui, neicusorule; dar dacă oi uita — Aminteri, am memorie bună… dar ştii, cum sunt ameţit de drum, poate să uit şi să-nţep – să-mi faţeţi semn. Eu la masă o să stau ori lângă d-ta, ori lângă consoarta d-tale…

TIPĂTESCU: Care consoarta mea?

DANDANACHE: Doamna.

ZOE (aparte): A! idiot!

TIPĂTESCU (impacientat): Pardon, d-le Dandanache, doamna e soţia d-lui prezident al Comitetului, domnul care v-a adus aici, (subliniază silabic) domnul Zaharia Trahanache, doamna Zoe Zaharia Trahanache… Eu sunt Ştefan Tipătescu, prefectul judeţului… cu doamna sunt numai prieten…

DANDANACHE (care a ascultat cu multă atenţie): Aşa e, bini ziţi puieusorule… bată-vă sănătatea să vă bată… pardon… ştii eu… de pe drum (serios) fă-ţi idee d-ta: ţinţi postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca, şi clopoţeii… îmi ţiuie grozav…

ZOE (aparte): Trebuie să-l duc de aici să se liniştească puţin… e ameţit rău de tot.

TIPĂTESCU: D-le Dandanache, nu voiţi să vă odihniţi, să vă liniştiţi puţin…

DANDANACHE: Ba da, neicusorule… dar unde?

ZOE: Poftiţi cu mine, d-le Dandanache.

DANDANACHE (dându-i braţul şi ieşind cu ea la dreapta pe scară): Ştii, coniţa mea, sunt aşa de ameţit… ştii, trăsura… şi clopoţeii… ştii, îmi ţiuie grozav… grozav îmi ţiuie… (Ies.)

SCENA V.

Tipătescu, Zoe, apoi Pristanda.

ZOE (coborând precipitat treptele): Ai auzit, Fănică? Ai auzit? Onestul tău d. Agamiţă, care reuşeşte, care triumfează, păstrează scrisoarea… Ce trebuie să facă onestul Caţavencu, care n-a reuşit, care-şi muşcă acum mâinile, îşi mestecă turbarea şi mă ocheşte din cine ştie ce ascunzătoare? (Agitată.) A! mi-e groază să mă gândesc. Ce face Caţavencu? unde e ascuns şarpele? de unde o să-şi arunce veninul asupra mea!

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe! fii bărbată…

ZOE (înecată): Nu mai pot, nu mai pot. Vorbele lui Dandanache mi-au luat toată puterea, mi-au frânt inima… A! înnebunesc de frică. (îşi ascunde obrazul.)

PRISTANDA (venind repede din stânga): Coană Joiţico!

Coană Joiţico! …

TIPATESCU: Ghiţă!

ZOE (tresărind): Ghiţă… Ce e? Spune!

PRISTANDA (oprindu-se): Coană Joiţico, voiam să…

ZOE (fierbând): Spune, nu mă chinui! Ce el A publicat-o? dă-mi-o s-o văz! (foarte agitată) dă-mi-o, s-o văz!

TIPĂTESCU: Zoe! eşti nebună!

PRISTANDA (aparte): Curat nebună!

ZOE: Da, sunt nebună! şi ţie trebuie să-ţi mulţumesc de asta.

PRISTANDA (căutând s-o calmeze): Nu, coană Joiţico, nu e nimica, nu e nimica publicat… „Răcnetul” nici n-a apărut astăzi… După ce a fugit Caţavencu, dăscălimea s-a apucat la ceartă, s-au bătut, l-au bătut pe popa Pripici, şi nici vorbă să mai scoaţă gazeta… S-a spart partidul independent… s-a spart! (Încet Zoii, trecând spre Tipătescu.) Am să vă spun ceva secret, acu numaidecât!

TIPĂTESCU: Nu spuneam eu! Dar Caţavencu?

PRISTANDA: Nu l-am găsit, coane Fănică, parcă a intrat în pământ. (Bătându-se repede pe frunte ca şi cum şi-ar aduce aminte de ceva.) A! ce-am uitat! Să mă iertaţi, sărut mâna, coane Fănică… Ministrul… nu, miniştrii, toţi şapte, vă cheamă la telegraf numaidecât… de-aia vă căutam aşa de zor…

TIPĂTESCU: La telegraf? Ce mai vor de la mine?

PRISTANDA: Nu ştiu, dar bate telegraful de un ceas, coane Fănică, trebuie să mergeţi.

TIPĂTESCU: A, blestemată politică… Zoe! Zoe, curaj, mă duc…

ZOE: Du-te.

TIPĂTESCU: Mă-ntorc îndată. (Îi sărută mâna.) Zoe, fii cuminte! Nu suntem pierduţi; n-ai grijă; la revedere! (Pleacă prin fund.)

ZOE: La revedere! … A! … Cum pot să iubesc pe omul ăsta! (Cade pe gânduri. Pristanda urmăreşte pe Tipătescu până la ieşire şi se uită după el până se depărtează.)

SCENA VI.

Zoe, Pristanda.

PRISTANDA (după ce s-a asigurat că Tipătescu s-a depărtat, coboară degrab'): Coană Joiţico!

ZOE (tresărind)-. Ai! Ghiţă! iar m-ai speriat… Ce e? cevrei? du-te! lasă-mă-n pace!

PRISTANDA: Sărut mâna, coană Joiţico, nu vă supăraţi. (Foarte cu binişorul.) Este cineva… cineva, pe care-l ştiţi d-voastră bine… aşteaptă aici… ar voi să vă vorbească… dar numai d-voastră… De-aia eu l-am trimis pe conul Fănică la telegraf, pentru ca să rămâneţi d-voastră singură… Am minţit… nu-i adevărat că-l cheamă miniştrii… Ştiu că o să mă ocărască, o să mă bată că l-am trimis la cai verzi pe păreţi, dar lasă să mă ocărască… să mă bată… Nu e mai-marele meu? Nu e stăpânul meu, de la care mănânc pâne eu şi unsprece suflete? L-am minţit, dar pentru binele – d-voastră, coană Joiţico… îl primiţi? … da?

ZOE (care a stat pe gânduri şi n-a ascultat tirada lui Pristanda): Pe cine să primesc?

PRISTANDA: Pe cine – pe cine? … pe d. Nae Caţavencu…

ZOE (sărind din loc): Pe Caţavencu? E aici? Unde e, Ghiţă? Să vie acu, numaidecât: mergi, adu-l iute. (E în culmea nerăbdării.)

PRISTANDA: Ascult! (Merge în fund la stânga şi aduce pe Caţavencu.) Poftim, stimabile, poftim. (Îl introduce şi iese repede.)

SCENA VII Zoe, Caţavencu.

ZOE (repezindu-se la el): D-le Caţavencu, ai voit să mă pierzi pe mine şi te-ai pierdut şi pe d-ta. La ce-ai fugit, pentru Dumnezeu! la ce-ai dispărut? Fănică are în mână o poliţă, ale cărei giruri le-ai plastografiat, ca să ridici cinci mii de lei de la societate… Ştii?

CAŢAVENCU: Ştiu, madam, că o are, (dezolat) ştiu, dar ce e de făcut?

ZOE: Om nebun! ţi-ai pierdut minţile? mai întrebi ce e de făcut! Nu ştii? Să-ţi dau poliţa: scapă-mă, să te scap!

CAŢAVENCU (dezolat): Madam! madam! peste putinţă…

ZOE: Ce?

CAŢAVENCU: Scrisoarea d-voastră…

ZOE: Ei?

CAŢAVENCU: N-o mai am! …

ZOE: Nu se poate! …

CAŢAVENCU: N-o mai am! …

ZOE: Minţi!

CAŢAVENCU: Nu mint; n-o mai am! …

ZOE: Nenorocitule! ce ai făcut-o?

CAŢAVENCU: Am pierdut-o!

ZOE (dând un ţipăt şi uitându-se pierdută în toate părţile): A! de ce nu pot să te omor!

CAŢAVENCU: Omoară-mă, madam, omoară-mă, dar nu e vina mea!

ZOE: Cum ai pierdut-o? când ai pieidut-o? unde ai pierdut-o?

CAŢAVENCU: în scandalul, în bătaia de alaltăieri seara, de la întrunire, cine nu ştiu… mi-a smuls pălăria din cap… scrisoarea o aveam în căptuşeala pălăriei…

ZOE: Care va să zică, adevărat ai pierdut-o?

CAŢAVENCU: DA!

ZOE: Mi-ai pierdut scrisoarea… şi nu ştii, nu bănuieşti pe unde poate rătăci scrisoarea mea?

CAŢAVENCU: Nu.

ZOE: Nu?

CAŢAVENCU: Nu…

ZOE (desperată): A! eşti un om pierdut! … pierdut! … Eu poate să mai scap… căci poate să mai scap! dar d-ta… (cu putere) d-ta eşti pierdut! … Când te-a arestat Fănică, te-am scăpat eu… acum te arestez eu şi n-ai să scapi decât atunci când mi-oi găsi scrisoarea… pentru că poate să mai ai noroc s-o găsesc… Roagă-te la Dumnezeu s-o găsesc… A! s-a întors jocul, d-le Caţavencu… începe să te părăsească norocul şi să mai treacă şi-n partea noastră… A! eşti pierdut! da, pierdut! … (Strigând în fund.) Ghiţă! Ghiţă!

CAŢAVENCU: Doamnă, pentru Dumnezeu! (Se uită-n toate părţile.)

ZOE: Ghiţă! (Către Caţavencu.) Nu te uita pe unde să scapi… Nu mai e scăpare: plastografii dovediţi nu mai au scăpare… s-a mântuit… Ghiţă! Ghiţă! (Merge strigând în fund şi se-ntâlneşte piept în piept cu Cetăţeanul turmentat.)

SCENA VIII.

Aceiaşi – Cetăţeanul turmentat cu pălăria albă a lui Caţavencu.

CETĂŢEANUL (intrând şi coborând foarte bine dispus): Nu e Ghiţă, eu sunt…

ZOE: Ce cauţi?

CAŢAVENCU (aparte): Pălăria mea!

CETĂŢEANUL: Pe d-voastră, coană Joiţico!

ZOE: Ce vrei cu mine?

CETĂŢEANUL: Ei! uite şi d. Nae. Salutare, onorabile!

ZOE (nervoasă): Ce vrei? spune ce vrei?

CETĂŢEANUL: Ce vreu eu, bine vreu. Eu am o vorbă: o mie de ani pace! (Gest de impacienţă din partea femeii.) Eu, coană Joiţico, am găsit o scrisoare.

ZOE: Pe care ai lăsat-o să ţi-o fure onorabilul d. Caţavencu…

CAŢAVENCU (zdrobit): Doamnă!

CETĂŢEANUL: Las-o aia; … am mai găsit una!

ZOE: Ei, ce-mi pasă!

CETĂŢEANUL: Nu vă supăraţi, coană Joiţico, să vedeţi… nu v-am spus tot. Eu până să nu intru în politică, cum am zice, care va să zică până să nu deviu negustor şi apropitar, am fost împărţitor… la poştie… mă cunoaşte conul Zaharia!

ZOE: Ei! ieşi odată şi lasă-mă… Ghiţă!

CETĂŢEANUL: Şi d-atunci, care va să zică, eu dau scrisoarea după andresă. Dacă nu găsesc andrisantul, scriu pe ea cu plaivaz: „andrisantul necunoscut”, ori „nu se află”, ori „mort”, care va să zică fiecare după cum devine… (Zoe se plimbă impacientată în fund) dar dacă găsesc andrisantul, i-o dau andrisantului… Bunioară acuma… Eu am găsit alaltăieri, în învălmăşeala de la primărie, o pălărie…

ZOE (coborând): O pălărie?

CAŢAVENCU (aparte): Mizerabilul…

CETĂŢEANUL: O pălărie, da, asta… şi astăzi tot înaesând-o pe capul meu s-o potrivesc – că mi-era strâmtă – am vrut să-i scot căptuşeala s-o mai lărgesc… când colo în căptuşeală peste ce dau?

ZOE: O scrisoare!

CAŢAVENCU: O scrisoare!

CETĂŢEANUL: O scrisoare, da, domnule Nae… Nu mai mergem pe la o ţuică? …

ZOE (foarte emoţionată): S-o vedem!

CETĂŢEANUL: E de la conul Fănică: andrisantul sunteţi d-voastră.

ZOE: Dă-mi-o, dă-mi-o degrabă!

CAŢAVENCU: Sunt în adevăr pierdut!

ZOE: Degrabă, dacă o ai.

CETĂŢEANUL: O am, n-am pierdut-o… nu m-am mai întâlnit (sughiţe şi arată pe Caţavencu) cu onorabilul! (Scoate scrisoarea din căptuşeala pălăriei şi i-o dă Zoii.)

CAŢAVENCU (aparte): A! mizerabilul!

ZOE (care a smucit scrisoarea): A!

CAŢAVENCU (încet către Cetăţeanul turmentat, care a trecut lângă el): Nenorocitule! ţi-ai aruncat norocul în gârlă: te făceam om!

CETĂŢEANUL: Nu puteam… andrisantul cu domicilul cunoscut. (Arată pe Zoe.)

ZOE (care s-a remis de prima emoţie): Domnule, domnule, eşti un om onest, eşti un om admirabil, fără pereche. Cum te cheamă, te rog? spune-mi… recunoştinţa mea…

CETĂŢEANUL: Ce trebuie să mai spui cum mă cheamă? mă cunoaşte conul Zaharia de la 11 fevruarie! Iacă un cetăţean şi eu…

ZOE: Cum să-ţi mulţumesc? Ce ceri de la mine?

CETĂŢEANUL: Să-mi spui d-ta, pentru cine votez. Iaca mai e un sfert de ceas şi se închide alegerea… Eu… pentru cine votez?

CAŢAVENCU (cu amărăciune): Pentru d. Agamiţă Dandanache.

ZOE (întorcându-se spre el cu o privire de dispreţ şi ameninţare): Domnule Caţavencu! tot mai poţi vorbi? Şi încă ironic. A! eşti tare, drept să-ţi spui…

CETĂŢEANUL: Coană Joiţico, adevărat?

ZOE: Da, adevărat, pentru d. Agamiţă Dandanache: da, adevărat; poate că e singurul adevăr pe care d. Caţavencu l-a spus în viaţa d-sale…

CETĂŢEANUL: Atunci mă duc să votez… (vrea să plece) dar cum îi zice?

ZOE: D-le Caţavencu, fii bun, scrie-i, mă rog, votul acestui onest cetăţean. (Caţavencu stă pe loc.) Te rog… (Îi arată scrisoarea. Caţavencu trece la masă, scrie un buletin şi i-l dă Cetăţeanului turmentat.) îmi dai voie? (Ia buletinul.)

„Agamiţă Dandanache”… Bravo, d-le Caţavencu, eşti un om de bună-credinţă…

CETĂŢEANUL (luând buletinul): Mă duc, nu mai e vreme.

ZOE (conducându-l): Te rog să crezi, domnule, că oricând recunoştinţa mea…

CETĂŢEANUL (foarte grăbit): Nu mai e vreme… se-nchide alegerea, (Iese ducând sus buletinul.) (Zoe l-a condus cu multă amabilitate până la ieşire; ie-ntoarce, se opreşte în fund, îşi deschide corsajul, pune scrisoarea în sân, se încheie la loc şi coboară încet şi ţintă spre Caţavencu. La fiece pas al Zoii, Caţavencu se-ndoaie de încheieturi; când ea s-a apropiat bine, se opreşte înaintea lui; el cade în genunchi.)

SCENA IX.

Zoe, Caţavencu.

CAŢAVENCU: Iartă-mă, iartă-mă…

ZOE (râzând): Scoală-te, eşti bărbat, nu ţi-e ruşine! (Cu ton aspru.) Scoală-te!

CAŢAVENCU (sculându-se ruşinat): Iartă-mă…

ZOE (cu dignitate): Eşti un om rău… miai dovedit-o… Eu sunt o femeie bună… am să ţi-o dovedesc. Acuma sunt fericită… Puţin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău şi n-ai putut. Nu ţi-a ajutat Dumnezeu, pentru că eşti rău; şi pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca şi până acuma.

CAŢAVENCU (umilit): Madam!

ZOE: Nu tremura! Pe parola mea de onoare, eşti scăpat…

CAŢAVENCU: Sărut mâinile… devotamentul meu…

ZOE: Cu o condiţie: după alegere, o să fie manifestaţie publică… d-ta ai s-o conduci.

CAŢAVENCU (repede şi supus): O conduc…

ZOE: D-ta o să prezidezi banchetul popular din grădina primăriei…

CAŢAVENCU (asemenea): Prezidez…

ZOE: O să chefuieşti cu poporul…

CAŢAVENCU (acelaşi joc): Chefuiesc…

ZOE: Şi o să vii aici cu toţii, să saluţi, în numele alegătorilor, pe deputatul ales şi pe prefect…

CAŢAVENCU: Da.

ZOE: Ne-am înţeles?

CAŢAVENCU: Da.

ZOE: Du-te şi ia loc în capul mesii; fii zelos, asta nu-i cea din urmă Cameră!

CAŢAVENCU: Madam, madam Trahanache, eşti un înger…

ZOE: Mulţumesc, eşti prea galant, dar du-te degrabă…

CAŢAVENCU: Mă duc, mă duc, şi să vedeţi dacă nu v-o plăcea… Sărut mâinile… Sărut mâinile! … (Iese repede zăpăcit prin fund.)

SCENA X.

ZOE (singură): E adevărat, ori visez? (Şade pe un scaun, scoate scrisoarea, o citeşte, o sărută.) Fănică! (Se scoală râzând, o mai citeşte, o mai sărută de mai multe ori şi iar şade.) Fănică! (Plâns nervos… după o pauză, se scoală zâmbind, se şterge la ochi şi răsuflă tare.) A! … mi-a trecut… Fănică! (Suie repede scările la dreapta şi dispare.)

SCENA XI.

TIPĂTESCU (singur; intră repede din fund): A înnebunit Ghiţă! Mă trimite la telegraf pentru nimica… îmi face farse? Ce însemnează… Şi Zoe… unde e Zoe? (Se uită-n toate părţile şi iese repede în dreapta.)

SCENA XII.

Trahanache şi Dandanache vin din dreapta din grădină, planul al treilea.

TRAHANACPIE: A! aici la noi, stimabile, a fost luptă crâncenă, orice s-ar zice… s-au petrecut comedii mari.

DANDANACHE: Taţi, frate.

TRAHANACHE: Infamii! închipuieşte-ţi d-ta, un caraghios, un mişel, ca să enfluanseze pe Tipătescu… pe Fănică de! … pe prefect. (Dandanache dă multă atenţie, dar pare că nu pricepe.)

DANDANACHE: A, da! aşa! că nu eşti d-ta prefectul. (Se aude din depărtare entrata unui marş.)

TRAPIANACHE: Or să-l învrăjbească cu mine şi cu familia mea… s-apucă şi face o scrisorică de amor ca din partea lui Fănică, prefectul… către Zoiţica, nevastămea, şi-i imitează slova băiatului… ştii, să juri, nu altceva… închipuieşte-ţi plastografie!

DANDANACHE: Nu mă nebuni, neicusorule! La mine a fost cazul adevărat! … (Marşul se apropie, se aud şi urale.)

TRAHANACHE: Cum, cazul adevărat?

DANDANACHE: Scrisoarea era a persoanei… da… becher.

TRAHANACHE: Cum becher?

DANDANACHE: Adică necăsătorit…

TRAHANACHE: Cine?

DANDANACHE: Nu spui ţine. – persoană însemnată… Când i-am pus piţorul în prag. – ori coledzi, ori „Răsboiul” mă-nţeledzi. – tranc! depeşa aiţi…

TRAHANACHE: Nu-nţeleg (Aparte.) E ameţit de drum… căruţa… şi clopoţeii.

DANDANACHE (aparte): E slab de tot prefectul, îi spui de două ori o istorie şi tot nu priţepe… (În toată scena aceasta şi în cea următoare, până la intrarea mulţimii, se aude marşul şi uralele treptat, din ce în ce mai aproape şi mai distinct.)

SCENA XIII.

Aceiaşi – Zoe, Tipătescu.

ZOE (coborând întâi treptele, urmată de Tipătescu, veselă şi fără să vază pe cei din scenă): Şi astfel, cum ai văzut (văzând pe Trahanache şi Dandanache, schimbă tonul), d-le prefect, furtuna rea trece curând… (Coborând.) D-le Dandanache, într-un moment, masa e gata…

DANDANACHE: Tocmai îi spuneam d-lui prefect, şi dumnealui îmi spunea…

TIPATESCU: D-lui prefect? …

DANDANACHE: Da, d-lui prefect! (Arată pe Trahanache, care vorbeşte la o parte cu Zoe.)

ZOE (încet): îţi place, nene, alesul d-voastră?

TRAHANACHE (încet): Deştept… dar mi se pare că e cam şiret.

DANDANACHE (lui Tipătescu): îmi spunea istoriile de aiţi de la aledzeri, cu scrisoarea, cu plastografia (mişcarea Zoii) şi eu îi spuneam de cazul meu… că la mine a fost chiar adevărat… cu becherul…

ZOE (repezindu-se lângă el, încet): D-le Dandanache, mi-ai promis să nu mai pomeneşti de istoria asta…

DANDANACHE: Eu am promis? (repede) când am promis? cui am promis? ţe am promis? (Aducându-şi deodată aminte.) A! da! Nu mai… nu mai… (Uralele s-au apropiat cu desăvârşire. Lumea toată intră cu muzica.)

SCENA XIV.

Aceiaşi – Farfuridi, Brânzovenescu, Caţavencu, Cetăţeanul turmentat, Ghiţă Pristanda, lonescu, Popescu, Alegători, Cetăţeni, Public. (Brânzovenescu şi Farfuridi cu alţi alegători mai spălaţi, în costume de pretenţie provincială, intră, venind din casă, coborând pe treptele din dreapta; salutări de toate părţile. Prin fund, Caţavencu, Ghiţă poliţaiul, îmbrăcat ţivil, Cetăţeanul turmentat, lonescu şi Popescu intră, conducând manifestaţia publică. Cei ce vin prin fund sunt toţi ameţiţi, şi mai ales Caţavencu şi Cetăţeanul turmentat, care înghite şi sughiţe mereu. După ei vin o mulţime de cetăţeni cu ramuri verzi şi steaguri, asemenea foarte chefuiţi. Toată lumea cu borcane de băutură în mâini.

— Din casă, în urma lui Farfuridi, Brânzovenescu şi a celorlalţi alegători, vin feciorii cu sticle de şampanie.

— Ghiţă Pristanda, îndată ce soseşte în scenă face semn muzicei să tacă. Muzica tace. Se împart pahare de şampanie fruntaşilor.

— Tipătescu, Zoe, Trahanache, Dandanache sunt în stânga.)

FARFURIDI (luând un pahar de şampanie): în sănătatea domnului Agamiţă Dandanache, alesul nostru! Să trăiască!

(Urale şi muzică. Pristanda ţine cu mâna tactul uralelor. Toţi ciocnesc şi beau.)

DANDANACHE (îndemnat de Zoe şi Tipătescu, trece în mijloc cu paharul în mână): în sănătatea alegătorilor… cari au probat patriotism şi mi-au acordat (nu nemereşte) asta… cum să zic de! … zi-i pe nume de! … al sufradzele lor; eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră, şi eu ca rumânul imparţial, care va să zică… cum am ziţe… în sfârşit să trăiască! (Urale şi ciocniri.)

TRAHANACHE (către Caţavencu, care a coborât spre el şi Tipătescu): Şi aşa zi, ai? d-ai noştri, stimabile? bravos! mă bucur.

CAŢAVENCU: Venerabile neică Zahario! în împrejurări ca acestea (mişcat) micile pasiuni trebuie să dispară.

TRAHANACHE: Ei, aici mi-ai plăcut! bravos! să trăieşti!

CAŢAVENCU: în sănătatea venerabilului şi imparţialului nostru prezident, Trahanache! (Urale şi ciocniri.) (Zoe vede pe Cetăţeanul turmentat în grădină, ia un pahar şi merge de i-l oferă.)

CETĂŢEANUL: în sănătatea coanii Joiţichii! că e (sughiţe) damă bună! (Ciocneşte cu ea: ea-i strânge mâna din toată inima. Urale, ciocniri.)

CAŢAVENCU (lui Tipătescu încet): Să mă ierţi şi să mă iubeşti! (expansiv) pentru că toţi ne iubim ţara, toţi suntem români! … mai mult, sau mai puţin oneşti! (Tipătescu râde.) În sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiască pentru fericirea judeţului nostru! (Urale, ciocniri.)

TRAHANACHE (luând un pahar şi trecând în mijloc foarte vesel): Ei, aveţi puţintică răbdare! … Nu cunosc prefect eu! eu n-am prefect! eu am prietin! în sănătatea lui Fănică! Să trăiască pentru fericirea prietinilor lui! (Sărută pe Fănică, apoi pe Zoe. Fănică sărută mâna Zoii.) (Urale, Dandanache între alegători, cu Farfuridi şi Brânzovenescu, le povesteşte încet, făcând gestul cu clopoţeii; la dreapta în fund, Pristanda, Cetăţeanul turmentat, muzica şi lume. În stânga

Zoe, Tipătescu, Trahanache cu alţi alegători. În mijloc Caţavencu.)

CAŢAVENCU (foarte ameţit, împleticindu-se-n limbă, dar tot îngrăşându-şi silabele): Fraţilor! (Toţi se-ntorc şi-l ascultă.) După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat! Ce eram acuma câtva timp înainte de Crimeea? Am luptat şi am progresat: ieri obscuritate, azi lumină! ieri bigotismul, azi liber-panismul! ieri întristarea, azi veselia! … Iată avantajele progresului! Iată binefacerile unui sistem constituţional!

PRISTANDA: Curat constituţional! Muzica! Muzica! (Muzica atacă marşul cu mult brio. Urale tunătoare. Grupurile se mişcă. Toată lumea se sărută, gravitmd în jurul lui Caţavencu şi lui Dandanache, care se strâng în braţe, în mijloc. Dandanache face gestul cu clopoţeii, Zoe şi Tipătescu contemplă de la o parte mişcarea. Cortina cade repede asupra tabloului.)

CORTINA.

D-ALE CARNAVALULUI.

Comedie în trei acte.

PERSONAJELE.

NAE GIRIMEA, frizer şi subchirurg.

IANCU PAMPON.

MACHE RAZACHESCU, ce-i mai zice şi „CRACĂNEL”

Un catindat de la percepţie.

IORDACHE, calfă la Girimea.

Un ipistat.

DIDINA MAZU.

MIŢA BASTON.

Un chelner.

O mască.

Măşti, Public, Sergenţi de noapte.

Într-un carnaval, în Bucureşti.

ACTUL I (Un salon de frizărie de mahala. Mobile de paie. Uşă şi fereastră de prăvălie în fund. La dreapta, în planul

întâi o uşă; în planul al doilea un lavabo. Ambele planuri din dreapta sunt mascate de restul scenii printr-un „paravent”.)

SCENA I.

Iordache, apoi Pampon.

IORDACHE (şade pe un scaun şi dă un brici la piatră, fredonând): „Şi mă cere, mamă, cere.

— Cine dracul te mai cere?

— Şi mă cere d-un bărbier…”

PAMPON (intrând prin fund): Aici este frizăria lui d. Nae Girimea? …

IORDACHE (sculându-se politicos): Da, poftiţi… Barba? părul?

PAMPON: Nimic…

IORDACHE: Atunci, poate, vă spălaţi la cap?

PAMPON: Eu nu mă spăl niciodată la cap, pentru că sufăr de…

IORDACHE: De măsea? Ştii cum ţi-o scot? Odată… pac!

PAMPON: Ei, nu de măsea… sufăr de bătăi…

IORDACHE: De bătăi? … Ştii cum le…

PAMPON: Ei! Lasă-mă-n pace, omule; nu mă spăl la cap pentru că sufăr de bătăi de inimă. Înţelege odată că n-am venit pentru alişveriş.

IORDACHE: Atunci, pentru ce?

PAMPON: Am o trebuinţă cu d. Nae Girimea… Nu cumva eşti d-ta?

IORDACHE: Nu, eu sunt calfă…

PAMPON: D. Nae nu este aici?

IORDACHE: Nu, domnule; îl aştept: trebuie să vie foarte curând…

PAMPON: Atunci îl aştept şi eu… Se poate?

IORDACHE: De ce nu? Poftiţi… (Îi dă un scaun.)

PAMPON (după o mică pauză): Mă rog, la d-voastră se fac şi abonamente?

IORDACHE: Da: 12 rasuri 3 franci, ceva a la „vivat concurenţa!” Să poftească oricare daca le dă mâna; glumeşti d-ta? vine un ras, ori nu tuns 25 de santimuri, cu

pudră, unt de migdale, livantă… Pentru frezat, bătături, se plăteşte supliment.

PAMPON: Şi biletele de abonament le aveţi cu o pecetie, ca ăsta? (Arată biletul pe care-l scoate din portofel.)

IORDACHE: Nu… ăsta este din ale vechi; gândesc că numai ăsta a mai rămas. (Îl examinează.) Pesemne că d-ta ai luat biletul ăsta demult şi ai plecat din Bucureşti. Trebuie să vi-l schimbăm; pe astea le-am tras din circulaţie.

PAMPON (punând biletul la loc): Nu; e altceva cu biletul ăsta…

IORDACHE: Până acu vreo trei luni le aveam aşa, pentru iconomie adică: punea d. Nae pecetea pe o bucată de hârtie ori de mucava, şi pe urmă la fiecare răsătură trăgeam cu cerneală o dungă, până se făcea douăsprezece. Acu, pentru că ni s-a întâmplat o istorie cu un spiţer, a hotărât d. Nae să dea la tipografie să i le facă cu numere: l-am ras? ţac! i tai numărul.

PAMPON: Cu un spiţer? Ce istorie?

IORDACHE: Al dracului spiţerul! Închipuieşte-ţi d-ta! Lua un bilet. Îl rădeai, trăgeai o dungă. Să zicem că asta era marţi; bun! Joi, iar o dungă; sâmbătă, alta; trei dungi. Marţea ailaltă, te uitai la bilet: numai o dungă. Peste asta mai trăgeam una; una şi cu una două. Joi mai trăgeam una, care va să zică trei; bun! Marţea ailaltă… biletul alb.

PAMPON: Alb?

IORDACHE: De tot…

PAMPON: Cum asta?

IORDACHE: Aşteaptă să vezi, că e frumoasă… A mers aşa preţ de vreo zece luni de zile, până să băgăm noi de seamă… Muşterii mulţi… l-ai ras, i-ai tras dunga, te culci pe urechea aia, şi nu-i mai ţii altă socoteală, într-o sâmbătă seară, vine spiţerul, şi nu ştiu cum din vorbă. – era lume multă în prăvălie. – lui d. Nae i se pare că spiţerul cere un bilet, şi-mi zice: „Iordache, un bilet nou lui d. Frichinescu…”, aşa-l cheamă. Dar el… zice: „Eu bilet nou? n-am cerut; al meu e nenceput – …” şi scoate biletul alb ca

laptele… Măi, ce dracul! Ne uităm noi lung, eu şi d. Nae, la bilet… pe urmă ne uităm la spiţerul, pe urmă unul la altul, şi d. Nae zice: „Bine!” şi-i trage o dungă. Pleacă spiţerul… Zice d. Nae: „Iordache, biletul spiţerului e cu scamatorie; ia să-l ţinem noi de scurt; ori că ne-a luat bilete, ori că ne-a furat pecetia, ori că şi-a făcut el alta pe model, că prea se-ntinde abonamentul lui ca caşcavalul prăjit…”

PAMPON: Ei, în sfârşitul sfârşitului ce era?

IORDACHE: Stăi să vezi. Al dracului spiţerul! Asta era într-o sâmbătă. Marţi dimineaţa, altă dungă; – dar acum le însemnam şi cu tibişir pe pervazul uşii; – două; joi alta, trei… sâmbătă alta…

PAMPON (cam impacientat): Patru…

IORDACHE: Joi…

PAMPON: Ei! spune odată, că n-am vreme de stat.

IORDACHE: Parcă ziceai că aştepţi pe d. Nae.

PAMPON: Bine, îl aştept, dar spune odată.

IORDACHE: Daca nu mă laşi… Joi, un ras şi un tuns, două dungi: cinci şi cu două şapte; pe bilet şapte, pe uşe şapte. În sfârşit, sâmbătă îl raz iar; dau să scriu dunga: pe bilet erau patru şi cu una acu cinci; pe uşe şapte şi cu una opt. Spiţerul nu ştia că mijloceşte contabilitate dublă. Marţi, pe uşe opt şi cu una nouă; pe bilet trei şi cu una patru; şi pe urmă joi, pândeşte când nu e d. Nae în prăvălie, şi intră; după ce-l raz, zice: „Scrie una, că am luat bilet nou de la d. Nae”… Pe uşe nouă şi cu una zece…

PAMPON: Ei? prin urmare…

IORDACHE: Ei! prin urmare, ştergea dungile cu doftorii, cu metaluri de-ale lor de la spiţărie.

PAMPON: Şi cum a rămas?

IORDACHE: N-a vrut d. Nae să facă scandal, măcar că era de un procuror ceva. D. Nae, ştii, mai galant, i-a luat biletul şi vreo cinci franci câţi i-avea în buzunar, i-a făcut un moral bun, din porc şi din măgar nu l-a mai scos, i-a tras vreo două palme şi l-a dat pe uşe afară…

PAMPON (care a ascultat cu atenţie, ca lovit de o inspiraţie): A! ce idee mi-a venit! Parfumurile, odicoloanele, pomădurile, liubemurile Didinii! … Spiţerul! … Da! … Zici că biletele astea le-aţi tras din circulaţie de mai bine de trei luni?

IORDACHE: Da.

PAMPON: Zici că d. Nae a luat înapoi biletul cu scamatoria de la spiţerul? …

IORDACHE: Da.

PAMPON: Ei? Spiţerul în vreme de zece luni cât v-a tras pe sfoară, numai cu un bilet a lucrat? …

IORDACHE: Ştiu şi eu?

PAMPON: Era peste putinţă. Atunci aţi fi băgat de seamă mai degrabă… Ia adu-ţi aminte bine.

IORDACHE: De unde să-mi aduc aminte! … E de mult…

PAMPON: A! ce idee! să vedem! Mă duc… mă întorc numaidecât… spune-i lui d. Nae că am să-i vorbesc… Viu cât mai degrabă, (lese în fund. La ieşire se loveşte cu Miţa, care intră foarte agitată.) A! pardon, madam! …

SCENA II.

Iordache, Miţa.

MIŢA: Iordache! Unde e Nae?

IORDACHE: Nu ştiu; a plecat de azi-dimineaţă şi până acum nu s-a mai întors. Trebuie să vie, ca să mă pot duce şi eu la masă.

MIŢA (trântindu-se pe un scaun): Am să-l aştept şi eu…

IORDACHE: Dar daca vine târziu, eu ce să fac? să rabd de foame? Trebuie să închiz prăvălia şi să mă duc la mâncare…

MIŢA: Nu ştiu, nu voi să ştiu de nimic… (Patetică.) Iordache…

IORDACHE: Ce?

MIŢA: Iordache, sunt nenorocită…

IORDACHE: A simţit Crăcănel ceva…

MIŢA! Aş! Crăcănel! – îţi spui că sunt nenorocită…

IORDACHE: Pentru?

MIŢA: Nae! Nae, pe care l-am iubit, pe care l-am adorat: pentru eternitate, până la nebunie… Tu ştii cât l-am iubit?

IORDACHE: Ei! da. Ei! ce?

MIŢA (montându-se treptat): Nae mă traduce.

IORDACHE: Aş!

MIŢA: Mă traduce la sigur.

IORDACHE: Fugi de-acolo!

MIŢA: La sigur… De opt zile nu l-am văzut. Îi scriu: „Bibicule, Mangafaua pleacă mâine miercuri la Ploeşti, remâi singură şi ambetată; sunt foarte rău bolnavă; vino, să-i tragem un chef…” Şi Năică nici nu-mi răspunde. Iubeşte pe alta, mi s-a făcut semn. În cărţi cade mereu gând la gând cu bucurie, cu dragoste, cu temei, cu întâlnire pe drum de seară cu o damă de verde.

IORDACHE: Aş! nu mai crede în mofturile cărţilor, frate…

MIŢA: Trebuie s-o ştiu, trebuie s-o aflu… şi să vedem… O să fie un scandal., dar un scandal… cum n-a mai fost până acuma în „Universul”.

IORDACHE: Aş! nu-i nimica! ţi-ai făcut spaimă de gelozie. (Dând din umeri, urcă până-n fund, undt dă piept în piept cu Catindatul de la percepţie.)

MIŢA: Un muşteriu! poate mă cunoaşte… Nu voi să mă compromentez. Trec să aştept în odaie, (lese pe după paravan în dreapta.)

SCENA III.

Iordache, Catindatul (legat cu o basma la fălci)

CATINDATUL (către public, coborând): Pfii! al dracului mă doare! … dar ştii cum? … lucru mare… Nu mai merge… M-am hotărât. Trebuie s-o încerc şi p-asta…

IORDACHE (care l-a urmărit, coborând înaintează un scaun până în mijlocul scenii): Ia poftiţi, poftiţi! …

CATINDATUL (hotărât): Ştii s-o scoţi? Scoate-mi-o!

IORDACHE: N-ai idee cum ţi-o scot; până să clipeşti din ochi, o dată, pac! … Ia poftiţi! poftiţi! …

CATINDATUL: Uf! mersi!

IORDACHE: Ia poftiţi…

CATINDATUL: Ce n-am pus, domnule? Ce să-ţi mai spui? Ce n-am pus? Mi-am tăbăcit gingiile… Ce n-am pus?

IORDACHE: Ce să-i pui, domnule? E odată vătămată, s-a isprăvit: picături de rădăcină de cleşte.

CATINDATUL: Ce n-am pus? … în sfârşit, astăzi m-a învăţat unul de la noi de la percepţie…

IORDACHE: A! d-ta eşti de la percepţie? …

CATINDATUL: Da, catindez până la o vacanţă. Nu e vorba, am cu ce trăi; am parte în bogasierie37 la Ploeşti; îmi trimete parale Nenea Iancu; dar ştii, orişicât poţi zice, trebuie pentru ca să-ţi faci o carieră ca tânăr…

IORDACHE: Mai e vorbă…

CATINDATUL: A! eu aş fi avut parale multe, daca nu mă-ncurcam în trataţie de amor pe vremea războiului. O iubeam, o iubeam! … şi ea mă traducea… cu un ofiţer de itidenţie.

IORDACHE: Ei, şi-acuma?

CATINDATUL: Acuma… nu-ţi spui? catindez la percepţie. (Mâhnit.). Dar catindez de mult… Ştii, catindezi azi, catindezi mâine, o lună, două, trei, un an… Bine, până când? Nu zic să mă facă ajutor, ori reghistrat, domnule, dar măcar acolo ceva.

IORDACHE: Adică să te înainteze.

CATINDATUL: Măcar un copist de clasa a doua.

IORDACHE: Şi acuma câtă leafă primiţi în mână?

CATINDATUL: Nu ţi-am spus că sunt catindat? Nimic, de doi ani de zile, nimic. (Şade.)

IORDACHE: Nimic?

CATINDATUL: Nimic…

IORDACHE: Dar… reţinere nu vă face?

CATINDATUL: Asta, ce-i dreptul, nu…

IORDACHE: Tot e bine… Ei! … ia dezleagă-te.

CATINDATUL: Pentru ce?

IORDACHE: Legat, nu poci…

CATINDATUL: Ce?

IORDACHE: Pentru că nu poţi căsca gura.

CATINDATUL: Pentru ce să casc gura?

IORDACHE: Aminteri cum să ţi-o scot?

CATINDATUL: Ce să-mi scoţi?

IORDACHE: Ei, asta-mi place! pentru ce ai venit aicea? … Măseaua…

CATINDATUL: Măseaua?

IORDACHE: Ei da, măseaua. (Merge şi scoate instrumentele dintr-o masă.) Ştii cum ţi-o scot? … până să clipeşti din ochi (revine lângă Catindat) odată… pac!

CATINDATUL (care s-a sculat): Uf!

IORDACHE: Şezi…

CATINDATUL: Mersi, am şezut destul…

IORDACHE: Trebuie să stai jos… ca să am loc în sus să trag… d-a-mpicioarele cum?

CATINDATUL: N-o mai scoţ… mi-a trecut.

IORDACHE: Cum ţi-a trecut?

CATINDATUL: Nu ţi-am spus că m-a învăţat unul de la noi de la percepţie… zice c-a citit în cartea lui Matei.

IORDACHE: De la Matei citire?

CATINDATUL: Nu vanghelistul, ăsta e altul, e doftor de bătături în Italia şi face şi văpsea pentru păr…

IORDACHE: Ei?

CATINDATUL: Ei? să zicem că mă doare! întâi rabd cât pot… pe urmă, pui doftorii; pe urmă, daca văz că nu mai merge, mă duc hotărât la bărbier să mi-o scoaţă… bun! Cum intru…

IORDACHE: Ei! prin urmare…

CATINDATUL: Cum intru, zic serios: ştii s-o scoţi? scoate-mi-o! De par examplu, adineaori la d-ta… D-ta nici nu înţelegeai ce vreau eu… Şi pe urmă, mă dau în vorbă, mai de una, mai de alta… Dar când intru, simţ odată ca un cuţit (arată la falcă), cald, şi pe urmă rece; pe urmă din vorbă-n vorbă, vii d-ta, subfirugul, cu cleştele: L atunci deodată simţ iar un cuţit… rece, şi pe urmă numaidecât cald… şi pe urmă nu mai simţ nimic… Vezi d-ta, pesemne, nu ştiu cum devine care va să zică de este al naturii lucru ceva, că măseaua, în

interval de conversaţie, de frică trece… Ei… al dracului italianul!

IORDACHE (care a ascultat cu multă atenţie): Fugi, d-le, cu superstiţiile italieneşti… îmi pare rău de d-ta, om tânăr! … Bine, d-ta nu vezi cum e naturelul la toate, că trebuie să aibă o bază, măcar cât de mică, dar să fie bază. Ce nu are bază cum poate să fie naturel? ori să-mi spui d-ta că Matei ăla al d-tale – că eu nu-l cunosc – te-a învăţat adică să mergi prin ploaie fără umbrelă şi să zici, numai aşa la un capriţ, că e soare… şi să nu te ude… Auzi d-ta mofturi italieneşti!

CATINDATUL: Aşa e, decât n-are a face cu măseaua. (Face o grimasă în partea măselii.)

IORDACHE: Ba prea are a face.

CATINDATUL: Ba nu. (Altă grimasă.)

IORDACFIE: Ba da, tot lucru naturel…

CATINDATUL: Ba nu! … (Altă grimasă.) Hait!

IORDACHE: Ce?

CATINDATUL: Iar m-a apucat (Începe să se plimbe) dar rău… rău de tot…

IORDACHE: Vezi… vorba mea… ştiu eu…

CATINDATUL (oprindu-se în loc din umblet, şi cu un ton foarte hotărât): Ştii s-o scoţi? scoate-mi-o!

IORDACHE: Şezi…

CATINDATUL (hotărât): Adu cleştele. (Şade.)

IORDACHE (merge, ia cleştele şi revine): Zi că te-a ciupit un purice… odată… pac!

CATINDATUL (uitându-se ţintă la cleşte şi apoi sculându-se): Mi-a trecut. Ai văzut? vorba mea… ştiu eu… Al dracului italianul! …

IORDACHE (plictisit): A!

CATINDATUL (foarte mulţumit): Satulare, neică, şi mersi! (Pleacă.)

IORDACFIE: Stai, domnule! …

CATINDATUL: Nu mai pot… e târziu… am treabă la canţilerie, am o groază de avizuri de făcut… Salutare, neică, şi mersi! (Iese repede prin fund.)

SCENA IV.

Iordache, apoi Miţa.

IORDACHE: Aşa haplea mai rar… Ce dracul face d. Nae de nu mai vine… Sunt aproape de douăsprece… Mă leşin de foame. (Miţa intră în dreapta.) Miţa? o uitasem! …

MIŢA: N-a venit Nae încă?

IORDACHE: Uite ce e, coană Miţo, d-ta tot zici că-l aştepţi; eu mă repez aici aproape să-mbuc ceva şi mă-ntorc numaidecât… nu-i aşa? (Îşi ia pălăria.)

MIŢA: Poţi să te duci.

IORDACHE: Da', nu pleci? Să nu rămâie prăvălia singură…

MIŢA (nervoasă): Ţi-am spus o dată: îl aştept până mâine, până poimâine, până o veni!

IORDACHE: Atunci mă duc… mă-ntorc la moment, (lese în fund.)

SCENA V.

Miţa, apoi Pampon.

MIŢA: Să-l aştept, da, să-l aştept… Trebuie să vie… Să mă traducă pe mine Nae… şi să nu-mi răzbun (Peste poate!

PAMPON (care a intrat): Mă rog, d. Nae n-a venit încă? (Salută.)

MIŢA (aparte): Un muştiriu… (Tare.) Nu, domnule, şi eu îl aştept… Dacă poftiţi şi dv. Să-l aşteptaţi… vine ori dânsul ori băiatul…

PAMP0N: Mersi, madam. (Şede, aparte.) Curăţică. (Tare, după o pauză.) D-voastră sunteţi rudă, ori consoarta dumnealui…

MIŢA (tristă): Nici rudă, nici consoartă, d-le… i sunt… adică i-am fost… amică… Am venit pentru o mică afacere.

PAMPON: Ca şi mine…

MIŢA (oftând): La d-ta… nu poate fi ca la mine… La mine e chestiune de traducere.

PAMPON: În amor?

MIŢA (asemenea): Da, în amor…

PAMPON: Ca şi la mine…

MIŢA: Ca şi la d-ta? … Cum?

PAMPON: Mi se pare, adică nu mi se pare… sunt aproape sigur că sunt tradus.

MIŢA: Ca şi mine…

PAMPON: Şi numai d. Nae poate să mă puie pe urma aceluia care a devenit în chestiune… A! dar n-are să-mi scape… Sunt hotărât! Am să-i dau o curăţenie spiţerului să mă pomenească!

MIŢA: E spiţer?

PAMPON: Da, desigur, spiţer. Aflasem adineaori cum îl cheamă de la băiatul de aici…

MIŢA: De la Iordache…

PAMPON: Da; îmi spusese cum îl cheamă, dar i-am uitat numele cu gândul la dovezi. – pentru că am dovezi. – nişte hârtii pe care le-am găsit în odaie la Didina.

MIŢA: Didina…

PAMPON: Da, amanta mea, cel mai sacru amor, pentru care mi-am sacrificat cariera de militar, fiincă până să nu o cunosc am fost tist38 de vardişti la Ploeşti… Şi sunt turbat de gelozie! Toată noaptea n-am dormit…

MIŢA: Ah! mie-mi spui ce-i gelozia? … Numai o noapte n-ai dormit? Nu ştii nimic! Câte nopţi! …

PAMPON: Nu, az-noapte nu a devenit din gelozie, pentru că nu începuse încă chestia… Am jucat la Podul Gârlii conţina39 cu nişte papugii până la şase az-dimineaţă… I-am ras…

MIŢA: Să nu te bucuri… Şi eu câştig la conţină, dar ce folos! noroc la cărţi, nenoroc la amor…

PAMPON: Aş! la mine nu e noroc, e ştiinţă: îi iau la sigur… poate că să am o goană40 nebună, să pierz. Eu joc conţină oarbă cu fantele41, şi am eu merchezul42 meu. Bunioară, cărţile le ţiu în stânga şi joc cu dreapta; am bătut cu fantele, pui cărţile bătute jos, şi fantele ia loc în mâna stânga, pentru altă ocazie… Az-noapte i-am stins…

MIŢA (plictisită): Nu mai vine Nae…

PAMPON: Astfel dar az-dimineaţă, coniţa mea, pe la şase ceasuri, mă întorc acasă, la Didina; bat la uşe, se scoală

somnoroasă şi-mi deschide. Era încă întunerec; aprinz lumânarea… Dar, când viu prea târziu, e totdeauna supărată şi-ncepe să mă certe… Acuma nu zice nimic: se-ntoarce, pardon, cu faţa la perete şi tace. Zic eu (Miţa plictisită s-a sculat şi se plimbă) în gândul meu: e supărată… s-o las să doarmă; când o vedea mâine c-am câştigat trei poli, îi trece… Dau să mă dezbrac şi văz jos lângă mescioară două hârtiuţe. M-aplec – cum le-am văzut am simţit un fior rece -, m-aplec, le iau: ce era? Un bilet de abonament la frizăria model a lui d. Nae Girimea…

MIŢA: Nae Girimea? … (Se interesează.)

PAMPON: Da, şi un bilet de amor de la o damă către „Bibicul” ei…

MIŢA: „Bibicul”?

PAMPON: Da, către spiţerul… Să vezi cum am aflat pe urmă că e spiţer.

MIŢA (aparte): „Bibicul”! S-ar putea?

PAMPON: Cum am citit hârtiuţele şi am văzut pecetia pe bilet: „Frizăria model, Nae Girimea”, mi-am luat iar baltonul şi bastonul şi am ieşit binişor; Didina adormise iar. Mă duc la poliţie, cercetez şi aflu că aici e frizăria. Am venit; d. Nae nu era aici. Băiatul mi-a spus că bilete de astea…

MIŢA (interesându-se nerăbdătoare): în sfârşit?

PAMPON: în sfârşit, ce mai să lungim vorba degeaba, coniţa mea, spiţerul este… După câte mi-a spus băiatul, am fost cu biletul la o spiţărie, am spus că aveam ceva scris pe el şi s-a şters cu un fel de asenţie, şi că aş vrea să ştiu ce era scris… se poate? şi spiţerii nu ştiu ce-a făcut, ce-a turnat pe bilet. – mirosea a spirt de ţiperig. – şi-n două minute a ieşit iar dungile la loc…

MIŢA: Să fie cu putinţă? …

PAMPON: Le-am numărat: sunt cinzeci şi cinci de dungi… Spiţerul mişel! l-am prins mai rău decât d. Nae: o să-i dau o curăţenie… să-i rup şalele! …

MIŢA (aparte): Să fie Nae? A! ce răzbunare ar fi! (Tare.) Domnule, zici că biletul de amor este către „Bibicul”?

PAMPON: Da.

MIŢA: Şi este iscălit de cine?

PAMPON: „A ta adorată, Miţa…”

MIŢA: Miţa! A! Dumnezeule!

PAMPON: Ce?

MIŢA: Domnule, eşti sigur că e spiţer? …

PAMPON: Fireşte… Mai sigur se poate? Biletul era alb… spirt de ţiperig şi dodată cinzeci-şi-cinci de dungi… Le-am numărat… poftim să le numeri şi d-ta…

MIŢA: Şi ai venit aici pentru ca să afli numele omului cu chestia de traducere?

PAMPON: Da.

MIŢA: Eu am o presimţire…

PAMPON: Care?

MIŢA: Cum este amanta dumitale?

PAMPON: Cum să fie adică?

MIŢA: De roşu, de ghindă, de tobă, ori de verde?

PAMPON: De verde…

MIŢA: De verde?

PAMPON: Da.

MIŢA: Şi ai la d-ta biletul cătră „Bibicul”, pe care zici că l-ai găsit în odaia damii de verde?

PAMPON: Da.

MIŢA: A’ să-l văz degrabă…

PAMPON (dându-i biletul): Iacătă-l.

MIŢA (ia biletul, îl priveşte şi face o mutră grozav ae disperată): A! am să-mi răzbun! … (Solemnă.) Domnule, nu te juca cu inima unei femei nenorocite… Spune drept: biletul ăsta l-ai găsit în odaia amanţii d-tale? Jură…

PAMPON (grav): Pe onoarea mea!

MIŢA: Uite-te la biletul ăsta… l-ai citit? (Citind nervos.) „Bibicule, Mangafaua pleacă mâine miercuri la Ploeşti, remâi singură şi ambetată; sunt foarte rău bolnavă: vino negreşit, am poftă să-i tragem un chef… A ta adorantă, Miţa…” Ai văzut biletul? … Acuma uite-te la mine bine…

PAMPON: Ei? (Îi ia înapoi biletul.)

MIŢA: Ei! Eu, eu sunt nenorocita care am scris biletul ăsta…

PAMPON: Se poate?

MIŢA: Da, se poate… (Dezolată.) Şi omul care a fost la Didina dumitale este amantul meu! …

PAMPON: Amantul dumitale? Spiţerul?

MIŢA: Ce spiţer? nu-i spiţer… (Frământându-se.) A! trebuie să am o explicaţie… O să-mi răzbun… o răzbunare teribilă!

PAMPON (acelaşi joc): Amantul dumitale? trebuie să-l ştiu şi eu, trebuie să-l văz. Eu nu mă mulţumesc pe răzbunarea dumitale… Trebuie ca să-mi răzbun eu! … (Se plimbă turbat.)

MIŢA: Juri să ne răzbunăm împreună?

PAMPON: Jur!

SCENA VI.

Aceiaşi – Iordache.

IORDACHE (venind repede din fund): Coană Miţo, eşti aici? Vine.

MIŢA: Nae…

PAMPON: D. Nae.

IORDACHE (dând pe Pampon la o parte şi luând pe Miţa în partea cealaltă): Pardon. (Miţii.) Vine Crăcănel al d-tale. Viu într-un suflet de la birt din colţ… Crăcănel a intrat în birt, a întrebat de prăvălia lui d. Nae Girimea, şi băiatul l-a îndreptat aici. Ascunde-te iute… vine, trebuie să fie la uşe.

MIŢA: Crăcănel! ce caută?

IORDACHE: Treci degrabă în odăiţă. (Miţa pleacă spre dreapta pe după paravan.)

PAMPON: Te duci?

MIŢA: Da… (Lui Iordache.) Când o pleca, dă-mi de veste… fă-i vânt degrabă…

PAMPON: Bine, da’ chestia noastră cum rămâne? (O urmăreşte până la uşe.)

MIŢA: Mai vorbim noi. (Iese repede în dreapta înebizând uşa după ea.)

PAMPON (aparte): Ciudat lucru! să fie vreo moftangioaică? … (Lui Iordache.) Mă rog, cine e persoana asta?

IORDACHE: E o damă…

PAMPON: Bine, damă… O văz eu că e damă, dar cine e? (Crăcănel intră.)

IORDACHE (încet lui Pampon): Lasă că-ţi spui eu…

SCENA VII.

Aceiaşi – Crăcănel.

CRĂCĂNEL: Mă rog aici este d. Nae frizerul?

IORDACHE: Aici este… da'… nu-i acasă.

CRĂCĂNEL: Dar… mă rog, se-ntoarce?

PAMPON (lui Iordache aparte): Cine-i domnul ăsta?

IORDACHE (încet lui Pampon): Lasă că-ţi spui eu…

CRĂCĂNEL: Aud?

IORDACHE: Nu crez să se întoarcă aşa degrabă… Daca aveţi trebuinţă chiar cu d-lui, atunci poftiţi mai pe seară, poate să-l găsiţi…

CRĂCĂNEL: În sfârşit, eu tot mai pot aştepta; poate sa vie. (Şade.)

IORDACHE: Aşteptaţi degeaba, domnule, vine foarte târziu…

CRĂCĂNEL: De unde ştii? poate vine mai curând…

IORDACHE (încet lui Pampon): Cum dracul să-i tac vânt? …

PAMPON: Daca spune o dată omul că vine deseară…

CRĂCĂNEL: Ei, poate să am noroc. Nu ştii d-ta? de câte ori pleci să stai un ceas şi stai cinci… Ei, de ce adică să nu pleci o dată pentru şapte şi să stai numai unul? … (Se găteşte în faţa unei oglinzi, îşi piaptănă barbetele şi chelia, ia o gazetă şi se pune pe citit.

— Iordache şi Pampon dau din umeri. Pampon scoate o perechi de cărţi şi-ncepe să se joace cu ele pe genuchi. Iordache merge la uşa din dreapta.)

MIŢA (scoţând capul pe uşă): Fă-i vânt!

IORDACHE: Nu e chip… Zice că vrea s-aştepte…

MIŢA: Ce dracul caută aici?

IORDACHE: Ştiu eu… caută pe d. Nae…

MIŢA: Nu-nţeleg.

IORDACHE: I-am spus că d. Nae vine deseară, şi tot zice că-l aşteaptă… A! stăi, că îi am eu leacul…

MIŢA: Domnul ălălalt s-a dus?

IORDACHE: Nu, e aici…

MIŢA: Să m-aştepte… Bate-mi în uşe când l-ai exoflisi43 pe Crăcănel…

IORDACHE: Îl exoflisesc acuma, să vezi… (Coboară în scenă. Miţa îşi retrage capul şi închide uşa. Lui Pampon.) – Dama a zis s-aştepţi…

PAMPON (încet): Bine…

IORDACHE (către Crăcănel, care e cufundat în citirea jurnalului): Ei, boierule, d. Nae nu mai vine… Eu trebuie să-nchiz prăvălia… am treabă să mă duc în târg…

CRĂCĂNEL (lăsând gazeta): A! închizi? … Atunci, daca închizi, trebuie să mă duc şi eu…

PAMPON (strângându-şi cărţile): Fireşte că trebuie să te duci, nu o să te încuie aici.

CRĂCĂNEL: Daca e aşa… salutare… Mă-ntorc eu mai târziu… (Iese în fund.)

IORDACHE: Cu plecăciune… S-a dus! uf! Al dracului dobitoc! … De ce muşterii am eu parte astăzi!

PAMPON: Mă rog, cine e negustorul ăsta?

IORDACHE: Urâtul ăsta? Este amantul damii de colo…

PAMPON (sărind): Amantul damii de colo? …

IORDACHE: Da.

PAMPON: Care a vorbit cu mine adineaori? … Miţa?

IORDACHE: Da, da!

PAMPON (fioros): Bibicul ei? Ăsta e Bibicul?

IORDACHE: Ei, da, frate, când îţi spui o dată; e amantul damii de colo… Ce te prinde mirarea? …

PAMPON (care şi-a luat pălăria şi bastonul degrabă): Am pus mâna pe Bibicul! Nu-l las nici mort! nici mort! (Se repede şi iese glonţ pe uşa din fund.)

SCENA VIII.

Iordache, Nae, apoi Miţa.

IORDACHE: Asta este niţel cam ţicnit… De ce muşterii am parte eu astăzi? … Frumos carnaval! S-o scoţ pe Miţa. (Nae intră.) D. Nae, în sfârşit! credeam că nu mai vii.

NAE: De ce?

IORDACHE: Te-a căutat doi inşi…

NAE: Cine?

IORDACHE: Unul nu ştiu cum îl cheamă, ălălalt era Crăcănel…

NAE: Crăcănel? …

IORDACHE: Da; şi coana Miţa… e aici.

NAE (strâmbându-se): Miţa aici? Nu i-ai spus că nu sunt acasă şi că vin târziu?

IORDACHE: I-am spus, da' a zis că te aşteaptă până mâine, până poimâine… Am profitat de ocazie şi m-am dus la birt în colţ să mănânc ceva. N-apucasem să gust de două ori, şi hop! Crăcănel vine-n birt şi-ntreabă pe băiat unde e frizăria model a lui d. Nae. Am alergat degrabă să dau de veste coanii Miţii… Era aici şi negustorul ălălalt; zice că are un bilet de abonament să-l schimbe, ori să te-ntrebe ceva… în sfârşit nu ştiu bine…

NAE: Care va să zică Miţa e aici?

MIŢA (care a crăpat uşa mai dinainte şi a auzit ultimele vorbe ale lui Iordache, coborând): Aici, Bibicule; ce, îţi pare rău?

NAE (făcându-se vesel): Să-mi pară rău? cum să-mi pară rău? … Se poate?

MIŢA (trecând pe lângă Nae, încet): Trimite de-aici pe Iordache. Am să-ţi spun ceva între patru ochi…

NAE (făcându-se că n-aude): Auz?

MIŢA: Iordache, daca nu mai ai treabă, fii bun şi ne lasă; am să-i spui ceva lui d. Nae în secret…

IORDACHE: Mă duc… să-mi isprăvesc porţia de varză. (Iese în fund.)

SCENA IX.

Miţa, Nae (Miţa merge şi încuie uşa din fund)

NAE: Pentru ce încui uşa?

MIŢA (în fund): Poate să vie iar cineva să ne facă deranj… Am să-ţi spui ceva în linişte… (Pauză.) Nae! (Coboară încet, emoţionată.) Bibicule! nu mă mai iubeşti… (Un pas şi se opreşte.)

NAE (d-abia întorcându-se): Ei na! de unde ţi-a mai venit ş-asta-n cap?

MIŢA (încă un pas): Pentru ce n-ai venit alaltăieri seara când ţi-am scris?

NAE (acelaşi joc): Eram bolnav alaltăieri.

MIŢA (coborând, cu energie): Minţi! … Ai primit biletul meu?

NAE: Da.

MIŢA: Unde mi-e biletul? Arată biletul…

NAE (după ce se caută prin toate buzunarele): Pesemne că l-am pierdut.

MIŢA: L-ai pierdut. Unde l-ai pierdut?

NAE: Ştiu eu unde l-am pierdut? daca ştiam că-l pierz, fireşte că nu-l pierdeam…

MIŢA: Nu ştii unde l-ai pierdut?

NAE: Nu…

MIŢA (straşnică): Bibicule! Bibicule!

NAE: Ei? …

MIŢA: Vezi tu sticluţa asta? (scoate din buzunar o sticluţă mică şi i-o arată.)

NAE: Ei, ce?

MIŢA: Ştii ce are înăuntru?

NAE: Cerneală…

MIŢA: Nu cerneală, Năică… vitrion englezesc!

NAE (dându-se înapoi): Vitrion? eşti nebună?

MIŢA: Da, vitrion! ţi-e frică?

NAE: Fireşte că mi-e frică, na!

MIŢA: Pentru ce, daca te ştii curat?

NAE: Pentru că tu nu ştii ce e vitrionul…

MIŢA: Ba da… e un fel de metal…

NAE: Nu ştii ce poate face?

MIŢA: Ba da; pârleşte, Năicã; arde, Bibicule, momentan tot, tot, şi mai ales ochii!

NAE: Dă-mi sticluţa…

MIŢA: Aş!

NAE: Pentru ce să ţii asemenea lucruri? pentru ce?

MIŢA (vrând să izbucnească): Pentru ce? … îmi trebuie…

NAE: Pentru ce îţi trebuie?

MIŢA (izbucnind): Pentru ce? (Cu un gest Mare, care face pe Nae să-şi acopere ochii, dându-se repede înapoi.) Pentru dumneatale, musiu Năicã, şi pentru Didina dumitale! …

NAE (pălind): Care Didină? tu ştii ce spui!

MIŢA: Ştii şi d-ta mai bine decât mine; nu umbla cu mofturi, şarlatane. Care Didină, ai? Didina, pentru care mă traduci pe mine; Didina, pe care o iubeşti; Didina, la care ai fost az-noapte, mizerabile!

NAE: Nu e adevărat, am stat acasă bolnav.

MIŢA: Minţi! … Adineaori spuneai că nu ştii unde ai pierdut biletul… Să-ţi spui eu: biletul meu l-a găsit în odaie la Didina d-tale respectivul ei.

NAE: Respectivul? Pampon?

MIŢA: Vezi! vezi! ştii cum îl cheamă; da, unul înalt, bărbos, fioros, cu care o să ai a face chiar astăzi; pentru că s-a întâlnit cu mine aici, mi-a arătat biletul meu, şi eu i-am declarat că omul cu traducerea este acela care mă traduce şi pe mine, (Nae se plimbă agitat) amantul meu, fidelul meu amant, căruia eu (obidită) i-am fost întotdeauna fidea.

NAE: Ce-ai făcut?

MIŢA: Pampon te caută să te omoare… A! dar până să-şi răzbune el, am să va omor eu, eu! pe Didina, pe tine, şi pe mine! … (Se trânteşte pe un scaun desperata şi isterică şi-şi ascunde capul în mâini.)

NAE (apropiindu-se binişor de ea şi căutând s-o mângâie): Miţo, neică, vino-ţi în fire…

MIŢA: Lasă-mă! (Îl respinge.)

NAE (apucând-o în braţe şi căutându-i buzunarul): Nu; nu te las, pentru că te iubesc… numai pe tine… te iubesc…

numai… pe… tine… (a găsit buzuriarul, a luat sticluţa, se ridică repede şi schimbând tonul.) înţelege că e încurcătură la mijloc. Mi-ai pus pe nebunul de Pampon în cap.

MIŢA: D-ta ţi l-ai pus…

NAE: Vrei scandal cu orice preţ?

MIŢA: Da, (ridicându-se) vreau scandal, da… pentru că m-ai uitat pe mine, le-ai uitat pe toate: ai uitat că sunt fiică din popor şi sunt violentă; ai uitat că sunt republicană, că-n vinele mele curge sângele martirilor de la 11 fevruarie; (formidabilă) ai uitat că sunt ploeşteancă – da, ploeşteancă!

— Năică, şi am să-ţi torn o revuluţie, da' o revuluţie… să mă pomeneşti! …

NAE (cam zâmbind): Nu fi nebună! … Ce-o să faci?

MIŢA (căutând sticluţa în buzunar): Ce să fac? (N-o găseşte; se uită rătăcit împrejur… Nae i arată de departe, râzând, sticluţa; ea dă un ţipăt.) A! mi-ai furat sticluţa, scamatorule! (Repezindu-se la el pe după mobile.) Dă-mi sticluţa, şarlatane, mizerabile, infame! (Se aud bătăi tari în uşă.)

NAE: Taci! bate cineva!

IORDACHE (de afară): Deschideţi! deschideţi degrabă!

MIŢA: Nu vei deschide, până nu-mi dai sticluţa! (Se pune în dreptul uşii. Nae o dă în lături, trage ivărul şi deschide. Iordache intră repede.)

SCENA X.

Aceiaşi – Iordache.

IORDACHE: Vine Crăcănel turbat… S-a făcut scandal; l-a bătut ălălalt care era aici… (Miţii.) Ascunde-te… Vine!

MIŢA (apelpisită44): Nu mai voi să ştiu de nimic… Să vie: oricine… Voi scandal… voi să mor! … (Se repede să ia un brici; Iordache se uită afară prin uşă.)

NAE (repezindu-se şi smulgându-i briciul, o apucă de amândouă mâinile şi o târăşte spre dreapta): Aide dincolo, să-ţi dau sticluţa.

MIŢA: Nu.

IORDACHE (de la uşă): Fugiţi, iacătă-l, fugiţi! …

NAE: Haide! (târăşte pe Miţa cu multă luptă şi iese cu ea în odaia din dreapta, pe după par’avan.)

SCENA XI.

Iordache, Crăcănel.

CRĂCĂNEL (Intrând prin fund furios, cu pălăria stricată şi tăvălită. Iordache se dă la o parte): A! asta nu, asta nu poate să rămâie jos! … Ai mai pomenit d-ta una ca asta, d-le?

IORDACHE: Ce, d-le?

CRĂCĂNEL: D-le, adineaori ştii că am plecat de aici.

IORDACHE: Da.

CRĂCĂNEL: N-apuc s-ajung în colţ şi auz pe urmele mele: „Pst! pst! Bibicule!” Pe mine mă cheamă Telemac, Mache, nu mă cheamă Bibicul. Îmi văz de drum… Iar: „Pst! pst! Bibicule!” Eu merg înainte… Când mă pomenesc că m-apucă cineva pe la spate de guler. Mă întorc. Zice: „Te faci că n-auzi, Bibicule, ai?” Eu zic: „Nu mă cheamă Bibicul, d-le, mă cheamă Telemac, Mache”. – „Bibicule, zice el, deodată; eşti un mizerabil! ai făcut un abuz mare; ai înşelat o femeie, dar ai a face acuma cu un bărbat. De mult te caut. Avem să ne răfuim amândoi. Acu nu-i vreme, dar până una alta, ca să ştii cu cine ai a face, poftim o arvună!”… N-apuc să răspunz, domnule, şi şart! part! trosc! pleosc! patru palme: îmi turteşte pălăria şi mi-o aruncă cât colo. Până să mă plec s-o ridic, infamul se suie într-o trăsură şi pleacă… Chem sergentul… nimini! … A! dar trebuie să ştiu cine este dobitocul ăsta smintit… trebuie să ştiu! Cum îl cheamă?

IORDACHE: Ştiu eu cine e ăla?

CRĂCĂNEL: Este mizerabilul care era adineaori aici cu d-ta, când am venit eu.

IORDACHE: Nu ştiu cum îl cheamă…

CRĂCĂNEL: Trebuie să ştii, trebuie să-mi spui: nu plec de aicea până nu aflu; chem poliţia, fac scandal! … (Se plimbă făcând gesturi exasperate.)

SCENA XII.

Aceiaşi – Catindatul, Nae, apoi Pampon.

CATINDATUL (intră prin fund, cu mina la falcă, văitându-se): A! a! a! m-a apucat rău… (Se trânteşte pe un scaun.)

IORDACHE: Şi ai venit iar la doftoria lui Matei? nu mai merge, tânărule…

CRĂCĂNEL: D-le, înţelege odată şi spune-mi…

NAE (ieşind din odaie şi coborând): Ce e? Ce e, domnule?

CRĂCĂNEL: Domnule! Un dobitoc, un infam, care era adineaori aici, m-a insultat cu palme pe mine, Mache, ca drept Bibicul…

NAE (aparte): Pampon a fost! (Către Iordache încet.) Treci dincolo, i-a venit rău nebunii. (Iordache iese iute la dreapta.)

CATINDATUL: A! al al (Se zvârcoleşte pe scaun.)

NAE (Catindatului): Ce e? d-ta ce pofteşti?

CATINDATUL (sculându-se şi arătându-şi falca, hotărât): Ştii s-o scoţi? scoate-mi-o!

NAE: Şezi. (Catindatul şade.)

CRĂCĂNEL: Domnule, n-am vreme de stat. Spuneţi-mi cum îl cheamă…

NAE (alegându-şi instrumentele): Nu ştiu, domnule, de unde vrei să ştiu eu numele la toţi muşterii! (Către Catindat.) A din fund de tot? (Catindatul dă din cap că da.) Dezleagă-te. (Catindatul face fasoane. Nae îl apucă cu putere şi-l dezleagă.)

PAMPON (apărând în fund): Aha! Bibicule, iar d-ta! (Crăcănel se dă înapoi.)

NAE (cu un ochi la ce se petrece între Pampon şi Crăcănel, şi cu altul la Catindat, pe care îl ţine cu putere cercând să-i vâre mâna în gură, şi care se zbate şi nu vrea să se lase): Numai s-o văz! n-o scoţ!

CRĂCĂNEL (înaintând un pas spre Pampon, făcându-şi inimă şi voind să-i dea fiori): Domnule! mă cunoşti d-ta pe mine?

PAMPON: Cum să nu, Bibicule! (Se apropie binişor de Crăcănel, şi vrea să-l apuce.)

CRĂCĂNEL (scăpând şi ocolind pe după mobile): A! ajutor! poliţie! vardist! (Pampon îl urmăreşte neîmpăcat; Crăcănel vrea să iasă prin dreapta pe după paravan, se întâlneşte piept în piept cu Iordache care intră, şi care-l respinge.)

NAE (care după o luptă, a reuşit să vâre mâna în gura Catindatului): Şezi binişor!

CATINDATUL (gemând cu gura înfundată şi zvârcolindu-se): A! a! a!

IORDACHE (care a venit de după paravan, încet lui Nae): I-a venit pandaliile1, era să-şi taie gâtul cu briciul.

CRĂCĂNEL: E nebun! ajutor! poliţie! vardişti! (lese în fuga mare prin fund.)

PAMPON: Stăi, Bibicule! (lese furios după el.)

NAE (trăgând cu putere): Nu mişca! (După ce a tras, iese repede în dreapta, urmărit de Iordache.)

CATINDATUL (văitându-se cu mâna la falcă): A! a! a! Mi-a scos alta! Măsea nevinovată, domnule! …

CORTINA.

ACTUL II (O sală de o parte a unui bufet într-un bal mascat de mahala. Două uşi în fund; cea din dreapta dând în bal, cea din stânga într-un coridor de lângă bal. La stânga, în planul din fund, o uşă a cabinetului de toaletă; la dreapta, planul întâi, o uşă dând în sala principală a bufetului. În scenă, mese pentru mâncare, una în fund între cele două uşi, două în faţă, una la dreapta, alta la stânga. La ridicarea cortină, se aud măsurile din urmă ale unui vals, şi se vede prin uşa din dreapta, în fund, mişcarea balului).

SCENA I.

Catindatul (în costum şi cu masca scoasă şezând la masa din stânga şi bând rom cu un păhăruţ, apoi Chelnerul)

CATINDATUL (bătând în masă): Chelner! …

CHELNERUL (d-afară): Vine! …

CATINDATUL: Am început să mă încălzesc… ori magnetismul… ori electricitatea lui Matei… nu ştiu ce e… dar lucrează. Am început să mă-ncălzesc. (Bate în masă.)

CHELNERUL (din dreapta): Vine, vine!

CATINDATUL: Unul de la noi de la percepţie m-a învăţat! „Vrei să-ţi treacă? mănâncă, bea, fă petreceri şi magnetizează-te, dar magnetizează-te straşnic cu jamaica…” şi., mă magnetizez. (Bate în masă tare.) Pfu! Cald!

CHELNERUL (d-afară): Vine, vine, vine!

CATINDATUL: Nenea Iancu, săracul, dacă ar şti cum mă magnetizez… şi unde? (Scoate de sub costum din sân o scrisoare şi o citeşte cu chef.) „Am aflat că umbli prin cafenele şi pe la baluri; dacă mai aflu astfel de chestii, nu-ţi mai trimet nici un gologan, viu să-ţi lungesc urechile; te iau înapoi la prăvălie, şi te pui la ipitropie, măgarule”… Mie adică îmi scrie nenea Iancu. (Bate tare în masă.)

CHELNERUL (intrând din dreapta): Vine! …

CATINDATUL: Socoteala şi-ncă un rom… ăsta e al patrulea…

CHELNERUL: Ba al cincilea…

CATINDATUL: Ba al patrulea…

CHELNERUL: Al patrulea l-aţi băut… şi cu unu, care îl comandaţi acuma, cinci…

CATINDATUL: Aşa, cu ăl d-acuma? … da. (Chelnerul iese în dreapta.) Pfu! cald mi-e… lucrează magnetismul… I-am dat de leac! … Vezi ce e când nu ştie cineva? … Era aproape de mintea omului; durerea devine din măsea, măseaua devine din răceală, răceala devine din frig; – Din cald devine că nu mai e frig; daca nu mai e frig, va să zică că răceala se duce şi vine căldura; a venit căldura, a trecut durerea… (Chelnerul vine.) Par egzamplu… (pune mâna pe falcă) lucrează magnetismul… arde… foc… Pfu! cald mi-e! (Chelnerul a pus pe masă romul.) Un rom şi ţal!

CHELNERUL: Cinci romuri: unu şi cinzeci.

CATINDATUL (dând romul pe gât): Şase…

CHELNERUL: Nu, cinci…

CATINDATUL: Ba şase… Cinci cu ăsta care l-am băut, şi cu unul, care o să mi-l aduci acuma, şase. (Plăteşte.) Lucrează straşnic magnetismul… Şi am să tachinez astă-seară! … da,

am să tachinez! … pe toate am sa le tachinez! (Merge cam şovăind la o oglindă în stânga să-şi dreagă miza45.) Straşnic de cald!

SCENA II.

Catindatul, Didina, apoi Chelnerul.

DIDINA (intră prin fund de la stânga, coboară la masa din dreapta şi şade; e în costum de polonez: cazacă cu brandeburguri, mănătăluţă cu blană, pantaloni în cizme cu carâmb; în cap căciulă poloneză cu un pompon mare, bătând în masă): Băiete! (Îşi scoate masca şi se şterge cu batista.)

CHELNERUL (intrând cu romul): Vine!

CATINDATUL (întorcându-se şi punându-şi masca): O mască… Am s-o tachinez… (Chelnerul, după ce a lăsat romul pe masă la stânga, trece la dreapta lângă Didina.)

DIDINA: O bere.

CHELNERUL: Vine!

DIDINA (care a observat pe Catindatul, se întoarce căm cu spatele ca să nu-i vază faţa. Catindatul bea rdm, suflă mereu de căldură şi se uită când pe o parte, când pe alta la Didina): N-a venit Nae încă… (Scoate o scrisorică şi o citeşte.) „Prea iubita mea angelă, s-a întâmplat un caz de o comedie mare în chestia noastră prin respectivul tău Pampon şi o individă! … Trebuie să ne vedem deseară ca să-ţi spui cum curge în defavor toată intriga asupra romanţului nostru, să juri că devine ca la Teatru, pentru care nu cumva să lipseşti deseară de la bal cum ne-a fost vorba. Trimite-l pe Pampon să joace conţină şi vino negreşit… Al tău adorant până la moarte… Nae”… Douăsprece aproape, şi nu mai vine. (Chelnerul aduce berea, o pune pe masă la Didina şi iese.)

CATINDATUL: Pfuu! (Didinii.) Bonsoar, mască… (Aparte.) Am s-o tachinez… (Tare.) Ce mai faci?

DIDINA (care îndată ce i-a vorbit Catindatul şi-a pus masca): Bine, mersi! Uite beau o bere… Da’ d-ta ce faci?

CATINDATUL: Şi eu bine, mersi; mă magnetizez cu jamaica.

DIDINA: îmi pare bine.

CATINDATUL: Şi mie nu mai puţin, parol! (Aparte cu chef.) Al dracului ştiu să le tachinez.

DIDINA (bătând în masă şi sculându-se): Să-l mai caut în bal…

CATINDATUL (bându-şi picătura din fund a paharului): Ce, te duci, mască?

DIDINA: Da, mască, mă duc. (Chelnerul vine din dreapta.) O bere, o plătesc. (Aruncă banii pe masă.)

CATINDATUL (către chelner): Şi mie o jamaică… (Către Didina.) Nu mai stai niţel? să mai beau un magnet şi pe urmă te joc.

DIDINA: Nu, mersi.

CATINDATUL: Să te joc o… conţină oarbă. (Râde.)

DIDINA (aparte): Conţină oarbă? să mă fi cunoscând? (Pleacă să iasă.)

CATINDATUL: Pe două consumaţii şi-o guriţă mazu46. (Râde.) Straşnic tachinez… (O urmăreşte până la uşă.)

DIDINA (aparte): Mazu? m-a cunoscut, (Iese repede, în fund, la dreapta; ieşind, pomponul de la căciula-i cade în scenă; chelnerul aduce încă un rom şi-l pune pe masă la stânga, aşteptând.)

CATINDATUL (întorcându-se de la uşă şi coborând): Straşnic am tachinat-o… (Gustă din rom şi-l plăteşte.) Şi mi-e cald… mi-e cald… mi-e foc de cald! (Întorcându-se şi zărind pomponul jos.) Iacă! i-a căzut polinezului istoria de la căciulă… (Ia pomponul şi şi-l pune-n piept.) Haha! Acu să vezi cum o tachinez. (Trage repede paharul de rom şi iese iute după Didina.) Acu să vezi cum am s-o tachinez. (Se aude în bal polca.)

SCENA III.

Crăcănel, singur, în costum de bal, intrând din bufet, apoi Chelnerul.

CRĂCĂNEL (coborând şi scoţându-şi masca): Îl cheamă Iancu Pampon; i mai zice şi „Conţină cu 5 Fanţi”; a fost tist de vardişti de noapte la Ploeşti: acuma face pe jucătorul de cărţi; e neînsurat, dar precontează47 pe una Didina Mazu, exmarşandă. I-am luat urma acasă, de acasă la cafenea, de la cafenea iar acasă, şi de acasă aici. Trebuie să fie aici… Am minţit pe Miţa că mă duc la Ploeşti, şi am venit… Mi-am pus costum ca să nu mă cunoască cineva şi să afle Miţa… cum e ea geloasă! … (Bate-n masă; Chelnerul intră.) Am zis o bere…

CHELNERUL: Vine!

CRĂCĂNEL: A! Asta nu poate rămâne jos… Eu, când îmi trage cineva palme… eu turbez! … cu dinţii îl apuc, nu-l las nici mort până nu-mi spune pentru ce? pentru ce mi le-a tras? să ştiu şi eu: pentru ce? … Trebuie să-mi spuie mişelul numaidecât! … (Chelnerul aduce berea, Crăcănel o bea şi o plăteşte. Chelnerul ia paharul de bere şi paharul de rom rămas pe masa din stânga şi iese.) Dacă o fi deschis, mă duc drept la el… Dar dacă o fi mascat? … (Se gândeşte.) A! am găsit… Mă dau binişor pe lângă toţi bărbaţii şi le zic la ureche: „Eu sunt Bibicul, nene Iancule, nu mai pofteşti? …” Să poftească la bal să-mi tragă… nu! să poftească, mizerabilul! (Îşi face o ţigară ş-o aprinde. Didina urmărită de Catindatul intră.) Cineva! (îşi pune masca.)

SCENA IV.

Crăcănel, Didina, Catindatul.

DIDINA (intrând): S-a hotărât! nu pot să scap de dobitocul ăsta… mă cunoaşte.

CATINDATUL (urmărind-o pe pasul de polcă, şovăind puţin): Mască, nu te las; trebuie să facem o polcă.

DIDINA (plictisită): Mersi, mască, nu joc; fii băiat cumsecade şi nu te mai ţine după mine…

CATINDATUL (aparte): Straşnic le tachinez! …

DIDINA: Ţi-am spus o dată că aştept pe cineva?

CATINDATUL: Ce adică, eu nu sunt cineva?

DIDINA (foarte plictisită): Ba da, decât aştept pe cineva să mă ducă acasă…

CATINDATUL: Da’ ce, eu nu te poci duce acasă?

CRĂCĂNEL (aparte): Ăsta să fie? că prea e obraznic… (Observă scena.)

DIDINA (împingând pe Catindat, care vrea s-o ia de zor la polcă): Vai de mine! mi-am găsit beleaua cu d-ta, îmi scoţi sufletul! (Aparte.) Ce să fac? Cum să scap? A! (Tare.) Mască, am să te rog ceva: aşteaptă-mă un minut aici… Mă-ntorc îndată…

CATINDATUL: Da’ te-ntorci?

DIDINA: Mai e vorbă…

CATINDATUL: Să te-ntorci, să nu pleci până nu ne vedem, că ai pierdut ceva.

DIDINA (plecând): Eu?

CATINDATUL: Da… (Aparte.) Acu am s-o tachinez…

DIDINA: Aş! Mofturi!

CATINDATUL: Zău! … cum ai venit, ai! N-ai venit cu pampon? Vrei să te duci fără pampon?!

CRĂCĂNEL (sărind): Pampon?!

DIDINA: Pampon?! Hotărât, mă cunoaşte, trebuie să-mi schimb costumul, să-mi piarză urma… (Iese repede. Catindatul se repede să iasă după ea; Crăcănel îl urmăreşte, îl apucă în uşă şi-l trage cu putere înapoi.)

CRĂCĂNEL (cu tonul sfidător şi melodramatic): Eu sunt Bi-bi-cul, ne-ne Ian-cu-le!

CATINDATUL: Eu nenea Iancu? fugi d-acolo!

CRĂCĂNEL (crescendo): Eu sunt Bibicul, nene Iancule!

CATINDATUL: Bine, d-ta poţi să fii Bibicul, dar vezi că asta-i asta, că eu nu sunt nenea Iancu… Nenea Iancu e frate-meu…

CRĂCĂNEL: Atunci, nen-tu Iancu al d-tale este o canalie!

CATINDATUL: Da’ pentru ce, d-le? …

CRĂCĂNEL: Asta mă priveşte pe mine…

CATINDATUL: Ba priveşte familia, să mă ierţi…

CRĂCĂNEL: Şi-l aştept aici, pentru ca să-l iau de piept şi să am o tălmăcire cu d-lui… Să vedem: pentru ce? da, pentru ce?

CATINDATUL: Aş! îl aştepţi degeaba: nenea Iancu e la Ploeşti…

CRĂCĂNEL: Mofturi! e la Bucureşti…

CATINDATUL (sărind): Nenea Iancu la Bucureşti?

CRĂCĂNEL: Da, şi are să vie aici! îl aştept!

CATINDATUL (aparte): Nenea Iancu! să vie aici! M-am topit… Sunt nenorocit!

CRĂCĂNEL: Şi o să fii faţă şi d-ta la tălmăcire; am să te pui faţă ca să vezi şi d-ta pentru ce nen-tu Iancu al d-tale este o canalie.

CATINDATUL (aparte): Nenea Iancu! vine nenea Iancu, şi ăsta cum mă cunoaşte, o să mă spuie, o să mă puie faţă! … Trebuie să-mi piarză urma: trebuie să-mi schimb costumul… (lese în fund la stânga.)

CRĂCĂNEL: Fuge să-i dea de ştire lui nen-su Iancu! Trebuie să-l ţiu de scurt. (Iese fuga după Catindatul. Se aude în bal semnalul cadrilului.)

SCENA V.

Miţa, singură în domino48 albastru cu flori, apoi Chelnerul.

MIŢA (intrând, îşi scoate masca): Nu e… N-a venit încă? îl cunosc… are numai două costume: un cazac şi un turc… N-a venit. Trebuie să se fi dus să-şi ia pe individa! Trebuie să vie împreună! A! să vie! Dumnezeule! Jur pe tot ce mi-a rămas mai scump, jur pe statua Libertăţii de la Ploeşti, că are să fie o istorie! … (Bate-n masă.) A! gelozie! Am să-i omor!

CHELNERUL (intrând din dreapta): Vine!

MIŢA: Un vermult.

CHELNERUL: Vine. (Iese.)

MIŢA: Voi să beau, voi să beau (cadenţând), căci nu e-n lume altă durere, decât durerea ce simţesc eu… (Chelnerul aduce paharul. Se aude cadrilul. Miţa bea paharul pe

nerăsuflate şi plăteşte. Chelnerul ia paharul şi pleacă.) Aşa! să vie acuma. (Îşi pune masca.)

SCENA VI.

Miţa, Iordache în costum de turc, apoi Crăcănel.

IORDACHE (vine suflând la masa din stânga): Uf! Am asudat... trebuie să mă duc la o gargariseală. (Bate-n masă.) MIŢA (se-ntoarce, îl vede şi dă un ţipăt): Turcul! Nae! (Se repede la el.) Nae! Eu sunt, Miţa. (îşi scoate masca.) IORDACHE: Miţa! Coana Miţa! Sunt eu, Iordache. (Îşi scoate masca.)

MIŢA: Nae a venit?

IORDACHE: Nu... n-a venit...

MIŢA: Minţi! a venit! A! v-am dat de urmă. L-am căutat acasă şi nu l-am găsit; vardistul mi-a spus că a plecat în costum de bal în birje. A venit... E aici... E cu ea... Spune; nu minţi!

IORDACHE: Ei, da, da! a venit, dar a venit şi Crăcănel... (Îşi pune masca.)

MIŢA: Crăcănel! aicea Crăcănel? ... (Punându-şi masca.) Nu-i adevărat! Mangafaua e la Ploeşti.

IORDACHE: Ba-i prea adevărat! (Crăcănel intră.) CRĂCĂNEL (intră prin fund şi vine ţintă la Iordache): Eu sunt Bibicul, nene Iancule, eu sunt Bibicul; nu mă cunoşti? ... Poftim de! ia mai poftim de!

MIŢA (aparte): E Crăcănel! Îmi cunoaşte dominul, trebuie să mi-l schimb numaidecât. (Iese repede în fund la stânga.)

CRĂCĂNEL: Nu răspunzi? nu pofteşti, nene Iancule?

IORDACHE: Eu nu sunt nenea Iancu, eu sunt nenea Iordache... Pe nenea Iancu caută-l în bal...

CRĂCĂNEL: În bal? (Iese repede-n fund, dreapta.)

IORDACHE: Un nenea Iancu trebuie să găseşti în tot balul. (Îşi scoate masca.)

SCENA VII.

Iordache, Nae, în costum de cazac, apoi Catindatul.

NAE (din fund, dreapta): Iordache... (îşi scoate masca.) IORDACHE: Aha! bine că vii! Ştii cine e în bal? ia ghici...

NAE: Cine?
IORDACHE: Miţa…
NAE: Miţa!
IORDACHE: Şi Crăcănel… fereşte-te! Miţa te caută…
NAE: Cum să scap de republicana asta? … Nu găsesc pe Didina să plec…
CATINDATUL (din fund): Peste putinţă să găsesc alt costum: Bibicul ăla o să mă dea de gol lui nenea Iancu… (Îşi scoate masca.)
NAE (îşi pune masca repede; lui Iordache): Pune-ţi masca! (Iordache îşi pune masca.)
CATINDATUL: Uf! şi m-am magnetizat! … Lucrează magnetismul… Nu mai poci de cald!
NAE (încet lui Iordache): îl cunoşti?
IORDACHE (asemenea): Tânărul cu măseaua…
CATINDATUL (văzându-i): A! bună idee. (Vine la ei vesel.) Mască, mă cunoaşteţi?
NAE: Nu…
CATINDATUL: Îmi pare rău, v-aş fi rugat ceva…
NAE: Ce?
IORDACHE (încet lui Nae): Să-i scoţi iar măseaua…
NAE (Catindatului, tare): Cu plăcere, neică, dar n-am ostromentele…
CATINDATUL: Ce ostromente?
IORDACHE: Pentru măsea…
CATINDATUL (aparte): Şi ăştia sunt bărbieri… (Tare.) Aş! măseaua nu o mai scoţ; i-am dat de leac: călduri cu magnetism de jamaică…
NAE: Ala-i bun…
CATINDATUL: Uite ce vream eu să vă rog: eu am un frate mai mare în bal, şi mă cunoaşte, şi n-aş vrea să mă cunoască… Ce e de făcut?
NAE: Ştiu eu? şi eu aş vrea să nu mă cunoască cineva în bal: da’ dacă te cunoaşte o dată…
IORDACHE: Nu-i alta nimic de făcut decât să plecăm din bal…

CATINDATUL: Nu! nu voi să plec, voi să mai tachinez, voi să mă magnetizez bine! Am eu o idee…

NAE: Ce idee?

CATINDATUL: Costumurile d-voastră sunt de la grandirop, ori particulere? …

IORDACHE: Particulere.

CATINDATUL: Şi al meu tot particuler. Haide să le schimbăm, şi apoi să mai poftească Bibicul să mă puie faţă cu nenea Iancu…

NAE: Fainã idee! Bravos! Haide!

IORDACHE: Haide!

CATINDATUL: Haide la grandirop! (Ies toţi trei în fund la stânga) la cabinet de toaletă! (Se aude mazurca în bal: Catindatul iese pe pasul de mazurcă.)

SCENA VIII.

Pampon (în costum, intrând din bal)

PAMPON: Este adevărat că sunt tradus: Didina mă înşală cu Bibicul, cu amantul femeii ăleia. Astă-seară, la cafenea, femeia aia mi-a lăsat un bilet; i-am cunoscut slova din biletul către Bibicul. Îmi scrie să viu aici, unde amantul ei are întâlnire cu Didina. Nu se poate, zic eu; Didina s-a dus la mătuşică-sa. Merg degrabă acasă, Didina nu e; la mătuşică-sa, Didina nu e. Mă-ntorc acasă, chem slujnica, îi trag două perechi ca la poliţie şi pe urmă o supun la intrigatoriu. Spune că coniţa a plecat în costum polinez… Aici în bal este! cu el! … cu Bibicul. A! Bibicule! ai scos o femeie din minţi – femeie! ochi alunecoşi, inimă zburdalnică! … astă dată n-ai să scapi… O să-ţi rup şalele… (Bate în masă.) O mastică! (Îşi pune masca.)

CHELNERUL (d-afară): Vine!

SCENA IX.

Pampon, Crăcănel.

CRĂCĂNEL (din fund, dreapta): Nu pot să dau de nenea Iancu, şi l-am pierdut şi pe frate-său… (Văzând pe Pampon.) Pe ăsta nu l-am cercetat… Acuma îl văz întâi. (Pampon bate

iar în masă; Crăcănel coborând doi paşi, tare şi cu ton de sfidare melodramatică.) Eu sunt Bi-bi-cul…

PAMPON (sărind): Bibicul!

CRĂCĂNEL: Da, Bibicul, nene Iancule! (Îşi scoate masca) nu mai pofteşti?

PAMPON (îşi scoate masca, fioros, gata să se repează): A! care va să zică mă căutai, Bibicule?

CRĂCĂNEL (potrivindu-se să-şi ia vânt de scăpare): Da, nene Iancule…

PAMPON (acelaşi joc crescendo): Şi eu te căutam, Bibicule! (Se repede.)

CRĂCĂNEL (dându-se pe după o masă): Să nu dai! să nu dai! că fac scandal… Chem poliţia… stai să ne desluşim!

PAMPON: Mişelule, să ne desluşim, ai? După ce mă ataci la sacrul meu amor; amăgeşti o fiinţă nevinovată… o femeie… femeie! ochi alunecoşi, inimă zburdalnică! …

CRĂCĂNEL (urmându-şi jocul): Eu? amăgesc o femeie? … Eu nu am amăgit nici o femeie; ele m-a amăgit pe mine… şi multe; nu ştiu nimic la sufletul meu.

PAMPON: Minţi!

CRĂCĂNEL: Nu minţ… Nu da! nu da! că fac scandal. Să ne desluşim: e încurcătură la mijloc… Spune care femeie…

PAMPON: O ştii bine, Didina…

CRĂCĂNEL: Nu cunosc nici o Didină. Pe amanta mea o cheamă Miţa…

PAMPON: Da, pe amanta ta o cheamă Miţa; dar, ca un mişel ce eşti, nu te-ai mulţumit cu o amantă… Ai atacat şi pe amanta mea Didina… Ai nenorocit-o!

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat!

PAMPON: Am dovezi: ai uitat la Didina un bilet de abonament la frizerie.

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat! eu nu mă raz cu abonament, eu mă raz a la carte49.

PAMPON: Şi un bilet de la amanta ta…

CRĂCĂNEL: De la amanta mea? îţi spui eu că e încurcătură.

PAMPON: Nu e nici o încurcătură, mişelule! Amanta ta, Miţa, îţi scrisese de miercuri că te aşteaptă, că Mangafaua pleacă la Ploeşti.

CRĂCĂNEL: Miercuri? … Ploeşti? … Magafaua? …

PAMPON: Da, şi tu, Bibicul, în loc să te duci la ea, o părăseşti şi te dai pe furiş la amanta mea, la Didina. (Se repede.) O să-ţi rup oasele… Oasele am să ţi le rup!

CRĂCĂNEL (apărându-se): Stai! să nu dai, că fac scandal! Mi-e frică de o nenorocire! … (Îşi pune mâna la inimă să o astâmpere.)

PAMPON: Da! să-ţi fie frică de o nenorocire; pentru că precum ai vrut tu să nenoroceşti pe Didina… o femeie! ochi alunecoşi, inimă zburdalnică! … asemenea să ştii că o să te nenorocesc eu pe tine. (Se repede.)

CRĂCĂNEL (acelaşi joc): Stăi! stăi, omule, pentru Dumnezeu! … Miţa? miercuri? Ploeşti? Mangafaua? … Dumnezeule! am o bănuială… Arată-mi biletul… Eu am fost miercuri la Ploeşti…

PAMPON: La Ploeşti?

CRĂCĂNEL: Da, la Ploeşti… Să fie cu putinţă? … Miţa? a opta? … Arată biletul!

PAMPON: Iacătă-l biletul! (Crăcănel se apropie să vază biletul; Pampon îl apucă cu mâna stânga, şi cu dreapta i-arată hârtia.) A! vrei să mă-nşeli? (Îl zguduie.)

CRĂCĂNEL (sfârşindu-se de la inimă, se moaie din balamale, şi cade pe un scaun): Miţa! m-a tradus! apă! apă! … Mangafaua… eu… eu sunt!

PAMPON: Mangafaua?

CRĂCĂNEL: Da, Mangafaua! … eu… A opta oară tradus! (Ridicând mâinile la cer.) Este cu putinţă, domnule?

PAMPON: A opta oară? (Şade lângă el.)

CRĂCĂNEL (dezolat): Nu ţi le mai spui p-alelalte, că sunt halimale, domnule, numai una să ţi-o spui, al şaptelea caz de traducere… în vremea războiului…

PAMPON: Cu un muscal?

CRĂCĂNEL (plin de obidă): Nu m-ar fi costisit atâta să fi fost cu un muscal, fiindcă eu eram de la început pentru convenţie... ştii, muscalii luptau pentru cauza sfântă a eliberării popoarelor creştine de sub jugul semilunii barbare... Dar cu un neamţ, domnule! ...

PAMPON: Cu un neamţ?

CRĂCĂNEL: Fă-ţi idee, domnule, ce traducere!

PAMPON: Ei şi?

CRĂCĂNEL (plângând): Am plâns, cum plâng şi acuma, căci eu ţiu mult la amor; am plâns şi am iertat-o... pe urmă am prins-o iar, şi iar am plâns şi iar am iertat-o; nu de multe ori, dar cam des... aşa cam de vreo cinci, şase ori... Ce-mi ziceam eu? Vorba d-tale? femeie! ochi alunecoşi...

PAMPON: Inimă zburdalnică! ...

CRĂCĂNEL: Până când, într-o seară, mă duc, domnule, ca de obicei acasă; intru în sală, deşchiz uşa iatacului... întunerec... „Te-ai culcat?" nu răspunde nimini. Inima-ncepe să bată rău; aprinz lumânarea, şi ce găsesc pe masă, domnule?

PAMPON: Ce?

CRĂCĂNEL: Un răvăşel: „Mache, m-am plictisit să mai trăiesc cu o rublă ştearsă ca dumneatale. Nu mă căuta; am trecut cu neamţul meu în Bulgaria..."

PAMPON: În Bulgaria? Ce căuta neamţul în Bulgaria?

CRĂCĂNEL (dezolat): Nu ştiu! Ei! ce te faci, Mache? ... de desperare, ce am zis eu? daca n-am avut parte de ce mi-a fost drag pe lume, încai să mă fac martir al independenţii... şi m-am înrolat de bunăvoie...

PAMPON: Volintir? ...

CRĂCĂNEL: În garda naţională... Ştii, pentru ca să-mi mai uit focul... (Plânge.) Şi închipuieşte-ţi d-ta acum şi Miţa! (Plânge) şi garda naţională s-a desfiinţat! ...

PAMPON: Care va să zică este un Bibicul...

CRĂCĂNEL: Se-nţelege; n-ai văzut biletul?

PAMPON: Care va să zică este un Bibicul, care devine în chestie de traducere şi pentru mine şi pentru d-ta...

CRĂCĂNEL: Fireşte…

PAMPON (cu tărie): Nu mai plânge, nu şade frumos, un volintir ca d-ta…

CRĂCĂNEL: Dacă nu pot să mă stăpânesc! mi-e naturelul simţitor…

PAMPON: Trebuie să-l găsim! Nu plânge, nu-i frumos! un volintir! Trebuie să-l regulăm pe Bibicul… Auzi d-ta? două!

CRĂCĂNEL: Cum să-l găsim?

PAMPON: Îl găsesc eu, n-ai grije; eu ştiu politica poliţiei. Nu plânge: eşti volintir! Bibicul nostru e aici în bal… Didina mea este aici în bal…

CRĂCĂNEL: Poate şi Miţa mea…

PAMPON: Da…

CRĂCĂNEL: Da?

PAMPON (repede): Adică nu! în sfârşit, ce-ţi pasă! vino cu mine… Nici o vorbă să nu zici. Lasă-mă pe mine, să vezi cum îl înhaţ eu. Aide… nu plânge: eşti volintir! pune-ţi masca, şi aide! (Îşi pune masca.)

CRĂCĂNEL: Miţa? Miţa? … (Hotărât.) Nu! … o mai iert acum, dar daca s-o mai întâmpla încă o dată… hotărât mă însor! (Îşi pune masca.)

PAMPON: Haide… nu, nu plânge, eşti volintir! … şi nici un cuvânt! A! Bibicule! (Ies amândoi în bal.)

SCENA X.

Miţa în costumul polonez al Didinii, apoi Iordache în costumul de cazac al lui Nae.

MIŢA (scoţându-şi masca; vine din bufet): Ce dracu caută Crăcănel aici? Mă minte că se duce la Ploeşti… şi vine la bal… Nu cumva Mangafaua sare garduri? … Ori a simţit ceva? … Mi-am schimbat costumul la grandirop… Nici el, nici Iordache nu mă mai poate cunoaşte… Dar Nae… Năică unde-i? … Unde e pârlitul de Pampon? (Iordache intră.) Nae! Să vedem. (Îşi pune masca şi urcă în fund spre stânga.)

IORDACHE (venind din fund dreapta şi uitându-se în bal): A dracului istorie o să iasă… Crăcănel aici, Pampon aici,

Miţa aici… Numai de-ar fi plecat Nae şi Didina…

MIŢA (coborând): Nae! (Îşi scoate masca.)

IORDACHE: Ai! (se întoarce.) Fugi că mor! Miţa? (Vrea să plece.)

MIŢA (tăindu-i drumul): Unde pleci, mizerabile?

IORDACHE (îi face semn că merge în bal să danţeze)

MIŢA: Nu vrei să mă cunoşti, Năică, ai? Nu vrei să-mi vorbeşti? Fugi de mine ai? (Îl apucă.)

IORDACHE (se smuceşte şi vrea să plece)

MIŢA (sărindu-i înainte): Mişelule, daca mai faci un pas, daca nu vorbeşti, te nenorocesc. A! mizerabile! ai gândit că daca mi-ai luat sticluţa cu vitrionul, nu o să mai găsesc alta! Ţi-am făgăduit să-mi răzbun şi…

IORDACHE: Ei apoi, daca o iei pe coarda vitrionului, nu-mi place. (Miţa face un pas înapoi, el îşi scoate masca.) Nu sunt Nae; ce pofteşti? Sunt Iordache, na!

MIŢA: A! care va să zică v-aţi schimbat costumul, ca să mă jucaţi pe degete! … Şi a crezut domnul Nae că scapă cu atâta de mine? … Unde e Nae?

IORDACHE: Trebuie să fi plecat de mult din bal; nu l-am mai văzut; şi a plecat cu cheia; pe mine m-a lăsat pe dinafară. (Pampon şi Crăcănel se arată în fund şi privesc scena.)

MIŢA: A! mizerabilul! (Se plimbă agitată.) Mizerabilul! (Vede pe cei din fund şi-şi pune iute masca; Iordache asemenea.)

SCENA XI.

Aceiaşi – Pampon şi Crăcănel scoţându-şi măştile.

PAMPON (lui Crăcănel): Costumul polinez! E Didina cu Bibicul!

CRĂCĂNEL: Cu Bibicul…

PAMPON: Pe el! (Iordache vrea să plece; Pampon îl apucă de o parte, Crăcănel de alta, şi-l readuc târâş în scenă.)

CRĂCĂNEL: Unde te duci, Bibicule?

PAMPON: Stai să te judec eu, Bibicule…

IORDACHE (zhătându-se între amândoi): Nu mă cheamă Bibicul, mă cheamă Iordache! …

MIŢA (apare): Pampon! (Trece repede lângă Pampon şi-l trage cu putere deoparte; încet.) Eşti aici? (Îşi arată figura la o parte şi iar se maschează.)

PAMPON: Persoana în chestie? Miţa?

IORDACHE (luptând să scape de Crăcănel, îşi scoate masca): Lasă-mă, domnule!

CRĂCĂNEL (ţinându-l din răsputeri): Stai aci! (Se luptă amândoi.)

MIŢA (lui Pampon repede şi şoptit): Nu e Bibicul, este Iordache; Bibicul, traducătorul, este îmbrăcat turc.

PAMPON (sărind): Turc! Turcul care ne-a tachinat adineaori?

IORDACHE: înţelege odată, domnule, că nu sunt Bibicul! Ce, eşti turbat? vrei scandal?

CRĂCĂNEL (crud): Da! vreau scandal…

PAMPON (după ce a vorbit cu Miţa încet, trecând repede lângă Crăcănel, pe care îl apucă şi-l trage de mână în faţă; Crăcănel din smucitură scapă pe Iordache, care iese repede din bal dând cu tifla înapoi): Lasă-l! nu-i ăsta! am greşit. Bibicul e turcul, turcul care ne-a tachinat adineaori…

CRĂCĂNEL: Turcul? Aide după el… Dar dama asta cine e?

PAMPON: O damă…

CRĂCĂNEL: O damă? bine… Ai după turc. (Pleacă întâi punându-şi masca.)

MIŢA (încet lui Pampon): Nu cumva să-i spui lu Crăcănel…

PAMPON (asemenea): N-ai grije. Ai după turc! (îşi pune masca.)

CRĂCĂNEL: Aide după turc! (Ies toţi trei în bal.)

SCENA XII.

Didina în domino roşu, Nae, în costumul de la început al Catindatului, vin din bufet; apoi Iordache, apoi Catindatul şi O mască tot din bufet.

DIDINA: Da. (Îşi scoate masca, Nae asemenea.) Când am venit adineaori în bal m-a cunoscut unul. El trebuie să fi

fost. Crăcănel al tău… ştie că mă cheamă Didina Mazu, ştie de Pampon, ştie că-i zice lui Pampon „Conţină cu 5 Fanţi”. În sfârşit, m-a cunoscut bine! d-aia mi-am schimbat costumul. Haide, haide, Nae, să mergem; mi-e frică… (Se aude cadrilul.)

NAE: Da, haide să mergem, e târziu.

IORDACHE (intrând din Bal repede): Tot aici sunteţi? Plecaţi, plecaţi degrabă! Crăcănel, Pampon şi Miţa, toţi trei, vă caută să facă scandal… Fugiţi!

DIDINA: Aide! (Îşi pune masca.)

NAE: Dacă am putea să ieşim fără să mai dăm prin bal… (Îşi pune masca.)

IORDACHE: Nu se poate, altă ieşire nu-i; haideţi! (Îşi pune şi el masca.)

CATINDATUL (cu o Mască pe care o aduce cam cu d-a sila la braţ; e cu chef, îşi scoate masca şi vorbeşte tare de tot): Aşa sunt eu… Uite şi prietenii.

NAE (încet): Dracul să te ia!

MASCA (vrând să-i scape de la braţ): Lasă-mă.

DIDINA: Cine-i ăsta? (Nae, Iordache şi Didina vorbesc încet deoparte.)

CATINDATUL: Aşa sunt eu; când mă magnetizez, mi-e cald… Pfu! … şi când mi-e cald, pfu! tachinez… Trebuie să te fac un cadril. Iacă ne-am găsit vizaveaua…

DIDINA: Haide! (Vor să plece.)

CATINDATUL: Ce vă duceţi? Nu se poate să vă duceţi. (Le taie drumul.) Trebuie să facem un cadril.

NAE: Mersi, drăguţă, ne ducem acasă…

CATINDATUL: Acasă? cu costumul meu? nu se poate. (Strigă tare.) Dacă vă duceţi, dă-mi înapoi costumul, trebuie să-mi dai costumul, nu te las să pleci cu costumul…

NAE (încet): Ne mai întârzie dobitocul!

DIDINA (încet): Schimbă costumul şi pace!

IORDACHE (încet): Nu se poate, o să ieşim prin bal: Miţa cunoaşte costumul…

NAE (încet): Ce e de făcut?

IORDACHE (încet): Spune-i că mai rămânem…

DIDINA (încet): Şi ne strecurăm binişor şi ieşim…

NAE (tare): Dacă-i aşa, ştii ce? ai să mai rămânem.

IORDACHE: Să mai rămânem…

DIDINA: Să mai rămânem…

CATINDATUL: Aşa da! Ai să facem cadrilul…

IORDACHE: În bal?

NAE: Nu merg în bal.

CATINDATUL: Atunci aici; sunt magnetizat, am poftă de cadril, să-mi fac vânt. Unde e nenea Iancu să mă vază!

IORDACHE (încet lui Nae şi Didinei): Jucaţi-l o figură, două, până uită de costum, şi pe urmă o ştergem. (Vorbesc încet toţi trei.)

MASCA: Ţi-am spus că mi-e frică să nu mă vază bărbatu-meu… (Luptă să scape.)

CATINDATUL: Ei! parcă mie nu mi-e frică de nenea Iancu… (Masca se smuceşte, scapă şi fuge; uitându-se după ea.) Atâta pagubă! (Merge şi invită la danţ pe Iordache.) Ei, aide! Ce faceţi? (Îşi pune masca pentru danţ.)

NAE: Ei haide, de! (Se aude o figură a cadrilului. Nae danţează cu Didina, Catindatul cu Iordache ca damă. La a doua parte a figurii contradanţului, apar în fund Pampon, Crăcănel şi Miţa mascaţi.)

SCENA XIII.

Cei de sus, Pampon, Miţa şi Crăcănel, apoi lume din bal.

PAMPON: Iaca turcul! A! în sfârşit. (Toţi trei coboară melodramatic în faţa Catindatului; figura danţului se sparge; Didina, Nae şi Iordache se retrag deoparte spre uşa din fund în stânga şi ascultă; Miţa mai la spatele lui Crăcănel şi lui Pampon, care s-au oprit ţintă în faţa Catindatului înmărmurit; Miţa a scos din buzunar sticluţa şi pândeşte.)

DIDINA (încet): Pampon!

NAE (încet): Miţa!

IORDACHE (încet): Crăcănel!

CRĂCĂNEL (fioros): Jos masca!

CATINDATUL (tremurând): Pentru ce?

CRĂCĂNEL: Până aici ţi-a fost, Bibicule! (Stau amândoi gata să-l apuce.)

CATINDATUL: Iartă-mă, nene Iancule, nu mai fac! (Pune mârta să-şi scoată masca.)

MIŢA (care a pândit momentul, n-apucă el să-şi scoată masca, şi-i aruncă sticluţa în ochi): Na, mizerabile! (Fuge prin fund.)

CATINDATUL: A! Săriţi! ajutor! (Vrea să fugă.)

Pampon şi Crăcănel îl înhaţă şi încep să-i tragă: lume mascată şi nemascată vine fuga din fund la dreapta; Didina, Nae şi Iordache au şi dispărut în fund la stânga.)

CORTINA.

ACTUL III (Decorul actului întâi întocmai. Un moment, scena goală. Se aude o birje oprindu-se din goana mare în fund, apoi plecând peste un moment înapoi. Pe urmă se aude zgomotul unei chei deschizând broasca. Uşa se deschide de perete. În scenă întuneric adânc.)

SCENA I.

Didina, Nae şi Iordache, în costumurile de la bal, mascaţi, intră gâfâind prin fund.

— Apoi Pampon, Crăcănel şi Catindatul de-afară.

NAE: În sfârşit, am ajuns… Aprinde o lampă.

DIDINA: Ne urmăreşte, trebuie să ne urmărească. (Iordache caută pe dibuite chibriturile pe o masă din fund şi

răstoarnă nişte sticluţe.) A! m-ai speriat! (Iordache aprinde lampa; lumină în scenă.) Uf! (Îşi scoate masca; toţi şi le aruncă fiecare pe câte-o masă.)

NAE: Iordache, scoate cheia d-afară, şi-ncuie degrab' pe dinăuntru. (Iordache execută ordinul.)

DIDINA: Sunt sigură că s-au luat după noi… O să fie un scandal mare… sunt nenorocită.

NAE: Lasă-i să vie, n-ai grijă; orişicum, avem pe unde scăpa.

DIDINA (lui Iordache, care coboară): Zici c-ai văzut dumneata când i-a aruncat cu vitrion în ochi?

IORDACHE: Am văzut eu, fireşte. A strigat o dată: „Na, mizerabile!" şi paf! (face gestul) şi pe urmă a fugit pân lume.

NAE (desperat): Cum? Cum să scap de nebuna asta? Cum să mă cotorosesc de republicana? Vrea să mă bage în primejdie!

DIDINA: Ce scandal! O să mijlocească proces, poliţie, procuror, şi pe urmă la juraţi… O să ne dea pân gazete! Să afle la sigur Pampon… Sunt compromentată… Mi-ai omorât viitorul, d-le Nae.

NAE: Bine, soro, vina mea este? păcatele mele!

DIDINA: Da, fireşte, vina d-tale… Daca ştiai eu ce republicană apilpisită de Ploeşti ai de-a face, nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

NAE: Bine, neică…

DIDINA: Nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

IORDACHE (care 'a stat în fund la uşă şi a ascultat afară): St! tăceţi!

NAE: Ce?

DIDINA: Ai?

IORDACHE: Vine o birje… (Se aude o birje.)

DIDINA: Nu v-am spus că ne-a luat urma…

IORDACHE: Tăceţi! (Toţi ascultă; birja se opreşte afară în fund.) S-a oprit aici…

NAE: Hait!

DIDINA: Ei sunt!

IORDACHE: Tăceţi!

DIDINA: Să stingem lampa… (Merge în vârful degetelor în fund.)

NAE (lui Iordache): Scoate oheia din uşe! (Iordache scoate cheia. Se aud de afară glasul lui Pampon, al lui Crăcănel şi al Catindat ului.)

PAMPON (d-afară): E lumină! sunt aici!

NAE, DIDINA şi IORDACHE (coborând în vârful degetelor, misterios): St!

CRĂCĂNEL (d-afară): Deşchideţi! (Bătăi tari în uşe; Didina stinge lampa; întuneric.)

CATINDATUL: Deşchideţi! (Bătăi mai tari.)

NAE: Binişor! încet!

TOŢI DE AFARĂ: Deşchideţi! (Bătăi tari.)

DIDINA (toţi trei au coborât în faţă de tot): Ce e de făcut?

NAE: Să ieşim în curte pe fereastra din odăiţă… St!

PAMPON (d-afară): Ori deşchideţi, ori sparg uşa! …

CRĂCĂNEL (d-afară): Deşchideţi!

CATINDATUL (d-afară): Ori spargem uşa! (Bătăi grozave.)

DIDINA (frângându-şi mâinile): Sunt mulţi! sparg uşa; îmi vine rău; mor!

NAE: Să fugim.

IORDACHE: Aide degrabă; e minunat! (Având o inspiraţie.) Să poftească să spargă uşa… Tii! mare politică mi-a dat în cap… să poftească să spargă! …

NAE: Sunt turbaţi! (Se aud lovituri grele în broasca uşii.)

IORDACHE: Lasă, că-i potolesc eu! …

DIDINA: Aide degrabă!

NAE: Aide! (toţi ies misterios şi de graba prin uşa din dreapta.) (Un moment scena goala; se aude lucrare la uşa din fund; uşa se clatină, se zguduie şi în sfârşit cedează.)

SCENA II.

Pampon, Crăcănel, Catindatul în costumurile de la bal, fără măşti. Catindatul e plin de pete negre pe tot obrazul; intrare fioroasă.

PAMPON: A stins lampa!

CRĂCĂNEL: Cine are un chibrit?

CATINDATUL (se descheie la costum şi scoate dedesubt din jiletcă un chibrit de ceară; îl aprinde şi îl ţine în mână): Aici este la bărbierul unde mi-a scos măseaua nevinovată! … De-aia, adineaori, în bal, zicea să-mi mai scoaţă una…

PAMPON (care, la lumina chibritului, a dat ocol cu ochii în scenă): Nu mai începe vorbă, este aici. Aicea este Bibicul! (Crud.) Am să-l sfâşiu!

CRĂCĂNEL (scrâşnind din dinţi şi zguduind din cap): Cu dinţii! cu dinţii am să-l rup! După ce e caz de traducere dublă, ne mai duce din încurcătură în încurcătură; îşi bate joc de noi… Cu dinţii!

PAMPON (arătând pe Catindatul, care schimbă chibriturile. – când se stinge unul aprinde altul): Toată încurcătura devine de la dumnealui…

CATINDATUL: De la mine?

CRĂCĂNEL: Da, de la dumneata…

CATINDATUL: Cum de la mine?

CRĂCĂNEL: Se înţelege…

PAMPON: Pentru ce ţi-ai schimbat costumul? pentru ce ai luat costumul turcului?

CATINDATUL (lui Crăcănel): Nu mi-ai spus d-ta că e nenea Iancu în bal! … (Schimbă chibritul.)

PAMPON: Ei! ş-apoi?

CATINDATUL: Cum ş-apoi? Dacă mă prindea nenea Iancu în bal, mă lua la Ploeşti, îmi omora cariera de la percepţie.

CRĂCĂNEL: Şi cel puţin dacă am fi siguri, sigurisimi că-i aici! … (Către Catindatul.) pentru că d-ta ca un zevzec ce eşti…

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

CRĂCĂNEL: Pentru că dacă nu tachinai, nu se-ntâmpla ce s-a-ntâmplat…

CATINDATUL: Ce să-ţi fac? Nu ţi-am spus că nu mă pot stăpâni? când mă magnetizez, eu tachinez straşnic… Şi

nenea Iancu tadhinează când are magnet, toţi ai noştri tachinează… da’ nu ca mine.

CRĂCĂNEL: Vezi! vezi că eşti zevzec, când îţi spun eu că eşti zevzec…

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

PAMPON: Are dreptate… pentru că d-ta ţi-ai schimbat costumul cu o mască, care nu ştii măcar ce fel de persoană e.

CATINDATUL: Daca nu şi-a scos masca? Nu ţi-am spus că vorbea de măsele? … era bărbier.

PAMPON: Eu vă spui că sunt aici. Nu ne-am ţinut noi după birja lor? Birja lor nu s-a oprit aici? Nu s-a-ntors înapoi? N-am oprit noi birjarul care-i adu şese? Nu s-a-ntors el cu noi şi ne-a arătat că aici i-a lăsat, pe doi bărbaţi şi o damă?

CRĂCĂNEL: Da!

PAMPON: Aici sunt, aici, ascunşi. Trebuie să fie aici o lumânare, o lampă… Cine a fost aici, pentru ce a fugit când am venit noi? … că a fost cineva aici.

CATINDATUL (aprinzând alt chibrit şi mergând la masa unde sunt două lămpi): Aha! iacătă o lampă…

CRĂCĂNEL: Aprinde-o!

CATINDATUL (pune mina pe sticlă, o scoate şi o aruncă jos): Pfu! frige!

CRĂCĂNEL: Ai spart ţilindrul! …

CATINDATUL: M-a fript!

PAMPON (repede): Vezi! vezi! e stinsă acuma de curând: a stins-o adineaori când eram noi la uşe…

CATINDATUL (aprinde alt chibrit şi apucă cu mâna învelită în pulpana hainei ţilindrul de la o altă lampă, pe care o aprinde. Lumină în scenă.

— Vede o mască pe masă): Iacătă o mască!

CRĂCĂNEL (la altă masă): Aici încă una!

PAMPON (găsind a treia mască): Încă una! Trei! Sunt aici! (examinând rrtasca.) Este scoasă acum de pe obraz… e caldă… e asudată! (O miroase tare.) Asta e masca Didinii! i

cunosc mirosul… Să-i căutăm; aici sunt… (Miroase încă o dată tare masca.) A! al data asta, Bibicule, nu mai scapi!

CRĂCĂNEL: Trebuie să punem mâna pe el!

CATINDATUL: Trebuie să-mi dea costumul meu!

PAMPON (fioros): Am să-l sfâşiu.

CRĂCĂNEL (scrâşnind dinţii): Cu dinţii am să-l rup! … cu dinţii! …

CATINDATUL (punând mâna la falcă): Eu nu pot să-l rup cu dinţii, dar trebuie să-mi dea costumul meu! (Toţi caută în toate părţile, pe sub mobile, pe care le răstoarnă, pe după paravan.)

PAMPON (văzând uşa din dreapta): O uşe! p-aici! (Dă cu piciorul tare în uşă, uşa se deschide, el se repede afară în odăiţă, urmat de Crăcănel şi Catindatul; se aude răsturnare de mobile în dreapta.)

SCENA III.

Iordache în costum de oraş, Ipistatul, doi Sergenţi de noapte, apoi Pampon, Crăcănel şi Catindatul.

IORDACHE (intrând şi oprindu-se în uşe, arată dezordinea din prăvălie Ipistatului; cu ton dezolat): Iacă, domnule, iacă în ce hal e prăvălia! …

IPISTATUL (grav): Nu-i niminea.

IORDACHE: Pesemne a fugit! … (Se aude alt zgomot în odaie.) Scotocesc în odaie! să nu fugă pe fereastră! …

IPISTATUL (sergenţilor): După ei degrab’! (Sergenţii, Ipistatul şi Iordache se reped spre odaie; în momentul acesta intră Crăcănel şi Pampon): Staţi! Puneţi mâna pe ei! (Sergenţii înhaţă cu putere unul pe Pampon şi altul pe Crăcănel.)

CRĂCĂNEL: Poliţia!

CATINDATUL (care a scos şi el capul pe uşe, să intre): Poliţia! (Îşi trage repede capul înapoi; Iordache merge repede în odaie.)

PAMPON (zbătându-se în mâinile sergentului): Pentru ce, domnule?

IPISTATUL (bătând din picior şi din mână, aspru): Vorrrbă! … Ce căutaţi noaptea în prăvăliile negustorilor?

CRĂCĂNEL: Căutam o persoană…

PAMPON: Da, o persoană…

IPISTATUL (acelaşi joc, rrtai aspru): Vorrrbă! Ce persoană?

CRĂCĂNEL: Pe Bibicul.

PAMPON: Pe Bib…

IPISTATUL (acelaşi joc, şi mai aspru): Vorrrbă!

IORDACHE (intrând repede din dreapta, cu gura mare): Cum Bibicul, ce Bibicul, care Bibicul, domnule? Mofturi! Aici nu şade Bibicul… ştie dl. Subcomisar cine şade aicea. Ia-i, d-le subcomisar, sunt pungaşi!

PAMPON (ţinut strâns de sergent): Eu pungaş?

CRĂCĂNEL: Noi pungaşi! Aşa umblă pungaşii îmbrăcaţi?

IPISTATUL (şi mai aspru, acelaşi joc crescendo): Vorrrbă! … Da’ oamenii de treabă aşa umblă? … Pe unde aţi intrat? …

CRĂCĂNEL: Pe uşe.

PAMPON: Da, pe…

IPISTATUL (foarte aspru): Vor… vorrrbă!

IORDACHE: Da, pe uşe. Da’ întreabă-i d-ta cum a intrat pe uşe. A spart-o, d-le. Eu eram în odăiţă dincolo; am simţit că sparge cineva uşa: de frică să nu m-apuce în casă să mă omoare, am ieşit pe dincolo pe fereastră ca să dau de ştire la secţie…

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat! … noi…

PAMPON: Am văzut…

IPISTATUL (aspru rău de tot): Vor… vorrrbă! (sergenţilor.) – Haide! luaţi-i la secţie! (Sergenţii împing pe Crăcănel şi Pampon.)

CRĂCĂNEL: D-le subcomisar, îmi pare rău… (Sergentul îi împinge.) Nu! nu da brânci, domnule!

IPISTATUL (grozav de aspru): Vorrrbă! (Sergenţilor.) Haide odată!

PAMPON (împins de sergent): Da, da’ nu scapă Bibicul cu asta. (Sergentul îl împinge.) Nu! nu da brânci, domnule!

IPISTATUL (scrâşnind din dinţi): Vorrrbă! La secţie! (Sergenţii scot, prin fund, în brânci pe Pampon şi pe Crăcănel.)

IPISTATUL (merge după ei până la uşe; cum au ieşit, el se întoarce repede înapoi, şi cu tonul foarte dulce): Iordache… ştii de ce venisem eu?

IORDACHE: Cum să nu ştiu, dacă ţi-am făcut denunţul să-i iei…

IPISTATUL: Nu, ştii aşa vine vorba… Uite ce vream să te rog eu: am o listă de lotărie. (Scoate o listă mare.)

IORDACHE: Iar?

IPISTATUL: Un franc numărul… mai sunt numai trei numere! …

IORDACHE: Ce?

IPISTATUL: Un portabac cu muzică: are două cântece. (Scoate portabacul şi-l face să cânte.)

IORDACHE: Bine, ăsta parcă-l mai puseseşi o dată la lot; aveam şi eu un număr.

IPISTATUL: Da, s-a şi tras, la Anul nou.

IORDACHE: Ei?

IPISTATUL: Am câştigat-o eu; oprisem şi eu un număr… Acu o pun iar, voi să-mi mai încerc norocul… Mă rog ţie, nu mă refuza, pune şi tu unul… să le completăm odată…

IORDACHE (i dă un franc şi scrie): Iaca.

IPISTATUL (strânge lista, o bagă în buzunar şi plecând): Mersi, neică.

IORDACHE (după el): Ia vezi, nu da drumul negustorilor ălora, până nu venim eu ori d. Nae; să vedem, să nu ne fi luat ceva din prăvălie…

IPISTATUL (oprindu-se în uşe cu intenţie foarte fină): Vor… Vorrrbă! las’ pe mine, îi regulez eu… (Iese învârtindu-şi muzica.)

SCENA IV.

Iordache singur, apoi Catindatul.

IORDACHE: Haha! i-am lucrat. Să vedem cum are să prinză politica; eu i-am băgat, el să-i scoaţă; eu i-am regulat, el să-i scape… Până una alta, să vedem de urâtul de dincolo. (Merge la uşa din dreapta.) Haide, vino!

CATINDATUL (foarte sfios intră): S-a dus?

IORDACHE: S-a dus…

CATINDATUL (tremurând): Dacă mă ducea la poliţie?! Să afle nenea Iancu că m-a dus la poliţie!

IORDACHE: Care nenea Iancu? …

CATINDATUL: Nu ţi-am spus? Nenea Iancu, bogasierul50, din Ploeşti… Închipuieşte-ţi, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliţie! …

IORDACHE: Las-o asta; te mai doare obrazul?

CATINDATUL: De ce? de măsea? Aş! Am magnetizat-o!

IORDACHE: Nu de măsea, de vitrion…

CATINDATUL: Ce vitrion?

IORDACHE: Care ţi l-a aruncat în ochi la bal.

CATINDATUL: Mi-a aruncat şi cu vitrion? Cine mi-a aruncat cu vitrion?

IORDACHE: Dama, de. Uite, eşti plin de pete…

CATINDATUL: Aş! aia a fost cerneală violentă, am cunoscut-o după miros; m-a stropit şi-n gură; îi cunosc gustul: cerneală violentă… Ştii, la noi la percepţie, când pic cerneală pe concept… o dată cu limba! (Scoate limba şi arată cum linge hârtia.) O şterg… Da’ închipuieşte-ţi d-ta, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliţie! …

IORDACHE: Cine strică? d-ta. Ce cauţi să te amesteci cu vagabonţii, cu zamparagiii51, cu pungaşii… să spargi uşi şi să intri noaptea în prăvăliile oamenilor?

CATINDATUL: Zicea că să găsim pe Bibicul…

IORDACHE: Mofturi!

CATINDATUL: Bibicul, care mi-a luat în bal costumul meu şi mi l-a dat pe ăsta de turc… (Dezolat.) Trebuie să-l găsesc, să-mi dea costumul meu; trebuie să mi-l dea… nu pot să plec fără costumul meu.

IORDACHE: Stăi, domnule, ce pofteşti d-ta? Costumul? Ţi-l găsesc eu, ţi-l dau eu mâine, poimâine, îţi dau eu garanţie, să m-apuci pe mine, na! ce mai vrei?

CATINDATUL (foarte dezolat): Îmi trebuie acuma… Cu costumul ăsta de turc nu mă pot duce să-mi iau hainele mele. Nenea Iancu m-a căutat la bal, o să mă caute, o să m-aştepte acasă… Cum să dau eu ochi cu nenea Iancu aşa turc? … Mă ia la Ploeşti, îmi zdrobeşte cariera de la percepţie.

IORDACHE: Aş! vorbă!

CATINDATUL: Şi nu-mi poci lua înapoi hainele nemţeşti, nu mă poci duce mâine dimineaţă la canţilerie…

IORDACHE: Ei, o să lipseşti o zi, ce lucru mare! tot zici că nu primeşti leafă…

CATINDATUL: Mă destituie, nu se poate să lipsesc.

IORDACHE: Ascultă-mă pe mine, măi omule; ai mai întâi să tragem clopoţelul la o spiţărie; trebuie să-ţi cureţi obrazul; nu se poate să te duci în lume aşa pârlit…

CATINDATUL: E rău de tot?

IORDACHE: Eşti ciuruit; numai în albul ochilor n-ai…

CATINDATUL: îi închisesem de frica lui nenea Iancu… are palmă grea…

IORDACHE: Vino degrabă cu mine; cunosc eu un spiţer care scoate cerneala cum scoatem noi măselele, odată…

CATINDATUL: Aoleo!

IORDACHE: Vino degrabă, nu mai sta; poate te aşteaptă nenea Iancu. (Suflă în lampă şi-l ia pe Catindatul să plece cu el. Întuneric.)

CATINDATUL: Aide… (Ieşind.) Dar fă-ţi idee, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliţie! … (Ies, închizând bine uşa.)

SCENA V.

Miţa singură în costumul de la bal, apoi Didina asemenea.

MIŢA (venind din dreapta pe dibuite): Am găsit fereastra din odăiţă deschisă şi am intrat… L-am nemerit? ori nu l-am

nemerit? Da, trebuie să-l fi nemerit. Da, sunt o cremenală… (Se retrage pe dibuite după paravan.)

DIDINA: Mare istorie! … Am îngheţat aşteptând afară în frig; a trebuit să intru înapoi pe fereastră. Nae trebuie să vie numaidecât cu Pampon. Trebuie să pândesc când or intra aici, să ies pe fereastră şi pe aici mi-e drumul. Să poftească pe urmă d. Pampon acasă în costum de bal… să-l judec eu…

MIŢA: Auz mişcând… e cineva…

DIDINA: S-aprinz o lampă… (Merge pe dibuite la maia cu lămpile.)

MIŢA: Desigur e cineva…

DIDINA (a găsit chibriturile şi aprinde lampa): Aşa…

MIŢA: A! (Aparte.) O femeie! dama de verde! (Tare.) A! în sfârşit!

DIDINA (dând un ţipăt de surprindere, se întoarce): A! (Aparte.) O femeie! e republicana!

MIŢA (fierbând): V-aţi speriat? pardon! Mă recomand! Miţa Baston.

DIDINA (cu contenenţă52): Mersi! şi eu Didina Mazu.

MIŢA (jocul crescendo): Ce cauţi aici, madamo?

DIDINA (cu un ton mai sus): Da’ d-ta ce cauţi aici, madamo?

‘MIŢA (jocul crescendo): En sunt la amantul meu!

DIDINA (foarte de sus): Şi eu sunt la amantul meu!

MIŢA (izbucnind): La amantul d-tale? … Amantul d-tale… a fost… era… este… amantul meu! D-ta, ca o infamă, mi l-ai răpit! (Luând o poză de atac şi cu tonul tragic.) Una din noi două trebuie să moară!

DIDINA (pregătindu-se de luptă): Să vedem care… Poftim! (Miţa se repede turbată la Didina, care se repede şi ea şi o întâmpină. Amândouă ţipă şi se încleştează, spumând, una de alta.)

SCENA VI.

Aceleaşi – Nae.

NAE (apărând în fund, rămâne o clipă încremenit): Să nu daţi la oglinzi, că sunt cu chirie! (Apoi repezindu-se între cele două femei, le descleştează şi le împinge pe una într-o parte, pe alta într-alta.)

DIDINA (căzând d-a-ndăratele pe un scaun şi leşinând): A! a! a! (Nervi.)

MIŢA (acelaşi joc): A! a! a! (Nervi.)

NAE: Asta e curat ca la „Norma”… Acu-i acu! … (Se repede şi le zguduie când pe una când pe cealaltă.)

DIDINA (deşteptându-se brusc): Unde-i republicana?

MIŢA (asemenea): Unde-i infama? (Se reped iar una spre alta.)

NAE (oprindu-se la mijloc): Iar? Bre, femeilor, veniţi-vă-n fire. Vine Pampon! vine Crăcănel!

DIDINA: Pampon?

MIŢA: Crăcănel?

NAE: Da, Pampon şi Crăcănel. I-am scăpat eu de la secţie, unde erau închişi! am pus la cale toate… Drept mulţumire, Pampon, Crăcănel şi Ipistatul vin aici acum să facă cinste; s-a dus să cumpere vin şi mezeluri. Nu mai e vreme de mofturi! (Didinii.) Vrei să te lase Pampon?

DIDINA (repede): Ba nu! (Didina merge în fund şi ascultă afară.)

NAE (Miţii): Vrei să-l laşi pe Crăcănel?

MIŢA (tristă): Ah! l-aş lăsa pe Mangafaua pentru tine… dar nu pot; trebuie mai întâi să-mi fac o carieră…

NAE: Fă-ţi-o!

MIŢA: Am fost să intru la telegraf.

NAE: Electrică ploeşteancă! Ei, şi?

MIŢA: Nu m-a primit…

NAE: Pentru ce?

MIŢA: Zice că n-am încă vârsta… (Didina coboară.)

NAE: Vezi! apoi nu e mai bun Crăcănel, că nu mai întreabă de vârstă? Aide, aide! fiţi fete cuminte, că pe urmă mă supăr pe amândouă…

MIŢA: Dar Crăcănel a aflat… Mangafaua ştie tot…

NAE: Nu a aflat nimic, nu ştie nimic.

MIŢA: A aflat de la Pampon.

NAE: Nimic!

DIDINA: Şi Pampon ştie bine…

NAE: Apoi daca n-ascultaţi. Trebuie să vă spun cum i-am liniştit, ca să ştiţi şi voi ce să spuneţi, cum s-o potriviţi… Aide, să nu dea peste noi aici… (Le apucă pe amândouă cu câte o mână şi porneşte cu ele spre dreapta; Iordache intră.)

IORDACHE (din fund): Vin! sunt la colţ!

NAE: La colţ? Aideţi să punem odată la cale încheierea comediei ăştia… (Nae, Didina şi Miţa ies, dreapta.)

SCENA VII.

Iordache, apoi Pampon şi Crăcănel, cu butelci, pachete de mezeluri şi franzele la subsuoară, apoi Nae.

IORDACHE (căzând obosit pe un scaun): De azi-dimineaţă! … de azi-dimineaţă, asta merge într-un aşa! Ce goană! Ce goană turbată! Doamne! Doamne, isprăveşte odată istoria asta! sunt trei după douăsprezece şi mă leşin de somn şi d-a-mpicioarele!

PAMPON (intrând cu Crăcănel): Haha! domnule Iordache…

CRĂCĂNEL: Ei! domnule, ai văzut că nu suntem pungaşi… Stăpânul d-tale, d. Nae, în persoană, ne-a scos de la secţie.

IORDACHE: Da, domnule Crăcănel…

CRĂCĂNEL: Nu mă cheamă Crăcănel; mă dheamă Mache Razachescu. (Pune ce a adus pe masă.)

PAMPON (acelaşi joc): Foarte urât din partea d-tale să te porţi astfel! noi venisem aici pentru Bibicul, nu pentru ce credeai d-ta: nu avem de un astfel harahterul…

IORDACHE: Măcar d-ta să fii ala, să găseşti noaptea despre ziuă în prăvălia d-tale…

PAMPON: Eu n-am prăvălie, domnule: eu nu sunt cupeţ53, sunt particoler…

IORDACHE: Ştiu, da’ zi că ai… să găseşti trei oameni necunoscuţi…

CRĂCĂNEL: Aşa e, bine zici, trei. Ce s-a făcut urâtul ăla micul… pârlitul… fratele lui nenea Iancu bogasierul? Pe el pentru ce nu l-a luat la secţie?

PAMPON: Pesemne a fugit ca un laş…

CRĂCĂNEL: Iaca, mie nu-mi pare rău de ce s-a întâmplat, dacă oi câştiga portabacul cu muzică.

IORDACHE (repede): Aţi pus şi d-voastră la lotăria ipistatului?

PAMPON: Mai era două numere: unul l-am pus eu, şi unul amicul.

IORDACHE (aparte): S-a complectat? A murit francul! …

PAMPON: Domnul Nae unde este?

IORDACHE: Mi se pare că e dincolo în odaie, să vedem… (Merge pe după paravan; către Nae, care intră din dreapta). Sunt aici, te aşteaptă. Aşa-i că a prins bine politica mea? Femeile s-au dus?

NAE: Da, dar o să se întoarcă numaidecât; am regulat bine chestia.

IORDACHE: Cum?

NAE: Ai să vezi… treci la pod în faţă, şi aşteaptă-le… (Trece în scenă; Iordache iese repede în fund.) Ehei! Salutare, neică!

PAMPON (vesel, strângându-i mâna): Salutare şi frăţie!

CRĂCĂNEL (vesel, dar solemn, îl apucă de mână): Mersi, neică; eşti un bărbat, drept să-ţi spui, nu că eşti frizer, dar eşti galant.

PAMPON: Da, foarte galant!

CRĂCĂNEL: Ne-ai făcut şi mie şi prietinului mare bunătate: amândoi o să-ţi rămânem foarte recunoscători de câte ai făcut pentru noi. (Îi strânge mâna călduros.)

NAE: N-aveţi de ce! îmi pare rău… datoria: se-ntâmplase la mine-n casă…

PAMPON: Aida de! nu! ce-i drept e drept, neică, ai făcut mult pentru noi…

CRĂCĂNEL (vesel): Şi care va să zică Bibicul erai d-ta, ‘ai? bată-te să te bată!

NAE: Vezi bine!

CRĂCĂNEL: Şi Mangafaua nu eram eu?

NAE: Aş! Mangafaua era unchiul fetii, epitropul…

CRĂCĂNEL: Bată-te să te bată. (Râde.)

PAMPON: Şi închipuieşte-ţi, neică Năică, daca te întâineam azi-dimineaţă, când am venit întâi aici, îmi spuneai numaidecât cum a devenit chestia de ai înfăşurat borcănelele cu pomadă, care le-a cumpărat de aici Didina, în ale două bilete… şi ne lămuream, frate… Dar eu, prost! Să nu-mi dau în gând să întreb măcar pe Didina… Biata Didina! …

CRĂCĂNEL (aparte): Auzi d-ta! şi eu gândeam că e biletul Miţii…

SCENA VIII.

Aceiaşi – Ipistatul – apoi Iordache, apoi Didina şi Miţa, amândouă în haine de oraş.

IPISTATUL (intrând repede din fund): S-a tras lotul… Acum l-am tras! …

PAMPON: Ei?

NAE: Ştiu cine l-a câştigat.

IPISTATUL (cu multă naivitate): Iar eu, domnule, închipuieşte-ţi noroc!

NAE (aparte): A murit francul!

PAMPON: Tii! păcat!

CRĂCĂNEL: Rău îmi pare. (Se aude uruitul unei birji, care se opreşte în fund.)

NAE: St! tăceţi, mi se pare că s-a oprit aici o birjă…

PAMPON: Da…

IORDACHE (venind repede din fund): Două dame, vin două dame.

NAE (naiv): Două dame? Ce să caute la mine două dame?

CRĂCĂNEL: Două dame?

PAMPON: Nu cumva?

DIDINA (intrând furioasă prin fund): A! d-le Iancule. În sfârşit! (Iordache, Ipistatul şi Nae la o parte vorbesc încet.)

PAMPON: Didina! (Miţa intră furioasă şi se opreşte ctt braţele încrucişate în fund.)

CRĂCĂNEL: Miţa? (Caută să se ascundă undeva.)

MIŢA (coborând la el): Nu te-ascunde, bibiloiule! gândeat că nu o să te prinz, ai? De când te pasc, gândeşti? Aici e la Ploeşti, ai? în costum de bal, ai? (Miţa lângă Crăcănel îl judecă încet şi-l zguduie: Nae după paravan; Iordache şi Ipistatul cară mezelurile şi butelcile în odaia din dreapta.)

DIDINA: De azi-dimineaţă de când ai plecat de acasă, câte ceasuri sunt? ştii?

PAMPON: Îţi spui eu acasă ce a fost…

CRĂCĂNEL: Miţo, Miţo, îţi spui acasă…

MIŢA: Nici un cuvânt mai mult! aide!

DIDINA: Aide acasă!

PAMPON: Frate, a fost încurcătură, înţelege.

CRĂCĂNEL: Da, o încurcătură…

NAE (ieşind de după paravan): Se înţelege c-a fost o încurcătură, cum se-ntâmplă totdeauna în carnaval… Ei! d-ale carnavalului! Să-mi daţi voie, coconiţelor, să vă isplic eu încurcătura pe larg la masă. (Crăcănel şi Pampon foarte mulţumiţi.)

FEMEILE: La masă?

NAE: Da, la masă… Noi, între bărbaţi, pusesem de gând să îmbucăm ceva aicea la noi… Dincolo e cald, masa pusă aşteaptă… Crez că nu o să capăt un refuz?

MIŢA (cu tonul de refuz, înţepată): Mersi, musiu, de invitaţie.

CRĂCĂNEL (stăruitor): Miţo, să mă vezi cu ghete de brunei cu bizeţ54 pe catafalc! … (Încet.) Frizer, frizer, da’ nu ştii ce băiat galant e.

PAMPON (Didinii): Dacă mă iubeşti…

SCENA IX.

Aceiaşi – Catindatul, Curat la faţă, tot în costumul de turc.

CATINDATUL (intrând în fund triumfător): M-a curăţat spiţerul!

DIDINA (încet): Cine-i ăsta?

PAMPON (tot aşa): Lasă că-ţi spui eu… (Didina râde.)
CRĂCĂNEL (Miţii): Ăstuia i-a dat o nebună la bal cu o sticluţă cu doftorii în ochi!
MIŢA (repede): Şi nu l-a ars?
CRĂCĂNEL: Aş! era un fel de cerneală violentă. (Didina trece lângă Nae; Miţa şi toţi ceilalţi se grupează în jurul Catindatului şi-l examinează.) Le-a scos toate?
CATINDATUL: Toate, uite-te. Îţi dau un franc pe una…
MIŢA (aparte): M-a-nşelat spiţerul… mai bine!
NAE (încet Didinii): Mâine seară la cinci.
DIDINA (asemenea): Bine!
NAE (asemenea): Nu bine, negreşit! (Didina trece şi ea să examineze pe Catindat.)
PAMPON: Nu se mai cunoaşte deloc…
IORDACHE: Da’ deloc. (Trece în odaia din drcapta.)
CATINDATUL: închipuieşte-ţi să mă fi văzut nenea Iancu în halul ăsta… (Toţi îl examinează.)
MIŢA (încet lui Nae): Aţi şoptit? Ce ţi-a şoptit? ce i-ai şoptit?
NAE (asemenea): Eşti nebună? iar începi? … Aşteaptă-mă mâine la opt seara…
MIŢA: Da… (Se duc amândoi şi ei lângă Catindatul.)
CRĂCĂNEL (uitându-se în ceafa Catindatului): Aha! iaca una a rămas în ceafă: adu francul…
CATINDATUL: Las-o aia; aia e de la noi de la percepţie; ştii, am obicei, după ce scriu, şterg condeiul; îl dau pân păr. (Face gestul la ceafă; toţi râd.)
IORDACHE (venind din dreapta): Daca poftiţi, masa e gata.
CATINDATUL: Masa? Care va să zică (lui Nae) ne-ncurcăm iar?
NAE: Cu plăcere, neică.
PAMPON: Aida la masă.
CRĂCĂNEL: Aida! (Toţi au pornit spre dreapta; Didina cu Pampon, Miţa cu Crăcănel, Nae cu Catindatul, Iordache cu Ipistatul.)

CATINDATUL (punând repede mâna la falcă, dă un ţipăt): Ai! (Se opreşte în loc; toţi fac asemenea.)

TOŢI: Ce e?

CATINDATUL (umblând agitat): Pfu! Pfu! Pfu! Iar m-a apucat; dar rău, rău de tot! (Către Iordache, hotărât.) Ştii s-o scoţi? Scoate-o. (Toţi privesc pe loc.)

IORDACHE: Lasă că-i ştiu eu leacul ei; eu i sunt popa… de la Matei citire… (Se repede la masa din fund, ia o pereche de foarfeci mari şi vine cu ele încruntat, clănţănindu-le ca la tuns; Catindatului.) Şezi! (Catindatul şade; Iordache cu foarfecele clănţănind îl ameninţă să i le bage pe gât.)

CATINDATUL (ridicându-se înseninat): Mersi, neică, mi-a trecut! (Toţi pornesc veseli şi râzând spre dreapta.)

CORTINA.

NĂPASTA.

Dramă în două acte.

PERSONAJELE.

DRAGOMIR, cârciumar.

GHEORGHE, învăţătorul satului.

ION, ocnaş.

ANCA, soţia lui Dragomir.

CÂŢIVA OAMENI.

Într-un sat de munte.

ACTUL I (Interiorul unei cârciume, clădire cu grinzi de lemn. În fund, la mijloc, uşa de intrare; la stânga, fereastră mare de prăvălie cu oblon; lângă fereastră, taraba. La stânga, planul întâi şi al doilea, două uşi care dau în două odăi. La dreapta, planul întâi, chepengul beciului şi o uşe care dă în celar. La stânga, în faţă, o masă de lemn şi scaune rustice. Laviţe pe lângă pereţi.)

SCENA I.

Dragomir, Gheorghe şi Anca (Toţi trei stau împrejurul mesii pe care arde o lampă mică cu petrol. Gheorghe ţine o gazetă în mână. Anca lucrează la o cămaşă.)

GHEORGHE: …E greu să scape, fireşte… dar se-ntâmplă… Aşa fac mai toţi câţi scapă: dintru-ntâi s-arată pocăiţi, se

prefac proşti, se dau tot cu binişorul, şi odată, când le vine bine, p-aici ţi-e drumul…

DRAGOMIR: Adică şi ăsta era şiret… se prefăcea… (Zâmbind.) Am înţeles!

GHEORGHE: Ştiu eu?

DRAGOMIR: Fugi, mă, d-acolo!

GHEORGHE: De ce să nu crezi că s-a prefăcut?

ANCA: Asta el nouă ani de zile! … Cine se preface atâta vreme aşa, şi să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge… până la urmă tot nebuneşte.

DRAGOMIR: Dac-a fost ticălos, prostul! L-a găsit cu cămaşa plină de sânge, a văzut la el luleaua, tutunul şi amnarul mortului… Dacă s-a bucurat să fure nişte nimicuri de la un mort pe care l-a găsit în pădure, eu stric? … Era tâmpit… când i-a citit osânda râdea…

ANCA (cu mult interes): Cum? … de unde ai văzut tu când i-a citit osânda?

DRAGOMIR: Am fost la judecată.

GHEORGHE: Ai fost?

ANCA (din ce în ce mai interesată): La care judecată?

DRAGOMIR (contrariat): La juraţi, când l-a osândit.

ANCA: Ai fost tu la juraţi! … şi mie atâţia ani de zile să nu-mi spui!

DRAGOMIR: Ţi-am spus…

ANCA: Ba nu.

DRAGOMIR (supărat): Ei! aşa e, nu, fireşte. La ce? … Să-ncepi iar să-mi boceşti pe răposatul?

ANCA (clătinând din cap): Dragomire! (Se scoală şi trece la tarabă.)

DRAGOMIR (după ce s-a uitat urât la ea, către Gheorghe): Ia citeşte, mă, înainte, să vedem ce s-a făcut nebunul.

GHEORGHE (căutând şirul în ziar, apoi urmând citirea): „… precum şi toate cercetările au fost zadarnice. Soldatul mărturiseşte că de multe ori a mers cu nebunul la apă, că-l lăsa la fântână singur şi el se ducea să-şi. Vază amanta. Nebunul venea cu doniţele pline şi-l chema să se întoarcă

împreună la temniţă. Tot timpul „nebunul a fost ca şi liber, în orice caz foarte puţir. Păzit. Era bun şi foarte simpatic tutulor – afară de accesurile acute în care-l apuca mania persecuţiei. După cum afirmă soldatul, nebunul ar fi căzut în ocna a. Veche, care e părăsită de pe vremuri…”

DRAGOMIR (cu interes): Care va să zică… a murit…?

GHEORGHE: Ba bine că nu.

DRAGOMIR (aparte): A murit! …

GHEORGHE: Ia spune, Dragomire, ce fel de om era… Eu n-am văzut de când sunt o judecată la juraţi… Aş vrea să văz şi eu o dată… Ce face, ce zice, omul pe care-l judecă?

DRAGOMIR: Ce să facă? … Stă şi el între puşti şi aşteaptă să se isprăvească mai degrab’…

ANCA (la tarabă): Dar tu, Dragomire, ai mers aşa din. Întâmplare ori dinadins?

DRAGOMIR (întorcându-se spre ea): Dinadins? … Ce, nu ţi-e bine? … De ce să merg dinadins? (Lui Gheorghe.) S-a nimerit să fiu în oraş… mă dusesem să vânz nişte lână. (Răstit, către Anca, care şade rezemată cu coatele pe tarabă.) Ce faci acolo?

ANCA: Nimic… Ascult.

DRAGOMIR: Asculţi! (Din ce în ce mai aspru.) Nu-ncepî iar să boceşti pe răposatul? că iar am vorbit de el… Aide de! începe… jeleşte-l! … (Anca trece binişor şi iese în stânga; – către Gheorghe.) Eu zic că nebunul nu era vinovat; degeaba l-a băgat douăzeci de ani la ocnă!

GHEORGHE: Ştii c-ar fi ciudat – că s-a mai întâmplat aşa lucru… să te pomeneşti că prinde vreun tâlhar şi ala spune: tot eu am făcut acu câţiva ani omorul din pădurea Corbenilor… Uite de ce şi uite cum… Ai?

DRAGOMIR: Se prea poate.

GHEORGHE: Ce te faci atuncea cu nebunul? …

DRAGOMIR: Care?

GHEORGHE: Care a fost osândit degeaba.

DRAGOMIR: Ai zis c-a murit.

GHEORGHE: Să zicem că trăieşte…

DRAGOMIR: Cum să trăiască? … a căzut în ocna părăsită…

GHEORGHE: Nu… să zicem că n-a căzut, să zicem c-a fugit şi pun mâna pe el… Cine-i plăteşte atâţia ani de necaz?

DRAGOMIR: Dumnezeu… (Pauză.) Mă Gheorghe, tu cam ştii legile…

GHEORGHE: Aşa ş-aşa… (Anca intră şi se opreşte în uşe.)

DRAGOMIR: Nu-i aşa că un om care a făcut o faptă… un omor… nu-i aşa că dacă vine singur peste zece ani şi se mărturiseşte, nu mai are nici o pedeapsă? …

GHEORGHE: Cât e nu ştiu sigur, dar ştiu că e un termen: dacă trece ala, s-a isprăvit…

ANCA (care a ascultat din pragul uşii, coboară; e plânsă): Cum adică? la zece ani un ucigaş poate veni să spuie singur ce-a făcut şi lumea îl lasă în pace.

DRAGOMIR: Aşa e legea…

ANCA: Bună lege, zău! (Se şterge la ochi.)

DRAGOMIR: De ce nu te pui tu să faci alta mai bună? (Fixând-o.) Iar ai venit! (Lui Gheorghe.) Vezi de ce nu i-am spus… pentru că de câte ori vine vorba de răposatul, ori îşi aduce aminte de el cât de departe, îmi urlă toată ziua. (Către ea.) Mergi d-aici, şi nu mă mai boci pe cap, cobe! … Ştiu că dacă m-ar omorî pe mine, mi-ai juca hora la soroace în loc să-mi faci pomană… (Pauză; Anca se retrage.) Dacă era să boceşti toată viaţa pe bărbatu-tău ăl dintâi, de ce te-ai măritat a doua oară? … Aide… mergi!

ANCA: De ce nu eşti mai blând, Dragomire?

DRAGOMIR: Pleacă odată…!

ANCA: Mă duc. (Iese în fund.)

SCENA II.

Dragomir, Gheorghe.

DRAGOMIR: Du-te la păcatele! (Se scoală supărat.)

GHEORGHE (după o pauză): Fie, măi vere, prea aspru eşti cu muierea.

DRAGOMIR: Ia lasă-mă-n pace şi tu… Ştii tu cum trăiesc eu? … ştii tu ce am făcut eu pentru femeia asta? … că mai bine îmi frângeam gâtul până să n-o fi întâlnit! … Dacă nu era femeia asta îndărătnică, eu eram astăzi altfel de om! Tu nu ştii ce s-a petrecut între mine şi ea.

GHEORGHE: Da, da' văz ce se petrece. Vă canoniţi unul pe altul degeaba: nici tu nu eşti de ea, nici ea de tine.

DRAGOMIR: Ea m-a luat ca să aibă cine să-i ţie soroacele de sufletul răposatului. Din ziua întâia a cununiei şi până astăzi, o dată n-am văzut-o zâmbind; de atunci şi până astăzi cu trupul e aicea pe lumea asta şi cu gândul e la Dumitru pe lumea aialaltă.

GHEORGHE: O fi fost cu ea mai bun ca tine.

DRAGOMIR: Mai bun! De unde ştia ea din ziua întâia că n-o să fiu şi eu poate mai bun decât el. Eu n-o iubeam? … că dacă n-aş fi iubit-o! … Şi mai în sfârşit înţeleg să plângă o femeie pe bărbat dacă e văduvă… da' dacă s-a măritat o dată cu altul! … Care-i ăla să rabde asta? … Atunci de ce s-a mai măritat?

GHEORGHE: Ei!

DRAGOMIR: Da; de ce… dacă nu se poate despărţi de umbra răposatului? Ba zi că e o femeie nebună, care mi-a stricat mintea şi mie. Eu sunt sănătos, crezi, de când am luat-o? … Uf! m-am săturat! De opt ani de zile, Dumitru şi iar Dumitru; pe el îl auz când vorbeşte ea, când mă uit la ea, îl văz pe el… Eu trăiesc în casă, mănânc la masă, dorm la un loc cu stafia lui… Aşa! asta n-o să mai meargă mult! (Anca intră din fund încetinel, se opreşte în uşă şi ascultă; Gheorghe o vede şi face o mişcare; Dragomir, atras de mişcarea lui Gheorghe, se întoarce şi o vede.) Uite-o! Uite-l! El e… Dumitru! (Către ea.) Ieşi! ieşi! fugi, să nu te văz! (Anca stă locului cu ochii pironiţi asupra lui.) Te duci? or mă duc eu… Să nu te văz! (Porneşte spre ea, ea înaintează spre el; el se repede, o apucă de mână ş-o aduce hotărât în faţă.) Ce vrei? … Ce te uiţi aşa la mine? … Ce gândeşti? … Eu l-am omorât? … Da? Spune! (O smuceşte.)

ANCA (hotărât): Dragomire, eşti nebun… (Îşi face cruce.)
DRAGOMIR: Nebun? … Spune… (O smuceşte iar.)
GHEORGHE: Dragomire!
ANCA: O! … nebun!
DRAGOMIR: Nu, să spui… Din două una: or crezi că l-am omorât eu…
ANCA: Poftim! asta-i vorbă de vorbit!
DRAGOMIR: Da… şi atunci de ce mai trăieşti cu mine… or nu crezi şi atunci de ce mă chinuieşti pe mine? … ce ai cu mine? Lasă-mă în pace pe mine cu Dumitru al tău! (o împinge de mână şi suie; ea vrea să facă un pas spre el.) Lasă-mă în pace! (Acelaşi joc.) Lasă-mă în pace! (lese foarte tulburat prin fund trântind uşa.)
SCENA III.
Anca, Gheorghe.
GHEORGHE (suie până în fund): Dragomire! Dragomire! … S-a dus!
ANCA (coborând la stânga, aparte): Se duce la cârciuma.
Popii…acasă n-are ce bea.
GHEORGHE (din fund): Anco! (Coboară încet.)
ANCA: Tot aici eşti? … Gheorghe, de ce nu-ţi schimbi tu gândurile, mă băiete, şi vrei să mi le schimbi pe ale mele? îmi pare rău de tine! … Aşa necăjită cum sunt, de ce nu mă laşi tu necazului meu şi mai mă turburi şi tu?
GHEORGHE: Pentru că…
ANCA: Pentru că mă iubeşti… Asta o ştiu…
GHEORGHE: Da, pentru că te iubesc…
ANCA: Lasă-mă păcatelor mele, Gheorghe, şi du-te. Eşti tânăr… mergi de-ţi caută norocul aiurea… Aşa cum mă iubeşti tu pe mine eu nu te poci iubi…
GHEORGHE: Tu nu poţi iubi?
ANCA: Ba… oi fi iubit şi eu odată… dar n-am avut parte. Acu la mine a trecut vremea iubitului… D-aia Gheorghe, îţi mai spui o dată, caută-ţi norocul în altă parte…
GHEORGHE: în altă parte? … Bine…

ANCA: …De ce să-ţi încurci tu o viaţă tânără cu păţeli trecute, să iei o femeie cu gânduri vechi? … Ş-apoi chiar aşa… cum să mă iei?

GHEORGHE: Ţi-am spus…

ANCA: Să mă desparţ eu acum de Dragomir? … nu se poate.

GHEORGHE: Zici că ţi-e negru să-l vezi.

ANCA: Da… da' mie Dumnezeu mi l-a trimis pe el; şi Dumnezeu ştie ce face… eu trebuie să fac voia lui…

GHEORGHE: Bine, Anco, fă cum vrei, trăieşte cum îţi vine… Eu m-am hotărât să plec din satul ăsta…

ANCA (repede): Să pleci?

GHEORGHE: Da… Eu te iubesc, tu nu mă poţi iubi… ce ar semăna să mai stau aici degeaba?

ANCA (tristă): Pleci!

GHEORGHE: Da… Lumea a cam simţit… eu să mă stăpânesc nu poci… şi nu voi să mă fac de batjocură, să mă ţiu de urmele tale ca un nătărău. (Anca stă pe gânduri.) Nu mai merge… să fiu prieten cu bărbatu-tău, care nu-i om de felul meu, numai ca să te poci vedea mai des! … Eşti o femeie… nu ştiu cum să-ţi zic… Ţi-e drag să trăieşti cu un om care se poartă cu tine ca cu un câine, şi mă goneşti pe mine, care te iubesc… Bine… Atunci mai bine să nu te mai văz deloc.

ANCA: Care va să zică, pleci? … adevărat?

GHEORGHE: Da…

ANCA: Când?

GHEORGHE: Cât s-ar putea mai curând… peste câteva zile.

ANCA: Rău îmi pare.

GHEORGHE: De ce?

ANCA: De ce, de ne-ce, îmi pare rău…

GHEORGHE: Dacă nu mă iubeşti?

ANCA: Ce copil eşti? … Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mă iubeşti pe mine: nu înţelegi tu că mai dor o să-mi fie mai la urmă mie de tine decât ţie de mine…

GHEORGHE: Atuncea…
ANCA: Ce?
GHEORGHE: Vino cu mine.
ANCA: Nu se poate.
GHEORGHE: Prin urmare, eu ce să fac?
ANCA: Tu… tu să te duci, Gheorghe, cu Dumnezeu; de dorul meu să nu-ţi pese… (Plânge.)
GHEORGHE: Anco, plângi?
ANCA: Da.
GHEORGHE: Pentru ce?
ANCA: De prisos să-ţi spui.
GHEORGHE: Dacă plângi…
ANCA: Să-ţi vorbesc drept, Gheorghe: eu îţi sunt cu mult datoare ţie… Multă putere mi-a dat prieteşugul tău şi gândul că un om aşa de voinic ca tine mă iubeşte… Gândul că tu ai fi în stare să faci odată ş-odată o jertfă mare pentru mine era sprijinul sufletului meu amărât… Dacă tu te duci, cum rămâi eu?
GHEORGHE: Ce jertfă? s-o fac.
ANCA: Nu poci acuma… nu ştiu… n-am ce să-ţi spui. (Stă un minut la gânduri.) Gheorghe, dacă mă iubeşti mult… mult… (schimbând repede tonul) du-te acuma de dormi liniştit şi vino mâine dimineaţă aici: Dragomir pleacă la târg, putem sta mai mult de vorbă… Du-te… Noapte bună.
GHEORGHE: Noapte bună, Anco. (Pleacă spre fund.)
ANCA (aparte): Pleacă. (El dă să iasă; cu glasul jumătate.) Gheorghe!
GHEORGHE (întorcându-se): M-ai chemat?
ANCA: Nu… (El o priveşte lung, apoi vrea să plece.) Ba da! (El se întoarce iar şi coboară cu aerul întrebător.)
GHEORGHE: De ce?
ANCA: Nu pricepi?
GHEORGHE: Nu.
ANCA (cu multă intenţie): …Tu n-ai simţit, n-ai priceput deloc că şi eu te iubesc?
GHEORGHE: Tu… pe mine? … adevărat?

ANCA: Adevărat… Trebuie să-ţi spui, că nu mai poci. (Foarte volubil.) Gheorghe, Dragomir o să vie acum beat… Când se-ntoarce beat, mă-njură şi se culcă şi doarme dus de poţi tăia lemne pe el… Vino! De la tine din deal se vede fereastra asta… oblonul este închis… Pândeşte: când ăi vedea lampa la ochiul oblonului, vino degrabă… te aştept!

GHEORGHE: Mă iubeşti?

ANCA: Da, da' să nu uiţi că sunt nevasta lui Dragomir… dacă moare el sunt a ta! … Gheorghe, m-am jurat: când o cădea a dintâi lopată de pământ pe coşciugul lui, eu să fiu în braţele tale… Ai priceput? …

GHEORGHE: S-aştept o viaţă întreagă…

ANCA (scurt): Eşti un prost! M-ăi fi iubind tu, da' nu mă-nţelegi… Gândeşte-te mai bine la ce am vorbit… Cum vezi lumina, vino, să nu te aştept… Du-te…

GHEORGHE (transportat): Mă duc… viu… Mă iubeşti? ANCA: Da, da, te iubesc… (Îl strânge în braţe cu putere, apoi îi face vânt prin fund şi încuie.)

SCENA IV.

ANCA (singură, privind spre fund): Gheorghe, Gheorghe, ce păcat te mână pe tine! … (Coboară încetinel la masă.) O fi în stare băiatul ăsta uşurel de câte se laudă? să vedem… Unde o fi câinele? la cârciuma Popii… joacă cărţi şi bea… Să vie iar beat, să mă înjure şi să mă ameninţe! … Aş vrea să ştiu cât o să mai ţie asta! … Mult, nu crez! (Ascultă.) Haha! vine… el este… (Îşi ia lucrul şi stă la masă.

— O bătaie în uşă.

— Anca se ridică şi stă un moment.) Am încuiat… (Încă o bătaie. Anca merge la uşă.) Acuş-acuş! (Descuie.)

SCENA V.

Anca, Ion.

ION (foarte obosit şi cam tremurând): Bună vremea, nevastă.

ANCA: Mulţumim dumitale, om bun… Ce pofteşti?

ION: Îmi dai demâncare?

ANCA (aparte): Ăsta nu-i din sat… e străin. (Tare.) N-avem demâncare, omule… pleacă.

ION: Da'… mă laşi să dorm? … lasă-mă să dorm…

ANCA (aparte): E un om rău, e beat, or ce? (Tare.) Caută-ţi de drum, creştine; (cam aspru) aide!

ION (sfios şi apărându-se ca de o lovitură la cap): Mă duc… să nu mă baţi… să nu dai!

ANCA: Dec! de ce să te bat? … du-te sănătos.

ION (vrea să plece, îşi pierde puterile şi se reazimă de uşe): Nu mai poci… (Rugându-se frumos.) Dă-mi ceva să mănânc, fă-ţi pomană… mi-e foame. (Se lasă binişor pe laviţa din stânga uşii.)

ANCA: Ăi fi bolnav?

ION: Nu.

ANCA: Da' ce ai?

ION: Mi-e foame… sunt ostenit…

ANCA: Da'… de unde vii dumneata?

ION: Hehe, de departe… tocma' de la munte.

ANCA: Şi ce vânt te-a bătut pe la noi?

ION: M-am rătăcit.

ANCA: Da-ncotro mergeai?

ION: Nu ştiu…

ANCA: Cum să nu ştii unde mergeai?

ION (încet şi confidenţial): Vezi că eu… sunt nebun…

ANCA: Nebun?!

ION: Hăhă! … Da' nu m-apucă totdeauna… Şi când mă chinuieşte Necuratul, numa' vine Maica Domnului de mă scapă… Necuratul mi-a poruncit de două ori să-mi fac seama singur… ca să-mi ia sufletul…

ANCA: Sărmane, cine ştie ce păcate! …

ION: Da' Maica Domnului nu m-a lăsat. (Se închină.)

ANCA: Şi din ce ţi-a venit?

ION: Din bătaie… Şi când mă speriu m-apucă, fie pe pustii locuri! şi, când e să m-apuce, îmi vine întâi cu grije şi cu scârbă şi pe urmă cu spaimă… şi mă arde. (Arată moalele capului.) Eu am o bubă aici înăuntru… Da-mi dai?

ANCA: Ce?
ION: Demâncare…
ANCA: A! uitasem, uita-te-ar relele! (Merge la tarabă, taie un codru de pâine şi i-l dă.) Na, omule.
ION: Bodaproste!
ANCA: Vrei ş-un rachiu?
ION: Dacă-mi dai…
ANCA (îi dă un ţoi de rachiu): Da’ cum s-a întâmplat să-ţi vie? … E de mult?
ION: Vreo zece ani…
ANCA: Zece ani… Şi cine te-a bătut? … de ce?
ION: Degeaba… Eu eram pădurar la Corbeni…
ANCA (aparte): Pădurar la Corbeni! … (Tare.) Cine te-a bătut?
ION: La judecată… că nu vream să spui.
ANCA (cu nerăbdare): Ce?
ION: Că de ce l-am omorât…
ANCA: Omorât! (Aparte.) Doamne Isuse Ghristoase! cine e omul ăsta? (Cu teamă c-a aflat adevărul.) Te cheamă… Ion…
ION (dând din cap): Ion mă cheamă.
ANCA: Şi zice c-ai omorât pe…
ION: …Pe Dumitru Cirezarul…
ANCA (aparte): Cum a ajuns omul ăsta aici? … Tu, Maica Domnului! i-ai fost călăuză; tu l-ai purtat pe căi necunoscute şi mi l-ai trimes aici ca să ridice din calea hotărârii mele îndoiala…
ION (moţăind): Acu mi-e somn… (Ascultă ca de departe.) De ce urlă câinele?
ANCA: Nu urlă nici un câine.
ION: Ascultă…
ANCA (aparte): Aiurează. (Tare.) Ioane, vrei să te culci?
ION: Da.
ANCA: Scoală. (Îl ajută să se ridice.) Vino cu mine… Aide p-aici. (Îl duce de mâini încetinel spre stânga, planul întâi.)
ION: Când urlă câinele, moarte cineva… (Şovăie, ea îl sprijineşte.)

ANCA: încetinel…

ION: Tu ştii cine o să moară… O să moară Ion? … Dacă Ion moare, scapă de dracul? … (Se opreşte, face o grimasă de durere şi pune mâna la cap.) Mă doare! (Amândoi ies încet.)

SCENA VI.

Gheorghe, Anca.

GHEORGHE (intră repede din fund): Anco! (Venind spre stânga.) Anco!

ANCA (venind din stânga): Gheorghe! (Repede.) Ce cauţi? ce vrei? Nu ţi-am spus să nu vii până nu ţi-oi face semn? Ţi-am făcut semn? Vrei să dea Dragomir peste tine aici? … Pleacă, du-te şi nu mai veni până nu te chem…

GHEORGHE: Stai să-ţi spui… Am venit să-ţi aduc o veste bună…

ANCA: Ce veste bună?

GHEORGHE: Viu de la cârciuma Popii… Dragomir e tot acolo… E băut… A jucat cărţi, a pierdut şi-a făcut cinste la toţi… E acolo popa, notarul, primarul, sunt toţi în odaie…

ANCA: Asta ţi-e vestea a bună?

GHEORGHE: Stai… Dragomir pleacă până-n ziuă.

ANCA: Ei! merge la târg.

GHEORGHE: Nu… pleacă, nu se mai întoarce.

ANCA: Ce?

GHEORGHE: Te lasă… se duce în lume!

ANCA: Cum? (Aparte.) Nu crez eu asta.

GHEORGHE: Anco…

ANCA: Aida-de! mai sunt şi eu p-aici.

GHEORGHE: Nu-ţi pare bine? N-ai zis că mă iubeşti?

ANCA: Ei da! ş-apoi… dacă te iubesc?

GHEORGHE: Când bărbatul îşi părăseşte nevasta, ea are drept, după lege, să se despartă de el şi să ia pe cine-i place.

ANCA (impacientată): Ce vorbeşti prostii… Cum o să plece Dragomir? Unde să plece?

GHEORGHE: N-a spus unde, dar îşi ia ziua bună de la toţi… zău! până în ziuă se porneşte…

ANCA: Om vedea… (Aparte.) Aşa? (Stă pe gânduri.)

GHEORGHE: La ce te gândeşti?

ANCA: Gheorghe, uite-te la mine bine! eşti tu bărbat în toată firea, ori eşti un om uşurel? … Mă poci eu încrede în tine? Faci ce ţi-oi zice eu?

GHEORGHE: Fac.

ANCA: Dar dacă nu faci?

GHEORGHE: Spune ce, să fac!

ANCA: Bine… Să vedem ce-ţi poate dragostea: du-te şi orice s-ar întâmpla, până nu vezi semnul, nu te mişca. (Gheorghe face o mişcare.) Fără vorbă multă, pleacă. (Îl împinge spre fund.)

GHEORGHE: Anco!

ANCA: Du-te!

GHEORGHE: Mă iubeşti?

ANCA (foarte impacientată): Da, da’ du-te. (Îl împinge afară.) Să nu te întâlneşti cu el… ia seama. (Închide.)

SCENA VII.

ANCA (singură, coboară la uşa din stânga şi ascultă; o deschide binişor şi se uită înăuntru; trece apoi şi şade la masă): Vrea să plece… Ce să fac? … Să mă duc şi să strig în gura mare… să dau pe vinovatul adevărat pe mâna judecătorilor şi să scap pe nevinovat… Dar dovada? Bănuiala mea. Dar ce dovadă o să fie asta dacă el o tăgădui? … Ia stai… Care va să zică el mai are un an să o ducă cu frica în sân… anul ăsta o să umble fugar, şi peste un an îşi poate spune singur fapta, şi… s-a isprăvit… Să rămâie nepedepsit… Aşa e legea, bine; dar eu poci să-l las aşa? … Nu… nu se poate. (Pauză.) Nebunul ăsta tot e osândit o dată… Pentru un păcat, două ori zece, un om tot cu o viaţă plăteşte… Şi fără altă vină nouă, nebunul tot are să fie prins până la urmă şi întors acolo de unde a fugit… (Pauză.) Şi dacă e vorba, ce este mai bine pentru un nebun? să-şi târască viaţa pribeag şi chinuit, fără adăpost, fără o zdreanţă pe el, fără hrană, ori să trăiască la închisoare îmbrăcat, hrănit şi îngrijit la vreme şi adăpostit? … Să fie

slobod e mai bine? să se bucure de lumina soarelui în bunăvoie? … Dar e nebun… Mai are nebunul bunăvoie? … Lumina soarelui fără lumina minţii… O să-i ţie lumina soarelui singură iama de cald, ori de foame vara? O să găsească ori nu un suflet de creştin să-l miluiască cu o fărâmă de pâine… o să degere, or o să se coacă toată ziua, nemâncat, gonit de lipsa lui de voie, şi seara o să adoarmă de foame pe pământul gol… Aşa-aşa… locul lui e la ocnă… Dumnezeu, cine ştie pentru ce păcate, l-a aruncat în prăpastie, dar a fost şi bun şi i-a luat mintea cu care să-şi judece ticăloşia: i-a dat greutatea… dar i-a luat cumpăna! (Stă pe gânduri.)

SCENA VIII.

Anca, Dragomir.

DRAGOMIR (intră şi se opreşte în prag, e palid şi cam ameţit): Anco! … Anco!

ANCA (tresărind): Ai venit? (Se scoală.)

DRAGOMIR: Da… îţi pare rău? Dacă îţi pare rău… mă duc iar… (Şovăie.)

ANCA: Nu-mi pare rău c-ai venit, îmi pare rău c-ai venit iar beat.

DRAGOMIR: Asta aşa e… sunt… ce e drept sunt cam beat… Am băut… dar de necaz am băut. (Oftează.) Da, să ştii tu… numai de necazul tău!

ANCA: De ce ai băut nu ştiu, ştiu că eşti beat… culcă-te.

DRAGOMIR: Nu voi să mă culc… Am de vorbă cu tine…

ANCA: Las’ că mai vorbim mâine dimineaţă, acuma nu poţi vorbi…

DRAGOMIR: Ba poci… Dă-mi să beau.

ANCA: Tot mai vrei?

DRAGOMIR: Tot mai vreau… Adu vin şi să stai aici, că am să vorbesc cu tine. (El stă la masă, ea îi aduce o cană cu vin.)

ANCA: Na… să-ţi treacă necazul.

DRAGOMIR (ridică la gură cana şi se opreşte): Tu! (rânjeşte la ea) tu, n-auzi? … De ce vrei tu să mă otrăveşti

pe mine?
ANCA: Eşti nebun, vai de capul tău! Da’ de ce să te otrăvesc?
DRAGOMIR: Ca să scapi de mine, ştiu eu! … şi să trăieşti cu altul… Poate că ai pus ochii pe Gheorghe, învăţătorul… Am cam mirosit eu ceva… (Rânjind.) Vai de voi! … vă pui capul la amândoi! (Aduce cana la gură şi iar se opreşte.)
ANCA: Vorbeşti aiurea…
DRAGOMIR: Să mă otrăveşti, ai? (Îi dă cana şi aspru.) Na ici! bea tu întâi… să te văz eu că bei.
ANCA (ia cana, bea şi i-o dă înapoi): Na.
DRAGOMIR: Tu, Anco, spune drept, ce gândeşti tu de mine?
ANCA (luându-şi lucrul): Bine gândesc.
DRAGOMIR: Bine? … Bine să fie… Las-o încurcată… (Pauză.)
ANCA: Aba, Dragomire, când pleci tu?
DRAGOMIR: Unde să plec?
ANCA: În lume… ştiu eu unde? Am auzit că vrei să mă laşi şi să te duci încotro ăi vedea cu ochii…
DRAGOMIR: Cine ţi-a spus?
ANCA: Ce-ţi pasă… De ce, Dragomire? …
DRAGOMIR: Pentru că nu trăiesc bine cu tine… nu mă iubeşti… tu nu-mi eşti nevastă, îmi eşti vrăjmaş… pentru că tu m-ai nenorocit pe mine…
ANCA: Eu? aş vrea să ştiu şi eu cum.
DRAGOMIR: Da, tu… Dacă nu te cunoşteam pe tine, eu era să fiu altfel de om… (Bea şi oftează). Hehe! ce om era să fiu eu… Dar s-a dus… acu e degeaba… las-o încurcată!
ANCA: Şi vrei să mă laşi?
DRAGOMIR: Da, numai câtăva vreme… să vezi cum îţi este şi fără mine… (Bea.) Ascultă ici la mine. Unde ţi-e gândul? … Eu am o daraveră departe… trebuie să plec mâine dimineaţă… Tu… fii cuminte… stai acasă şi m-aşteaptă. Să nu dea dracu! … că te tai! …
ANCA: O să zăboveşti mult?

DRAGOMIR: O lună, două, trei, mai mult… un an, nu ştiu…

ANCA: Dar ai să vii înapoi?

DRAGOMIR: Fireşte că vin… Tu ai să iei cu înscris de la Popa. – să-mi aduci aminte să-ţi dau înscrisul – cinci sute de lei… Hanul poţi să-l dai cu chirie; tot Popa vrea să-l ia… Şiţa de sub şură poţi s-o vinzi… Scândurile de la deal o să le aducă peste câteva zile… mai ai să mai plăteşti vreo treizeci şi cinci de lei… să le vinzi; poţi apuca pe ele până la o sută de lei.

ANCA (după ce l-a ascultat cu răbdare, clătinând mereu din cap): Aoleu, Dragomire!

DRAGOMIR: Ce?

ANCA: Să mai crez eu că ai să te întorci? Eu nu văz că-ţi faci adiata? (Se scoală.) Dragomire, tu n-ai să pleci… Cum se poate una ca asta! Să-ţi laşi tu casa ta şi să fugi aşa în lume… De ce? Ai scăpătat şi mergi să slugăreşti unde nu te cunoaşte nimeni?

DRAGOMIR: Aş!

ANCA: Ori te-a ars focul şi mergi să cauţi adăpost în altă parte?

DRAGOMIR: Nu!

ANCA: Atunci ai făcut poate vreo faptă rea şi ţi-e teamă de răspundere, de pleci aşa în străinătăţi de la tine şi de la ai tăi…

DRAGOMIR: Dec!

ANCA: Că cine fuge aşa? cine îşi părăseşte aşa casa şi locul, tam-nisam şi-şi ia lumea în cap? … Doar oamenii deznădăjduiţi, or făcătorii de rele, or… nebunii.

DRAGOMIR (bea şi rânjeşte): Nebunii…

ANCA: Deznădăjduit n-ai de ce să fii, că slava Domnului, ai după ce bea apă… Fapte rele zici că n-ai făcut, că tu ştii şi Dumnezeu ce stă pe cugetul tău… Atunci, Doamne iartă-mă, ăi fi nebun!

DRAGOMIR (acelaşi joc): Mai ştii? Oi fi…

ANCA: De asta să nu râzi… eşti tu niţel cam ţicnit… adică, ce niţel! eşti bine de tot; de mult ţi-ai pierdut sărita…

(Dragomir ascultă nervos.) Noaptea visezi urât şi sai din somn mereu… Ţi-e frică să dormi cu lampa stinsă… Mai-nainte, unde se întâmpla la tine să te îmbeţi! … acuma îţi bei minţile dintr-un ţoi de rachiu… Mai-nainte mă sileai tu să fac pomană şi să ţiu soroacele de sufletul lui Dumitru (Dragomir mişcare) – ba că ţi-a fost prieten bun, ba că e păcat că s-a prăpădit aşa om de omenie!

— Ajunsesem să mă mir eu de tine, cum tu bărbatul meu să nu mă laşi o clipă măcar să-mi uit de bărbatu-meu ăl dintâi… De la o vreme încoace, alta ş-alta: daca pomenesc cât de rar de el, te-apucă alte alea… Tu n-ai băgat de seamă ce-ai făcut adineaori?

DRAGOMIR: Când adineaori?

ANCA: Adineaori, când citea Gheorghe.

DRAGOMIR: Ei?

ANCA: Vorbeşti nişte vorbe… de nu te-ar cunoaşte orrnil ar crede…

DRAGOMIR: Ce vorbe? Ce-am zis?

ANCA: Ce nu se cade să vorbeşti… încai la băutură, caleavalea… e omul cu mintea împăienjenită… Dar erai treaz…

DRAGOMIR: Ei! ce-am vorbit?

ANCA: Mi-ai zis să-ţi spui ce crez eu de tine, că tu ai omorât pe Dumitru… şi Gheorghe era de faţă…

DRAGOMIR: Şi tu ce-ai răspuns?

ANCA: Ţi-am răspuns ca totdeauna… că eşti nebun.

DRAGOMIR (încruntat): Nebun! …

ANCA: Uite, vezi… am luat seama că nu-ţi place deloc s-auzi vorba asta. Ce să fie cu tine, Dragomire? Eu gândesc c-o fi vreun păcat… Să te spovedeşti… să te grijeşti…

DRAGOMIR: Ce, am să mor?

ANCA: Nu se spovedeşte omul numai când are să moară…

DRAGOMIR (indispus): M-oi spovedi altă dată, n-am vreme acuma.

ANCA: Când?

DRAGOMIR: Când m-oi întoarce…

ANCA: Dacă t-ei mai întoarce…

DRAGOMIR: Ei, aşa! dacă m-oi mai întoarce… (se ridică ameţit) m-oi spovedi… Ei, ş-apoi ce? Aşa e viaţa omului! Pe toţi dracul îi încalecă… toţi o să moară, toţi! Şi eu o să mor… şi tu o să mori, şi Gheorghe şi toţi… pe rând, pe rând, ca la moară. (Se uită lung unul la altul.) Tu, femeie, tu eşti ispita… Anco! Anco! (Îi face şovăind semn să vie după el.) Aide! … Aide, tu, n-auzi? … Mâine dimineaţă plec… Tu! de ce nu mă iubeşti tu pe mine? (O apucă.)

ANCA (vrând să-l depărteze): Lasă-mă…

DRAGOMIR: Nu te las… (O ţine cu d-a sila.)

ANCA (fixându-l): Abŕ, Dragomire, ţii tu minte alaltăieri la pomană – că uitai să te întreb – când a venit re – zervistul ăla, de ce ai fugit?

DRAGOMIR (o lasă şi o împinge uşor încolo): Care rezervi st?

ANCA: Ăla de semăna grozav cu Dumitru…

DRAGOMIR: Tu ştii care e ăla. (Se întoarce spre masă.)

ANCA (după o pauză): Zici că pleci dis-de-dimineaţă?

DRAGOMIR (posomorit): Da… plec…

ANCA: Atunci, culcă-te… ai şi băut… e aproape de miezul nopţii…

DRAGOMIR (bea ce a mai rămas în cană): Mă duc! (Pleacă spre uşa odăii lui, la stânga, planul al doilea…) Sunt beat…

ANCA: Crez… (Urmându-l încet.) Du-te de te odihneşte… (subliniind) şi…

DRAGOMIR (din pragul uşii): Şi… ce?

ANCA: Închină-te… să nu mai visezi urât.

DRAGOMIR: Bine! (Iese în stânga. Anca se uită din uşă în odaie.)

ANCA: Aşa… Dormi acuma. (Închide uşa şi ascultă, trece apoi şi ascultă la uşa cealaltă, apoi coboară.) Închină-te, Dragomire, că se apropie ceasul!

CORTINA.

ACTUL II.

SCENA I.

ANCA (singură la masă): Să chem pe Gheorghe şi să-l pui să-i sfărâme capul… să stau să mă spovedesc lui Gheorghe cu de-amănuntul… Am eu vreme de asta acuma? … Poci să-i arăt lui aşa de scurt şi în pripă cum s-a strecurat şi s-a înşirat îndelung, încet-încet, bănuială cu bănuială în sufletul meu, până să se înrădăcineze credinţa asta… că Dragomir e vinovat? … Să-mi pierz noaptea cu vorbe… Dar Gheorghe poate să nu vrea, or să nu fie în stare să facă aşa faptă… Cum e băiatul uşurel, m-oi căi că i-oi fi spus… (Pauză.) Nu… N-am nevoie de ajutor… Să mă gândesc mai bine… Cine n-o să creează că tot nebunul fugit de la ocnă a omorât şi pe Dragomir? … (Pauză.) Da’ de ce să-mi fac păcat şi să mai străgănesc55 pe nevinovat? … Aseară, la cârciumă, Dragomir le-a spus la toţi că pleacă-n lume. Am destul răgaz până la ziuă să-l târăsc şi să-l arunc în puţ: a plecat, s-a dus… nu mai vine azi, nu mai vine mâine, o lună, un an, nu mai vine deloc… M-a părăsit! … (Pauză.) S-a hotărât… (Se scoală, merge la tarabă şi ia o bardă, apoi coboară încet.) Adică să fie greu lucru? … Doarme beat. Un uriaş doarme… doarme şi cugetul lui şi puterea lui şi voia lui; viaţa lui arde încet şi domol, cum arde luminarea fără să vrea să arză… O femeie slabă, un copil fraged, hotărâre numai să aibă, poate să sufle o dată… ş-o stinge… (Se joacă cu barda, cioplind binişor pe muchia mesii; în stânga s-aud gemetele nebunului; ea se trezeşte din gânduri şi ascultă.) Nebunul… S-a deşteptat… o să-l deştepte şi pe el… Ce să fac? să-l trăsnesc în somn! … Să moară fără să ştie că moare, fără să vază că eu îl lovesc, fără să-şi aducă aminte de Dumitru… Dacă n-o vezi că vine, aia nu mai e moarte! Nu, nu vreau în somn: atunci ar fi parcă ar dormi mereu… Da… să-l deştept întâi: să ştie că-i vine moartea, de la cine şi de ce… (Pune barda pe tarabă şi porneşte spre uşa lui Dragomir, face câţiva paşi şi se opreşte; uşa de la Dragomir se deschide, el apare foarte tulburat.)

SCENA II.

Anca, Dragomir.

DRAGOMIR (speriat): Anco!.

ANCA (aparte): El!

DRAGOMIR: Anco, am visat urât… mă doare mâna!

ANCA: Aiurezi… te doare mâna din vis…

DRAGOMIR: Mă înjunghie unde am semnul de muşcătură.

ANCA: Şezi jos… tremuri. (El şade.) De unde ai muşcătura aia la mână, Dragomire?

DRAGOMIR: De mult.

ANCA: Bine, de mult; dar de unde? … N-auzi?

DRAGOMIR: M-a bătut când eram copil şi m-a muşcat unul pe care îl trântisem…

ANCA: De ce nu vrei tu să-mi spui ce ai pe suflet? Eu văz că tu nu eşti în toate ale tale… Tu ai un ghimpe în cugetul tău… Destăinuieşte-te mie.

DRAGOMIR: Ţie?

ANCA: Da, mie: (Dragomir mişcă din cap negativ) spune şi te uşurează; dacă ai duce-o mult aşa, o să înnebuneşti…

DRAGOMIR: Să înnebunesc!

ANCA: Da… Ce ai visat?

DRAGOMIR: Un cap de mort… cu dinţii mari… vrea să mă muşce… mă doare…

ANCA: Te doare că nu vrei să spui, te doare că nu te hotărăşti să spargi buba şi s-arunci răutatea afară… (Pauză – se apropie binişor de el şi-l apucă pe după gât.) Ia ascultă, Dragomire… adică ce ar fi, cum stăm noi aici amândoi, să te pomeneşti cu Dumitru (el face o mişcare) că intră binişor pe uşe… uite pe colo… (arată în fund) să-l vezi că vine, cum era el înalt şi voinic, şi se aşază frumos colea la masă în faţa ta: „Ei, bună seara, frate Dragomire… Ce mai faci? Mai îţi aduci tu aminte de mine? …” (Dragomir se zgârceşte pe scaun şi s-apucă de masă; ea îi ia repede capul în mâini şi cearcă să i-l întoarcă cu d-a sila spre fund.) Ia uite colo… colo… Iacătă-l… iacătă-l! … Vino, vino, Dumitre! … (Vrea să-l întoarcă cu toată puterea.) Ci uite-te! …

DRAGOMIR (smucindu-se): Lasă-mă! … (Se scoală; s-aude ţipând nebunul; Dragomir se întoarce spre stânga; alt

ţipăt.)

ANCA: Ascultă… (Dragomir îşi întoarce privirile de la stingă, ea se repede aproape de el şi, jucând spaima, şoptit.) Dragomire! (Îl smuceşte şi-l întoarce în loc cu faţa spre stingă; el dă cu ochii de nebun, scoate un strigăt înecat şi rămâne încremenit.) Uite-l… Ştii cine e? E nebunul care a scăpat de la ocnă…

DRAGOMIR: Ion! (Cade zdrobit pe scaun.)

ANCA: El!

SCENA III.

Dragomir, Anca, Ion.

ION (coboară tremurând): Mi-e foame… îmi dai să mănânc?

ANCA (lui Dragomir încet): Trebuie să-l oprim aici până mâine… (Merge la tarabă, ia pâine, o cană de rachiu şi ţoiuri şi le aduce pe masă.) Şezi colea, Ioane…

ION: Şez. (Şade sfios în faţa lui Dragomir, care se dă înapoi cu scaunul.)

ANCA (dându-i să bea): Cum e la ocnă, Ioane?

ION: Bodaproste… e bine. (La întrebările ei, Ion răspunde lui Dragomir.)

ANCA: Şi cum ai fugit de acolo?

ION (ca iluminat): Vezi că s-a pogorât Maica Domnului la mine şi zice: pe cum că, Ioane, când ăi ajunge la fântâna sub deal, o să-ţi iasă înainte cine să te aducă la mine, şi să vii negreşit… să vii, că eu te scap de toţi duşmanii tăi, şi o să-ţi fie bine, că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine şi rele: rdele să nu mai poată trece la tine, şi nici tu să nu mai poţi trece la ele… (Simplu.) Aşa…

ANCA: Ei? …

ION: Pe urmă, vere, m-am dus la fântâna de sub deal şi am pus doniţele jos… Ei! era frumos şi cald… şi era pădurea singură… doar într-o tufă fluiera de departe o mierlă… Numa’, dinspre partea dealului, iacătă că-mi iese înainte o veveriţă. – vezi, o trimisese Maica Domnului! – stă în faţa mea în două labe şi se uită la mine drept cu ochii ei mititei

şi galbeni. Eu am dat s-o prinz, când colo ea… ţuşt! a sărit p-o cracă subţire de alun: acu se încovoia craca şi s-apleca cu ea până la pământ, acu se ridica, acu se ridica, acu se apleca. Eu după ea, ea iar înaintea mea, în două labe, se uita la mine… îi sclipea ochii, vere, de parcă era două schintei şi mă chema iac-aşa… (Face gestul.) Am umblat o zi întreagă: la urmă a pierit şi am rămas rătăcit… Da' acuma o să mă duc înapoi acasă.

ANCA: Unde acasă?

ION: La ocnă.

DRAGOMIR: Ai scăpat şi vrei să te duci singur înapoi?

ANCA: Da' de ce te-a închis pe tine, Ioane?

ION: Pentru că am omorât pe Dumitru.

DRAGOMIR: Da' tu i-ai omorât?

ION: Eu.

ANCA: Ba nu tu.

ION: Ba eu… Luleaua şi tutunul şi amnarul lui erau la mine.

DRAGOMIR: Ei, ş-apoi? Dacă s-o găsi luleaua şi tutunul şi amnarul tău la mine, se cheamă că te-am omorât, ai?

ION (neînţelegând bine): E! …

ANCA: Ascultă-l pe el, Ioane, tu stai degeaba închis.

ION (dă din cap): Hăhă!

DRAGOMIR: Şi o să scapi curând de acolo… Peste un an… (Se opreşte privind bănuitor la Anca; ea face o mişcare de inteligenţă, trece la tarabă, d-acolo în celar şi ascultă prin uşe, pe care a lăsat-o crăpată.)

ION: Mai am unsprece ani.

DRAGOMIR: Ba unul.

ION: Ba unsprece…

DRAGOMIR (impacientat s-apropie de Ion şi confidenţial, după ce a aruncat o căutătură de jur împrejur): Daca mâine, poimâine, o ieşi un om ş-o zice: daţi-i drumul lui Ion, că nu este el vinovat, e altcineva…

ION: Altcineva… Ei! Aşa a făcut unul de la noi de la ocnă… om milos, vere, Dumnezeu să-l miluiască…

DRAGOMIR (urmându-şi jocul): Lasă-mă să-ţi spui… E altcineva: Ion a fost un prost, i-a luat din buzunar luleaua şi tutunul: dar când i le-a luat, Dumitru era mort…

ION: Ba nu…

DRAGOMIR: Ba era mort… cu faţa la pământ…

ION: Ba nu, era trântit pe spate (Anca mişcare) şi a deschis ochii la mine…

DRAGOMIR: Ce!

ANCA (coboară repede la masă): Ş-apoi?

ION: Apoi l-a podidit sângele pe nas şi pe gură ş-a murit… (Mănâncă. Anca îşi şterge ochii şi se uită la Dragomir.)

DRAGOMIR (răstit la ea): Ce te uiţi la mine aşa? (Ea apleacă privirile; el mai aspru.) Uite-te la mine! (Bate cu pumnul în masă; Ion tresare; foarte animat, către Ion.) Când l-ai găsit în pădure?

ION (se scoală speriat şi începe să tremure): Spui, să nu mă loveşti, să nu mă baţi! …

DRAGOMIR: Cine te bate? … şezi jos… (Ion şade înfricoşat.) Pentru ce să te bat?

ION: Pentru că am omorât pe Dumitru…

ANCA (coborând): Creştinul lui Dumnezeu, înţelege că nu tu.

ION (către Dragomir): Nu eu… da’ cine (Dragomir ţâfneşte.)

ANCA: Spune cine, Dragomire.

DRAGOMIR (fierbând): Nu te-amesteca tu în vorbă! … Lasă-ne-n pace! … Nu ştiu… (Bea cu sete.)

ANCA (foarte simplu): Vrei să-ţi spui eu, Ioane? … Uite cine. (Arată pe Dragomir; acesta face o mişcare violentă.) Uite, Ioane, vezi tu? ăsta a omorât pe Dumitru. (Lui Dragomir.) Zi tu că nu-i aşa! … (Ion se scoală, începe să râză pe-nfundate şi să ochească pe Dragomir.)

DRAGOMIR (bea până-n fund, trânteşte pe masă cana, care se face ţăndări, şi se scoală): Sunt prost eu că stau la vorbă cu doi nebuni! …

ANCA: Doi nebuni!

DRAGOMIR (ameninţător): Tu, femeie! … (Încruntat, porneşte spre ea, care s-a retras la tarabă.)

ION (dă un răcnet şi se năpusteşte asupra lui Dragomir tăindu-i drumul; îl apucă de gât şi-l învârteşte în loc): Stai aci! … De ce l-ai ucis pe creştin? (Anca din fund urmăreşte cu tot interesul jocul lor.)

DRAGOMIR (luptând, înecat): Lasă-mă, nebunule!

ION (crescendo): Atunci, daca l-ai omorât tu, pe mine de ce m-a închis, mă? … de ce m-a chinuit? de ce m-a lovit în cap? de ce? (Îl zguduie şi-l împinge departe în faţă lângă masă; Dragomir palid cade gâfâind pe un scaun…) Dacă tu eşti vinovat (obidindu-se treptat şi arătându-şi moalele capului) de ce mi-a făcut mie bubă aici înăuntru? (Se vaită.) Mă doare! … Mă doare! …

DRAGOMIR (se ridică pe furiş de pe scaun şi face un pas): Cum să scap?

ION (oprindu-se din plâns şi repezindu-se): Stai aci! (Îl apucă de gât.)

DRAGOMIR: Anco, mi-a stins puterile!

ION (crescendo): Tu… eşti dracul! … Daca tu eşti dracul, de ce nu te duci să stai în balta unde te-a gonit Maica Domnului? … or de ce nu mergi pe pustii locuri? or de ce nu te întorci în fundul iadului? … de ce? (Îl pune în genuchi.)

DRAGOMIR: M-a răpus!

ION: De ce să mă chinuieşti tu pe mine? (Îl lasă un moment şi-l priveşte rânjind sălbatic.) Măi! … este la noi o ocnă părăsită… în fund e o baltă neagră… Dacă arunci o piatră-n fund, numa’, de departe, din inima pământului, începe să îue, şi îue tot mereu, şi tocm-a doua zi trece, când zice Maica Domnului: destul! … Acolo trebuie să vii tu cu mine… să te iau de gât (îl înhaţă) să te ridic şi să te arunc în fundul bălţii… aşa! … Haide. (Urlând.) Haide! … (Îl târăşte, Dragomir se zbate.)

ANCA (aparte): Îl omoară… nu trebuie! … (Pune mâna pe bardă.)

DRAGOMIR: Săi, Anco!

ION (îl târăşte): Haide! nu urla, câine!

ANCA (alergând în faţa lui Ion, cu barda ridicată): Nebubunule! îţi crăp capul!

ION (tresare, lasă pe Dragomir şi se dă la o parte sfios): Nu el? … N-ai zis tu? … Tu ai zis. (Se retrage spre fund.)

ANCA (ajutând pe Dragomir să se ridice): Scoală! …

ION (depărtându-se): Atunci, mă duc. (Iese repede în fund.)

ANCA (după ce a ridicat pe Dragomir, care se aşază obosit la masă şi uitându-se în toate părţile): Dragomire, s-a dus!

DRAGOMIR: S-a dus?

ANCA: Se duce-n sat… Trebuie să-l întoarcem înapoi şi să-l ţinem aci până vedem ce e de făcut… Aide după el!

DRAGOMIR: Nu merg…

ANCA: Fuge! n-o să-l mai ajungem…

DRAGOMIR: Du-te tu.

ANCA (suie şi privind către el, aparte): Aşteaptă tu! d-abia a-nceput! … (Iese în fugă prin fund.)

SCENA IV.

Dragomir, singur, apoi Ion.

DRAGOMIR: N-o să-l mai poată ajunge… şi chiar să-l ajungă, ce folos! Parc-o să aibă ea destulă putere să se lupte cu nebunul… A putut femeia să mă vânză… acu ar vrea să mă scape, dar n-o să poată… Ion o să spuie… încă un an… Pentru un an să pierz viaţa întreagă! … pentru un an! A! când n-are omul noroc! (Îşi apucă cu mâinile capul.

— Ion a apărut la vorbele din urmă, coboară şi pune mâna pe umărul lui Dragomir; acesta se scoală şi rămâne ca trăsnit.) Anco!

ION: A trecut pe lângă mine acuma… eram pe laviţă; s-a dus încolo la vale… Mi-e foame, dă-mi să mănânc. (Şade.) Şezi şi tu. (Bea.) Bea şi tu. (Dragomir se supune; – după o pauză lungă.) E unul la noi la ocnă… Ce om bun, vere! cum mă miluieşte el pe mine: mănâncă numai câte o fărâmiţă şi tainul lui mi-l dă mie! Ala a foist ucis pe tată-său, şi-l băgase pe frate-său la ocnă… Pe urmă, vezi ce l-a învăţat pe el

Maica Domnului, să vie la ocnă şi să spuie: eu am răpus pe taica, lui neică să-i daţi drumul, că nu e vinovat… (Simplu.) Iac-aşa.

DRAGOMIR (din ce în ce mai mişcat): Şi…

ION: Şi i-a dat drumul lui frăţini-său şi l-a închis pe el.

DRAGOMIR: Pe el…

ION: D-apăi! … într-un târziu după aia, a aflat el că frăţini-său umblă să moară, şi s-a rugat să-l lase de la ocnă să meargă acasă cu soldaţi numai pentru trei zile, că zice că: ce-am avut eu cu taica, aia a fost altă socoteală; dar nu voi să plece alde neică până nu m-o ierta…

DRAGOMIR: Şi l-a iertat?

ION: Da’ de unde! …

DRAGOMIR: Nu l-a iertat?

ION: Nu, n-a vrut să-l lase de la ocnă să meargă…

DRAGOMIR: Şi frate-său a murit aşa?

ION (dă din cap că da, bea, apoi se uită lung la Dragomir): Mă Dragomire, tu eşti sănătos şi cu mintea întreagă şi o să trăieşti bine… şi eu… (zâmbind trist) o să mor aşa… necăjit, bătut şi nebun! (Se ridică.)

DRAGOMIR (foarte pătruns): Ioane! …

ION: Vezi… Tu la ce n-ai venit să spui pe cum că Ion nu-i vinovat… Pe Ion l-aţi bătut în cap degeaba… Luaţi-mă pe mine. Ce-am avut eu cu Dumitru e altă socoteală, dar pe Ion lăsaţi-l săracul! (cu obidă adâncă) şi Ion s-ar fi rugat la Maica Domnului Buna pentru păcatele tale… Vezi! … vezi. (Plânge liniştit.)

DRAGOMIR (plânge înfundat): Ioane, eu caut să te scap pe tine… Tu să nu mai mergi, nu mai trebuie să mergi înapoi la ocnă…

ION: Da’ unde o, să mă duc eu?

DRAGOMIR (iute): Tu o să stai aci cu noi. (Anca intră prin fund şi se opreşte în uşe să asculte.) Or nu; mai bine să plecăm… Vino cu mine… scăpăm amândoi. Îţi cumpăr haine nouă, pălărie, cizme nouă… De mâncare, de băutură… tot… îţi dau eu ce-ţi trebuie. (Anca se retrage afară şi încuie uşa;

Dragomir pleacă ameţit spre dreapta şi se întoarce înapoi.) Or nu… vino şi tu cu mine…

ION: Unde?

DRAGOMIR: Colea în beci… să scoatem banii (ia lampa) şi să plecăm… Aide… (Dragomir pleacă cu lampa înainte spre chepengul beciului: Ion îl urmează. Dragomir deschide şi porneşte să scoboare, Ion se retrage.) Aide!

ION (retrăgându-se cu frică): Nu, nu intru…

DRAGOMIR: Da’ să nu pleci!

ION: Nu.

DRAGOMIR: Or nu… stăi. (Iese din beci, aleargă la uşa din fund, o încuie şi ia cheia; o pune în buzunar şi coboară iar în beci.) Viu acuş…

ION (trece la masă şi bea, fredonează un cântec haiducesc, apoi se opreşte ascultând): A început iar… Când urlă câinele, moare cineva…

DRAGOMIR (iese din beci cu lampa şi cu o ulcică în mână; închide chepengul la loc; vine la masă, scoate o basma din sân şi toarnă în ea banii din ulcică; înnodă basmaua şi o pune în sân): Gata, Ioane!

ION (apucat de un fior): Mi-e frig! (Dragomir, mereu pripit, se repede în stânga şi vine îndată cu o zeghe, pe care o aruncă pe umerii lui Ion, şi cu două pălării, una i-o pune lui Ion şi alta o pune el pe cap.)

DRAGOMIR: Acu plecăm… Tu să nu vorbeşti nimic pe drum… să mă laşi pe mine. Aide…

ION: Aide! (Alt fior. Pornesc amândoi… Uşa e încuiată.)

DRAGOMIR: Ne-a închis pe dinafară! (Stă un moment, caută cu gândul şi aducându-şi aminte.) A! (Se caută nervos în buzunare… găseşte cheia şi deschide. Anca le vine în faţă; ei se dau56 înapoi; ea intră şi închide uşa.)

SCENA V.

Dragomir, Ion, Anca.

ANCA: Da’ încotro, Dragomire? … încotro, neică Ioane?
DRAGOMIR: Ascultă, Anco…

ANCA (coborând cu Dragomir): Nu mai spune, că ştiu; eram la uşe. (Ion se-nveleşte în zeghe, se trânteşte pe o laviţă şi se culcă.) Vezi, Dragomire, când zic eu că tu eşti mai nebun decât… (Arată cu ochii pe Ion.) Să fugi în lume cu el! … Pe unde o să umbli? pân pustii? O să vă întâlniţi cu oameni… O să-l cunoască cineva… E scăpat de la ocnă… Şi chiar să nu-l cunoască nimeni, poţi tu să-i stăpâneşti mintea? Da' când l-o apuca iar turba ca adineaori?

DRAGOMIR (demoralizat): Atunci? …

ANCA: Ce copil o să auză asta şi n-o să priceapă ce legătură e îrare oamenii ăştia doi, de pribegesc în lume, fără să poată spune de unde vin, fără să ştie unde se duc?

DRAGOMIR (descurajat de tot): Dar ce să fac?

ANCA: Să rămâi aici şi să-l ţinem şi pe el până ne-om gândi la altceva mai cuminte.

DRAGOMIR: Daca n-o vrea… dacă nu-l putem ţine… (Ion geme şi se zbuciumă în somn; Dragomir se sperie şi se îndeasă spre Anca.)

ANCA: Trebuie să putem… Cât o fi aici, îl iau eu pe seamă. (Merge la Ion, care se munceşte rău în somn şi zguduindu-l foarte brusc.) Ioane! Ioane!

ION (sare din somn; e cu totul apucat): Da! eu sunt vinovat… Maica Domnului mi-a zis să spui, ca să nu mă loviţi… Bateţi-l! … Daţi-i la cap! … Se preface că e nebun… (Înduioşat către Dragomir.) Uite cum îl bate! Uite cum îi dă la cap lui Ion! (Ţipând de groază.) A! … nu! … nu! … nu daţi! (În culmea spăimâi.) O să-i spargă oasele, îi turteşte ţeasta capului… O să-l omoare! … (Îşi acopere ochii.)

ANCA: Ioane!

ION (crescendo): De ce-l mai bate pe Ion dacă a murit? (Dă cu piciorul ca cum ar vrea să înlăture ceva.) Să-l ia de aici… e plin de sânge… (Mai dă o dată.) Nu mai mişcă… (rar.) A murit… (Porneşte spre fund.)

DRAGOMIR: Pleacă (Amândoi se reped după el şi vor să-l apuce.)

ION (ţipând): Nu puneţi mâna! … Să nu daţi… Ion a murit! (Se smuceşte şi le scapă; se repede la tarabă, ia un cuţit mare şi ridicându-l în sus măreţ.) Nu puneţi mâna! … Ion merge la Maica Domnului. (Se precipită în odaia din stânga.)

ANCA: După el!

DRAGOMIR (oprind-o): A luat cuţitul!

ANCA: Nu e nimic! … după el, să-l liniştim! Daca răcneşte aşa, aude cineva de pe drum. (Vrea să meargă spre stânga; Ion, cu figura radioasă, reapare ţinând în sus cuţitul plin de sânge; face doi paşi şi se prăbuşeşte; amândoi se reped la el şi-l ridică.)

DRAGOMIR: S-a înjunghiat! (Îl aşază pe o laviţă lângă masă.)

ANCA: Înjunghiat aici! … în casa noastră! (Stă pe gânduri; pe chipul ei străluceşte o inspiraţie.)

DRAGOMIR (dezolat): Ce-ai făcut, Ioane?

ION (deschizând ochii): Dă-mi apă… mi-e sete!

ANCA (cu o bărdacă de apă): Ţine, Ioane.

ION (bea): Bodaproste… Maica Domnului mi-a zis: scoate-ţi măruntaiele când intră Necuratul, şi aruncă-le câinelui…

ANCA: Ascultă, Dragomire.

ION: …Că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine şi rele… ş-o să dormi… o să dormi… Dă-mi apă… mă arde… (Anca îi dă.)

DRAGOMIR: Ioane!

ION (dând cu mâna într-o parte bărdaca): Scoate-mi măruntaiele şi dă-le câinelui să nu mai urle! … Caută-mă la picior, din jos de genunchi… am un chimir… Să te duci la ocnă şi să-l dai de la mine ăluia de a omorât pe tată-său…

ANCA (scoate chimirul şi-l bagă în buzunarul lui Dragomir): Ţine… (Aparte.) Nu moare odată… o să ne apuce ziua.

ION (iluminat): Uite veveriţa! … colo sus… pe cracă! … uite-o! (Vrea să se închine şi-i cade mâna; – în extazul

suprem.) Maica Domnului! … tu eşti? … tu mă chemi? … stai, că viu… iacătă-mă, viu! … (Expiră.)

ANCA (închinându-se foarte pătrunsă): S-a isprăvit! … Dumnezeu să te ierte, omule. (Dragomir e zdrobit; ea, schimbând tonul d-odată.) Acu-i acu, Dragomire… acu ce ne facem? …

DRAGOMIR: Să dăm de ştire…

ANCA: Vrei să intri, or să mă bagi pe mine în fundul ocnii! Să zică că l-am omorât noi! … Nu. Până acuma nu ştie nimeni c-a venit aici: să-l aruncăm în puţul ăl părăsit. Mâine om astupa puţul şi atât… Aide! nu e vreme de pierdut! se luminează de ziuă; rămânem cu mortu-n casă până mâine noaptea… A! să sting lumina… trece cineva pe drum şi ne vede ieşind aşa… (Stinge lampa.) Pune mâna… (Amândoi iau pe Ion şi pornesc spre fund; se aud în depărtare clopotele de la biserică… Ei se opresc s-asculte.) Toacă de utrenie… Ai avut încai noroc la moarte, Ioane: îţi trage clopotele ca la toţi creştinii! … La alţii nici măcar atâta! … (Ies prin fund… Pauză – în timp ce clopotele urmează. Amândoi reintră. Anca aprinde lampa ş-o aduce pe masă. Dragomir foarte deprimat şade; cămaşa îi e mânjită puţin de sânge.)

SCENA VI.

Anca, Dragomir.

ANCA: Acu, ce stai? trebuie să te găteşti de plecare.

DRAGOMIR: De plecare…

ANCA: Fireşte.

DRAGOMIR: De ce să mai plec?

ANCA: Ca să scapi şi tu şi să mă scapi şi pe mine. Dacă se află, şi eşti tot aici, şi eu am tăcut, se cheamă că amândoi l-am omorât… Eu… sunt nevinovată şi nu vreau să cază vina pe mine. Daca vrei să stai, eu caută să mă duc în sat şi să spui tot, tot, tot… Daca pleci, mă fac că găsesc pe Ion în puţ şi dau de ştire… N-ai grije; îţi las eu vreme destulă s-ajungi departe… Tu eşti fugarul, tu vinovatul… ş-am scăpat amândoi…

DRAGOMIR: Vino şi tu.

ANCA: Daca fug şi eu, cade vina pe mine; nu poci asta… (Suie; după o pauză mare, coborând la el cu braţele încrucişate.) Nu ţi-e ruşine! nu ţi-a fost milă şi păcat de Dumnezeu! … Creştin eşti tu? … om eşti tu? Vine un biet păcătos în casa ta, îţi cere o bucăţică de pâine la masa ta, e obosit şi te roagă de adăpost sub acoperământul tău, îţi spune taina lui, şi tu, fiară fără de lege, pui mâna pe cuţit şi spinteci omul! (Dragomir face nişte ochi foarte miraţi.) Cu ce-ţi greşise bietul nebun? … ce piedică ţi-era el în lumea asta largă, unde e loc pentru toţi? (Cu toată energia.) De ce ai omorât pe Ion?

DRAGOMIR: Eu… pe Ion!

ANCA: Pe Ion.

DRAGOMIR: Eu… am omorât… pe Ion (Râde febril.)

ANCA: Râzi? Nu tu, da’ cine? (El se uită la ea lung; ea îi înfruntă căutătura; merge la el şi-l apucă de pieptul cămăşii.) Asta ce e? sângele ăsta al cui e? Nu-i sângele lui Ion? …

DRAGOMIR (îşi încheie repede minteanul la piept): Fugi d-aici!

ANCA: Nu te-ncheia, Dragomire: pe cămaşe e puţin; în odaie dincolo e mult; uite, ici e plin… Du-te în curte, e stropit peste tot; mergi de scoate o găleată din puţ, să vezi apa roşie… Tu, ucigaşule, tu! O să te gunoieşti de viu între pereţii de sare umezi până o socoti Dumnezeu c-a venit ceasul să te cheme ca să te judece el mai bine…

DRAGOMIR: Pentru ce?

ANCA: Pentru că ai ridicat viaţa altuia…

DRAGOMIR: A cui?

ANCA: A lui Ion.

DRAGOMIR (stă un moment şi se şterge la ochi): Femeie! Daca te-ar întreba cineva pe tine de asta, ce-ai spune? …

ANCA: Ce-am văzut.

DRAGOMIR (ciudit din ce în ce): Ce?

ANCA (simplu): Că Dragomir a răpus pe Ion nu ştiu de ce! …

DRAGOMIR: Tu?

ANCA (ia lampa şi o pune la oblon; apoi coboară): Măcai că tu ai fost rău cu mine, mie tot mi-e milă de tine, Dragomire; am să-ţi dau o povaţă… Dacă s-o întâmpla şi n-ăi avea noroc să scapi până la urmă; dacă or pune mâna pe tine, nu fi prost şi te-apuca să tăgăduieşti cum faci cu mine, că acolo nu te joci ca aicea: te-or pune la chinuri, vai de viaţa ta! … o să-ţi rupă carnea, să-ţi smulgă dinţii şi urechile, să-ţi descheie ţeasta capului… Ascultă-mă pe mine, eu îţi vorbesc de binele tău. (Se uită cu neastâmpăr în fund.)

DRAGOMIR: Care va să zică…

ANCA: Faci ce-ţi spui eu: mărturiseşti c-ai ucis pe Ion şi te alegi numai cu pedeapsa; încai scapi de chinuri.

DRAGOMIR (revoltat, bătând cu pumnul în masă): Da’ dacă nu l-am ucis eu?

ANCA: Asta el începem iar; ba nu, ba da, ba da, ba nu.

DRAGOMIR (fierbând): Lasă-mă! (Îşi vârâ capu-n mâini, astupându-şi urechile.)

SCENA VII.

Aceiaşi – Gheorghe.

GHEORGHE (intră repede, vede pe Dragomir şi vrea să se retragă): Dragomir!

ANCA (suind la Gheorghe; foarte repede şi şoptit): Mergi în sat, ia pe primar şi oricâţi oameni găseşti, spune că te-am trimes eu pentru omor… şi vino cu ei…

GHEORGHE: Ce e?

ANCA: Mergi, îţi spui… o să vezi… Vino iute! (Îl mână afară.)

SCENA VIII.

Anca, Dragomir.

ANCA (vine cu pasul grav la Dragomir, care stă pe un scaun cu capul în mâini): Scoală, Dragomire, c-a sosit ceasul!

DRAGOMIR (se scoală): Ceasul!

ANCA: Ceasul socotelii. Stăi drept… adună-ţi minţile câte le mai ai şi răspunde la ce te-oi întreba… Pentru ce l-ai omorât?

DRAGOMIR (înecat de ciudă până la lacrimi): Nu! nu l-am omorât eu! … N-ai fost tu aicea? N-ai văzut tu?

ANCA: Nu pe Ion… pe Ion lasă-l… De altcineva îţi vorbesc eu acuma…

DRAGOMIR (pălind, încet): De cine? …

ANCA: Ştii de cine, nu te mai preface… Tu vrei să pleci, tu caută să pleci. (El face trist din cap că da; ea, aspru.) Ei! … nu faci un pas de-aici până nu-i zici pe nume… (Privindu-l cu toată puterea.) Zi-i odată pe nume!

DRAGOMIR (încet de tot): Du… mi… tru!

ANCA (răsufiând din adânc): Ai văzut? Aşa! Du-mi-tru! (Şade jos; el stă în picioare.) Pentru ce l-ai ucis…

DRAGOMIR: Pentru tine…

ANCA: Pentru mine.

DRAGOMIR: Ca să te iau eu…

ANCA: Cum l-ai ucis? spune. (Îşi pune coatele pe masă şi bărbia în palme şi ascultă nemişcată; el stă drept, sen-cheie cu îngrijire la mintean şi povesteşte simplu.)

DRAGOMIR: Mă tot goneai… Odată, când ai ieşit de la biserică la Vinerea Mare, seara – ţi-aduci aminte – m-am dat pe lângă tine şi ţi-am zis încet: „Anco! de ce n-ai vrut să mă iei pe mine? Eu tot te iubesc… Lasă-l pe Dumitru şi vino! …” Ţi-aduci aminte?

ANCA: Da, mi-aduc.

DRAGOMIR: Tu mi-ai răspuns: „Am bărbat, lasă-mă-n pace! …

ANCA: Şi tu?

DRAGOMIR: Eu am plecat acasă, n-am dormit toată noaptea şi dimineaţa… m-am hotărât.

ANCA: Cum ai făcut?

DRAGOMIR: Ştiam când se-ntoarce de la deal pân pădure… şi l-am aşteptat… Venea şuierând… Ne-am

întâlnit, ne-am dat în vorbă… i-am arătat o plută înaltă; el a ridicat ochii în sus… Am tras cuţitul, şi până s-aplece iar ochii… (Se opreşte, stingmdu-i-se glasul.)

ANCA (îşi acopere faţa – un moment – apoi şi-o descopere şi-l priveşte aşteptând): Ei? … înainte…

DRAGOMIR: Ce să-ţi mai spui?

ANCA: El ce-a făcut?

DRAGOMIR: A ţipat ş-a căzut în genuchi… a dat să scoaţă cuţitul… da' m-am repezit şi l-am lovit peste mână şi la beregată… când m-am aplecat la el, m-a muşcat de mână.

ANCA: De la el era muşcătura! (Îi face semn să urmeze.)

DRAGOMIR: Pe urmă, l-am întors cu faţa în jos, am mers la fântâna de m-am spălat şi m-am dus acasă să mă culc, că nu mai puteam, cădeam d-a-mpicioarele de ostenit… Ion l-a găsit acolo… Pe urmă… ştii…

ANCA (sculându-se): Ştiu… La un an ai venit şi mi-ai zis: „Anco, nu-ţi mai trăieşte bărbatul, mă iei?" Vorba ta şi glasul cum mi-ai spus-o, mi-au dat un junghi pân inimă; nici nu te luam altfel, că mi-erai urât: de-aia te-am luat ca să te aduc în sfârşit aici. De la început te-am bănuit. Tot ce-ai făcut pe urmă, întâi grija de sufletul răposatului, apoi spaimele şi turba ta când îţi pomeneam de el, vorbele tale fără şir tot de omorâtori şi de termenele până când încape pedeapsa, şi visurile tale cu capete de morţi, care te muşcă, şi câte altele, puneau mai mult temei bănuielii mele. Mai întâi, mă hotărâsem să te curăţ – ba era să bag şi alt suflet în păcat! – pe urmă am stat să mă gândesc mai bine. Adineaori credeam că o să te sugrume nebunul; era să las să te socoteşti cu el, dar aveam şi eu cu tine o răfuială mai mare: nu te puteam lăsa să treci dincolo aşa nejudecat aicea. (Pauză.) Te-am judecat, te-ai mărturisit, trebuie să-ţi dau acuma pedeapsa ce ţi se cade c-ai răpus pe omuâl ce mi-era drag ca lumina ochilor, tu, care mi-ai fost urât totdeauna… (Suie şi-l lăsa-n urmă.)

DRAGOMIR: Eu te-am iubit… şi…

ANCA: Şi? …

DRAGOMIR: Şi… da’ acu e degeaba… Eu trebuie să plec în lume; tu… poate să iei pe Gheorghe… (înecat şi foarte încet) dar să ştii că tot te iubesc…

ANCA: Da? (Râde.) Aşteaptă să vezi tu acuma cum o să-ţi plătesc eu ţie dragostea. (Pauză.)

DRAGOMIR: Anco, eu plec… să mă ierţi!

ANCA: Să te iert! D-aia te-am răbdat eu lângă mine, d-aia am umblat eu atâta vreme să te aduc aici, ca să te iert? (Râde. Se aud paşi şi glasuri afară.)

DRAGOMIR: Taci! … Anco, vine cineva…

ANCA: Da, vine Gheorghe, cu oameni… vin să te ridice că ai omorât pe Ion.

DRAGOMIR: Pe Ion! (Izbucnind.) Tu m-ai vândut… cu Gheorghe…

ANCA: D-apoi cine?

DRAGOMIR (îngrozit, căutând în toate părţile): Femeie! vreau să scap… Nu vreau să puie mâna pe mine! … Mi-e frică! … vreau să scap!

ANCA: Nu se mai poate! (S-aude glasul lui Gheorghe.) GHEORGHE (d-afară): Haide toţi!

DRAGOMIR (răcnind): A! (Ţinteşte pe Anca şi se precipită la ea s-o strângă de gât.)

ANCA (ţipând şi fugind spre uşe): Săriţi, fiara! (Uşa se deschide; Gheorghe şi alţi oameni năvălesc înăuntru.) Mă omoară şi pe mine!

SCENA IX.

Dragomir, Anca, Gheorghe, mai mulţi oameni.

DRAGOMIR (coboară aiurit şi se înţepeneşte în faţă; Gheorghe şi alţi doi oameni coboară ia el şi-l apucă de amândouă braţele; el se uită la ei pierdut şi tremurând): Merg… merg eu… să nu mă bateţi, merg! (Rugător către Gheorghe.) Nu mă strânge aşa tare de-acolo… Ţi-am spus că mă doare!

ANCA: Oameni buni… a tras aseară la noi în gazdă un biet drumeţ; nu ştiu de unde venea, nici unde se ducea… L-a ucis bărbatu-meu! în odaie şi colea, uitaţi-vă, e lac de

sânge! … Căutaţi în puţul ăl părăsit de lângă grădină… Avea nenorocitul de el un chimir la picior… acu e la Dragomir în buzunar. (Dragomir pune machinal mâna, scoate chimirul şi-l dă râzând prosteşte unuia din oameni.)

UN OM (cu o frânghie în mână): De ce omorâşi creştinul, mă? (Îl leagă.)

ALT OM: Luaţi-l… la primărie…

ANCA: Oameni buni… eu v-am desoperit fapta; dar omul ăsta e bărbatul meu… O să mi-l luaţi de tot… rămâi singură. Trebuie să mă lăsaţi să-i spui şi eu o vorbă… (Oamenii se dau cu respect în lături; ea s-apropie de Dragomir, care stă nemişcat, şi răspicat îi şopteşte.) Dragomire, uite-te la mine: (el o priveşte) pentru faptă răsplată şi năpastă pentru năpastă!

— CORTINA –-

SFÂRŞIT

1 I. D. Ionescu, cântăreţ şi director de trupă (vezi şi nota la O noapte furtunoasă).

2 Latură, coastă.

3 Pălărie înaltă şi tare, cilindrică, tip haut-de-forme, care şi-a luat numele de la pălărierul din Bucureşti, Jobin (joben).

4 Prefectura de poliţie.

5 Repertoriul trupei lui I. D. Lonescu conţinea cântece pe mai multe limbi: română, germană, idiş, franceză şi engleză;. Nemţeşti” – termen popular generic pentru „străine”.

6 Circumscripţia.

7 Reparaţia.

8 Din partidul conservator.

9 După calendarul popular, „Răpciune” e luna septembrie.

10 A manca, franţuzism, de la manquer, a lipsi.
11 Confuzie între sufragiu (vot) şi sufragiu (servitor).
12 Te iubesc şi te ador: altceva ce mai pretinzi? (fr.).
13 Formă provenită din expresia franceză pour toujours (pentru totdeauna), în care „pour” francez este înlocuit prin latinescul „per”.
14 Plictisită, iritată.
15 Romane populare, făcute după răsunătoarele Mystrčres de Paris de Eugčne Sue.
16 Forma stâlcită a expresiei franceze „sans façon” – în mod familiar, fără mofturi.
17 Vergea de fier ascuţită, prinsă într-un mâner, care este şi capul bastonului.
18 Malmezon, fostă cazarmă.
19 Miloasă (fr.).
20 Păruieşte-l.
21 Formă stâlcita a expresiei franceze „Pour l’amour de Dieu!” – Pentru numele lui Dumnezeu!
22 O tăcere fioroasă.
23 Formă schimonosită a dictonului „Vox populi, vox dei”: „glasul poporului e glasul lui Dumnezeu”.
24 Binevoieşte, consimte.
25 Februarie, după calendarul popular; aici e vorba de răsturnarea domnitorului Al. I. Cuza, la 11 februarie 1866.
26 Lege de moratoriu – lege pentru amânarea plăţilor datoriilor.
27 Joc de cărţi.
28 Faliţii, cei nemulţumiţi.
29 Joc de cărţi.
30 În epoca Scrisorii pierdute se vota pe colegii cenzitare. Cetăţenii erau împărţiţi, pe criterii sodal-economice, în trei categorii. Majoritatea nu putea vota decât indirect, prin delegaţi.
31 Februarie, după calendarul popular; aici e vorba de răsturnarea domnitorului Al. I. Cuza, la 11 februarie 1866.

32 Corespunde preceptului biblic: „Cine are urechi de auzit să audă!”

33 Confuzie, ilustrând pretenţiile de cultură ale lui Caţavencu. Aceste cuvinte aparţin de fapt lui Machiavelli. Gambetta, om politic francez chiar din acea vreme, era însă mai cunoscut eroilor lui Caragiale.

34 Pânză subţire de bumbac.

35 Este vorba despre plebiscitul iniţiat de Al. I. Cuza şi M. Kogălniceanu în 1864, prin care s-a aprobat reforma agrară.

36 Începutul stâlcit al maximei latine: „honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere” (să trăieşti cinstit, să nu păgubeşti pe nimeni, să dai fiecăruia ce e al său).

37 Prăvălie cu articole de mode.

38 Ofiţer.

39 Joc de cărţi.

40 Nenoroc, ghinion.

41 Valetul, la jocurile de cărţi.

42 Tertip, şiretlic, truc.

43 A da afară; în limba veche, a achita complet o sumă de bani.

44 Turbată.

45 Îmbrăcămintea.

‘ Adaos, supliment, relans, la jocul de cărţi…

47 Curtează.

48 Costum de bal mascat, cu glugă.

49 Contra plată (ed. Socec şi Şaraga: ŕ-la-cart).

50 Negustor.

51 Chefliii, stricaţii. Zampara: castanietă; un fel de dans.

52 Stăpânire de sine.

53 Negustor (regional).

54 Ghete de lux; bucată de piele (adesea cu găurele), pisă îndeosebi la vârful ghetei, ca ornament.

55 A întârzia, a încurca.

56 În ed. Haiman, Şaraga şi Minerva: se dă.